

„LATVIEŠU VALODAS APGUVI IETEKMĒJOŠIE FAKTORI UN LIETOJUMA VIDE”

„Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai”

2008/0003/1DP/1.2.1.2.1/08/IPIA/VIAA/002

REZULTĀTU ZIŅOJUMS

Pētījuma pasūtītājs:

LVA īstenotais ESF projekts „Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai”

(2008/0003/1DP/1.2.1.2.1/08/IPIA/VIAA/002)

Pētījuma realizētājs:

SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”

RĪGA, 2010

SATURS

IEVADS	3
1. KOPSAVILKUMS.....	4
1.1. Mērķa grupu aptauju galvenie rezultāti	4
1.2. Pētījuma galvenie secinājumi.....	7
2. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA	9
2.1. Pētījuma mērķis.....	9
2.2. Pētījuma uzdevumi.....	9
2.3. Pētījuma realizācijas laiks	9
2.4. Pētījuma mērķa grupas	9
2.5. Pētījuma mērķa grupu rekrutācijas nosacījumi	10
2.6. Pētījuma metodes	10
2.7. Pētījuma mērķa grupu sasniegtās izlases	11
2.8. Pētījuma darba grupa.....	11
3. SKOLĒNU MĒRĶA GRUPAS REZULTĀTI.....	12
3.1. Valodu zināšanas pašnovērtējumi.....	12
3.2. Latviešu valodas zināšanu progress pēdējā gada laikā	12
3.3. Grūtības nepietiekamu latviešu valodas zināšanu dēļ	13
3.4. Vēlme uzlabot latviešu valodas zināšanas	15
3.5. Dažādu valodu lietošanas situācijas	18
3.6. Dažādu valodu „vērtīgums”	21
3.7. Attieksme pret latviešu valodu.....	28
3.8. Iespējas apgūt latviešu valodu	31
3.9. Valodas apguvi ietekmējošie faktori	33
3.10. Latviešu valodas apguve skolā	34
4. SKOLĒNU VECĀKU MĒRĶA GRUPAS REZULTĀTI	37
4.1. Valodu zināšanas pašnovērtējumi.....	37
4.2. Latviešu valodas zināšanu progress pēdējā gada laikā	38
4.3. Grūtības nepietiekamu latviešu valodas zināšanu dēļ	39
4.4. Dažādu valodu lietošanas situācijas	40
4.5. Dažādu valodu „vērtīgums”	41
4.6. Attieksme pret latviešu valodu.....	47
4.7. Iespējas apgūt latviešu valodu	50
4.8. Valodas apguvi ietekmējošie faktori	52
4.9. Latviešu valodas apguve skolā	52
5. SKOLOTĀJU MĒRĶA GRUPAS REZULTĀTI	56
5.1. Valodu zināšanas pašnovērtējumi.....	56
5.2. Dažādu valodu lietošanas situācijas	58
5.3. Dažādu valodu „vērtīgums”	63
5.4. Attieksme pret latviešu valodu.....	68

5.5. Iespējas apgūt latviešu valodu.....	72
5.6. Valodas apguvi ietekmējošie faktori	73
5.7. Latviešu valodas apguve skolā.....	74
5.8. Atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā	76
6. SKOLU ADMINISTRĀCIJAS MĒRĶA GRUPAS REZULTĀTI.....	80
6.1. Dažādu valodu „vērtīgums”.....	80
6.2. Attieksme pret latviešu valodu	82
6.3. Iespējas apgūt latviešu valodu.....	86
6.4. Valodas apguvi ietekmējošie faktori	92
6.5. Latviešu valodas apguve skolā.....	92
6.6. Atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā	95
7. EKSPERTU VIEDOKĻI	101
7.1. Latviešu valodas līdzšinējās attīstības vērtējums	101
7.2. Latviešu valodas situācija šodien	103
7.3. Latviešu valodas konkurētspēja.....	105
7.4. Attieksme pret latviešu valodu	107
7.5. Iespējas apgūt latviešu valodu.....	109
7.6. Valodas apguvi ietekmējošie faktori	111
7.7. Latviešu valodas apguve skolā.....	112
8. LATVIEŠU VALODAS APGUVI IETEKMĒJOŠO FAKTORU APRAKSTS.....	114
8.1. Teorētiskie apsvērumi valodas apguves ietekmējošo faktoru analīzē.....	114
8.2. Latviešu valodas apguvi ietekmējošie faktori.....	117
PIELIKUMI	122
Pētījuma kopsavilkums angļu valodā.....	122
Pētījuma kopsavilkums krievu valodā.....	127

IEVADS

Latviešu valodas aģentūras īstenotā ESF projekta „Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai” (2008/0003/1DP/1.2.1.2.1/08/IPIA/VIAA/002) ietvaros laikā no 2010. gada oktobra līdz 2011. gada aprīlim SIA "Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija" realizēja plašu pētījumu „Latviešu valodas apguvi ietekmējošie faktori un lietojuma vide”. Latviešu valodas aģentūra ESF projekta īstenošanu sāka 2008. gada decembrī ar mērķi sniegt metodisku atbalstu pedagogiem vispārējā un sākotnējā profesionālajā izglītībā valsts valodas mūsdienīgai apguvei un bilingvālo mācību sekmīgai īstenošanai. Projekts tiek īstenots visā Latvijā no 2008. gada decembra līdz 2012. gada 31. janvārim. Projekta ietvaros realizētā pētījuma mērķis bija noskaidrot, izvērtēt un salīdzināt skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolēnu un skolu ar latviešu mācībvalodu skolēnu latviešu valodas apguvi ietekmējošos faktorus un lingvistiskās vides veidošanās nosacījumus. Pētījumā tika aptaujāti vairāk kā 1200 skolēni, 500 skolēnu vecāki, 800 skolotāji un 100 skolu administrācijas darbinieki sešos Latvijas plānošanas reģionos, kā arī intervēti 20 latviešu valodas apguves jomas eksperti. Šajā ziņojumā apkopoti katras pētījuma mērķa grupas galvenie pētījuma rezultāti, analizēti galvenie valodas apguvi ietekmējošie faktori, kā arī sniegts pārskats par pētījumā intervēto ekspertu viedokļiem.

1. KOPSAVILKUMS

1.1. Mērķa grupu aptauju galvenie rezultāti

- Valodas zināšanu pašnovērtējumos novērojami izteikti pozitīvi vērtējumi – gan mazākumtautību, gan latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū novērojams trīs valodu „grozs” – latviešu, krievu un angļu valodas. Skolēnu vecāku valodu ‘grozs’ lielākajā daļā gadījumu sastāv tikai no latviešu un krievu valodas. Mazākumtautību skolu skolēnu vecāki vairumā gadījumu labi zina tikai krievu valodu, latviešu valodas zināšanas kā labas vērtē tikai 42% vecāku (pie tam tikai 20% vērtē, ka viņu zināšanas ir ļoti labas), kas nozīmē, ka ģimene mazākumtautību skolu skolēniem tikai retos gadījumos ir un var būt latviešu valodas apguves vide.
- To, ka drīzāk vai pat ļoti labi pārvalda angļu valodu, apgalvojuši 44% mazākumtautību skolu un 58% latviešu mācībvalodas skolu skolēni. Ņemot vērā, ka krievu valodu kā labi pārvaldītu latviešu mācībvalodas skolās vērtē tikai 37% respondentu, angļu valoda potenciāli var kļūt par vienojošo valodu mazākumtautību un latviešu mācībvalodas skolu skolēniem.
- Absolūtais vairākums aptaujāto skolēnu novērtējuši, ka pēdējā gada laikā viņu latviešu valodas zināšanas ir uzlabojušās. Mazākumtautību skolu skolēnu vidū 57% apgalvo, ka viņu latviešu valodas zināšanas ir nedaudz, bet 20% - ka ievērojami uzlabojušās (latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū attiecīgi – 59% un 18%). Arī vairākums vecāku abās mērķa grupās vērtējuši, ka pēdējā gada laikā viņu bērnu zināšanas ir nedaudz vai ievērojami uzlabojušās (24% mazākumtautību un 26% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku novērtē, ka viņu bērnu zināšanas ir ievērojami uzlabojušās).
- Mazākumtautību skolu skolēni aptaujā tika lūgti novērtēt, vai un cik bieži nonāk grūtības nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ. Kā liecina dati, absolūtais vairākums mēdz nonākt grūtības nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ vismaz dažkārt – 4% tas notiek bieži, 31% - dažreiz, bet 46% - reti. Tikai 18% apgalvojuši, ka šādās situācijās nekad nenonāk. Atšķirībā no pašiem skolēniem, mazākumtautību skolu skolēnu vecāki vairāk kā 1/2 gadījumu novērtē, ka viņu bērni nekad nenonāk grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ, 23% apgalvo, ka bērni reti nonāk grūtībās, 19% - ka dažreiz un tikai 6% - ka bieži.
- Tie 82% aptaujāto mazākumtautību skolēnu, kuri novērtēja, ka vismaz dažkārt mēdz nonākt grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ, tika lūgti minēt arī konkrētas situācijas, kurās tas notiek. Sniegtajās atbildēs nav novērojamas kādas izteikti bieži minētas konkrētas situācijas, bet kopumā vērtējot, redzams, ka visbiežāk tās ir situācijas, kas saistītas ar mācībām un komunikāciju skolā vai komunikāciju specifiskās situācijās – veikalā, runājot ar cilvēkiem, kuri prot tikai latviešu valodu, spontānās, negaidītās komunikācijas situācijās u.tml.
- Mazākumtautību skolu skolēnu ikdienas komunikācijas valoda absolūtajā vairākumā gadījumu ir krievu valoda, tai skaitā, komunikācijā ar skolotājiem (75% lieto krievu valodu un tikai 19% - latviešu valodu). Vienīgā ikdienas situācija, kurā mazākumtautību skolu skolēni salīdzinoši biežāk lieto latviešu valodu, ir iepirkšanās veikalā (37% skolēnu lieto latviešu valodu šādās situācijās). Arī mazākumtautību skolu skolēnu vecāku ikdienas komunikācijā dominējošā valoda ir krievu valoda. Latviešu valoda salīdzinoši biežāk tiek lietota, sarunājoties ar kolēģiem darbā (26% vecāku šādās situācijās visbiežāk lieto latviešu valodu) un iepērkoties veikalā (26%). Jāuzsver, ka arī mediju lietojumā izteikti dominē krievu valodas mediju telpa – tikai 5% vecāku skatās TV pārraides visbiežāk latviešu valodā.

Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku vidū 23% ir tādu, kuri TV pārraides skatās visbiežāk krievu valodā, un 12% visbiežāk lasa grāmatas krievu valodā.

- Novērojams arī, ka mazākumtautību skolu skolēnu vidū krievu valoda prevalē arī masu mediju lietojumā, kamēr latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū interneta un TV pārraižu skatīšanās aspektā izteikts latviešu valodas „konkurents” ir angļu valoda (17% skolēnu apmeklēja mājas lapas internetā angļu valodā un 20% skatās TV pārraides angļu valodā (mazākumtautību skolu skolēnu vidū attiecīgi tikai 10% un 6%)). Krievu valoda masu mediju lietojumā latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū ir ļoti maz izplatīta – tikai 3% šīs mērķa grupas pārstāvju lasa vai raksta internetā krievu valodā un tikai 11% skatās pārraides TV krievu valodā.
- Mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā novērojams, ka latviešu valodas konkurētspēja ir ļoti ierobežota – tikai 21% vēlētos iegūt vidējo izglītību, tikai 16% - iegūt augstāko izglītību un tikai 6% - strādāt savā profesijā latviešu valodā. Daudz izteiktāka ir skolēnu orientācija uz angļu valodu – 12% vēlētos angļu valodā iegūt vidējo izglītību, 30% - augstāko izglītību un 29% - strādāt savā profesijā. Protams, vairākums mazākumtautību skolēnu kā primāro valodas izvēli identificē krievu valodu visos trīs anketā iekļautajos aspektos, tomēr būtiski, ka krievu valodas kā izglītības un darba valodas izvēle nav absolūta – to kā vēlamu valodu identificē tikai aptuveni 1/2 aptaujāto respondentu. Atšķirīga ir situācija latviešu mācībvalodas skolu skolēnu mērķa grupā. Šeit novērojama ļoti izteikta angļu valodas konkurence – 16% jauniešu vēlētos iegūt vidējo izglītību angļu valodā, 38% - augstāko izglītību un 31% - strādāt angļu valodā savā profesijā. Atšķirībā no skolēniem vecāki retāk izteikuši vēlmi, lai viņu bērni iegūtu izglītību un strādātu angļu valodā, lai gan arī vecāku mērķa grupā zināms atbalsts angļu valodai kā vēlamākajai ir. Mazākumtautību skolu skolēnu vecāku vidū ir izteikts atbalsts krievu valodai kā vēlamākajai, kurā iegūt vidējo izglītību (76%), tomēr attiecībā uz augstāko izglītību un darbu vecāki salīdzinoši bieži izteikuši arī vēlmi, lai izglītība tiek iegūta un darbs strādāts latviešu valodā (attiecīgi 32% un 31%). Latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku vidū absolūtā vairākumā gadījumu novērojams izteikts atbalsts tikai latviešu valodai kā izglītības ieguves un darba strādāšanas valodai. 96% vecāku vēlas, lai viņu bērni iegūtu vidējo izglītību latviešu valodā, 75% - lai iegūtu augstāko izglītību latviešu valodā un 85% - lai strādātu savā profesijā latviešu valodā.
- Skolēni tika lūgti arī novērtēt dažādu valodu noderīgumu savā turpmākajā dzīvē. Abās skolēnu mērķa grupās visaugstāk tiek vērtēts angļu valodas noderīgums (vairāk kā 90% respondentu to vērtē kā drīzāk vai ļoti noderīgu). Tik pat augsti ir noderīguma vērtējumi arī krievu un latviešu valodai attiecīgi mazākumtautību un latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū. Savukārt latviešu valodu kā noderīgu turpmākajā dzīvē vērtē 67% mazākumtautību skolēnu, kamēr krievu valodu kā noderīgu – 86% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu.
- Tie respondenti, kuri novērtēja, ka latviešu valoda turpmākajā dzīvē viņiem nebūs noderīga, tika lūgti pamatot savu vērtējumu. Kā liecina dati, galvenais pamatojums šādam vērtējumam bijis fakts, ka jaunieši plāno pārcelties uz dzīvi citā valstī (50% mazākumtautību skolu skolēnu un 40% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu mērķa grupās). Tāpat negatīvie latviešu valodas noderīguma vērtējumi salīdzinoši bieži pamatoti ar vēlmi vai nodomiem strādāt ārvalstīs (attiecīgi – 16% un 33%), kā arī mācīties, iegūt izglītību citā valstī (attiecīgi – 23% un 17%).
- Savukārt tie respondenti, kuri latviešu valodu novērtēja kā noderīgu turpmākajā dzīvē, minējuši pretējus argumentus – plāno strādāt, dzīvot un mācīties Latvijā. Latviešu mācībvalodas skolu skolēni salīdzinoši bieži kā pamatojumu

latviešu valodas noderīgumam minējuši arī tādu vairāk emocionālu apsvērumu kā – latviešu valoda kā identitātes daļa, kā dzimtā valoda, kā latvietim svarīga valoda.

- Novērtējot attieksmes maiņu pret latviešu valodu pēdējā gada laikā, respondentu viedokļi dalījās – aptuveni 1/2 apgalvojuši, ka viņu attieksme pēdējā gada laikā nav mainījusies, kamēr 38% mazākumtautību skolu skolēnu un 47% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu novērtē, ka viņu attieksme ir uzlabojusies. Tādu, kuri novērtējuši, ka attieksme būtu pasliktinājusies, bijis pavisam nedaudz – mazākumtautību skolu skolēnu vidū tikai 9% un latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū – tikai 4%.
- Tie mazākumtautību skolu skolēni, kuri novērtēja, ka viņu attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, kā iemeslus tam minējuši – vairāk kontaktus ar latviski runājošajiem, latviešu valodas zināšanu uzlabošanu un vēlmi apgūt labāk latviešu valodu. Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēni attieksmes pret valodu uzlabojumam min iemeslus – vēlmi labāk un vairāk apgūt latviešu valodu, latviešu valodas zināšanu un sekmju uzlabošanu, kā arī faktu, ka latviešu valoda ir dzimtā valoda, to jāciena.
- Mazākumtautību skolu skolēnu vidū kā darba tirgū būtiska valoda biežāk tikusi vērtēta angļu valoda (85% uzskata, ka, lai atrastu labu darbu, viņiem noteikti būs jāzina angļu valoda, kamērpar to, ka noteikti būs jāzina latviešu valoda, pārliecināti bijuši 72%). Tai pat laikā interesanti, ka salīdzinoši biežāk respondenti uzskatījuši, ka iemācīties vieglāk ir latviešu valodu nekā angļu valodu (attiecīgi – 71% un 60%). Tāpat jāvērs uzmanību uz faktu, ka 57% mazākumtautību skolu skolēnu atzīst – latviešu valodu viņi mācās tikai tādēļ, lai pabeigtu skolu un noliktu eksāmenus.
- Vērtējot savas iespējas apgūt dažādas valodas, respondenti bijuši izteikti pozitīvi – absolūtais vairākums apgalvojuši, ka viņiem ir pietiekamas vai pat visas iespējas apgūt gan latviešu, gan angļu, gan krievu valodu. Nedaudz retāk pozitīvi valodas apguves iespēju vērtējumi sniegti par vācu valodu – 44% mazākumtautību skolu un 39% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vērtē, ka viņiem ir pietiekamas vai visas iespējas apgūt vācu valodu.
- Ja vērtē galēji pozitīvos ietekmes novērtējumus, tad kā visietekmīgākie latviešu valodas apguves faktori mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā identificējami: lielākas iespējas atrast labu darbu, ja zina latviešu valodu (46%), skolotāju attieksme pret latviešu valodu (45%), augstākās izglītības pieejamība latviešu valodā (40%), latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (39%) un latviešu valodas mācību materiālu saprotamība (39%). Mazākumtautību skolu skolēnu vecāki salīdzinoši biežāk kā ietekmīgākos faktorus identificējuši – lielākas iespējas atrast labāku darbu (70% uzskata, ka tas noteikti ietekmē latviešu valodas apguvi), skolotāju attieksme pret latviešu valodu (63%), latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (61%) un latviešu valodas mācību materiālu saprotamība (58%). Kopumā novērojams, ka par svarīgākiem tiek novērtēti dažādi racionāli faktori – augstākās izglītības pieejamība, iespējas atrast labāku darbu – un retāk faktori, kas saistīti ar attieksmi pret latviešu valodu.
- Absolūtais vairākums aptaujāto snieguši pozitīvus skolotāju darba novērtējumus – mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā 30% apgalvo, ka skolotāji latviešu valodu māca drīzāk labi, bet 61% – ka ļoti labi (latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū attiecīgi – 33% un 54%).
- Mazākumtautību skolu skolotāji aptaujā tika lūgti novērtēt, cik lielā mērā viņu skolā tiek sniegts nepieciešamais atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā. Visumā sniegti pozitīvi vērtējumi, tomēr salīdzinoši liels ir arī negatīvo vērtējumu īpatsvars. Vispozitīvāk ticis vērtēts skolas administrācijas atbalsts – kopumā 87% skolotāju

uzskata, ka viņu skolas administrācija sniedz visu vai lielāko daļu nepieciešamā atbalsta. Attiecībā uz pašvaldības sniegto atbalstu viedoklis bijis kritiskāks – 59% uzskata, ka tiek sniegts viss vai lielākā daļa nepieciešamā atbalsta, kamēr 28% norāda, ka tiek sniegta neliela daļa nepieciešamā atbalsta un 6% - ka atbalsts netiek sniegts vispār. Līdzīgi tiek vērtēts arī atbalsts no valsts – 54% uzskata, ka tiek sniegta lielākā daļa vai viss nepieciešamais atbalsts, 34% - ka neliela daļa, bet 7% - ka netiek sniegts vispār nepieciešamais atbalsts.

- Skolotāji tika lūgti arī nosaukt konkrētus atbalsta veidus, kādus vēlētos saņemt no skolas administrācijas, pašvaldības un valsts. Apkopojot viedokļus par vēlamo atbalstu no visām trim atbalsta sniedzēju grupām – skolas administrācija, pašvaldība un valsts – novērojams, ka skolotāji visbiežāk sagaida finansiālu atbalstu, atbalstu mācību materiālu nodrošinājumā, materiāltehniskās bāzes nodrošinājumu, kā arī atbalstu ikdienas darbā, psiholoģisku atbalstu.

1.2. Pētījuma galvenie secinājumi

- Pētījumā iegūtie dati un informācija kā būtiskākos latviešu valodas apguves ietekmes faktoros ļauj identificēt sekojošos:
  - (1) latviešu valodas lietošanas iespējas, lietošanas vides nosacījumi;
  - (2) latviešu valodas konkurētspēja, ekonomiskā vērtība;
  - (3) attieksme pret latviešu valodu (gan sabiedrībā kopumā, gan dažādās mērķa grupās);
  - (4) politiskie latviešu valodas lietojuma nosacījumi – izglītības politika, tiesiskais regulējums;
  - (5) mācību materiālu atbilstība, pieejamība, pievilcība, mācību iespēju pieejamība.
- Attieksme pret latviešu valodu visās pētījumā apzinātajās mērķa grupās ir izteikti pozitīva, sekojoši nav pamata uzskatīt, ka negatīva vai rezervēta attieksme pret latviešu valodu šobrīd ir būtisks šķērslis valodas apguvē jauniešu vidū. Tas savukārt nozīmē, ka lielāks uzsvars liekams nevis uz attieksmes maiņu pret latviešu valodu, bet gan lietošanas iespēju nodrošināšanu un motivāciju apgūt un lietot latviešu valodu.
- Iespējas apgūt latviešu valodu visās mērķa grupās tiek vērtētas kā lielā mērā vai pilnībā nodrošinātas, sekojoši – iespēju piedāvājums ir pietiekams un nav uzskatāms par problemātisku. Tai pat laikā problemātisks zināmā mērā ir pieprasījums, jo dotā pētījuma dati liecina, ka samērā plašajam piedāvājumam nav atbilstoša pieprasījums.
- Viens no iemesliem, kādēļ pieprasījums nav tik izteikts, ir latviešu valodas ekonomiskās konkurētspējas uztvere, proti, konkurencē ar angļu valodu un krievu valodu, latviešu valodas pozīcijas ir izteikti vājākas. Vienlaikus tas norāda un apliecina, ka mērķa grupās valodas jautājums netiek uztverts emocionāli, bet izteikti racionāli, instrumentāli – ja tiek saskatīta nepieciešamība pēc latviešu valodas izglītības, darba vai citos aspektos, ir arī augsta motivācija to apgūt. Latviešu valoda angļu un krievu valodas kontekstā netiek 'atmesta', bet drīzāk ir 'trešā izvēle', tādēļ būtiski ir nevis mēģināt uzlabot konkurētspēju attiecībā pret angļu un krievu valodu, bet nezaudēt latviešu valodas kā trešās būtiskās izvēles statusu (piemēram, augstākās izglītības ieguves, labāka darba ieguves aspektā).
- Dažādi citi valodas apguves faktori papildus stimulē vai kavē latviešu valodas apguvi, bet dotā pētījuma ietvaros neatklājas kā noteicošie. Kā šādi papildinoši faktori identificējami – skolotāju, vecāku, skolas administrācijas

attieksme pret latviešu valodu, sabiedrībā valdošā attieksme pret latviešu valodu (un arī krievu valodu, angļu valodu), valsts valodas statusa uztvere, pieejamie mācību līdzekļi u.c.

2. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

2.1. Pētījuma mērķis

Pētījuma mērķis bija noskaidrot, izvērtēt un salīdzināt skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolēnu un skolu ar latviešu mācībvalodu skolēnu latviešu valodas apguvi ietekmējošos faktoros un lingvistiskās vides veidošanās nosacījumus.

2.2. Pētījuma uzdevumi

Pētījumam bija definēti četri galvenie uzdevumi:

- (1) Noskaidrot skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolēnu latviešu valodas apguvi ietekmējošos faktoros.
- (2) Noskaidrot skolu ar latviešu mācībvalodu skolēnu latviešu valodas apguvi ietekmējošos faktoros.
- (3) Salīdzināt skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolēnu un skolu ar latviešu mācībvalodu skolēnu latviešu valodas apguvi ietekmējošos faktoros.
- (4) Sniegt piecu galveno ietekmējošo faktoru paplašinātu aprakstu un analīzi.

2.3. Pētījuma realizācijas laiks

Pētījums tika realizēts no 2010. gada oktobra līdz 2011. gada aprīlim.

2.4. Pētījuma mērķa grupas

Kopumā pētījumā tika izdalītas deviņas mērķa grupas:

- (1) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, 7.-12. klašu skolēni.
- (2) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu 7.-12. klašu skolēni.
- (3) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolēnu vecāki.
- (4) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu skolēnu vecāki.
- (5) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolotāji.
- (6) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu skolotāji.
- (7) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, administrācija.
- (8) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu administrācija.
- (9) Eksperti, speciālisti (sociolingvisti, valodnieki, sabiedrības integrācijas eksperti, valsts valodas politikas īstenotāji).

2.5. Pētījuma mērķa grupu rekrutācijas nosacījumi

Mērķa grupu pārstāvošo respondentu rekrutācijā tika ievēroti sekojoši metodoloģiskie uzstādījumi:

- (1) No vienas skolas tika rekrutēti ne vairāk kā 30 respondenti-skolēni.
- (2) Respondenti tika izvēlēti, ievērojot to procentuālo pārstāvniecību visos Latvijas plānošanas reģionos (Kurzeme, Vidzeme, Zemgale, Latgale, Rīga).
- (3) Tika ievērots respondentu vecumposmu sadalījums – no vienas klašu grupas ne vairāk kā 100 respondenti-skolēni.
- (4) Skolēnu vecāki pārstāv citu izpētes vietu kā respondenti-skolēni. No vienas izpētes vietas tika rekrutēti ne vairāk kā 20 skolēnu vecāki.
- (5) Respondenti-skolēnu vecāki tika izvēlēti, ievērojot to procentuālo pārstāvniecību visos Latvijas plānošanas reģionos (Kurzeme, Vidzeme, Zemgale, Latgale, Rīga).
- (6) Rekrutējot respondentus-skolotājus tika ievēroti sekojoši metodoloģiskie atlases nosacījumi:
  - a. Ne mazāk kā 200 LAT 2 skolotāji no skolām, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas.
  - b. Ne mazāk kā 200 LAT 1 skolotāji no skolām ar latviešu mācībvalodu.
  - c. Ne mazāk kā 200 dažādu mācību priekšmetu skolotāji (vēsture, sociālās zinības, ģeogrāfija, matemātika, bioloģija) skolās ar latviešu mācībvalodu.
  - d. Ne mazāk kā 200 dažādu mācību priekšmetu skolotāji (vēsture, sociālās zinības, ģeogrāfija, matemātika, bioloģija) skolās, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas.
- (7) Respondenti-skolotāji tika izvēlēti, ievērojot to procentuālo pārstāvniecību visos Latvijas plānošanas reģionos (Kurzeme, Vidzeme, Zemgale, Latgale, Rīga).
- (8) No vienas izpētes vietas tika rekrutēti ne vairāk kā 20 skolotāji.
- (9) Respondenti-skolu administrācijas pārstāvji tika izvēlēti, ievērojot to procentuālo pārstāvniecību visos Latvijas plānošanas reģionos (Kurzeme, Vidzeme, Zemgale, Latgale, Rīga).
- (10) No vienas izpētes vietas tika rekrutēti ne vairāk kā 2 skolu administrācijas pārstāvji.

2.6. Pētījuma metodes

Katrai mērķa grupai tika noteikta un piemērota sava pētījuma metode, kas nodrošināja to visoperatīvāko un saturiski visatbilstošāko sasniegšanu:

- (1) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, 7.-12. klašu skolēni – anketēšana, izmantojot pašaizpildāmās papīra anketas.
- (2) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu 7.-12. klašu skolēni - anketēšana, izmantojot pašaizpildāmās papīra anketas.
- (3) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolēnu vecāki - telefonintervijas.
- (4) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu skolēnu vecāki - telefonintervijas.
- (5) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolotāji - anketēšana, izmantojot pašaizpildāmās papīra anketas, kā arī elektroniskās anketas interneta vidē.

- (6) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu skolotāji - anketēšana, izmantojot pašaizpildāmās papīra anketas, kā arī elektroniskās anketas interneta vidē.
- (7) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, administrācija - anketēšana, izmantojot pašaizpildāmās papīra anketas, kā arī elektroniskās anketas interneta vidē.
- (8) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu administrācija - anketēšana, izmantojot pašaizpildāmās papīra anketas, kā arī elektroniskās anketas interneta vidē.
- (9) Eksperti, speciālisti (sociolingvisti, valodnieki, sabiedrības integrācijas eksperti, valsts valodas politikas īstenotāji) – individuālās padziļinātās ekspertu intervijas.

2.7. Pētījuma mērķa grupu sasniegtās izlases

Izdalītajās mērķa grupās tika sasniegti sekojoši izlašu apjomi:

- (1) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, 7.-12. klašu skolēni – 620 respondenti.
- (2) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu 7.-12. klašu skolēni – 626 respondenti.
- (3) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolēnu vecāki – 250 respondenti.
- (4) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu skolēnu vecāki – 269 respondenti.
- (5) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolotāji – 418 respondenti.
- (6) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu skolotāji – 401 respondents.
- (7) Vispārizglītojošo skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas, administrācija – 51 respondents.
- (8) Vispārizglītojošo skolu ar latviešu mācībvalodu administrācija – 52 respondenti.
- (9) Eksperti, speciālisti (sociolingvisti, valodnieki, sabiedrības integrācijas eksperti, valsts valodas politikas īstenotāji) – 20 respondenti.

2.8. Pētījuma darba grupa

Pētījumu izstrādāja un realizēja darba grupa sekojošā sastāvā:

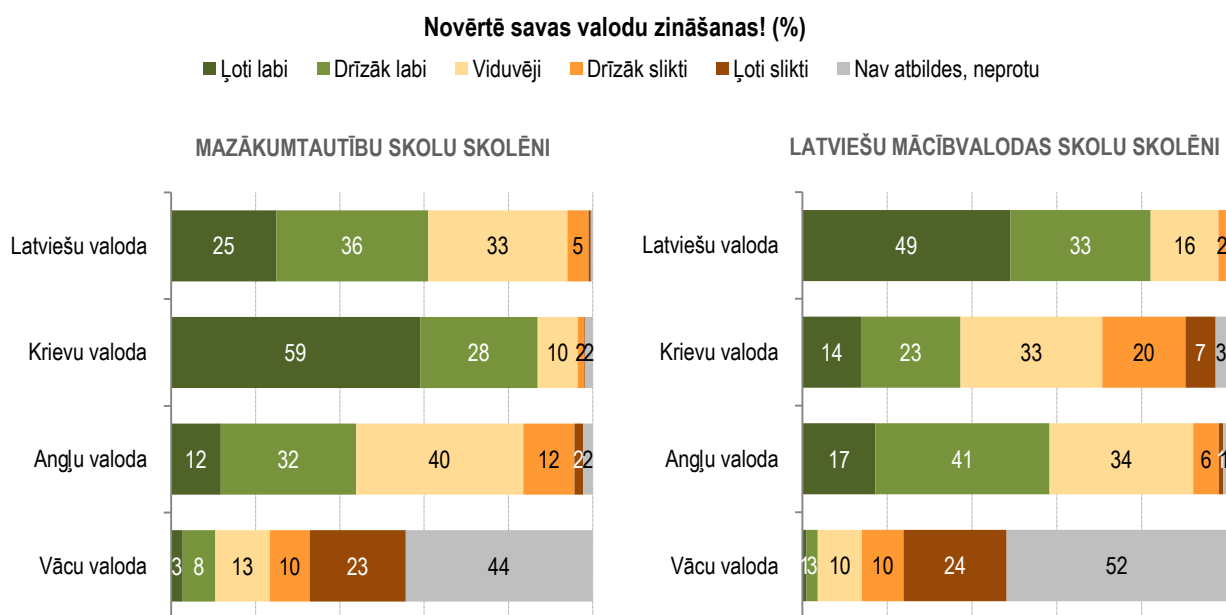
- (1) Gints Klāsons – pētījuma projekta vadītājs.
- (2) Roberts Ķīlis – konsultants pētījuma metodoloģijas izstrādē un iegūto datu analizē.
- (3) Guna Spurava – pētījuma lauka darba vadītāja.
- (4) Liene Valdmane – pētījuma Pasūtītāja (Latviešu valodas aģentūra) pārstāve.

3. SKOLĒNU MĒRĶA GRUPAS REZULTĀTI

3.1. Valodu zināšanas pašnovērtējumi

Valodas zināšanu pašnovērtējumos novērojami izteikti pozitīvi vērtējumi – gan mazākumtautību, gan latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū novērojams trīs valodu „grozs” – latviešu, krievu un angļu valodas. Vācu valodu kā labi pārvaldītu identificē ne vairāk kā 1/10 aptaujāto. Interesanti, ka mazākumtautību skolu skolēnu vidū krievu valodu kā labi pārvaldītu vērtē 87% respondentu, savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū latviešu valodu kā labi pārvaldītu vērtē 82% respondentu.

To, ka drīzāk vai pat ļoti labi pārvalda angļu valodu, apgalvojuši 44% mazākumtautību skolu un 58% latviešu mācībvalodas skolu skolēni. Ņemot vērā, ka krievu valodu kā labi pārvaldītu latviešu mācībvalodas skolās vērtē tikai 37% respondentu, angļu valoda potenciāli var kļūt par vienojošo valodu mazākumtautību un latviešu mācībvalodas skolu skolēniem.

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

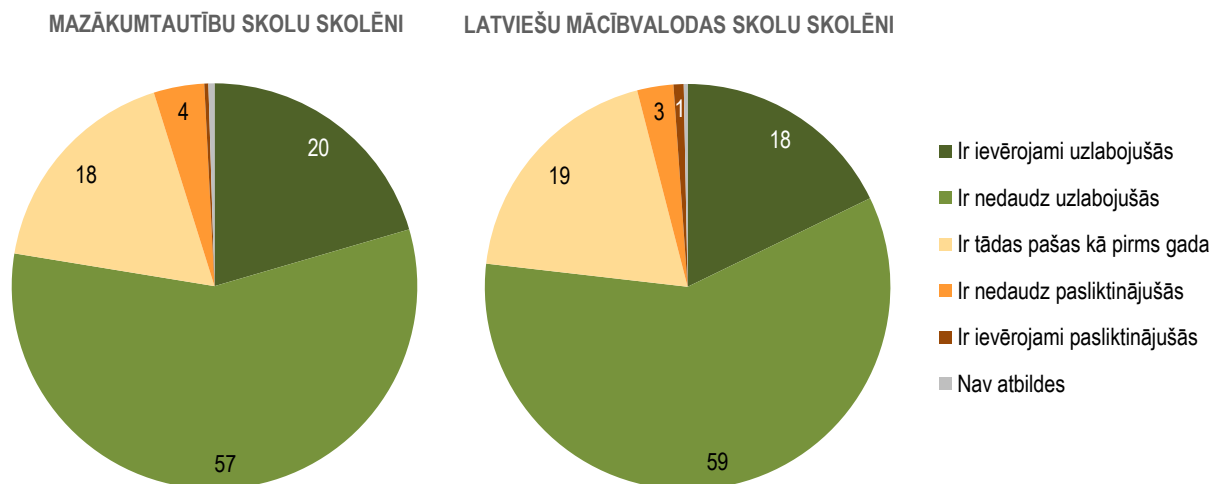
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

3.2. Latviešu valodas zināšanu progress pēdējā gada laikā

Aptaujā skolēni tika lūgti novērtēt, vai pēdējā gada laikā viņu latviešu valodas zināšanas ir uzlabojušās. Absolūtais vairākums aptaujāto abās mērķa grupās novērtējuši, ka pēdējā gada laikā viņu latviešu valodas zināšanas ir uzlabojušās. Mazākumtautību skolu skolēnu vidū 57% apgalvo, ka viņu latviešu valodas zināšanas ir nedaudz, bet 20% - ka ievērojami uzlabojušās (latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū attiecīgi – 59% un 18%).

To, ka latviešu valodas zināšanas ir tādas pašas kā pirms gada, apgalvo tikai aptuveni 1/5 aptaujāto abās mērķa grupās. Savukārt zināšanu pasliktināšanos pašnovērtējumos pauž pavisam niecīgs respondentu īpatsvars (1%).

Vai Tavas latviešu valodas zināšanas pēdējā gada laikā ir uzlabojušās? (%)

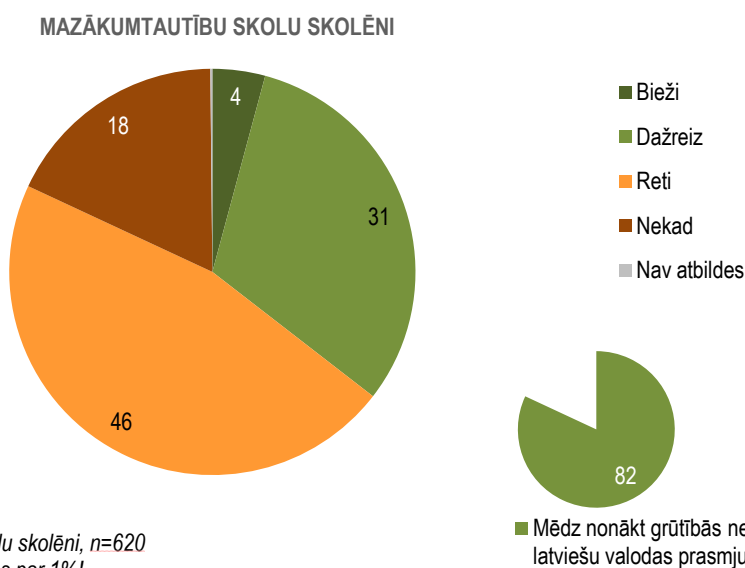
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

3.3. Grūtības nepietiekamu latviešu valodas zināšanu dēļ

Mazākumtautību skolu skolēni aptaujā tika lūgti novērtēt, vai un cik bieži nonāk grūtības nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ. Kā liecina dati, absolūtais vairākums mēdz nonākt grūtības nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ vismaz dažkārt – 4% tas notiek bieži, 31% - dažreiz, bet 46% - reti. Tikai 18% apgalvojuši, ka šādās situācijās nekad nenonāk.

Cik bieži Tu nonāc grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ? (%)

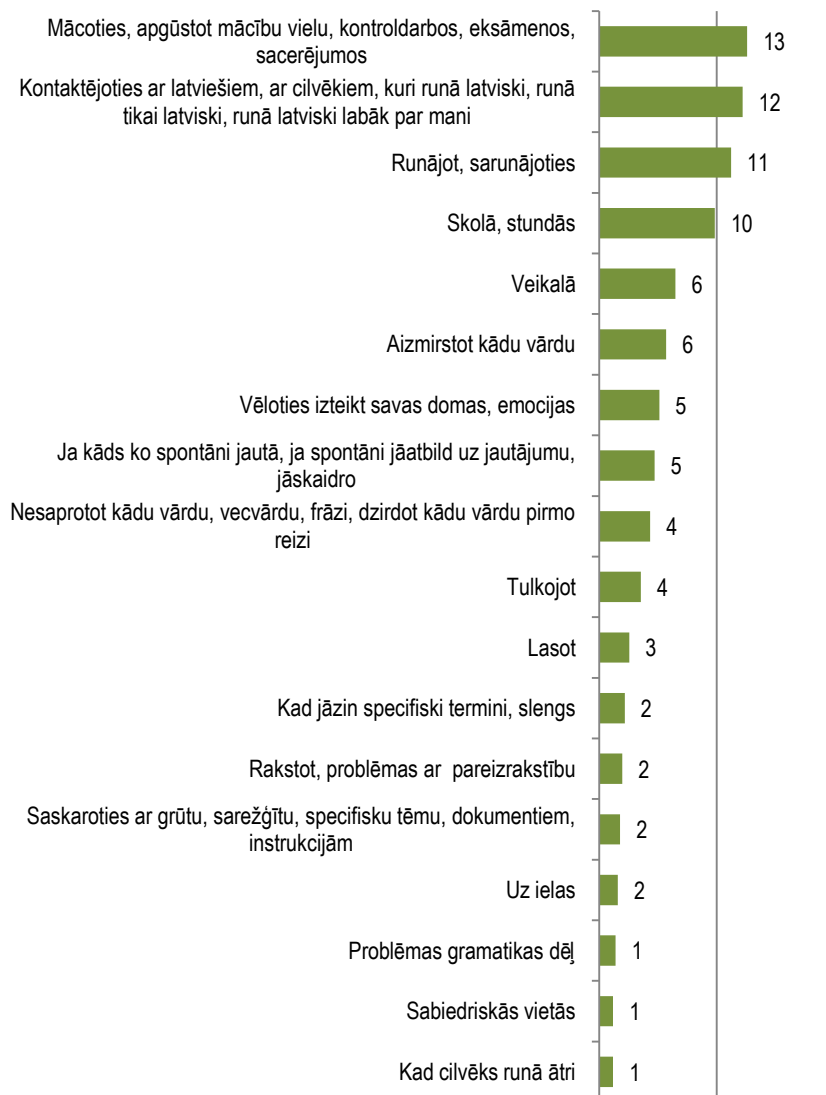
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Tie 82% aptaujāto, kuri novērtēja, ka vismaz dažkārt mēdz nonākt grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ, tika lūgti minēt arī konkrētas situācijas, kurās tas notiek. Sniegtajās atbildēs nav novērojamas kādas izteikti bieži minētas

konkrētas situācijas, bet kopumā vērtējot, redzams, ka visbiežāk tās ir situācijas, kas saistītas ar mācībām un komunikāciju skolā vai komunikāciju specifiskās situācijās – veikalā, runājot ar cilvēkiem, kuri prot tikai latviešu valodu, spontānās, negaidītās komunikācijas situācijās u.tml.

Ja novērtēji, ka Tev mēdz gadīties situācijas, kad nonāc grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ - kurās situācijās tas notiek? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLĒNI

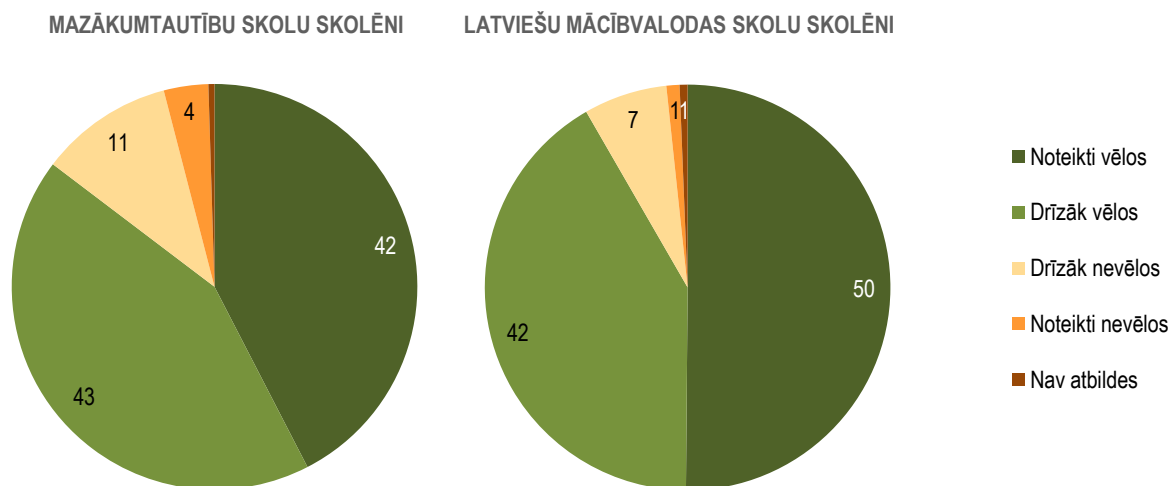

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, kuri mēdz nonākt grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ, n=508
NB! grafikā nav attēlotas atbildes, kuras nosaukuši mazāk nekā 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota grafikā

3.4. Vēlme uzlabot latviešu valodas zināšanas

Absolūtais vairākums skolēnu apgalvo, ka vēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas. Mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā 43% novērtē, ka drīzāk vēlētos un 42% - ka noteikti vēlētos uzlabot latviešu valodas zināšanas, savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū šādus novērtējumus sniedz attiecīgi 42% un 50% respondentu. Tikai 15% mazākumtautību skolu un 8% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu apgalvo, ka drīzāk vai noteikti nevēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas.

Vai Tu vēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas? (%)

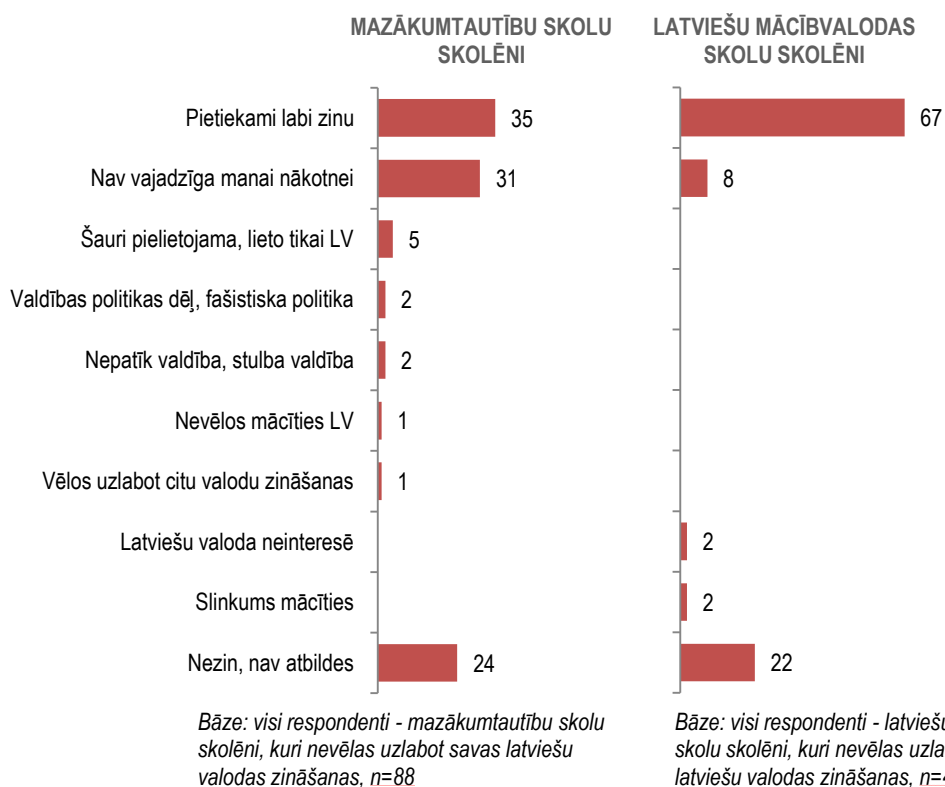

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

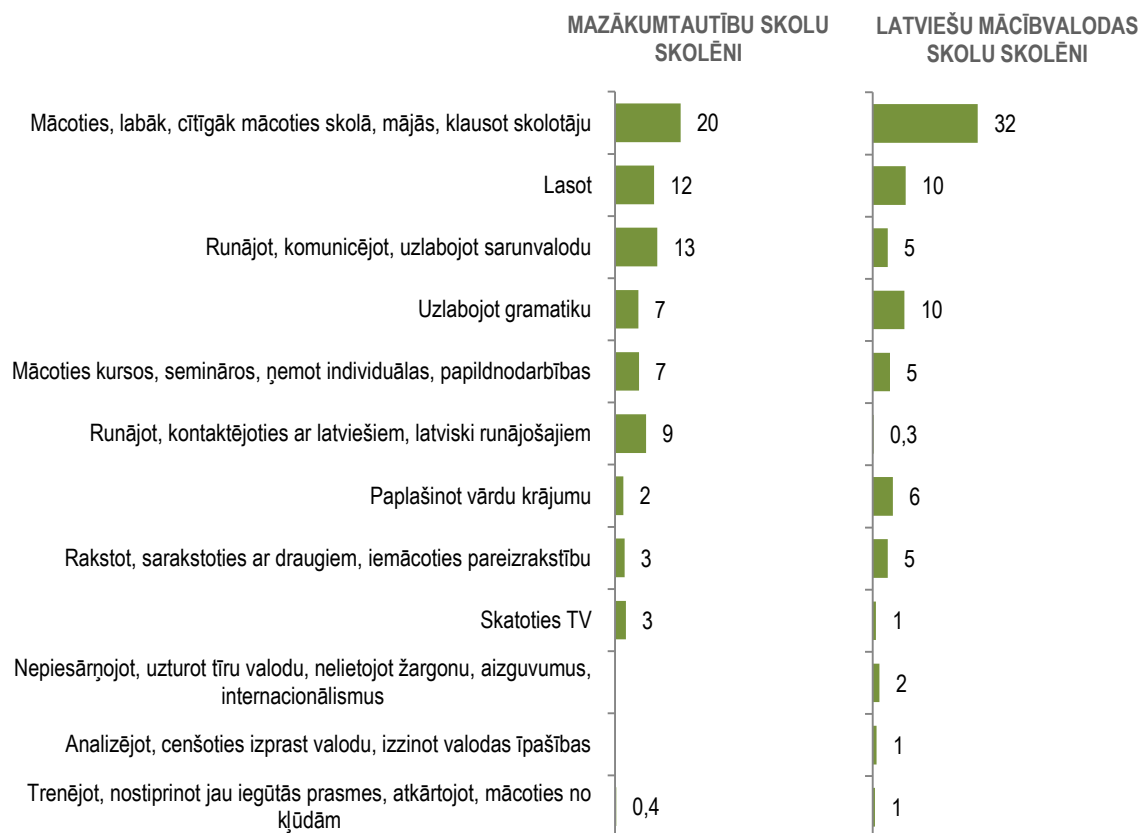
Tie, kuri novērtēja, ka nevēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas, to pamatojuši ar argumentu, ka jau tagad pietiekami labi zina latviešu valodu (mazākumtautību skolu skolēnu vidū – 35%, latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū – 67%). Mazākumtautību skolu skolēnu vidū salīdzinoši bieži – 31% gadījumu – minēts arī pamatojums, ka latviešu valoda nebūs vajadzīga nākotnē.

Ja novērtēji, ka **NEVĒLIES** uzlabot savas latviešu valodas zināšanas - kāpēc nevēlies? (%)

Savukārt tie, kuri novērtēja, ka vēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas, tika lūgti minēt, kādā veidā vēlētos to darīt. Salīdzinoši visbiežāk – 20% gadījumu mazākumtautību skolu skolēni un 32% latviešu mācībvalodas skolu skolēni minējuši, ka zināšanas vēlētos uzlabot, mācoties skolā, labāk un cītīgāk mācoties. 13% mazākumtautību skolu skolēni minējuši, ka latviešu valodas zināšanas vēlētos uzlabot, vairāk runājot, komunicējot, savukārt 12% - vairāk lasot. Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēni 10% gadījumu norādījuši, ka vēlētos uzlabot latviešu valodas gramatikas zināšanas un vairāk lasīt latviešu valodā.

Ja novērtēji, ka VĒLIES uzlabot savas latviešu valodas zināšanas - kādā veidā Tu vēlētos uzlabot savas latviešu valodas zināšanas? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, kuri vēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas, n=529

Bāze: Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, kuri vēlas uzlabot savas latviešu valodas zināšanas, n=573

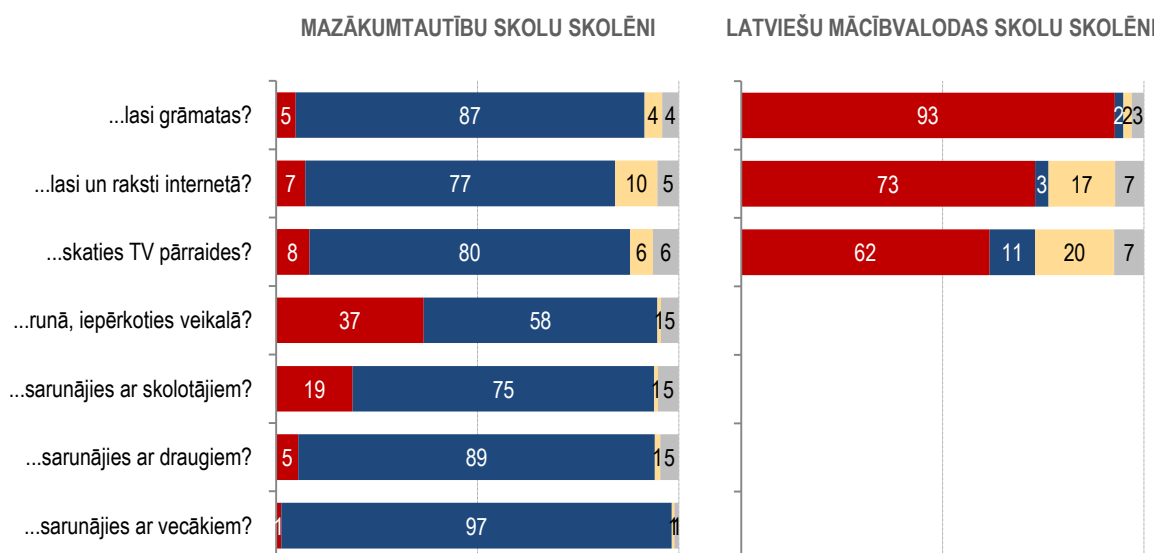
3.5. Dažādu valodu lietošanas situācijas

Vērtējot dažādas valodu lietošanas situācijas, novērojams, ka mazākumtautību skolu skolēnu ikdienas komunikācijas valoda absolūtajā vairākumā gadījumu ir krievu valoda, tai skaitā, komunikācijā ar skolotājiem (75% lieto krievu valodu un tikai 19% - latviešu valodu). Vienīgā ikdienas situācija, kurā mazākumtautību skolu skolēni salīdzinoši biežāk lieto latviešu valodu, ir iepirkšanās veikalā (37% skolēnu lieto latviešu valodu šādās situācijās).

Novērojams arī, ka mazākumtautību skolu skolēnu vidū krievu valoda prevalē arī masu mediju lietojumā, kamēr latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū interneta un TV pārraižu skatīšanās aspektā izteikts latviešu valodas „konkurents” ir angļu valoda (17% skolēnu apmeklē mājas lapas internetā angļu valodā un 20% skatās TV pārraides angļu valodā (mazākumtautību skolu skolēnu vidū attiecīgi tikai 10% un 6%)). Krievu valoda masu mediju lietojumā latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū ir ļoti maz izplatīta – tikai 3% šīs mērķa grupas pārstāvju lasa vai raksta internetā krievu valodā un tikai 11% skatās pārraides TV krievu valodā.

Kādā valodā Tu VISBIEŽĀK...? (%)

■ Latviešu valodā ■ Krievu valodā ■ Citā valodā ■ Nav atbildes

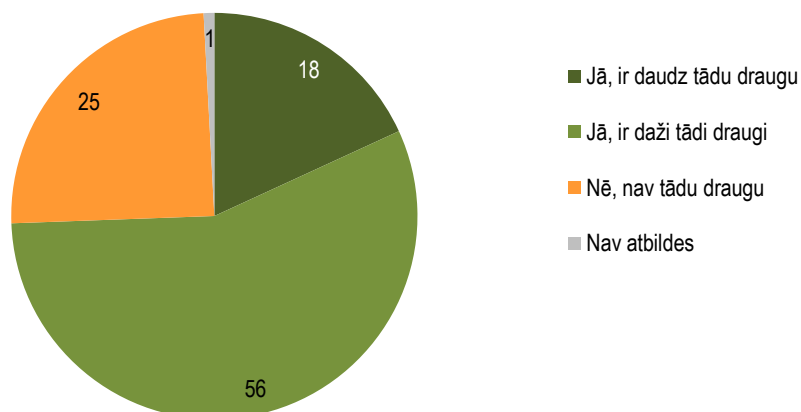
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!
*Netika iekļauti latv.mācībvalodas skolu skolēnu aptaujas anketā!

Lai novērtētu, cik lielā mērā ikdienā pārklājas latviešu un mazākumtautību jauniešu komunikācijas telpas, anketā tika iekļauti vairāki jautājumi par latviešu mācībvalodas skolu skolēnu draugiem un komunikācijas valodu ar tiem. Absolūtais vairākums novērtējuši, ka viņiem ir vismaz daži draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda – 18% norāda, ka viņiem ir daudz tādu draugu un vēl 56% - ka daži. Tikai 1/4 nav neviena drauga, kura dzimtā valoda ir krievu valoda.

Vai Tev ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda? (%)

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU SKOLĒNI

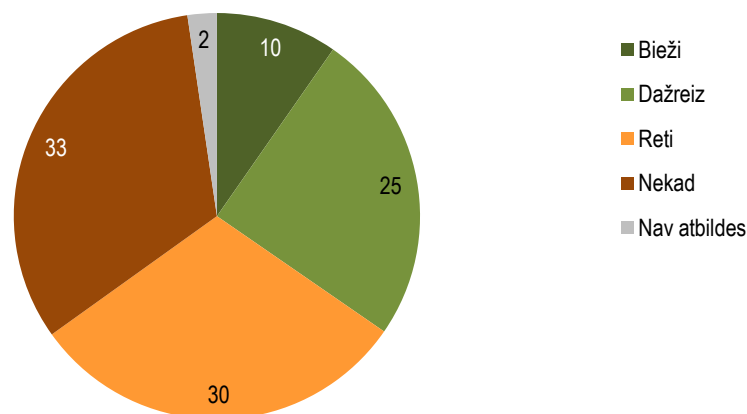

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Tikai aptuveni 1/3 no latviešu mācībvalodas skolu skolēniem, kuriem ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, dažreiz vai bieži palīdz viņiem mācīties latviešu valodā. Vēl 30% palīdzību sniedz reti, bet 33% - nekad.

Ja atbildēji, ka Tev ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda - cik bieži Tu viņiem palīdzī mācīties latviešu valodā? (%)

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU SKOLĒNI

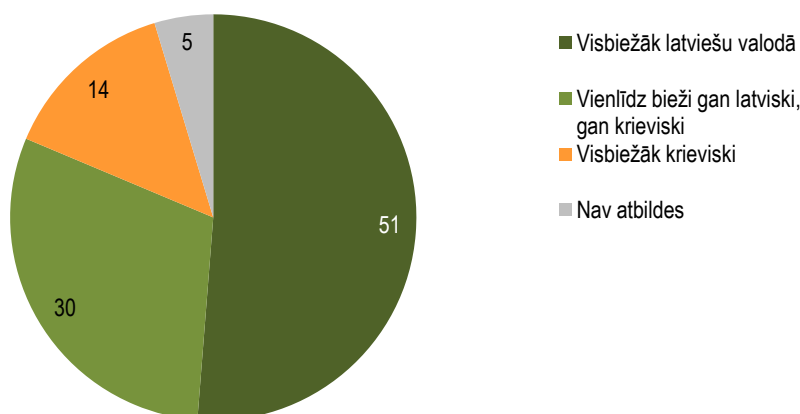

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, kuriem ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, n=472
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Tikai 14% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu, kuriem ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, apgalvo, ka parasti sarunājas krievu valodā. 30% norāda, ka vienlīdz bieži sarunājas gan latviski, gan krieviski, savukārt 51% apgalvo, ka visbiežāk latviešu valodā.

Ja atbildēji, ka Tev ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda - kādā valodā jūs parasti sarunājaties? (%)

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU SKOLĒNI

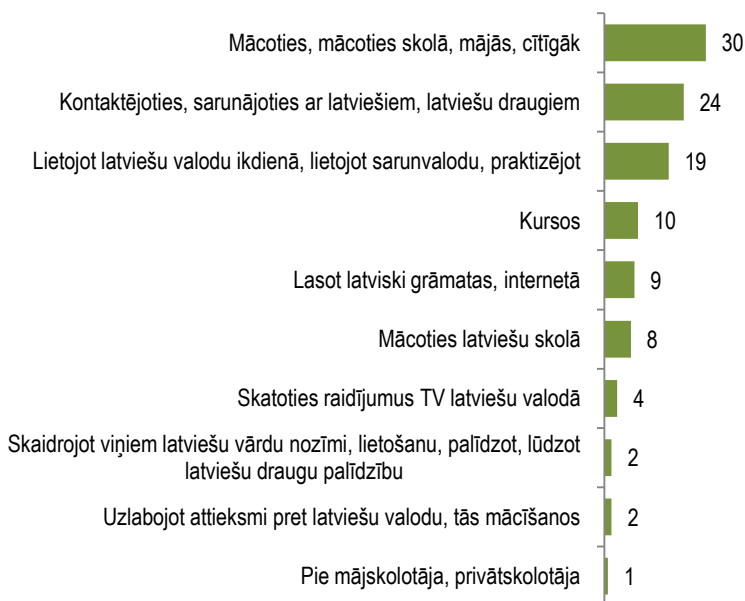

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, kuriem ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, n=472
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Jaunieši tika lūgti arī nosaukt tos veidus, kā viņu draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, vislabāk varētu apgūt latviešu valodu. Salīdzinoši visbiežāk – 30% gadījumu – minēts, ka vislabāk latviešu valodu var apgūt, mācoties skolā, mājās. 24% norāda, ka labākais valodas apguves veids būtu komunikācija ar latviešiem, latviešu draugiem. Vēl aptuveni 1/5 uzskata, ka latviešu valodu visvieglāk iemācīties, to biežāk un vairāk lietojot, praktizējot ikdienā.

Ja atbildēji, ka Tev ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda - kādā veidā viņi vislabāk varētu apgūt latviešu valodu? (%)

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU SKOLĒNI

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbildes 'nezin, nav atbildes' un 'jau labi prot latviski' nav attēlotas

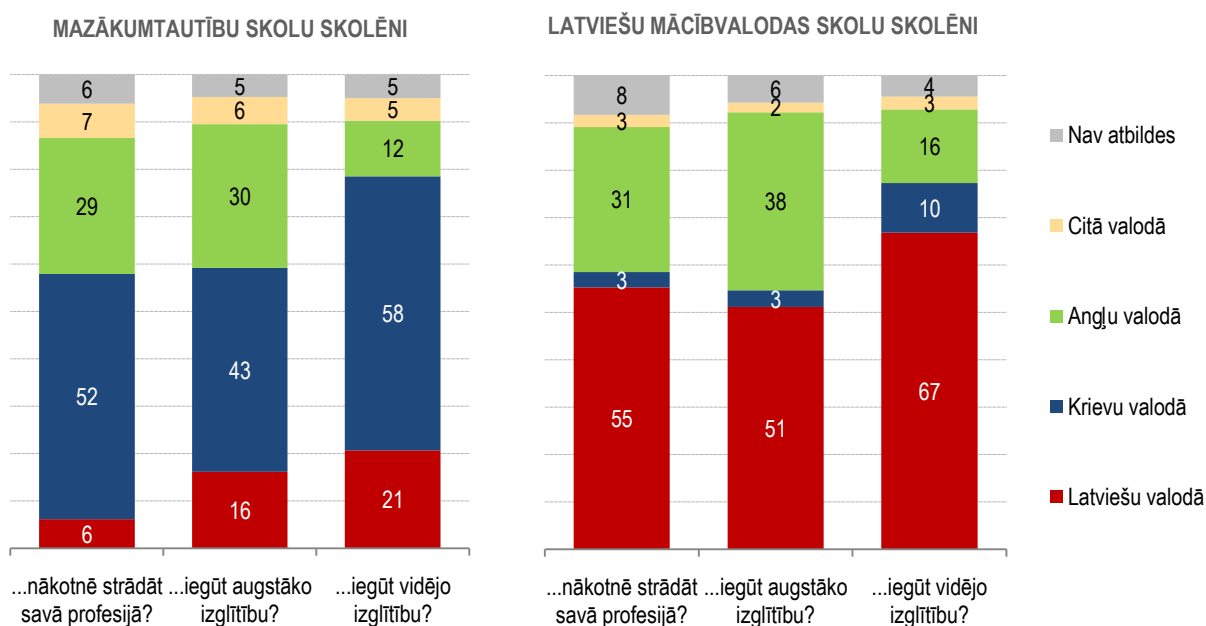
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, kuriem ir draugi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, n=467

3.6. Dažādu valodu „vērtīgums”

Aptaujas anketā bija iekļauti vairāki jautājumi, kas tieši un netieši ļauj novērtēt dažādu valodu „vērtīgumu” respondentu priekšstatos. Viens no šādu vērtējumu aspektiem bija novērtējumi par to, kādā valodā respondenti vēlētos iegūt vidējo izglītību, augstāko izglītību, kā arī, kādā valodā vēlētos strādāt savā profesijā. Mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā novērojams, ka latviešu valodas konkurētspēja ir ļoti ierobežota – tikai 21% vēlētos iegūt vidējo izglītību, tikai 16% - iegūt augstāko izglītību un tikai 6% - strādāt savā profesijā latviešu valodā. Daudz izteiktāka ir skolēnu orientācija uz angļu valodu – 12% vēlētos angļu valodā iegūt vidējo izglītību, 30% - augstāko izglītību un 29% - strādāt savā profesijā. Protams, vairākums mazākumtautību skolēnu kā primāro valodas izvēli identificē krievu valodu visos trīs anketā iekļautajos aspektos, tomēr būtiski, ka krievu valodas kā izglītības un darba valodas izvēle nav absolūta – to kā vēlamo valodu identificē tikai aptuveni 1/2 aptaujāto respondentu.

Atšķirīga ir situācija latviešu mācībvalodas skolu skolēnu mērķa grupā. Šeit novērojama ļoti izteikta angļu valodas konkurence – 16% jauniešu vēlētos iegūt vidējo izglītību angļu valodā, 38% - augstāko izglītību un 31% - strādāt angļu valodā savā profesijā.

Kādā valodā Tu vēlētos.....? (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

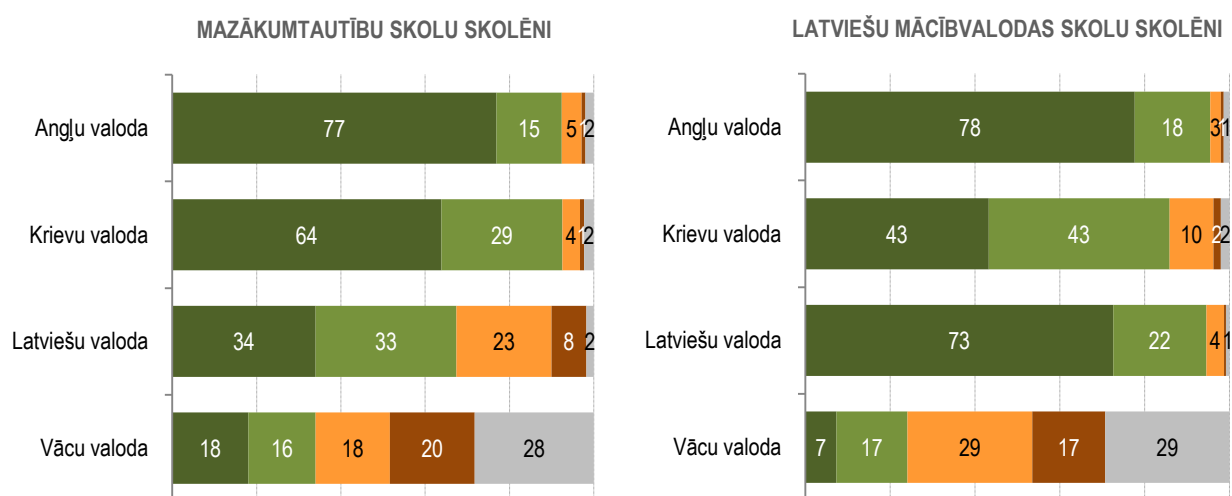
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Respondenti tika lūgti arī tiešā veidā novērtēt dažādu valodu noderīgumu savā turpmākajā dzīvē. Abās skolēnu mērķa grupās visaugstāk tiek vērtēts angļu valodas noderīgums (vairāk kā 90% respondentu to vērtē kā drīzāk vai ļoti noderīgu). Tik pat augsti ir noderīguma vērtējumi arī krievu un latviešu valodai attiecīgi mazākumtautību un latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū. Savukārt latviešu valodu kā noderīgu turpmākajā dzīvē vērtē 67% mazākumtautību skolēnu, kamēr krievu valodu kā noderīgu – 86% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu.

Interesanti, ka – lai gan vācu valodu prot ļoti neliels skolēnu īpatsvars – to kā noderīgu turpmākajā dzīvē vērtē 34% mazākumtautību un 24% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu.

Cik noderīgas turpmākajā dzīvē Tev būs šādu valodu zināšanas! (%)

■ Noteikti būs noderīgas ■ Drīzāk būs noderīgas ■ Drīzāk nebūs noderīgas ■ Noteikti nebūs noderīgas ■ Nav atbildes

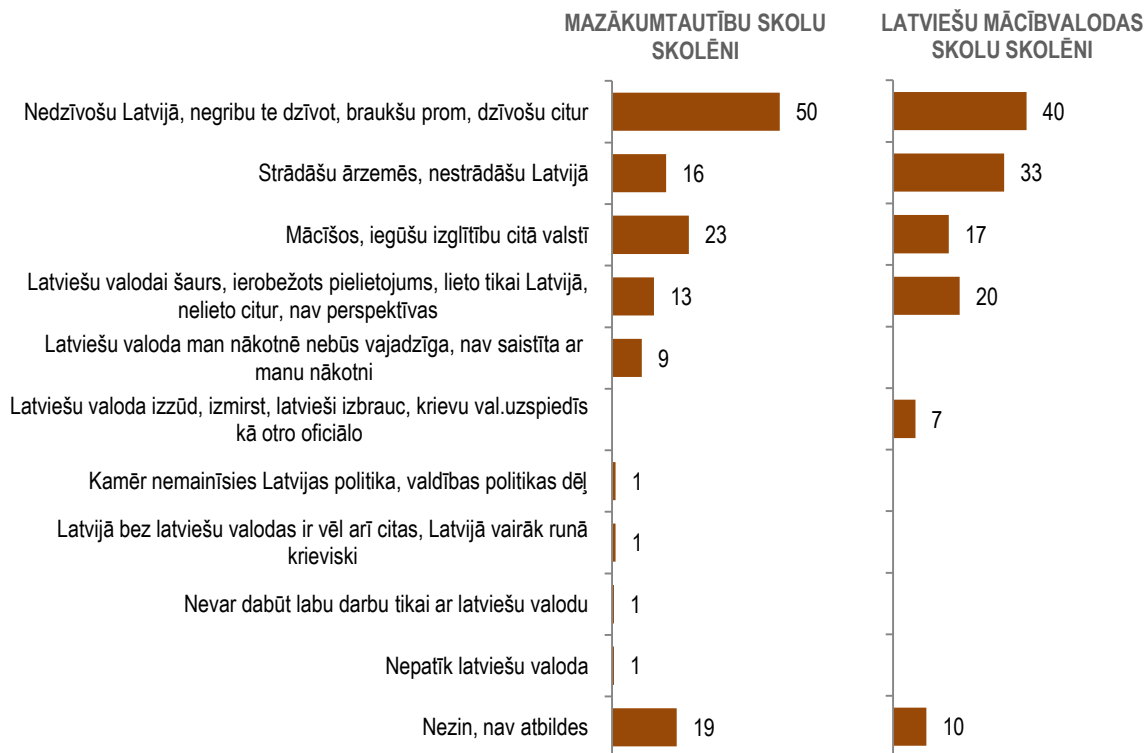
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Tie respondenti, kuri novērtēja, ka latviešu valoda turpmākajā dzīvē viņiem nebūs noderīga, tika lūgti pamatot savu vērtējumu. Kā liecina dati, galvenais pamatojums šādam vērtējumam bijis fakts, ka jaunieši plāno pārcelties uz dzīvi citā valstī (50% mazākumtautību skolu skolēnu un 40% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu mērķa grupās). Tāpat negatīvie latviešu valodas noderīguma vērtējumi salīdzinoši bieži pamatoti ar vēlmi vai nodomiem strādāt ārvalstīs (attiecīgi – 16% un 33%), kā arī mācīties, iegūt izglītību citā valstī (attiecīgi – 23% un 17%).

Nereti jaunieši norādījuši arī uz faktu, ka latviešu valodai ir šaurs, ierobežots pielietojums, lietošanas iespējas ierobežotas (mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā to minējuši 13% aptaujāto, latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū – 20%).

**Ja novērtēji, ka LATVIEŠU VALODA turpmākajā dzīvē Tev drīzāk vai noteikti NEBŪS
NODERĪGA - kādēļ uzskati, ka tā NEBŪS Tev noderīga? (%)**

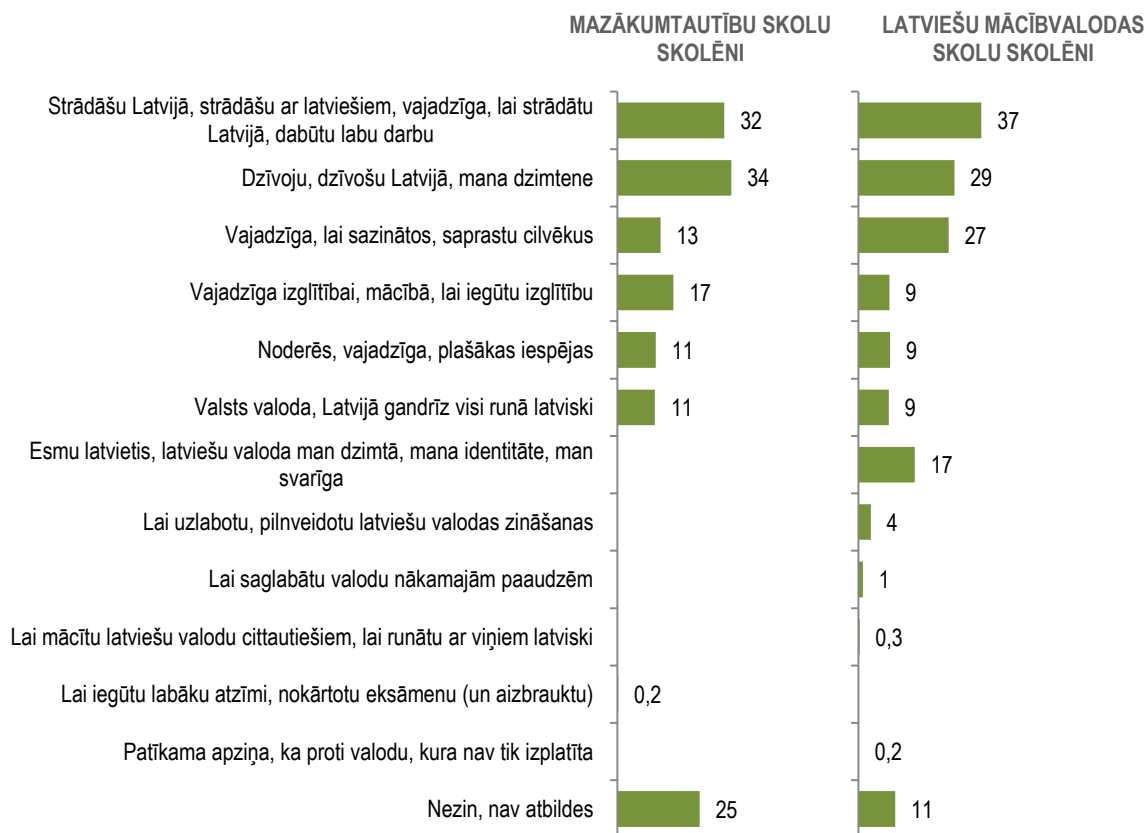
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, kuri uzskata, ka latviešu valoda turpmākajā dzīvē drīzāk vai noteikti nebūs noderīga, n=191

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, kuri uzskata, ka latviešu valoda turpmākajā dzīvē drīzāk vai noteikti nebūs noderīga, n=30

Savukārt tie respondenti, kuri latviešu valodu novērtēja kā noderīgu turpmākajā dzīvē, minējuši pretējus argumentus – plāno strādāt, dzīvot un mācīties Latvijā. Latviešu mācībvalodas skolu skolēni salīdzinoši bieži kā pamatojumu latviešu valodas noderīgumam minējuši arī tādu vairāk emocionālu apsvērumu kā – latviešu valoda kā identitātes daļa, kā dzimtā valoda, kā latvietim svarīga valoda.

Ja novērtēji, ka LATVIEŠU VALODA turpmākajā dzīvē Tev drīzāk vai noteikti BŪS NODERĪGA - kādēļ uzskati, ka tā BŪS Tev noderīga? (%)

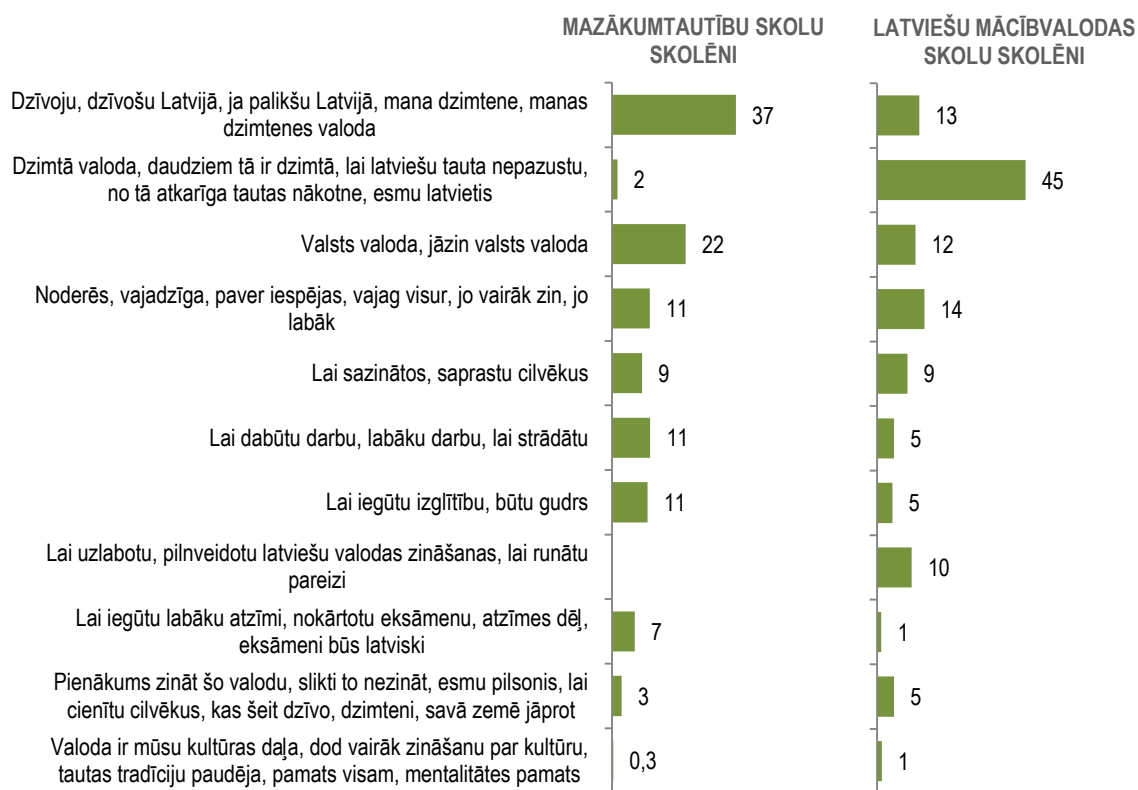
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, kuri uzskata, ka latviešu valoda turpmākajā dzīvē drīzāk vai noteikti būs noderīga, n=418

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, kuri uzskata, ka latviešu valoda turpmākajā dzīvē drīzāk vai noteikti būs noderīga, n=591

Izmantojot tā saukto nepabeigto teikumu metodi skolēni netiešā veidā definēja latviešu, krievu un dažādu svešvalodu apguves un prasmju nepieciešamību, svarīgumu.

Mazākumtautību skolu skolēni kā iemeslus, kādēļ ir svarīgi mācīties latviešu valodu, salīdzinoši visbiežāk minējuši: plānus dzīvot Latvijā, Latviju kā dzimteni un latviešu valodu kā dzimtenes valodu (37%) un faktu, ka latviešu valoda ir valsts valoda un tā ir jāzina (22%). Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēni izteikti bieži minējuši tādu argumentu kā – latviešu valoda kā dzimtā valoda, tādēļ ir būtiski to saglabāt, uzturēt, zināt (45%).

Pabeidz šos teikumus - Ir svarīgi mācīties latviešu valodu, jo... (%)

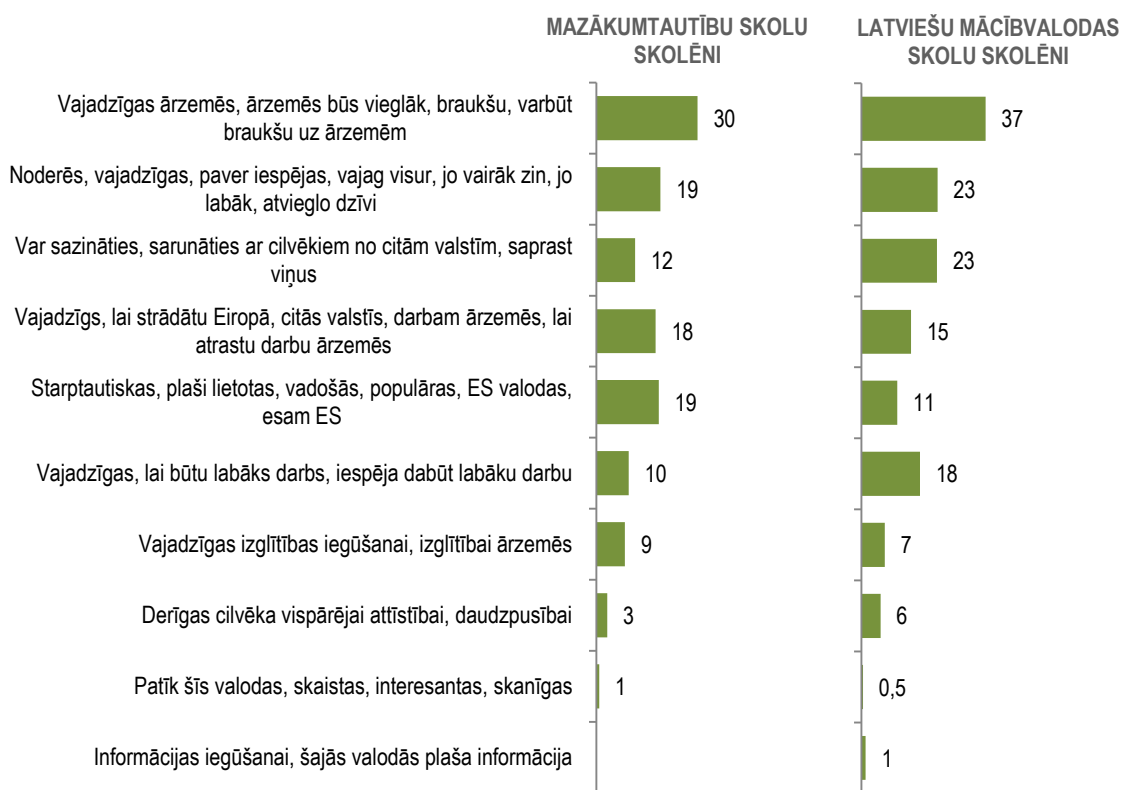
NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626

Kā galvenie iemesli, kādēļ ir svarīgi mācīties tādas svešvalodas kā angļu, vācu, franču valoda, tiek identificēti – nepieciešamība pēc tām ārvalstīs, kā arī nepieciešamība pēc tām, lai iegūtu labāku darbu.

Pabeidz šos teikumus - Ir svarīgi mācīties tādas svešvalodas kā angļu, vācu, franču, jo... (%)

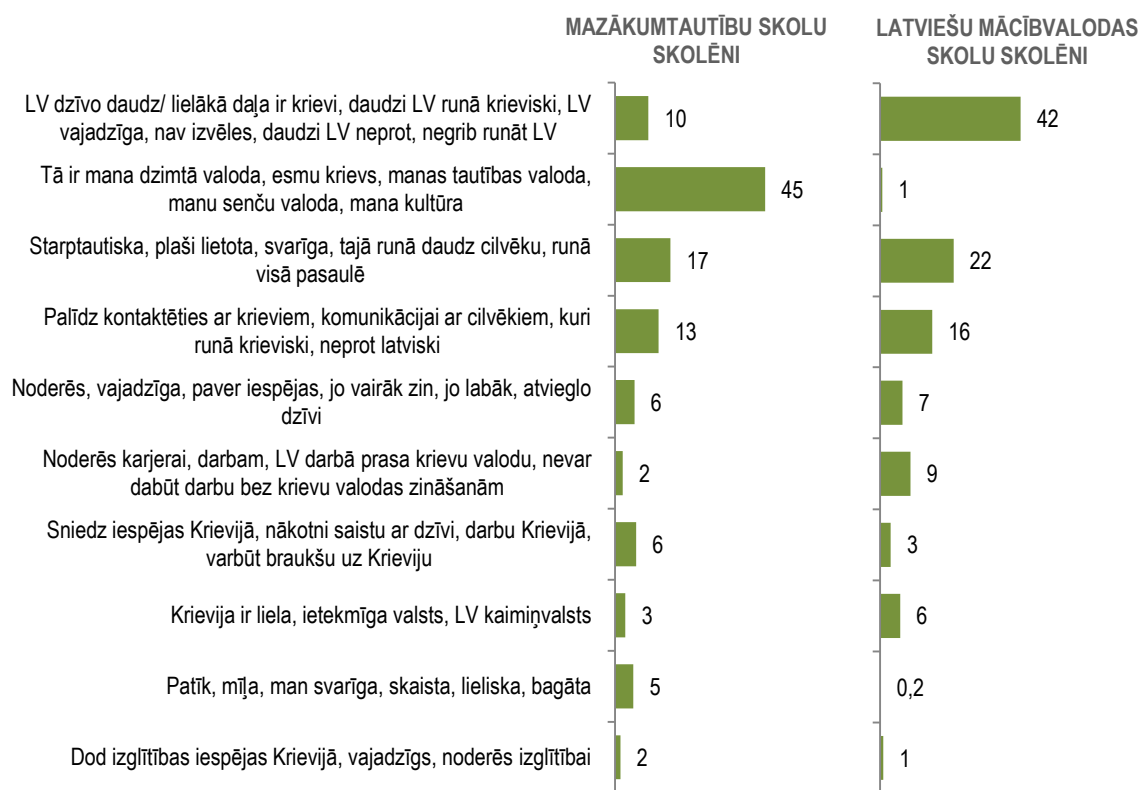
NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626

Savukārt pamatojums, kādēļ ir svarīgi mācīties krievu valodu, mazākumtautību skolu skolēnu vidū visbiežāk bijis fakts, ka tā ir viņu dzimtā valoda, savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū fakts, ka Latvijā daudzi runā krievu valodā un daudzi nesaprot latviešu valodu.

Pabeidz šos teikumus - Ir svarīgi mācīties krievu valodu, jo... (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbildes 'nezin, nav atbildes' un 'nav svarīgi, neuzskatu, ka vajag mācīties' nav attēlotas

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626

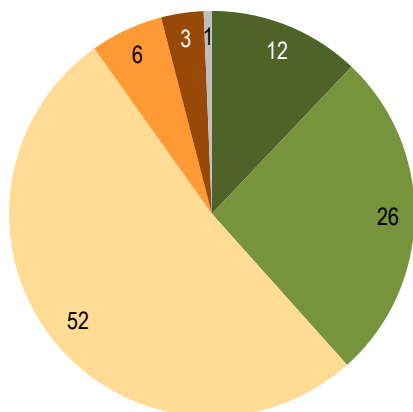
3.7. Attieksme pret latviešu valodu

Novērtējot attieksmes maiņu pret latviešu valodu pēdējā gada laikā, respondentu viedokļi dalījās – aptuveni 1/2 apgalvojuši, ka viņu attieksme pēdējā gada laikā nav mainījusies, kamēr 38% mazākumtautību skolu skolēnu un 47% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu novērtē, ka viņu attieksme ir uzlabojusies.

Tādu, kuri novērtējuši, ka attieksme būtu pasliktinājusies, bijis pavisam nedaudz – mazākumtautību skolu skolēnu vidū tikai 9% un latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū – tikai 4%.

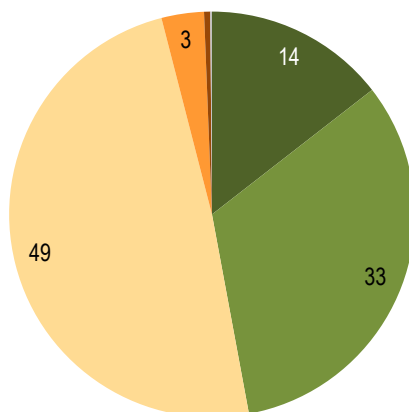
Kā pēdējā gada laikā ir mainījusies Tava attieksme pret latviešu valodu? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLĒNI

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

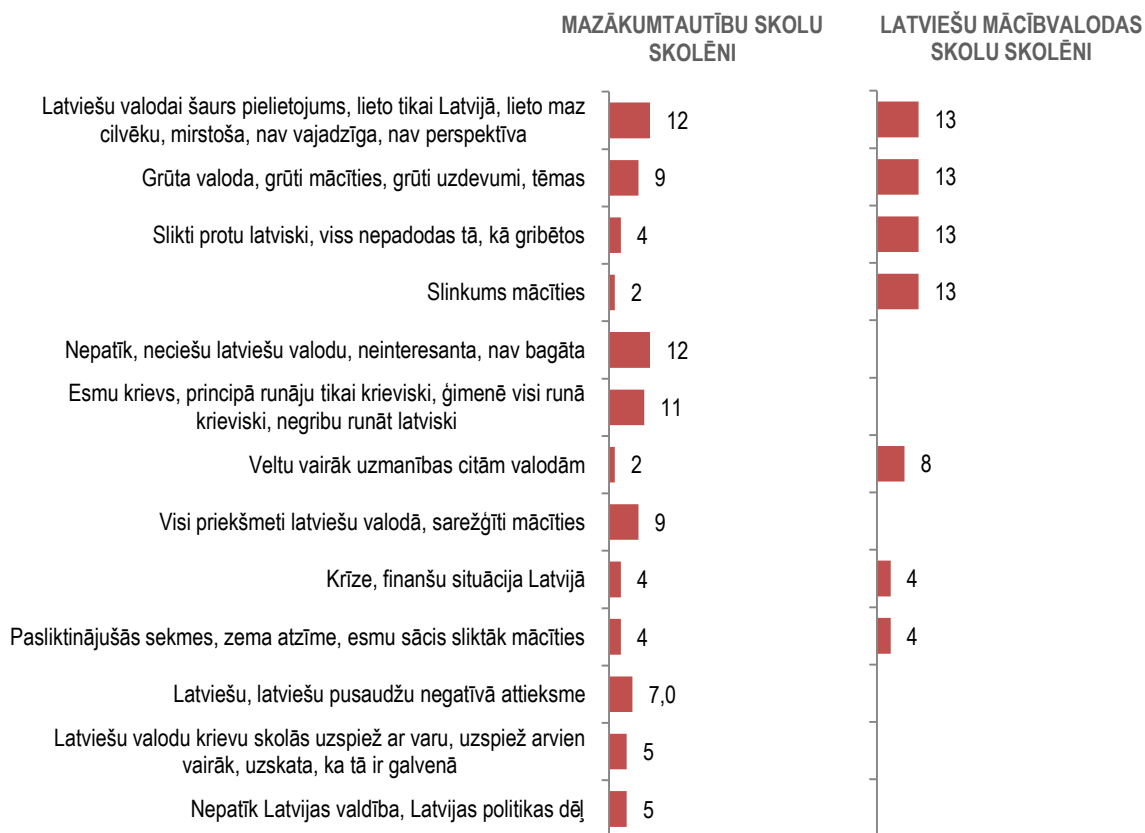
LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU SKOLĒNI

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Tie, kuri novērtēja, ka viņu attieksme pret latviešu valodu ir pasliktinājusies, tika lūgti minēt iemeslus šādām pārmaiņām. Ņemot vērā, ka negatīvus novērtējumus sniegušo respondentu īpatsvars bijis neliels, šie dati vairāk sniegti ilustrācijai, jo neļauj veikt pamatotus padziļinātus secinājumus un interpretāciju.

Ja novērtēji, ka Tava attieksme pret latviešu valodu ir PASLIKTINĀJUSIES - kādēļ Tava attieksme ir pasliktinājusies? (%)

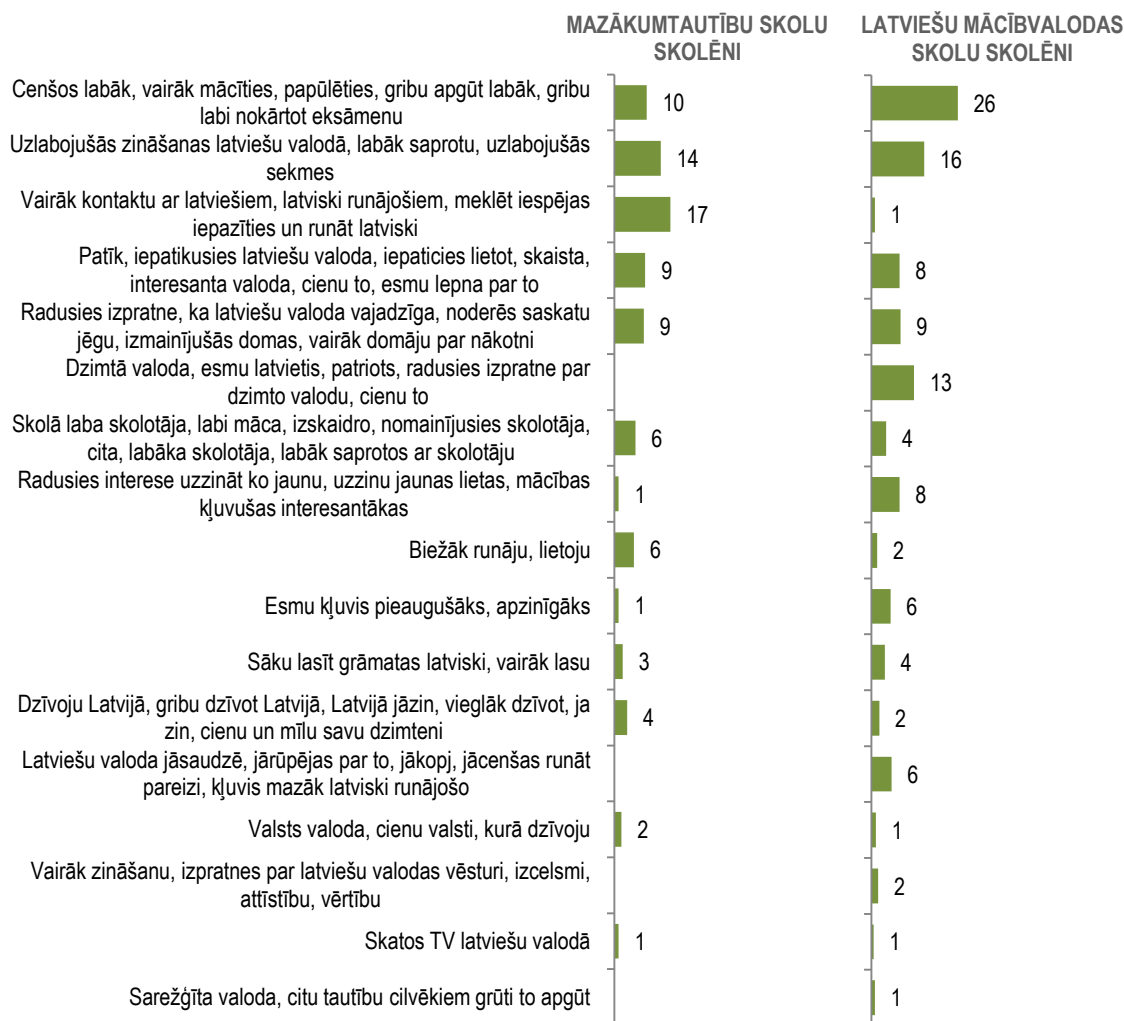
NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 5% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, kuru attieksme pret latviešu valodu ir pasliktinājusies, n=57

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvaloda skolu skolēni, kuru attieksme pret latviešu valodu ir pasliktinājusies, n=24

Tie mazākumtautību skolu skolēni, kuri novērtēja, ka viņu attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, kā iemeslus tam minējuši – vairāk kontaktus ar latviski runājošajiem, latviešu valodas zināšanu uzlabošanu un vēlmi apgūt labāk latviešu valodu. Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēni attieksmes pret valodu uzlabojumam min iemeslus – vēlmi labāk un vairāk apgūt latviešu valodu, latviešu valodas zināšanu un sekmju uzlabošanu, kā arī faktu, ka latviešu valoda ir dzimtā valoda, to jāciena.

Ja novērtēji, ka Tava attieksme pret latviešu valodu ir UZLABOJUSIES - kādēļ Tava attieksme ir uzlabojusies? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, kuru attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, n=238

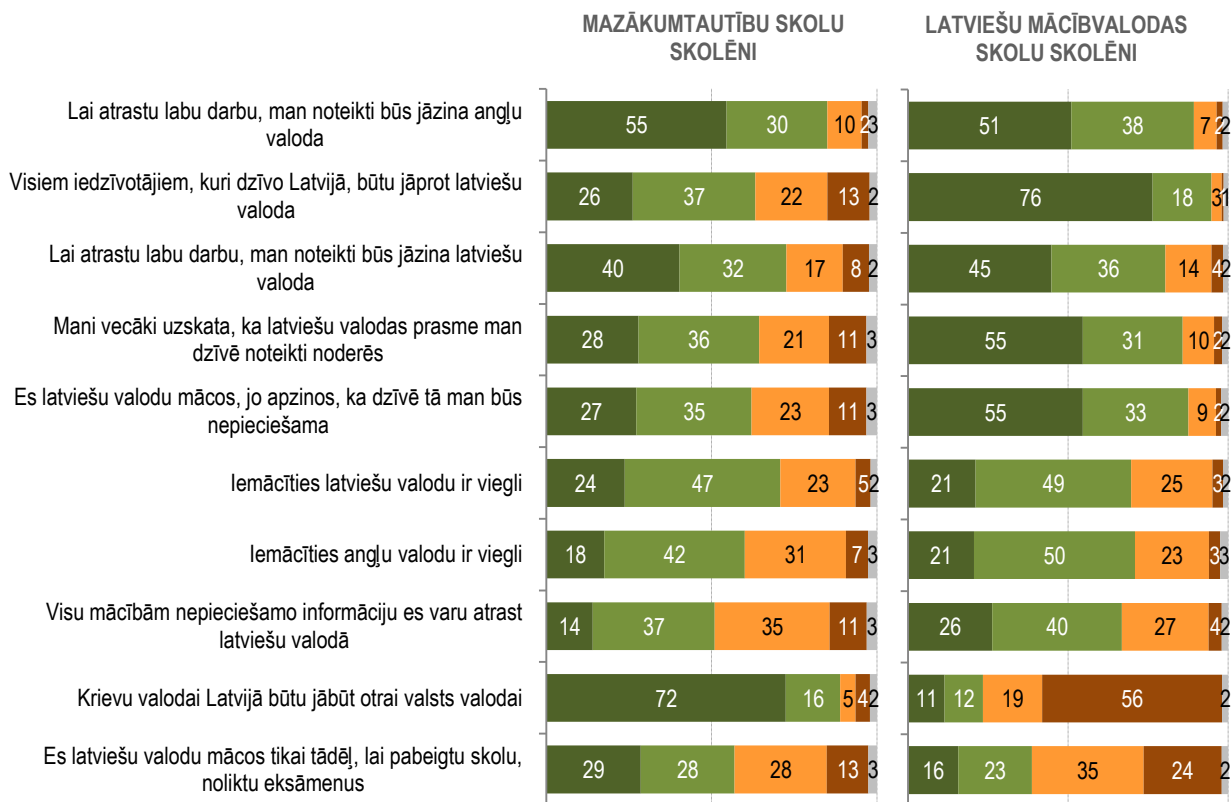
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, kuru attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, n=297

Respondenti pētījumā tika lūgti paust arī savu attieksmi pret latviešu valodu dažādos konkrētos aspektos. Šeit atklājas vairāki interesanti un būtiski fakti. Mazākumtautību skolu skolēnu vidū kā darba tirgū būtiska valoda biežāk tikusi vērtēta angļu valoda (85% uzskata, ka, lai atrastu labu darbu, viņiem noteikti būs jāzina angļu valoda, kamērpar to, ka noteikti būs jāzina latviešu valoda, pārliecināti bijuši 72%). Tai pat laikā interesanti, ka salīdzinoši biežāk respondenti uzskatījuši, ka iemācīties vieglāk ir latviešu valodu nekā angļu valodu (attiecīgi – 71% un 60%). Tāpat jāvērs uzmanību uz faktu, ka 57% mazākumtautību skolu skolēnu atzīst – latviešu valodu viņi mācās tikai tādēļ, lai pabeigtu skolu un noliktu eksāmenus.

Lai gan 63% mazākumtautību skolu skolēnu uzskata, ka visiem Latvijas iedzīvotājiem būtu jāprot latviešu valoda, 88% novērtē, ka krievu valodai Latvijā būtu jābūt otrai valsts valodai. Jāpiebilst, ka arī latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū atbalsts krievu valodai kā otrai valsts valodai ir lielāks kā 1/5.

Cik lielā mērā Tu piekrīti šiem izteicieniem? (%)

■ Pilnībā piekrītu ■ Drīzāk piekrītu ■ Drīzāk nepiekrītu ■ Nemaz nepiekrītu ■ Nav atbildes

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

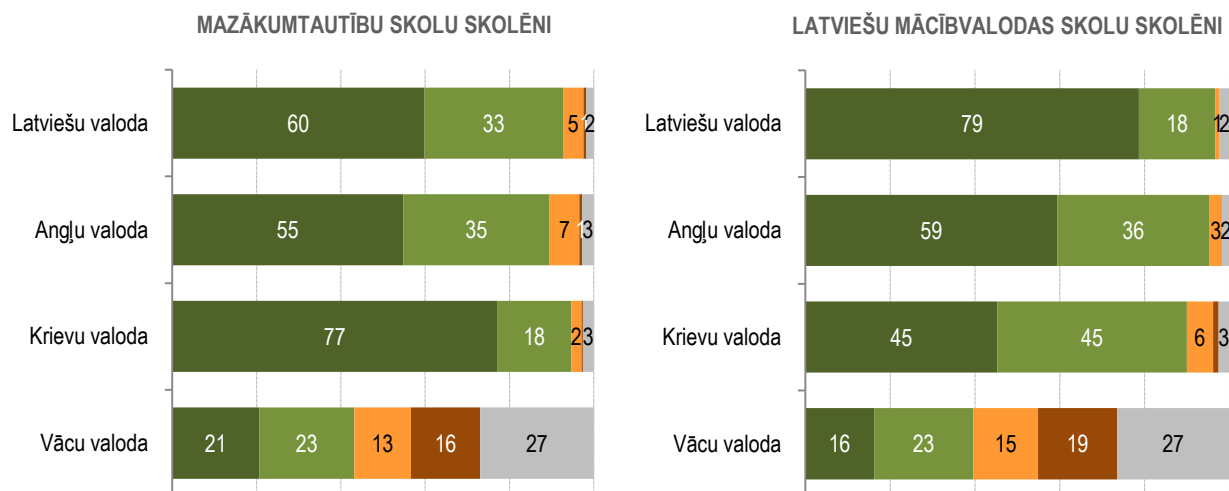
3.8. Iespējas apgūt latviešu valodu

Vērtējot savas iespējas apgūt dažādas valodas, respondenti bijuši izteikti pozitīvi – absolūtais vairākums apgalvojuši, ka viņiem ir pietiekamas vai pat visas iespējas apgūt gan latviešu, gan angļu, gan krievu valodu. Nedaudz retāk pozitīvi valodas apguves iespēju vērtējumi sniegti par vācu valodu – 44% mazākumtautību skolu un 39% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vērtē, ka viņiem ir pietiekamas vai visas iespējas apgūt vācu valodu. Jāpiebilst - ja savas vācu valodas zināšanas kā labas vērtēja ne vairāk kā 1/10 aptaujāto, tad iespējas to apgūt kā labas vērtē četras reizes lielāks aptaujāto īpatsvars, kas netieši liecina, ka ne vienmēr pieejamās iespējas apgūt valodu tiek izmantotas.

Kādas ir Tavas iespējas apgūt dažādas valodas? (%)

■ Ir visas iespējas   ■ Ir pietiekamas iespējas   ■ Ir nepietiekamas iespējas   ■ Nav iespēju   ■ Nav atbildes

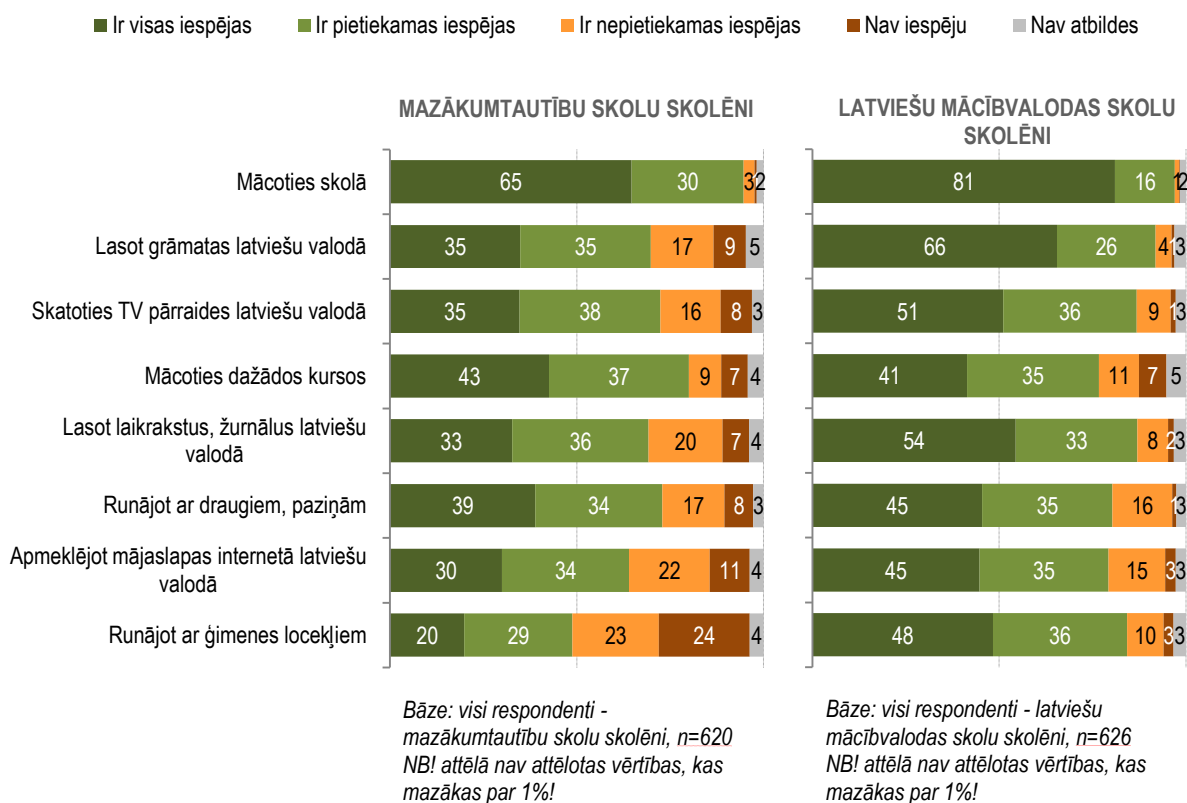
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Aptaujas dalībnieki tika lūgti novērtēt arī konkrētus valodas apguves veidus. Arī šādā aspektā sniegtie vērtējumi ir izteikti pozitīvi – visu anketā iekļauto kategoriju aspektā vairākums novērtējuši, ka viņu iespējas ir pietiekamas. Izņēmums ir iespējas apgūt latviešu valodu, runājot ar ģimenes locekļiem – 49% mazākumtautību skolu skolēnu apgalvo, ka viņiem ir visas iespējas šādi apgūt latviešu valodu, kamēr 47% sniedz pretēju vērtējumu.

Visbiežāk pozitīvi vērtējumi par iespējām apgūt latviešu valodu mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā sniegti par mācībām skolā (95% novērtē, ka viņiem ir iespējas šādā veidā apgūt latviešu valodu) un mācībām dažādosursos (80%). Bet arī pārējo anketā iekļauto kategoriju vērtējumos vairāk kā 65% bijušas pozitīvas atbildes.

Kādas ir Tavas iespējas apgūt latviešu valodu šādos veidos? (%)

3.9. Valodas apguvi ietekmējošie faktori

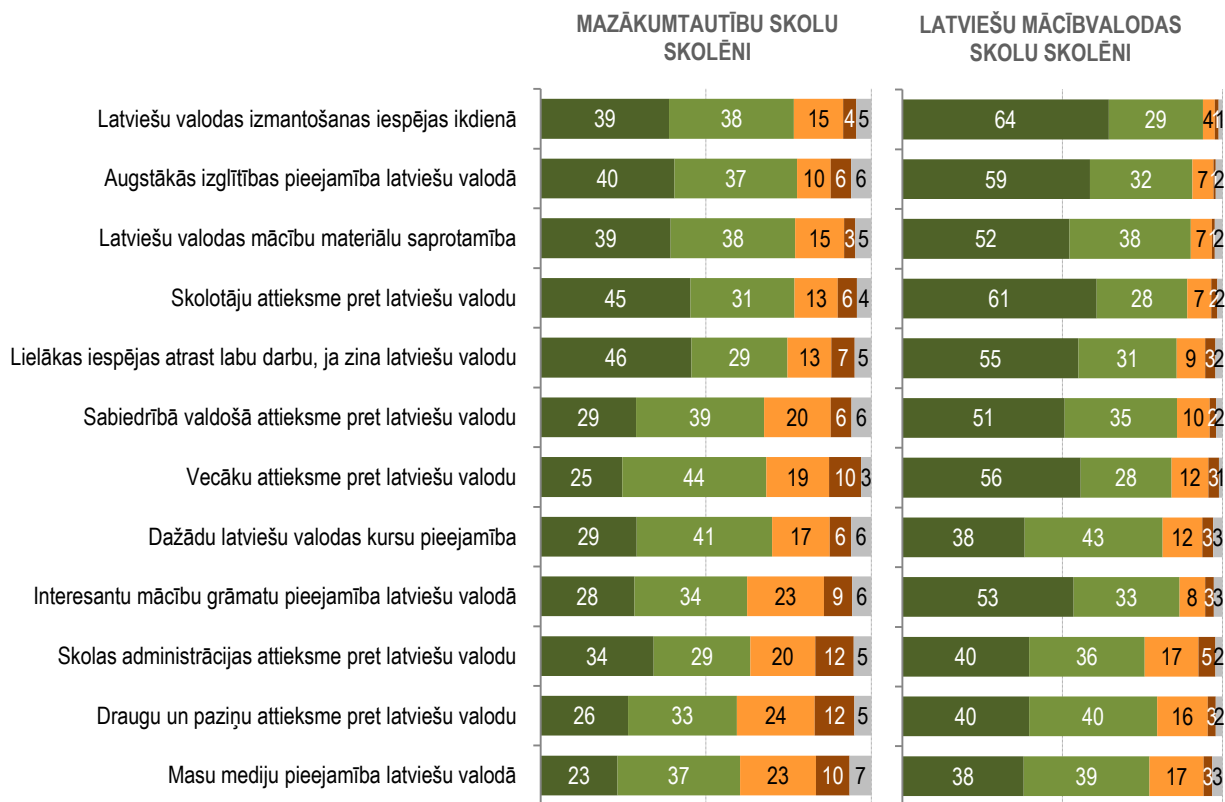
Pētījumā skolēni tika lūgti novērtēt arī dažādu faktoru ietekmi uz latviešu valodas apguvi jauniešu vidū. Kopumā novērojams, ka visus anketā iekļautos faktoros jaunieši vērtējuši kā būtiskus un ietekmīgus. Tomēr, ja vērtē galēji pozitīvos ietekmes novērtējumus, tad kā visietekmīgākie faktori mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā identificējami: lielākas iespējas atrast labu darbu, ja zina latviešu valodu (46%), skolotāju attieksme pret latviešu valodu (45%), augstākās izglītības pieejamība latviešu valodā (40%), latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (39%) un latviešu valodas mācību materiālu saprotamība (39%).

Interesanti, ka, piemēram, masu mediju pieejamība latviešu valodā salīdzinoši visretāk tiek novērtēts kā būtisks faktors valodas apguvē. To iespējams skaidrot ar faktu, ka mazākumtautību skolu skolēni masu medijus lieto pamatā krievu valodā un ļoti reti latviešu valodā. Tādēļ – pat ja teorētiski masu mediji varētu būt viens no faktoriem valodas apguvē, praktiski tas nenotiek, jo šī jauniešu mērķa grupa ikdienā izmanto krievu valodas medijus.

Kopumā novērojams, ka par svarīgākiem tiek novērtēti dažādi racionāli faktori – augstākās izglītības pieejamība, iespējas atrast labāku darbu – un retāk faktori, kas saistīti ar attieksmi pret latviešu valodu.

Cik lielā mērā šie faktori ietekmē latviešu valodas apguvi jauniešu vidū? (%)

■ Noteikti ietekmē ■ Drīzāk ietekmē ■ Drīzāk neietekmē ■ Noteikti neietekmē ■ Nav atbildes

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

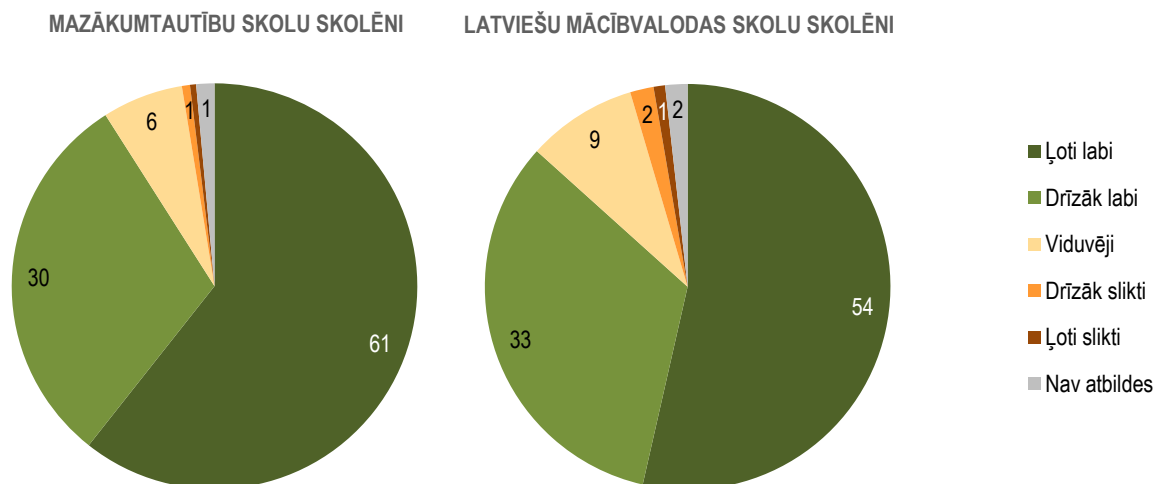
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

3.10. Latviešu valodas apguve skolā

Aptaujas anketā skolēni tika lūgti novērtēt, cik labi viņu skolotāji māca skolēniem latviešu valodu. Absolūtais vairākums aptaujāto snieguši pozitīvus skolotāju darba novērtējumus – mazākumtautību skolu skolēnu mērķa grupā 30% apgalvo, ka skolotāji latviešu valodu māca drīzāk labi, bet 61% - ka ļoti labi (latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū attiecīgi – 33% un 54%).

Mazākumtautību skolu skolēni tika lūgti papildus novērtēt tieši to, cik labi skolotāji māca mācību priekšmetus latviešu valodā. Arī šādā aspektā absolūtais vairākums aptaujāto snieguši izteikti pozitīvus vērtējumus – 34% uzskata, ka mācību priekšmetus latviešu valodā skolotāji māca drīzāk labi, bet 52% - ka ļoti labi. 10% uzskatījuši, ka viduvēji, bet negatīvu vērtējumu snieguši tikai 2% respondentu.

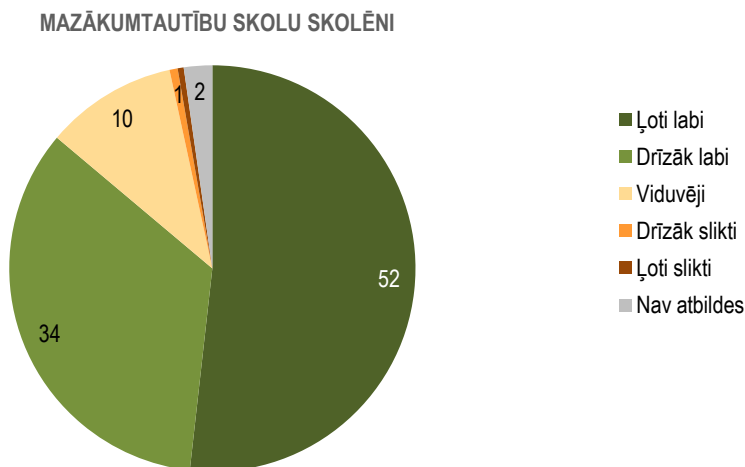
Cik labi Tavi skolotāji māca skolēniem latviešu valodu? (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
 NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēni, n=626
 NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Cik labi Tavi skolotāji māca mācību priekšmetus latviešu valodā? (%)

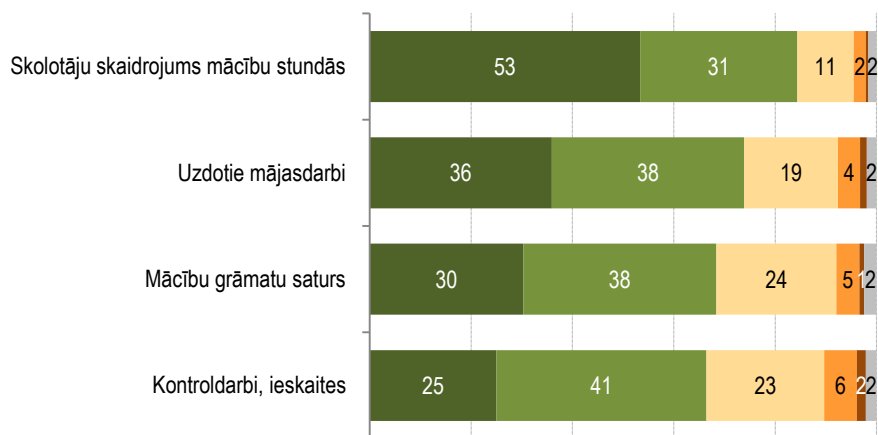
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620
 NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Izvērtējot, cik labi saprot mācību vielu, kas tiek mācīta latviešu valodā, mazākumtautību skolu skolēni vairākumā gadījumu sniedz pozitīvus novērtējumus, apgalvojot, ka labi saprot mācību vielu. Vispozitīvākie novērtējumi sniegti par skolotāju skaidrojumiem mācību stundās – 53% tos saprot ļoti labi un vēl 31% - drīzāk labi. Salīdzinoši retāk pozitīvi novērtējumi sniegti par kontroldarbiem un ieskaitēm – 25% to saturu saprot ļoti labi, 41% - drīzāk labi.

Cik labi Tu saproti mācību vielu, kas tiek mācīta latviešu valodā? (%)

■ Ļoti labi ■ Drīzāk labi ■ Viduvēji ■ Drīzāk slikti ■ Ļoti slikti ■ Nav atbildes

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLĒNI

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620

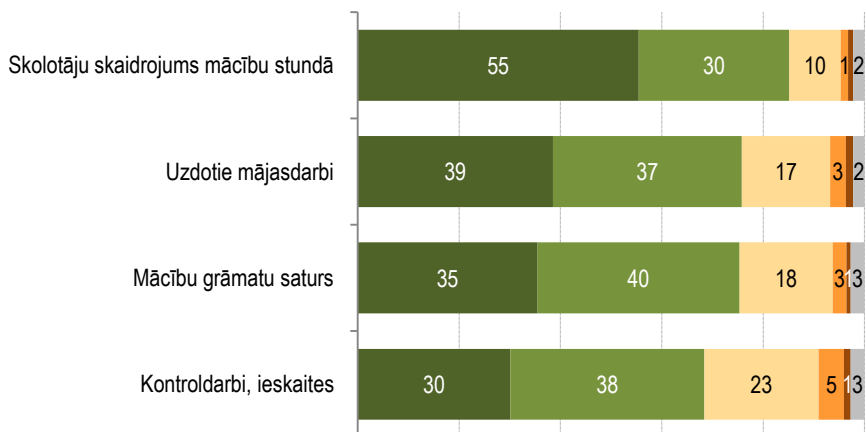
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Par mācību satura saprotamību latviešu valodas stundās novērtējumi bijuši pat vēl pozitīvāki. Arī šādā aspektā skolotāju skaidrojumi mācību stundā tikuši vērtēti vispozitīvāk un kontroldarbi, ieskaites – salīdzinoši retāk pozitīvi.

Cik labi Tu saproti mācību vielu latviešu valodas stundās? (%)

■ Ļoti labi ■ Drīzāk labi ■ Viduvēji ■ Drīzāk slikti ■ Ļoti slikti ■ Nav atbildes

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLĒNI

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēni, n=620

NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

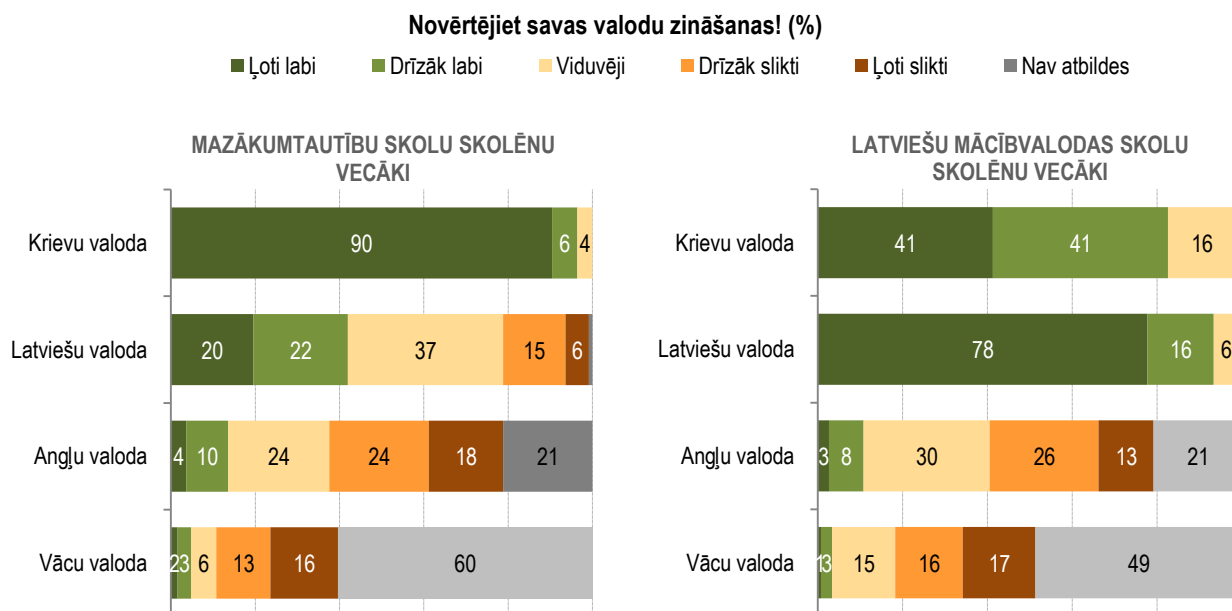
4. SKOLĒNU VECĀKU MĒRĶA GRUPAS REZULTĀTI

4.1. Valodu zināšanas pašnovērtējumi

Tāpat kā skolēni, arī skolēnu vecāki tika lūgti sniegt pašnovērtējumu par savām valodu zināšanām. Iegūtie dati liecina, ka skolēnu vecāku valodu 'grozs' lielākajā daļā gadījumu sastāv tikai no latviešu un krievu valodas. Mazākumtautību skolu skolēnu vecāki vairumā gadījumu labi zina tikai krievu valodu, latviešu valodas zināšanas kā labas vērtē tikai 42% vecāku (pie tam tikai 20% vērtē, ka viņu zināšanas ir ļoti labas), kas nozīmē, ka ģimene mazākumtautību skolu skolēniem tikai retos gadījumos ir un var būt latviešu valodas apguves vide.

Latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku valodu zināšanas arī lielākoties aprobežojas ar dzimtās valodas un krievu valodas zināšanām. 41% vecāku novērtē, ka ļoti labi zina krievu valodu un vēl 41% - ka drīzāk labi.

Savukārt angļu un vācu valodu pratēju vecāku vidū ir tikai aptuveni 1/10.

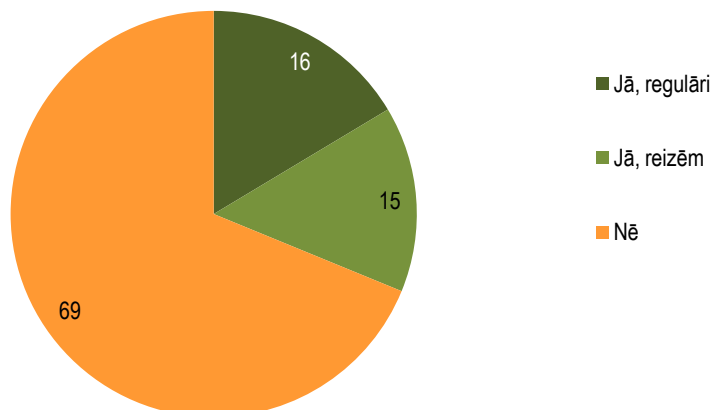
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Vairākums – 69% - mazākumtautību skolu skolēnu vecāku pēdējā gada laikā nav izmantojuši nekādas iespējas uzlabot savas latviešu valodas prasmes. 16% apgalvo, ka regulāri uzlabo savas latviešu valodas prasmes, un 15% - ka reizēm.

Vai pēdējā gada laikā Jūs esat izmantojusi/-is kādas iespējas uzlabot savas latviešu valodas prasmes? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLĒNU VECĀKI

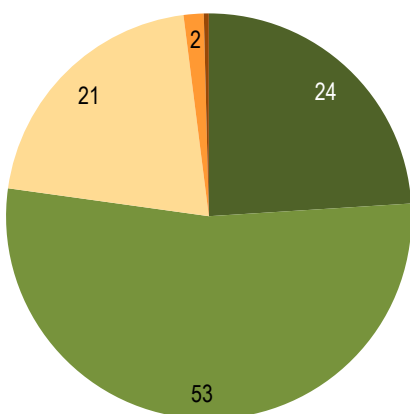
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

4.2. Latviešu valodas zināšanu progress pēdējā gada laikā

Skolēnu vecāki tika lūgti arī novērtēt, vai un kā mainījās viņu bērnu latviešu valodas zināšanas pēdējā gada laikā. Vairākums vecāku abās mērķa grupās vērtējuši, ka pēdējā gada laikā viņu bērnu zināšanas ir nedaudz vai ievērojami uzlabojušās. 24% mazākumtautību un 26% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku novērtē, ka viņu bērnu zināšanas ir ievērojami uzlabojušās.

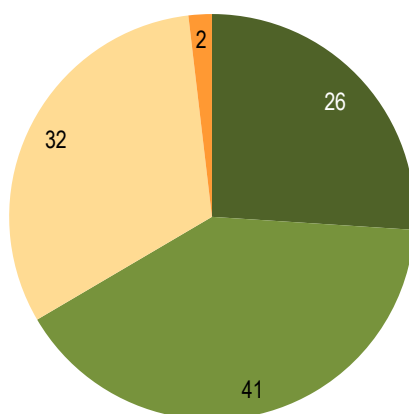
Vai Jūsu bērnu latviešu valodas zināšanas pēdējā gada laikā ir uzlabojušās? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLĒNU VECĀKI

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU SKOLĒNU VECĀKI

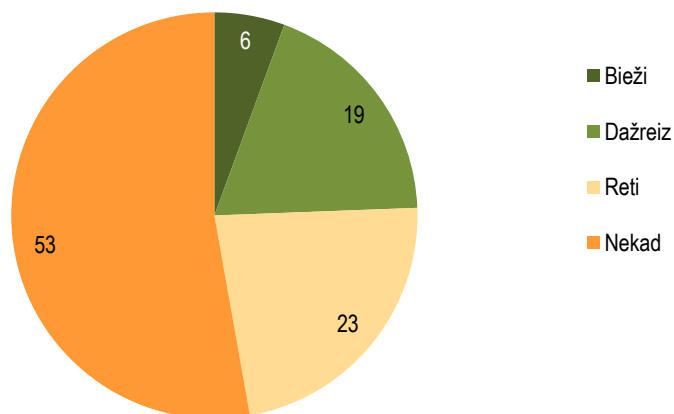
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

4.3. Grūtības nepietiekamu latviešu valodas zināšanu dēļ

Atšķirībā no pašiem skolēniem, mazākumtautību skolu skolēnu vecāki vairāk kā 1/2 gadījumu novērtē, ka viņu bērni nekad nenonāk grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ (paši skolēni tikai 18% gadījumu apgalvojuši, ka nekad nenonāk grūtībās). 23% apgalvo, ka bērni reti nonāk grūtībās, 19% - ka dažreiz un tikai 6% - ka bieži.

Cik bieži Jūsu bērni nonāk grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLĒNU VECĀKI

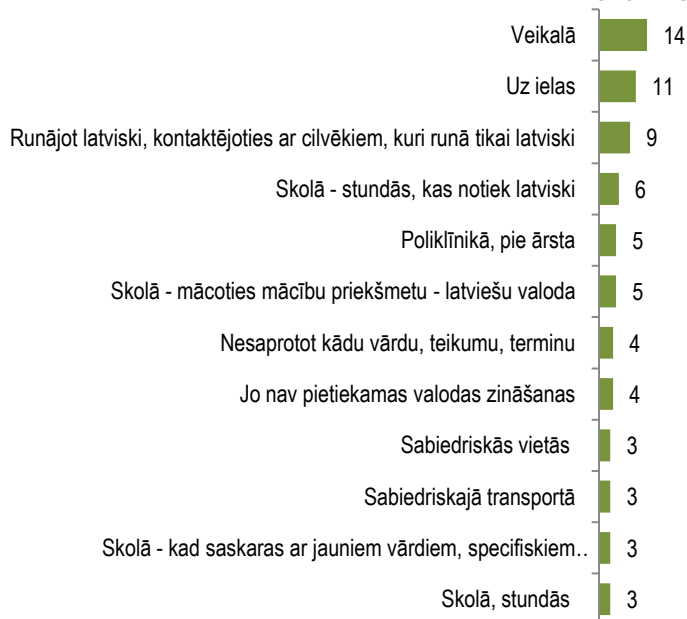

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Kā situācijas, kurās bērni nonāk grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ, visbiežāk identificētas – veikalā (14%), uz ielas (11%), kontaktējoties ar cilvēkiem, kuri runā tikai latviešu valodā (9%), skolā, mācību laikā (6%).

Ja novērtējāt, ka Jūsu bērniem mēdz gadīties situācijas, kad viņi nonāk grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ – kurās situācijās tas notiek?(%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLĒNU VECĀKI

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 3% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, kuri novērtēja, ka bērniem mēdz gadīties situācijas, kad viņi nonāk grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ, n=118

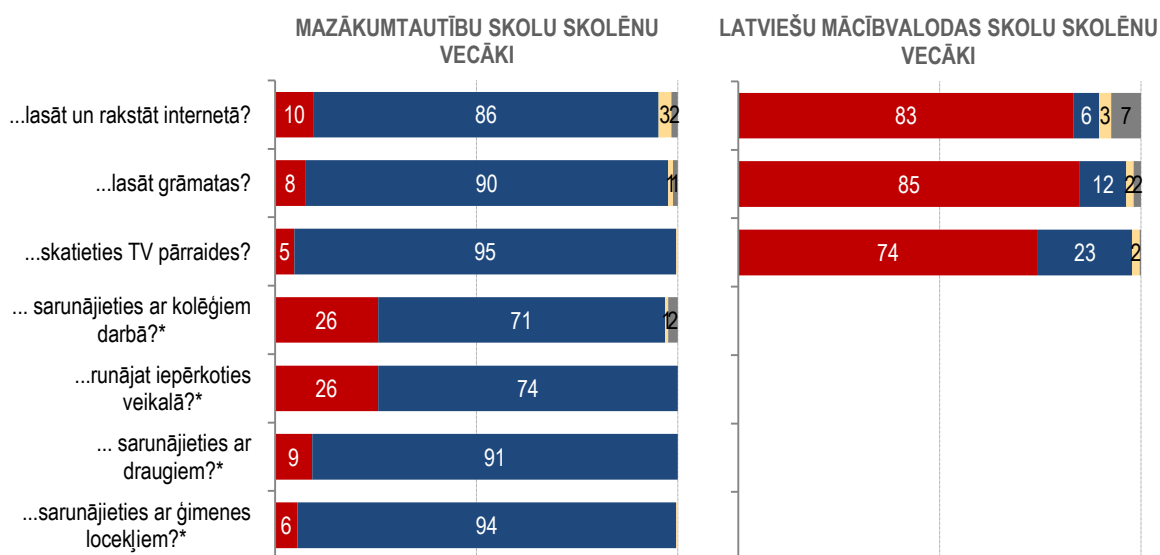
4.4. Dažādu valodu lietošanas situācijas

Tāpat kā skolēnu, arī mazākumtautību skolu skolēnu vecāku ikdienas komunikācijā dominējošā valoda ir krievu valoda. Latviešu valoda salīdzinoši biežāk tiek lietota, sarunājoties ar kolēģiem darbā (26% vecāku šādās situācijās visbiežāk lieto latviešu valodu) un iepērkoties veikalā (26%). Visās pārējās anketā iekļautajās ikdienas komunikācijas situācijās ne vairāk kā 1/10 lieto latviešu valodu.

Jāuzsver, ka arī mediju lietojumā izteikti dominē krievu valodas mediju telpa – tikai 5% vecāku skatās TV pārraides visbiežāk latviešu valodā. Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku vidū 23% ir tādu, kuri TV pārraides skatās visbiežāk krievu valodā, un 12% visbiežāk lasa grāmatas krievu valodā.

Kādā valodā Jūs VISBIEŽĀK... ? (%)

■ Latviešu valodā ■ Krievu valodā ■ Citā valodā ■ Nelietoju/ Nav atbildes

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250

NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269

NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

*Netika iekļauti latv.mācībvalodas skolu skolotāju aptaujas anketā!

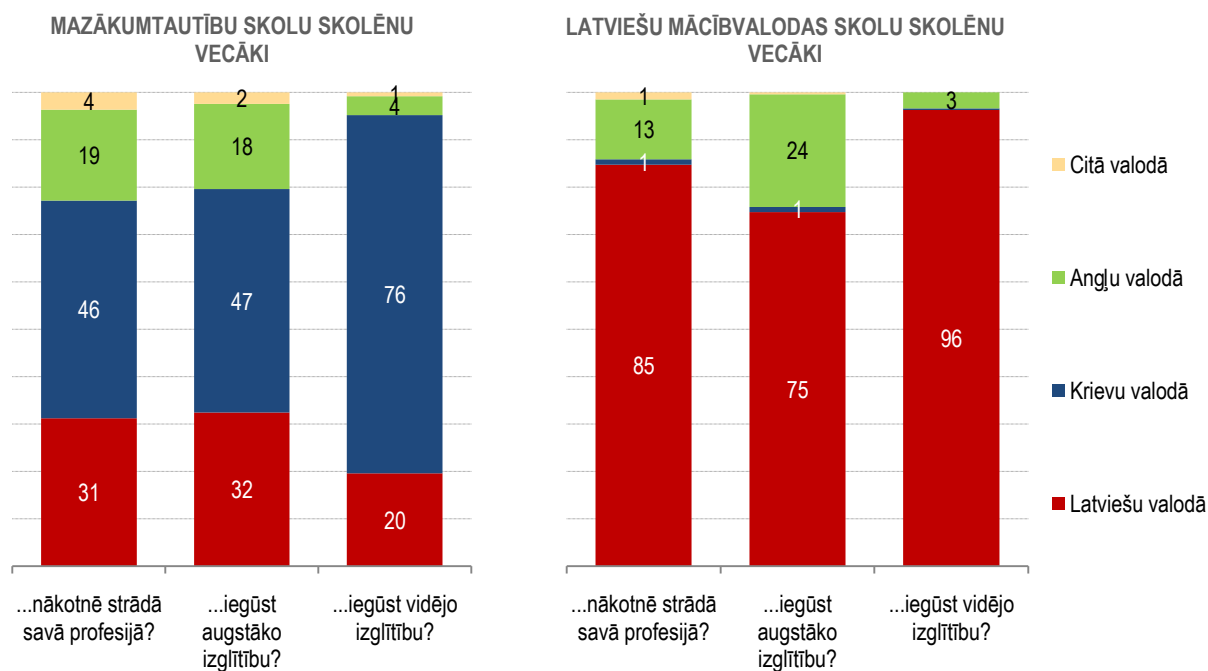
4.5. Dažādu valodu „vērtīgums”

Atšķirībā no skolēniem vecāki retāk izteikuši vēlmi, lai viņu bērni iegūtu izglītību un strādātu angļu valodā, lai gan arī vecāku mērķa grupā zināms atbalsts angļu valodai kā vēlamākajai ir. Mazākumtautību skolu skolēnu vecāku vidū ir izteikts atbalsts krievu valodai kā vēlamākajai, kurā iegūt vidējo izglītību (76%), tomēr attiecībā uz augstāko izglītību un darbu vecāki salīdzinoši bieži izteikuši arī vēlmi, lai izglītība tiek iegūta un darbs strādāts latviešu valodā (attiecīgi 32% un 31%).

Latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku vidū absolūtā vairākumā gadījumu novērojams izteikts atbalsts tikai latviešu valodai kā izglītības ieguves un darba strādāšanas valodai. 96% vecāku vēlas, lai viņu bērni iegūtu vidējo izglītību latviešu valodā, 75% - lai iegūtu augstāko izglītību latviešu valodā un 85% - lai strādātu savā profesijā latviešu valodā.

Kopumā novērojams, ka mazākumtautību skolu skolēnu vecāku vidū ir lielāks atbalsts mācībām ne savā dzimtajā valodā (pieņemot, ka tā ir krievu valoda), nekā latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku vidū.

Kādā valodā Jūs vēlētos, lai Jūsu bērni.....? (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250

NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

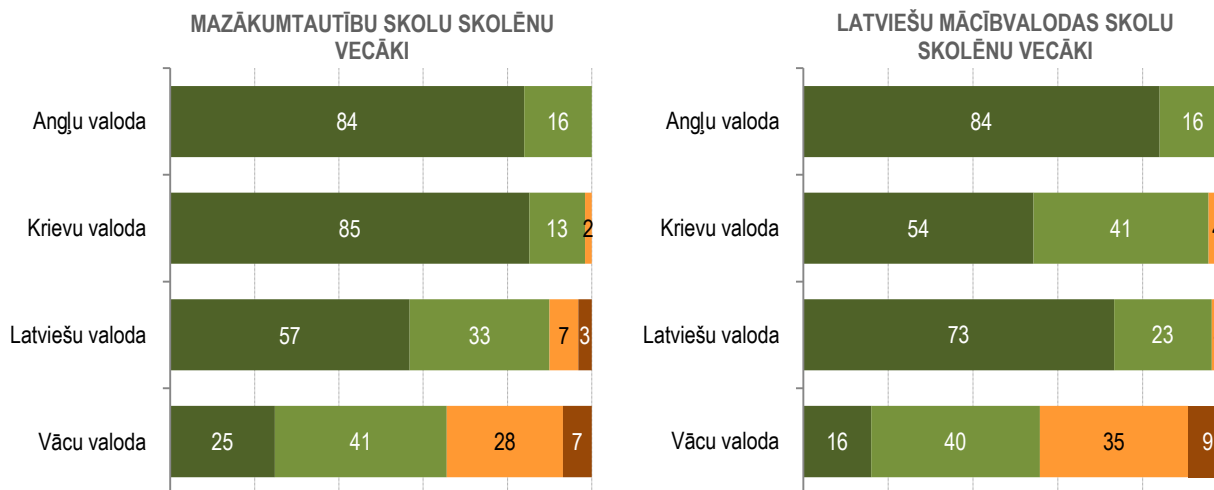
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269

NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Vērtējot dažādu valodu noderīgumu turpmākajā bērnu dzīvē, vecāki bijuši izteikti atbalstoši par visu anketā iekļauto valodu būtiskumu. Kā noderīga vērtēta gan latviešu, gan krievu, gan angļu valoda, kā arī vācu valoda (nedaudz retāk, bet arī vairāk kā 1/2 gadījumū).

Cik noderīgas turpmākajā dzīvē Jūsu bērniem būs šādu valodu zināšanas? (%)

■ Noteikti būs noderīgas   ■ Drīzāk būs noderīgas   ■ Drīzāk nebūs noderīgas   ■ Noteikti nebūs noderīgas

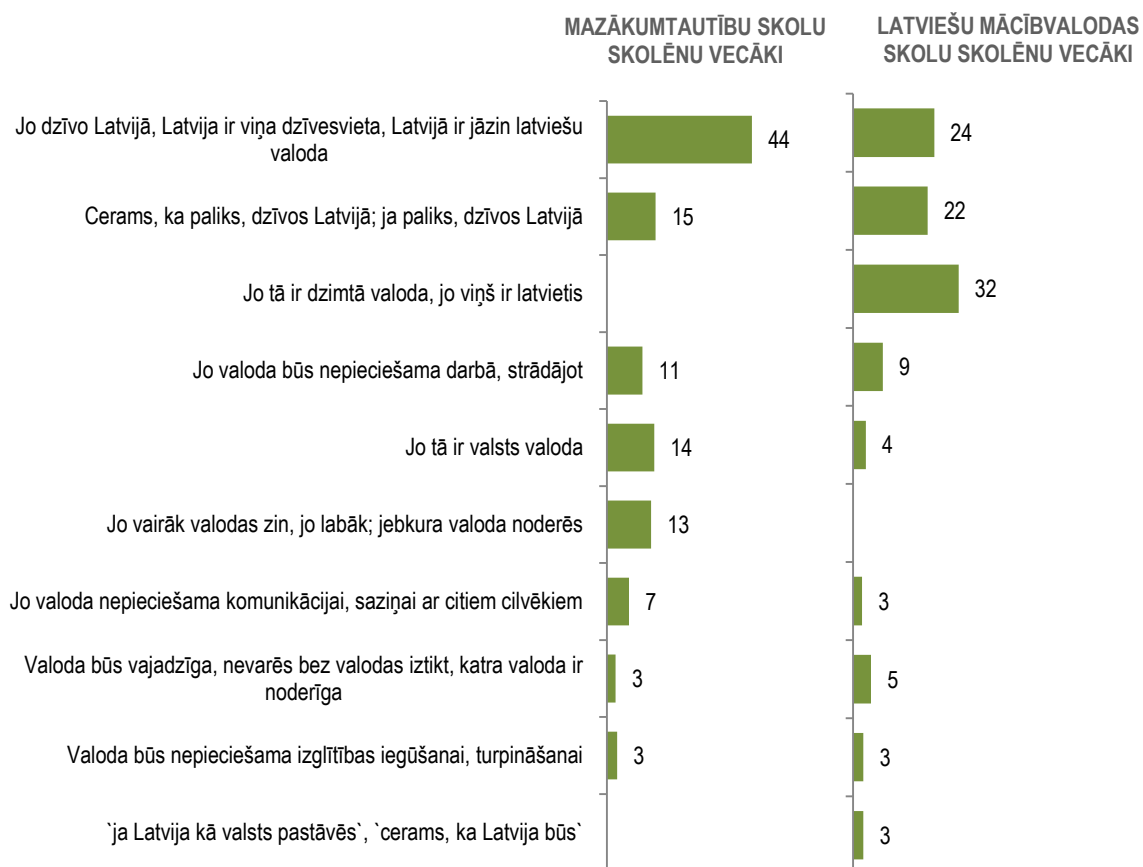

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Lūgti pamatot, kādēļ latviešu valodu uzskata par noderīgu savu bērnu turpmākajā dzīvē, mazākumtautību skolu skolēnu vecāki min tādus argumentus kā – Latvijā jāzina latviešu valodu (44%), ja dzīvos, paliks Latvijā, tad latviešu valodas zināšanas nepieciešamas (15%), jo tā ir valsts valoda (13%). Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki kā pamatojumus min – jo tā ir dzimtā valoda (32%), jo Latvijā jāzina latviešu valodu (24%), ja dzīvos Latvijā, tad latvieši valodas zināšanas nepieciešamas (22%).

**Ja novērtējāt, ka LATVIEŠU VALODA turpmākajā dzīvē Jūsu bērniem drīzāk vai noteikti BŪS
NODERĪGA – kādēļ uzskatāt, ka tā BŪS noderīga? (%)**

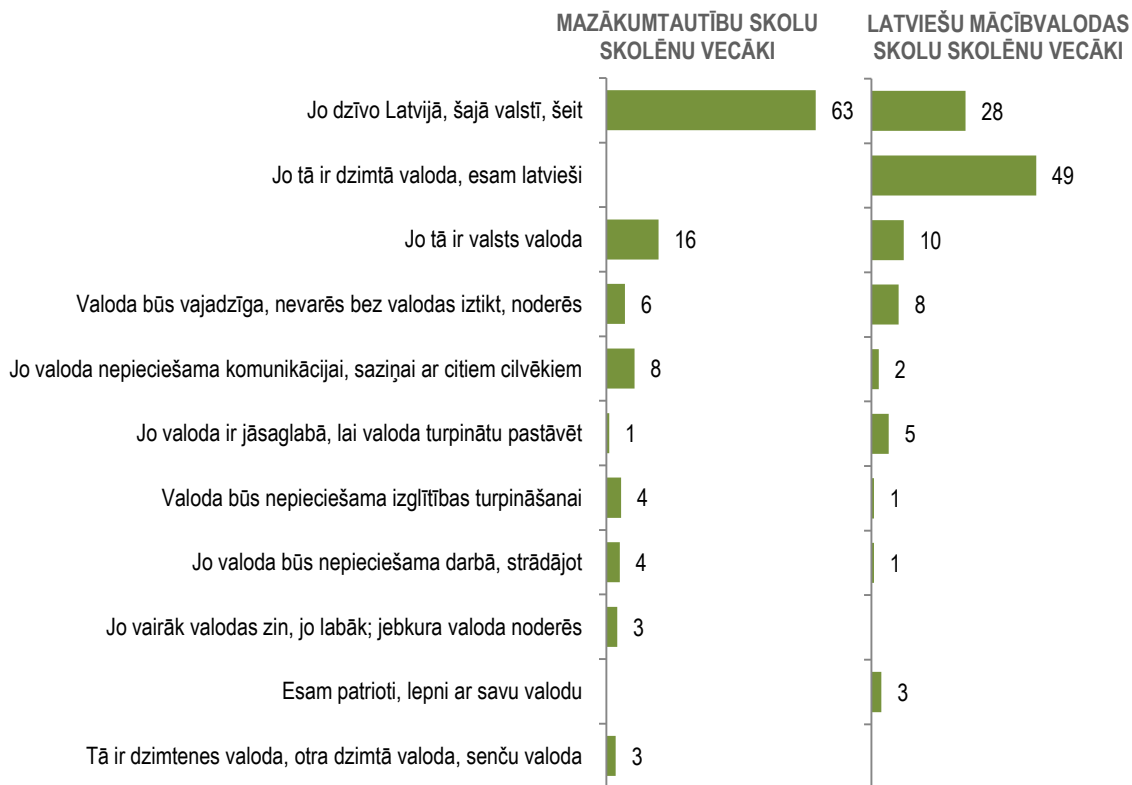
NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 3% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, kuri uzskata, ka latviešu valoda turpmākajā dzīvē bērniem drīzāk vai noteikti BŪS NODERĪGA, n=225

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, kuri uzskata, ka latviešu valoda turpmākajā dzīvē bērniem drīzāk vai noteikti BŪS NODERĪGA, n=259

Pamatojot, kādēļ ir svarīgi mācīties latviešu valodu, mazākumtautību skolu skolēnu vecāki vairākumā gadījumu minējuši, ka valodu jāzina, ja dzīvo Latvijā (63%), savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki visbiežāk kā argumentu min faktu, ka tā ir dzimtā valoda un tādēļ jāzina (49%).

Pabeidziet, lūdzu, šos teikumus - Ir svarīgi mācīties latviešu valodu, jo... (%)

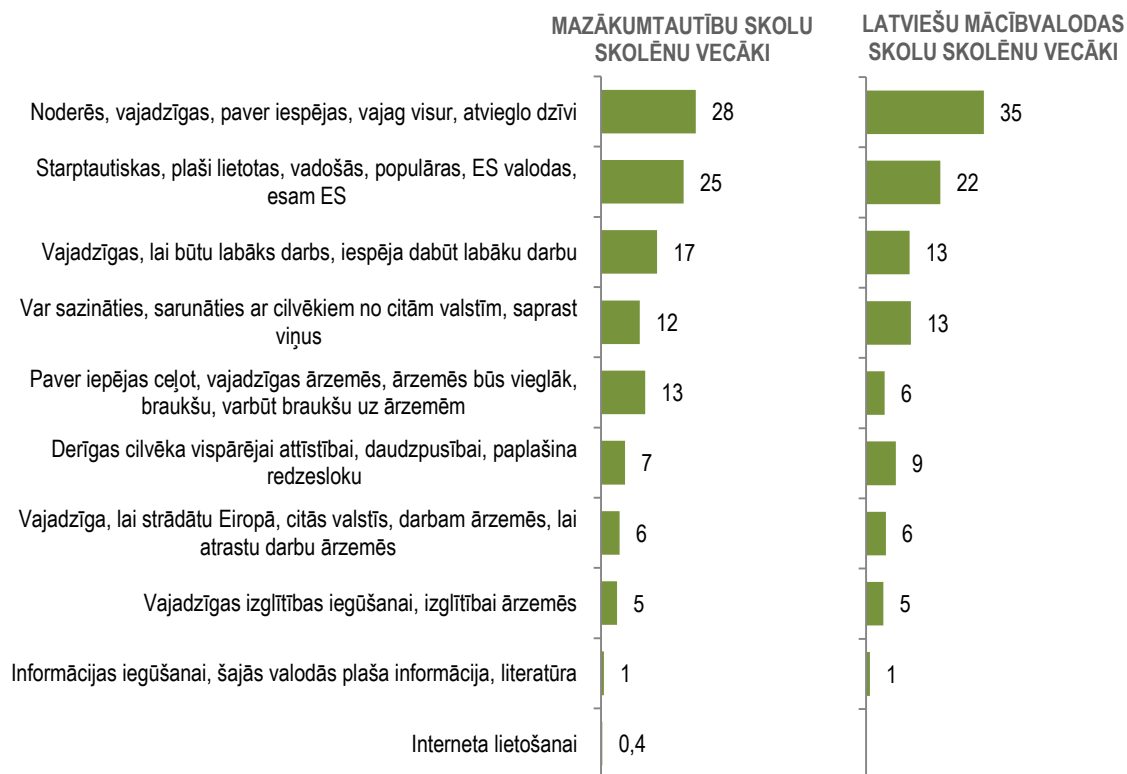
NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 2% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269

Tādas svešvalodas kā angļu, vācu, franču, pēc abu mērķa grupu vecāku viedokļa, jāmācās, jo tās noderēs, pavērs plašākas iespējas, tās ir ES valodas un ir populāras, plaši lietotas, kā arī tās varētu palīdzēt iegūt labāku darbu.

Pabeidziet, lūdzu, šos teikumus - Ir svarīgi mācīties tādas svešvalodas kā angļu, vācu, franču, jo... (%)

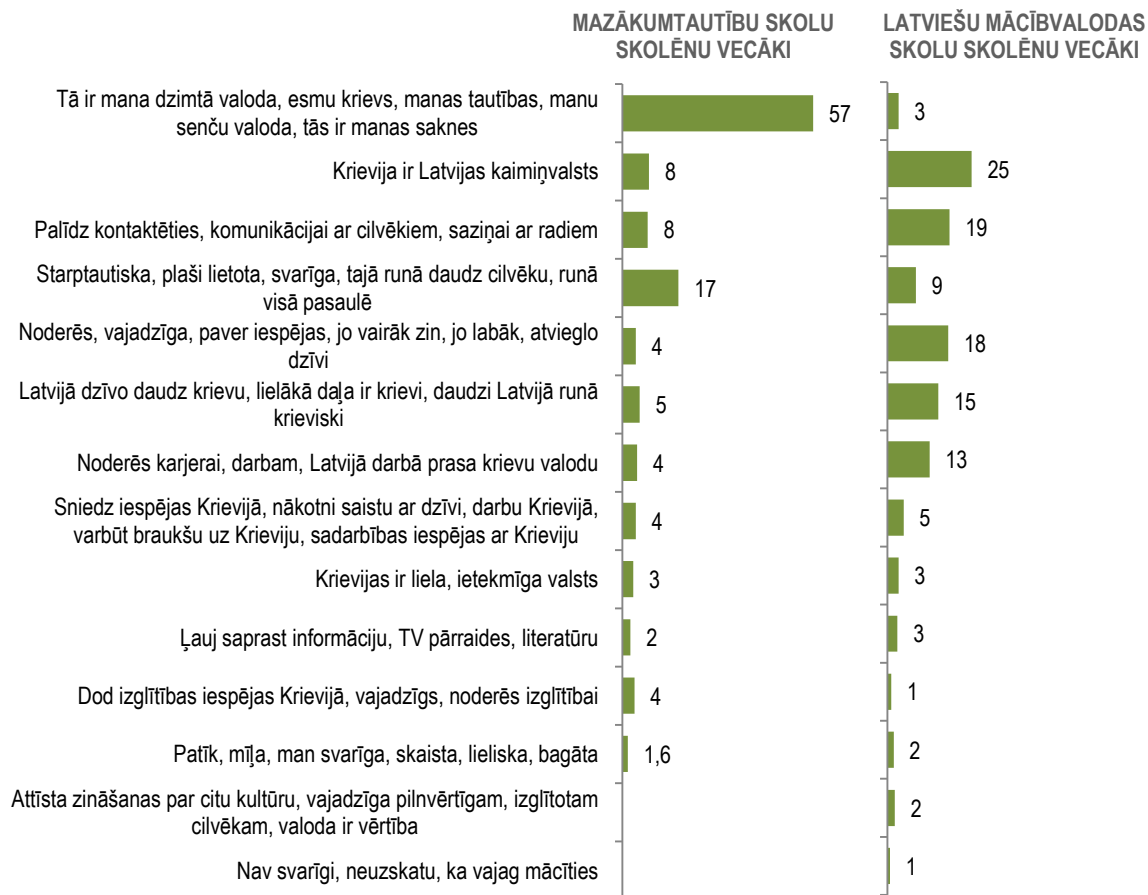
NB! atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269

Attiecībā uz to, kādēļ ir svarīgi zināt krievu valodu, mazākumtautību skolu skolēnu vecāki norāda, ka galvenais arguments ir fakts, ka tā ir dzimtā valoda (57%), savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki kā pamatojumu visbiežāk min faktu, ka Krievija ir Latvijas kaimiņvalsts (25%).

Pabeidziet, lūdzu, šos teikumus - Ir svarīgi zināt krievu valodu, jo... (%)

NB! atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

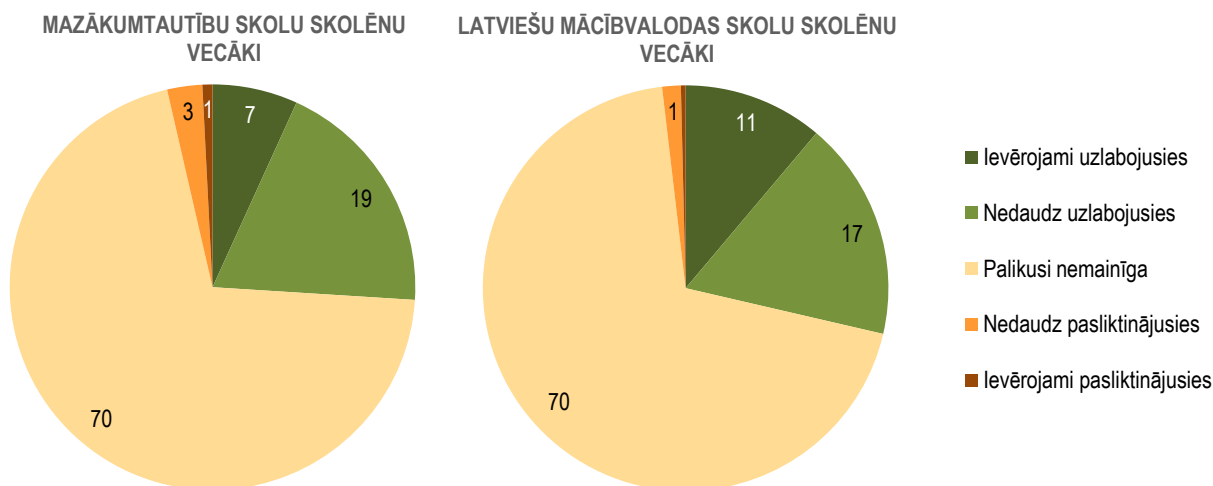
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269

4.6. Attieksme pret latviešu valodu

70% abu vecāku mērķa grupu pārstāvju novērtē, ka viņu bērnu attieksme pret latviešu valodu pēdējā gada laikā nav mainījies. 26% mazākumtautību un 28% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku apgalvo, ka viņu bērnu attieksme ir uzlabojusies. Savukārt to, ka bērnu attieksme pret latviešu valodu ir pasliktinājusies, atzinuši 4% mazākumtautību un 2% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku.

Kā pēdējā gada laikā ir mainījies Jūsu bērnu attieksme pret latviešu valodu? (%)

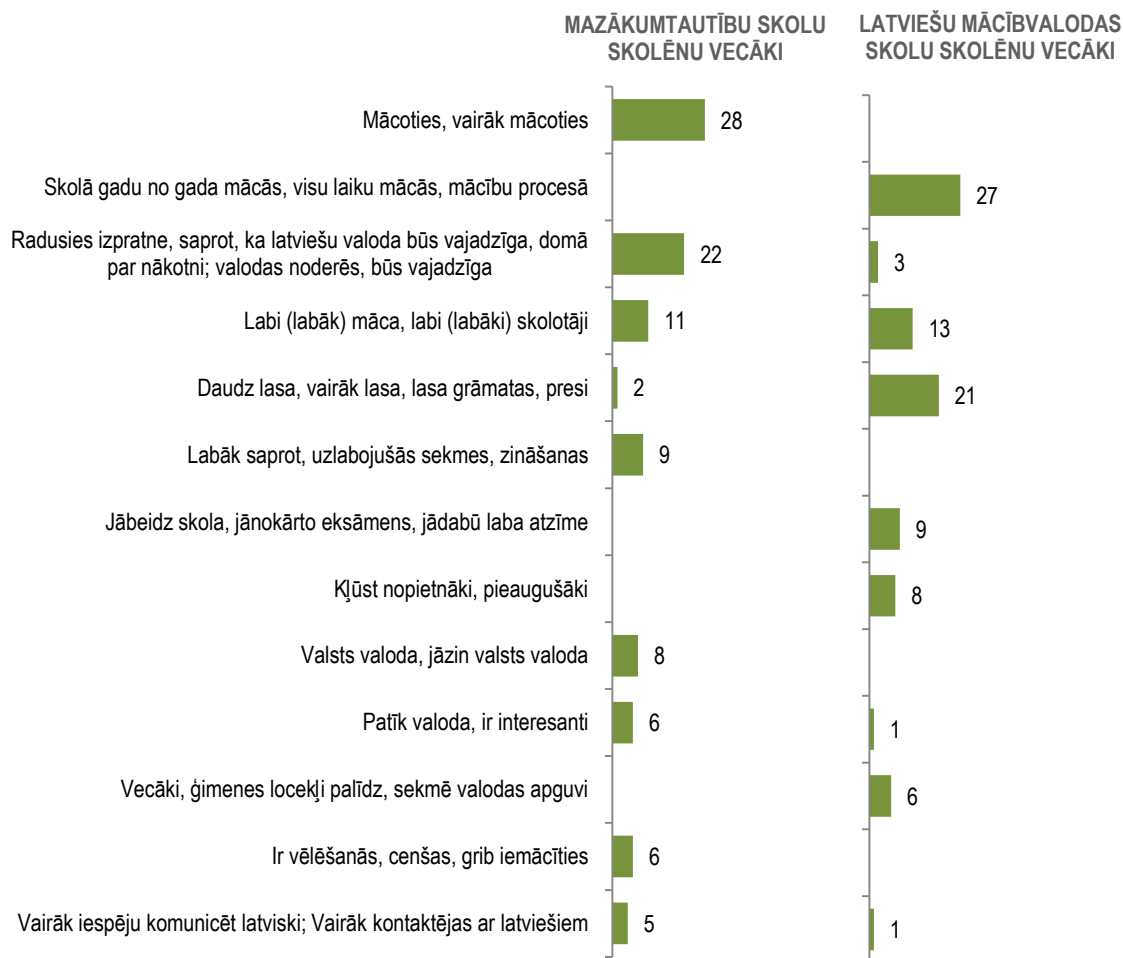

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Mazākumtautību skolu skolēnu vecāki savu bērnu attieksmes uzlabošanu salīdzinoši biežāk saistījuši ar cītīgāku mācīšanos (28%) un izpratni par latviešu valodas noderīgumu turpmākajā dzīvē (22%), savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki – ar regulāru mācību procesu (27%), grāmatu lasīšanu (21%) un labu skolotāju darbu (13%).

Ja novērtējāt, ka Jūsu bērnu attieksme pret latviešu valodu ir UZLABOJUSIES - kādēļ? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 5% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

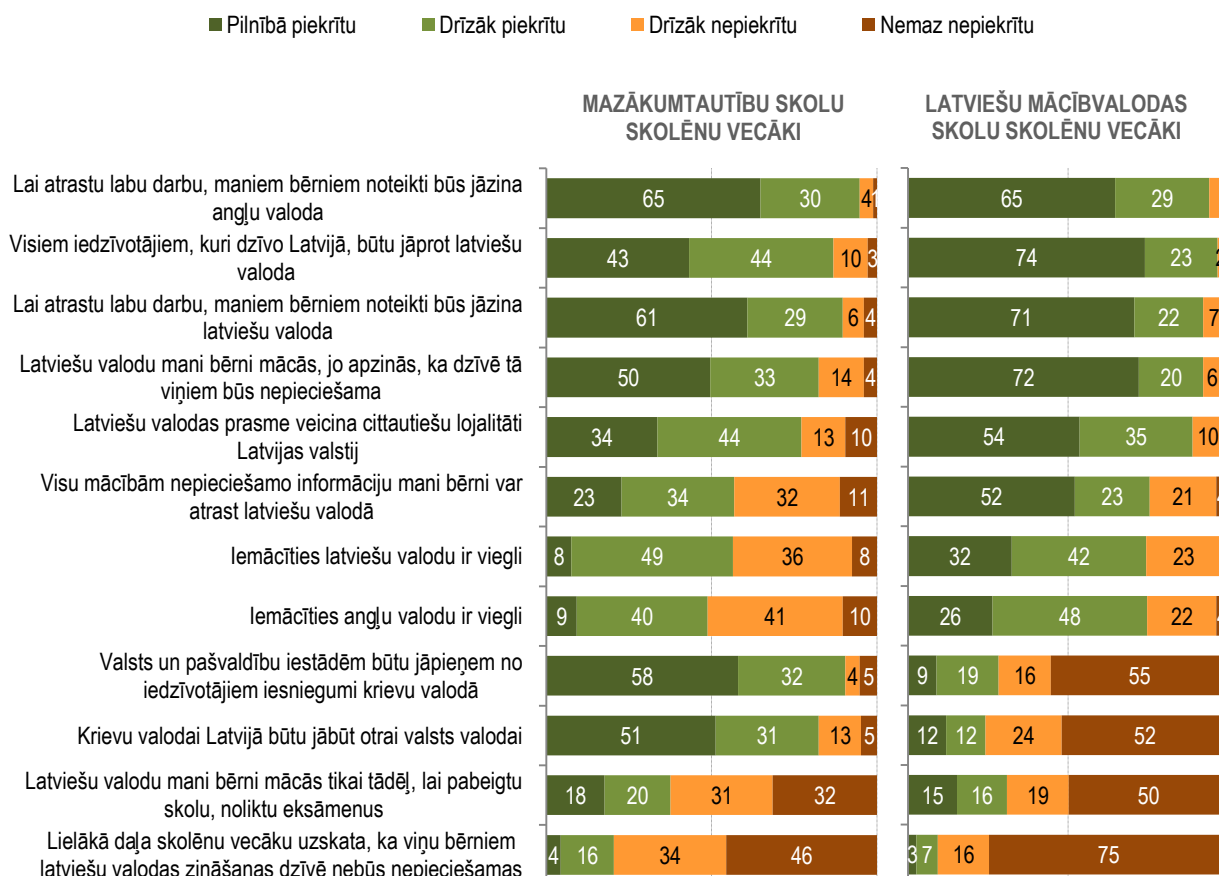
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, kuru bērnuattieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, n=65

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, kuru bērnu attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, n=77

Abu vecāku mērķa grupu pārstāvji uzskata, ka viņu bērniem, lai atrastu labu darbu, noteikti būs jāzina angļu un latviešu valoda. Tāpat abu mērķa grupu viedokļi sakrīt par to, ka visiem Latvijas iedzīvotājiem, būtu jāprot latviešu valoda. Interesanti, ka mazākumtautību skolu skolēnu vecāki salīdzinoši biežāk piekrituši, ka iemācīties latviešu valodu ir viegli, nekā tam, ka iemācīties angļu valodu ir viegli.

Savukārt viedokļi ir atšķirīgi abās mērķa grupās attiecībā uz diviem aspektiem – par to, vai valsts un pašvaldību iestādēm būtu jāpieņem no iedzīvotājiem iesniegumi krievu valodā un to, vai krievu valodai būtu jābūt otrai valsts valodai Latvijā.

Cik lielā mērā Jūs piekrītat šiem izteicieniem? (%)

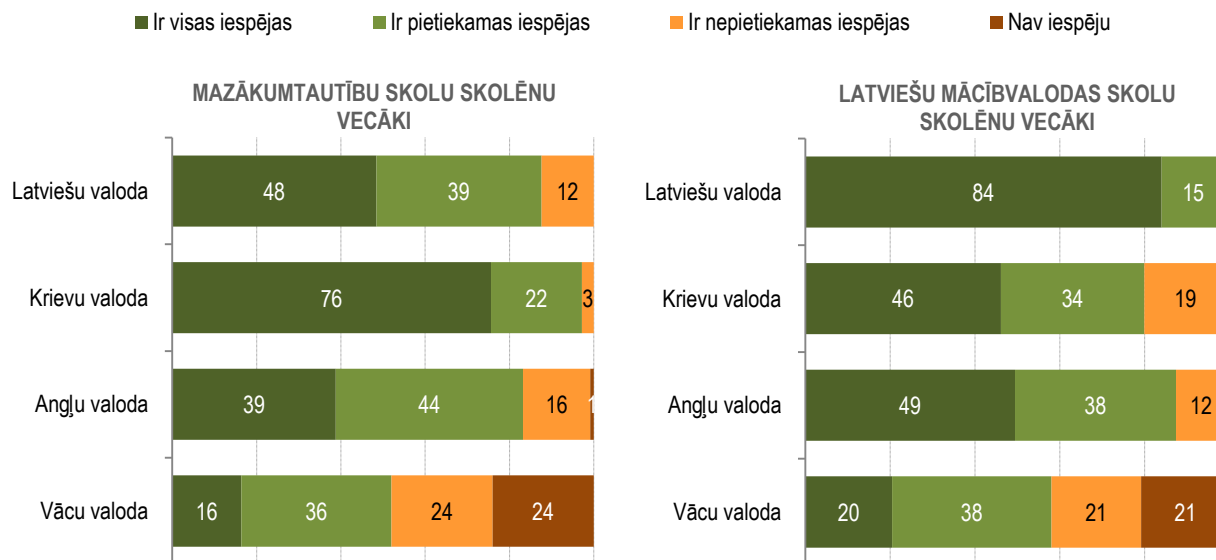
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

4.7. Iespējas apgūt latviešu valodu

Vērtējot bērnu iespējas apgūt dažādas valodas, vecāki vairumā gadījumu bijuši pārliecināti, ka viņu bērniem ir pietiekamas vai pat visas iespējas apgūt gan latviešu, gan krievu, gan angļu valodu un nedaudz vairāk kā 1/2 gadījumu – arī vācu valodu.

Kādas ir Jūsu bērnu iespējas apgūt dažādas valodas? (%)

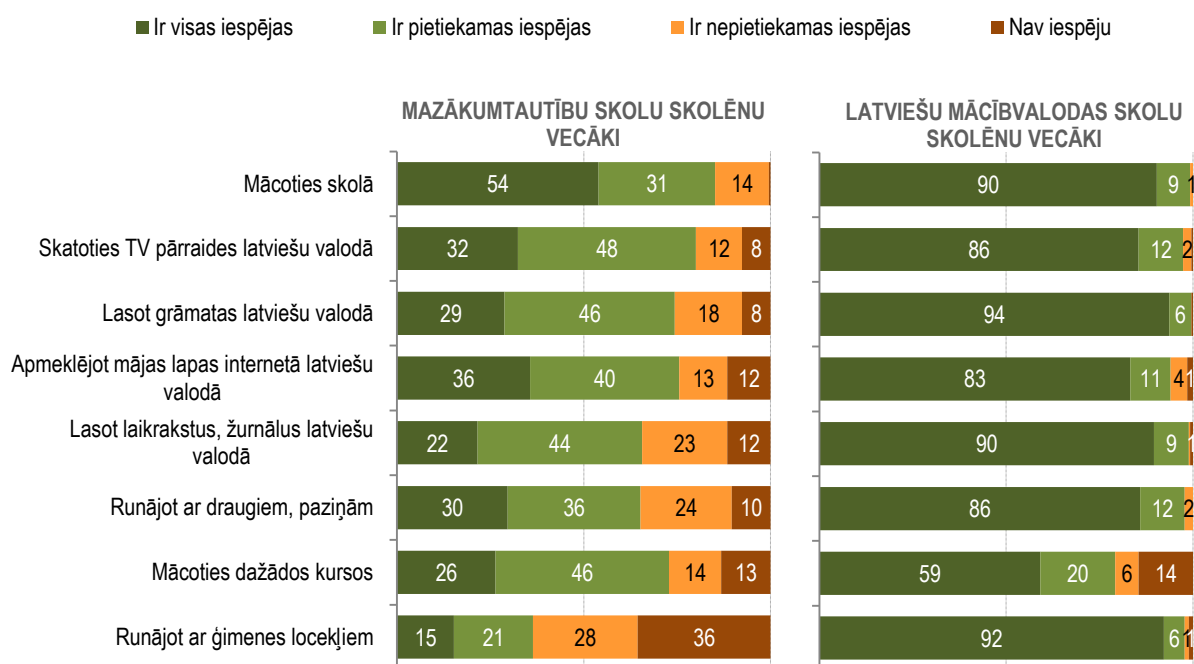

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Arī iespējas apgūt tieši latviešu valodu dažādos ikdienas veidos vecāki vērtējuši kā pietiekamas. Izņēmums mazākumtautību skolu skolēnu vecāku mērķa grupā ir iespēja apgūt latviešu valodu, runājot ar ģimenes locekļiem. Arī paši skolēni aptaujā novērtēja, ka šādā veidā iespējas apgūt latviešu valodu, viņiem ir ierobežotas, sekojoši – vecāku vērtējumi to vēlreiz apliecina.

Kādas ir Jūsu bērnu iespējas apgūt LATVIEŠU VALODU šādos veidos? (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Vaicāti, kādas papildus iespējas apgūt latviešu valodu bērniem būtu nepieciešamas, mazākumtautību skolu skolēnu vecāki norāda, ka būtu nepieciešami kursi, pulciņi (14%), vairāk iespēju ikdienā lietot latviešu valodu (11%), kā arī privātskolotājs, papildstundas (9%).

Kādas papildu iespējas apgūt latviešu valodu būtu nepieciešamas Jūsu bērniem? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin. nav atbildes' nav attēlota

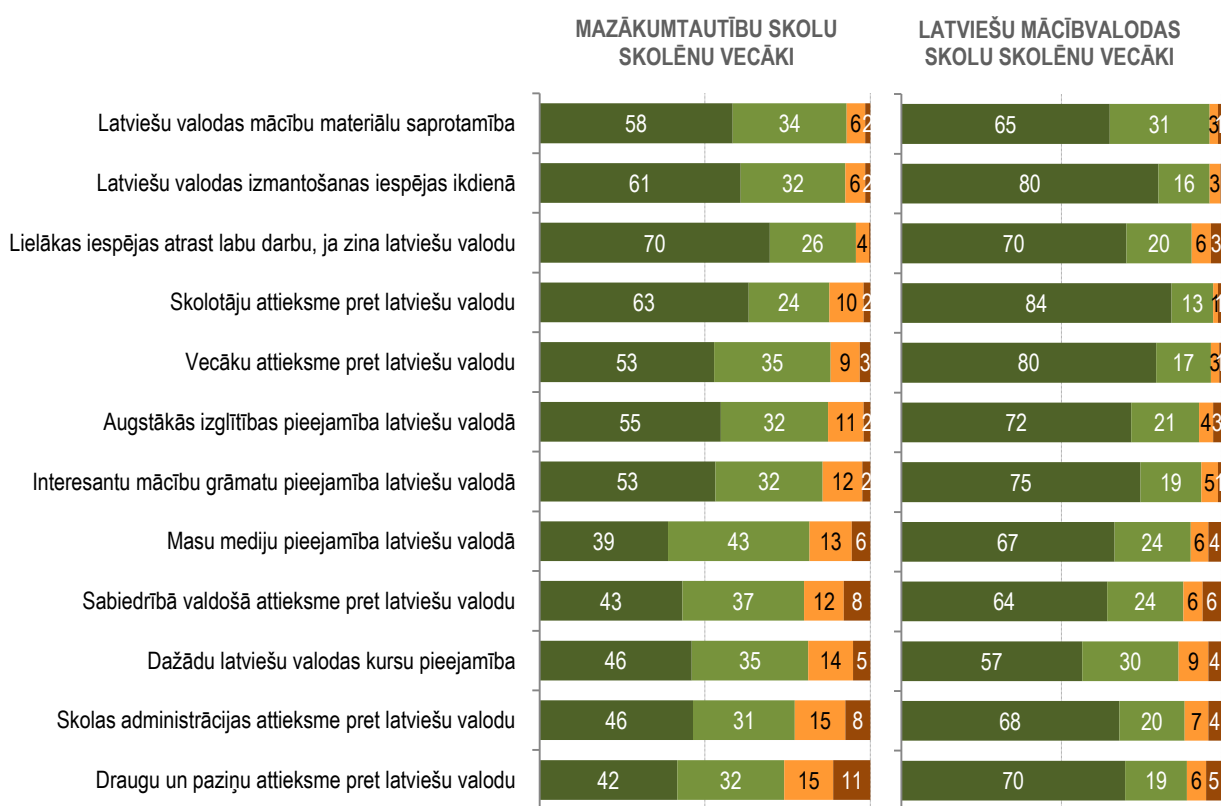
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250

4.8. Valodas apguvi ietekmējošie faktori

Izvērtējot dažādu faktoru ietekmi uz latviešu valodas apguvi jauniešu vidū, abu mērķa grupu vecāki visus anketā iekļautos faktoros vērtējuši kā nozīmīgus. Mazākumtautību skolu skolēnu vecāki salīdzinoši biežāk kā ietekmīgākos faktoros identificējuši – lielākas iespējas atrast labāku darbu (70% uzskata, ka tas noteikti ietekmē latviešu valodas apguvi), skolotāju attieksme pret latviešu valodu (63%), latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (61%) un latviešu valodas mācību materiālu saprotamība (58%). Salīdzinoši retāk, lai gan arī izteikti bieži, kā ietekmējoši faktori vērtēti – draugu un paziņu attieksme pret latviešu valodu, skolas administrācijas attieksme pret latviešu valodu un dažādu latviešu valodas kursu pieejamība.

Cik lielā mērā šie faktori ietekmē latviešu valodas apguvi jauniešu vidū? (%)

■ Noteikti ietekmē   ■ Drīzāk ietekmē   ■ Drīzāk neietekmē   ■ Noteikti neietekmē

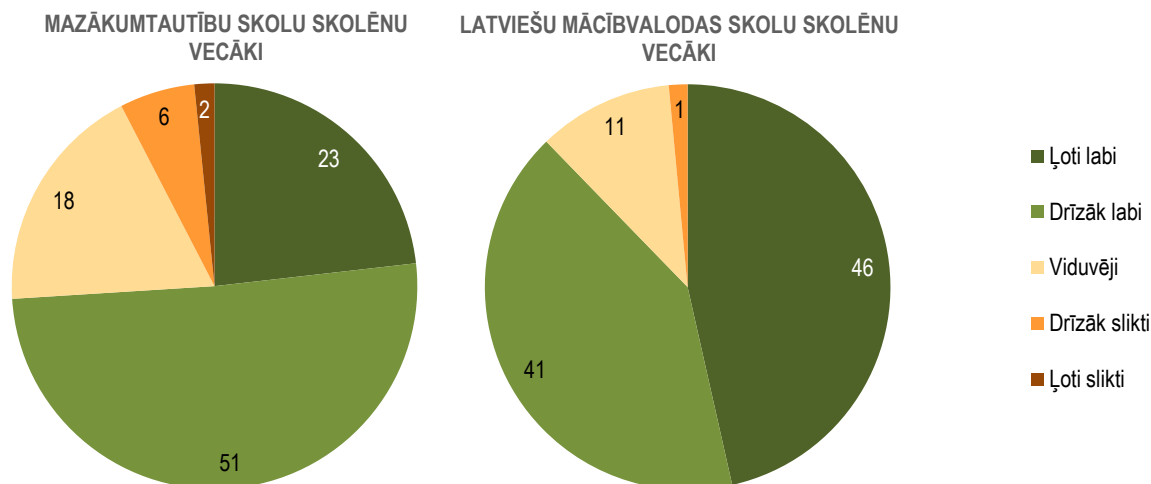
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

4.9. Latviešu valodas apguve skolā

Vecāki vairumā gadījumu bijuši pozitīvi savos vērtējumos par skolotāju darbu latviešu valodas mācīšanā. 74% mazākumtautību un 87% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāku novērtē, ka viņu bērnu skolotāji māca latviešu valodu drīzāk vai pat ļoti labi. Mazākumtautību skolu skolēnu vecāku mērķa grupā gan salīdzinoši liels ir arī kritisko vērtējumu īpatsvars – 18% uzskata, ka skolotāji latviešu valodu māca viduvēji un vēl 8% - ka slikti.

Cik labi Jūsu bērnu skolotāji māca skolēniem latviešu valodu? (%)

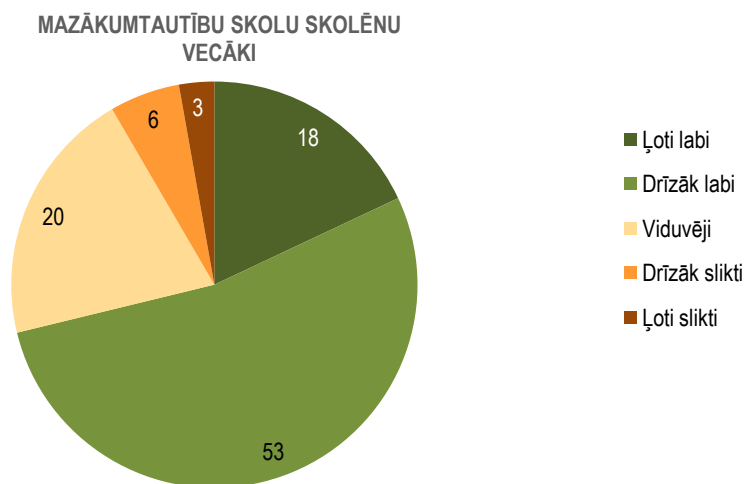

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vecāki, n=269
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Mazākumtautību skolu skolēnu vecāki novērtēja arī skolotāju darbu mācot mācību priekšmetus latviešu valodā. Arī šādā aspektā vērtējumi ir pārsvarā pozitīvi – 71% uzskata, ka skolotāji savu darbu veic labi. Bet salīdzinoši liels arī šajā gadījumā ir kritisko vērtējumu īpatsvars – 20% uzskata, ka skolotāji māca viduvēji, bet 9% - ka slikti.

Cik labi Jūsu bērnu skolotāji māca mācību priekšmetus latviešu valodā? (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Kopumā 41% mazākumtautību skolu skolēnu vecāku apgalvo, ka viņu bērniem nav nekādu problēmu latviešu valodas apguves procesā. Tie, kuri uzskatījuši, ka problēmu tomēr ir, salīdzinoši biežāk norādījuši uz faktu, ka bērniem nav iespēju praktizēties latviešu valodas lietošanā, nav iespējas runāt latviešu valodā ikdienā (14%).

Kādas ir Jūsu bērnu galvenās problēmas latviešu valodas apguves procesā? (%)

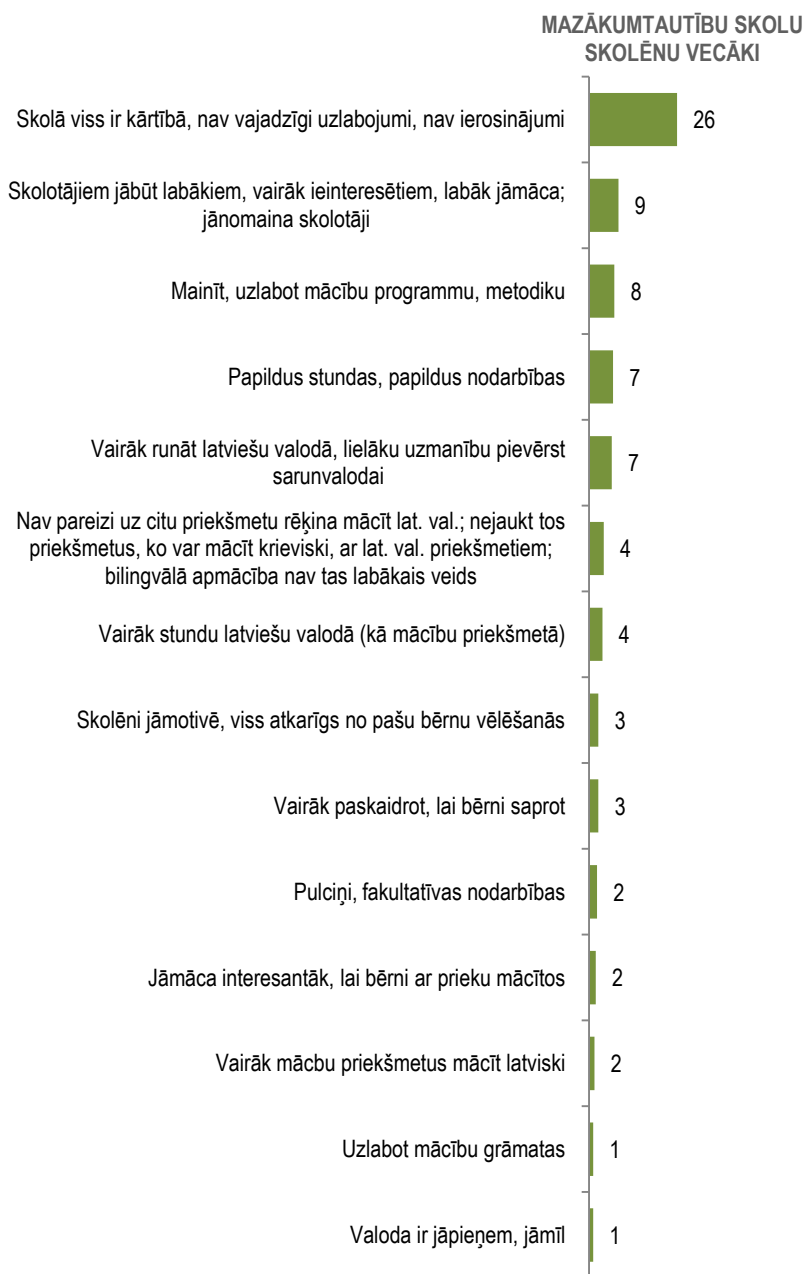

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250

Mazākumtautību skolu skolēnu vecāki tika lūgti minēt konkrētus ierosinājumus, kādi uzlabojumi būtu jāveic viņu bērnu skolā, lai labāk apgūtu latviešu valodu. Salīdzinoši biežāk minēti tādi ierosinājumi kā – skolotājiem jābūt labākiem, vairāk ieinteresētiem (9%), jāuzlabo mācību programma (8%), jānodrošina papildus stundas un nodarbības (7%), kā arī lielāka uzmanība jāpievērš sarunvalodai (7%).

Kādi uzlabojumi būtu jāveic Jūsu bērnu skolā, lai viņi labāk apgūtu latviešu valodu? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

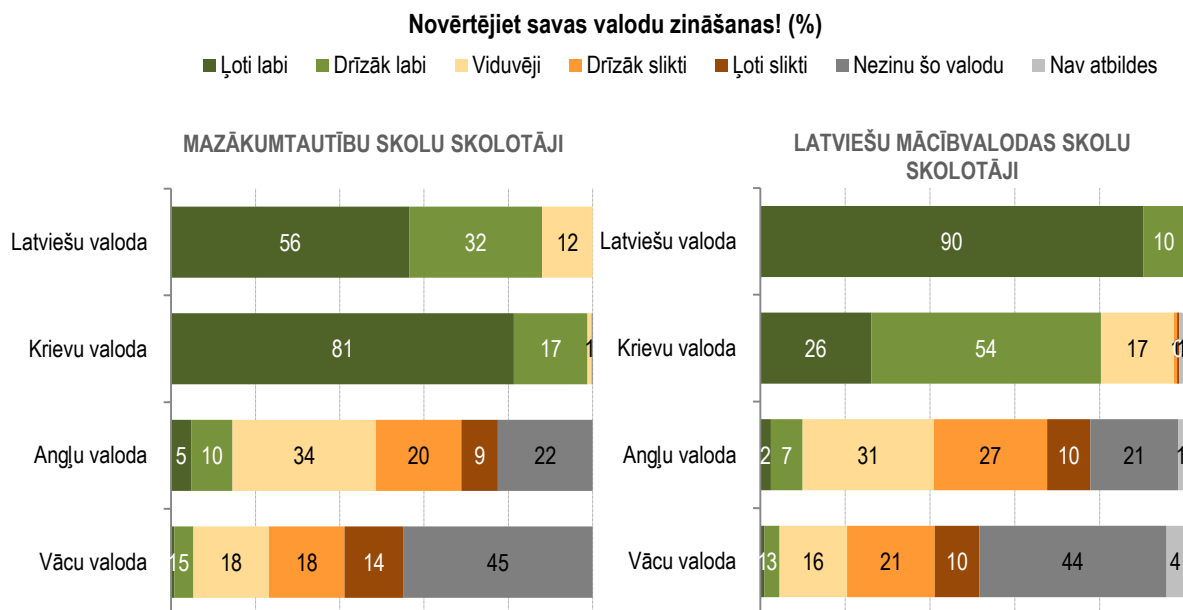
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolēnu vecāki, n=250

5. SKOLOTĀJU MĒRĶA GRUPAS REZULTĀTI

5.1. Valodu zināšanas pašnovērtējumi

Salīdzinot ar skolēniem, skolotāju valodu 'grozs' ir izteikti šaurāks – ja skolēni lielākoties labi pārvalda gan latviešu, gan krievu, gan arī angļu valodu, tad skolotāji tikai latviešu un krievu valodu. Mazākumtautību skolu skolotāju vidū 56% apgalvojuši, ka latviešu valodu pārvalda ļoti labi un 32% - drīzāk labi, savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū 26% uzskata, ka ļoti labi pārvalda krievu valodu un 54% - ka drīzāk labi. Angļu valodu kā labi pārvaldītu identificē tikai 15% mazākumtautību skolu skolotāju un tikai 9% latviešu mācībvalodas skolu skolotāju.

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

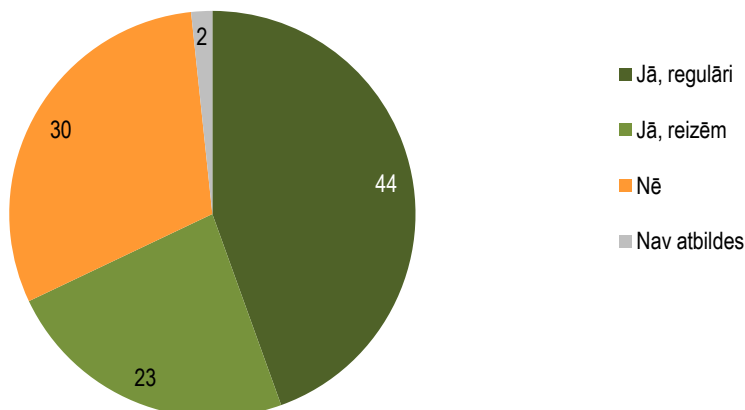
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

44% mazākumtautību skolu skolotāju apgalvo, ka pēdējā gada laikā regulāri ir izmantojuši iespējas uzlabot savas latviešu valodas prasmes, un vēl 23% minējuši, ka darījuši to reizēm. Savukārt 30% atzīst, ka pēdējā gada laikā nav veikuši nekādas aktivitātes savu latviešu valodas prasmju uzlabošanai.

Tie mazākumtautību skolu skolotāji, kuri bija izmantojuši kādas iespējas uzlabot savas latviešu valodas prasmes, 51% gadījumu bija gājuši kādos valodas apguvesursos. 14% mācījušies tālmācībā, 13% - pašmācībā, bet 12% - lasījuši dažādus materiālus latviešu valodā.

Vai pēdējā gada laikā Jūs esat izmantojuši/-is kādas iespējas uzlabot savas latviešu valodas prasmes?(%)

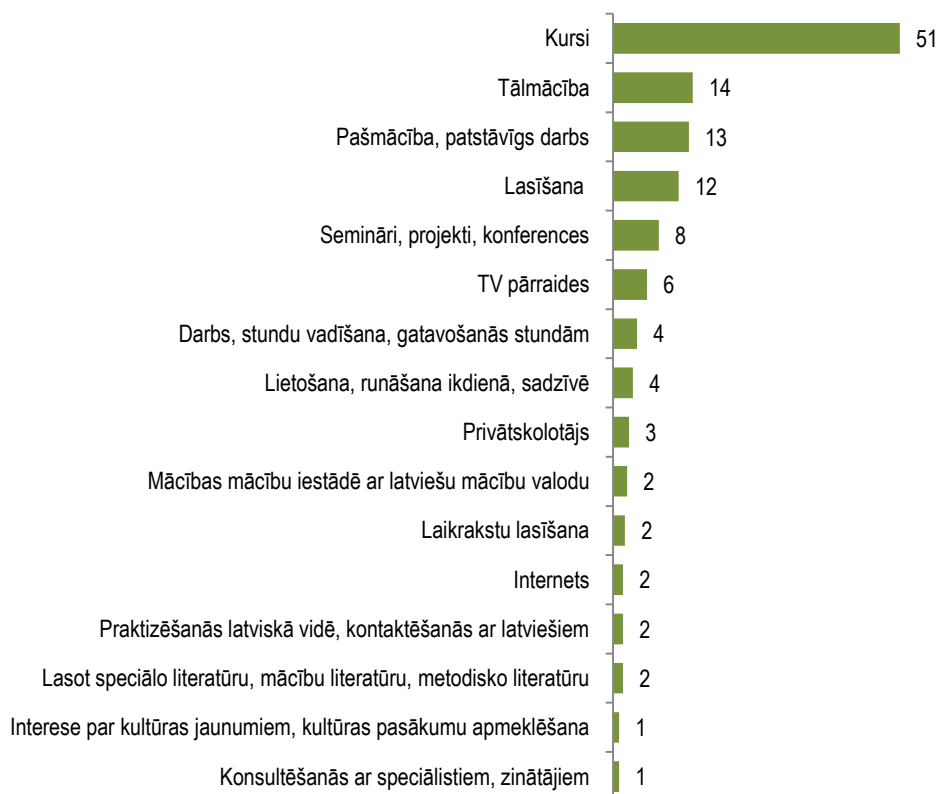
MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLOTĀJI

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Ja novērtējāt, ka pēdējā gada laikā esat izmantojuši iespējas uzlabot latviešu valodas prasmes – kādā veidā esat to darījuši (kursi, tālmācība u.tml.)? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLOTĀJI

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, kas pēdējā gada laikā ir izmantojuši iespējas uzlabot latviešu valodas prasmes, n=284
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

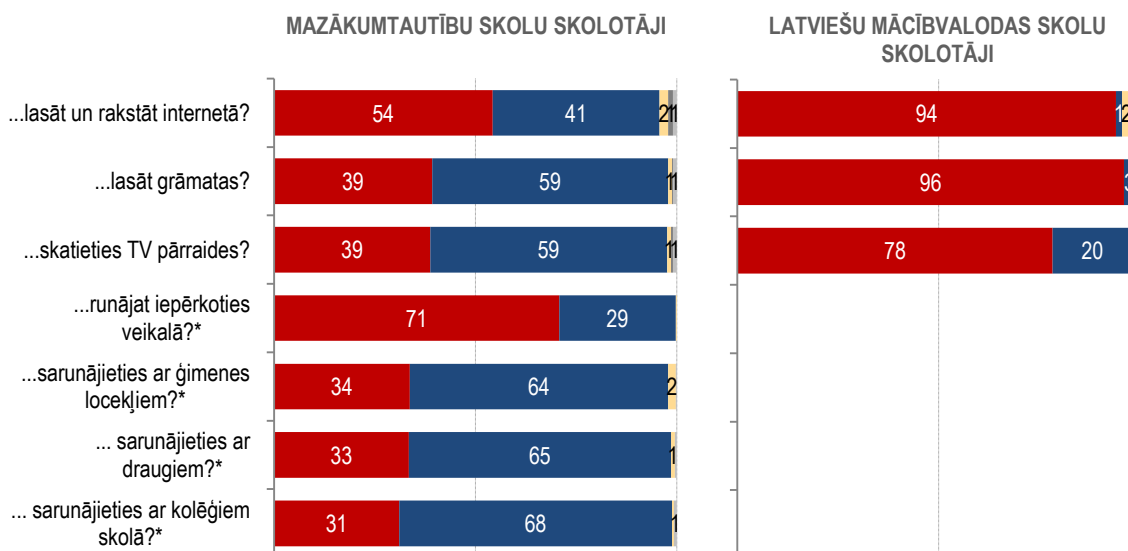
5.2. Dažādu valodu lietošanas situācijas

Atšķirībā no skolēniem, mazākumtautību skolu skolotāju valodu lietojumā dažādās ikdienas situācijās nav novērojama tik izteikta krievu valodas dominēšana – vairāk kā 1/3 mazākumtautību skolu skolotāju ikdienas saziņā visbiežāk izmanto latviešu valodu. Visbiežāk latviešu valoda tiek izmantota, iepērkoties veikalā (71% mazākumtautību skolu skolotāju runā latviešu valodā veikalā), kā arī lasot un rakstot internetā (54%). Savukārt salīdzinoši retāk latviešu valoda ir dominējošā sarunāties ar kolēģiem skolā – tikai 31% to visbiežāk dara latviešu valodā, kamēr 68% - krievu valodā.

Analizējot latviešu mācībvalodas skolu skolotāju datus, novērojams, ka TV pārraižu skatīšanās aspektā spēcīgs latviešu valodas konkurents ir krievu valoda – 20% skolotāju TV visbiežāk skatās krievu valodā. Šeit arī novērojama atšķirība no skolēnu mērķa grupas – ja skolēniem latviešu valodas konkurents biežāk ir angļu valoda mediju patēriņā, tad skolotājiem tā ir krievu valoda.

Kādā valodā Jūs VISBIEŽĀK... ? (%)

■ Latviešu valodā ■ Krievu valodā ■ Citā valodā ■ Neizmantoju ■ Nav atbildes

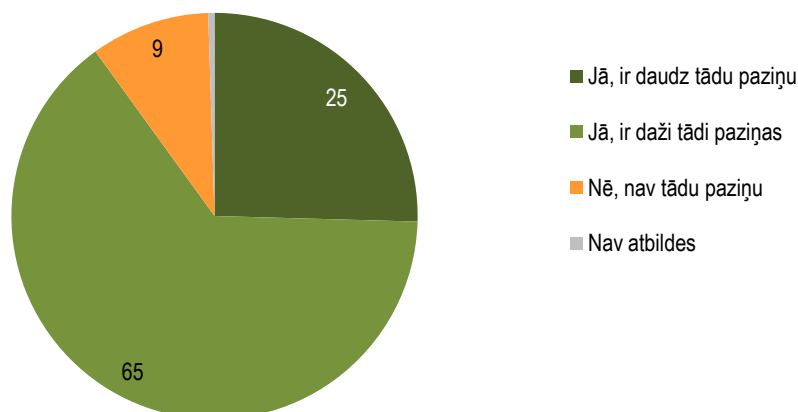

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

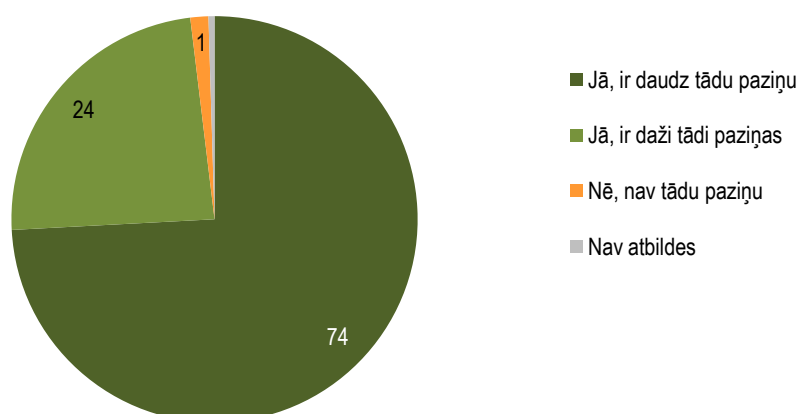
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!
*Netika iekļauti latv.mācībvalodas skolu skolotāju aptaujas anketā!

Absolūtajam vairākumam aptaujāto latviešu mācībvalodas skolu skolotāju ir vismaz daži paziņas-pedagogi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda – 25% ir daudz tādu paziņu un 65% - daži. Tikai 9% nav neviena tāda paziņas.

Arī absolūtajam vairākumam mazākumtautību skolu skolotāju ir paziņas-pedagogi, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda – 74% ir daudz tādu paziņu un 24% - daži. Tikai 1% nav neviena tāda paziņas.

Vai Jūs personīgi esat pazīstama/-s ar pedagogiem, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda? (%)**LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU SKOLOTĀJI**

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

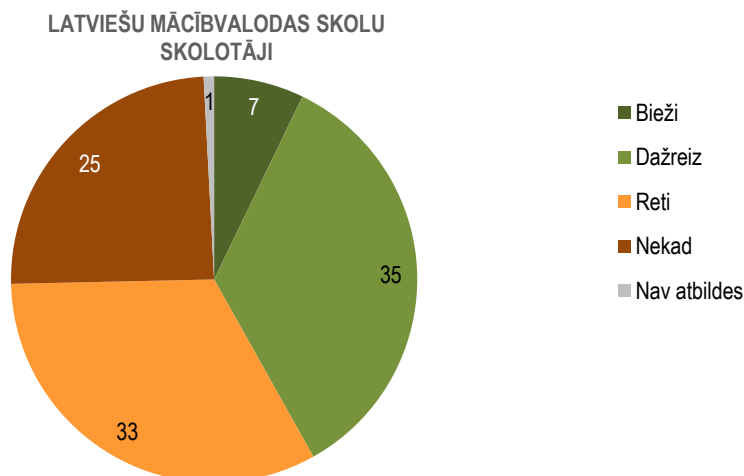
Vai Jūs personīgi esat pazīstama/-s ar pedagogiem, kuru ikdienas sarunvaloda ir latviešu valoda? (%)**MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLOTĀJI**

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Samērā bieži latviešu mācībvalodas skolu skolotāji palīdz saviem paziņām, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, jautājumos, kas saistīti ar mācību procesa nodrošināšanu latviešu valodā – 7% to dara bieži, 35% - dažreiz un vēl 33% - reti. Tikai 25% apgalvojuši, ka šāda veida palīdzību nekad nesniedz.

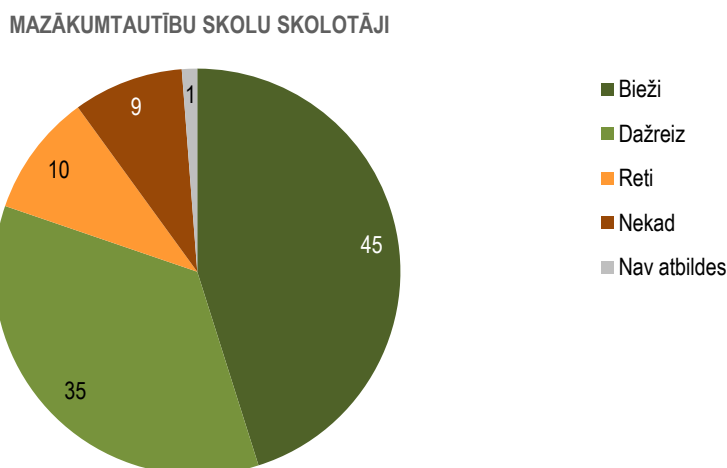
Interesanti, ka mazākumtautību skolu skolotāji biežāk kā latviešu mācībvalodas skolu skolotāji norādījuši, ka pēdējie palīdz viņiem jautājumos, kas saistīti ar mācību procesa nodrošināšanu latviešu valodā – tikai 10% minējuši, ka tas notiek reti un tikai 9%, ka nekad.

Ja atbildējāt, ka pazīstat pedagogus, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda - cik bieži Jūs viņiem palīdzat jautājumos, kas saistīti ar mācību procesa nodrošināšanu latviešu valodā? (%)

*Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, kas pazīst pedagogus, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=363
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!*

Ja atbildējāt, ka pazīstat pedagogus, kuru ikdienas sarunvaloda ir latviešu valoda - cik bieži viņi Jums palīdz jautājumos, kas saistīti ar mācību procesa nodrošināšanu latviešu valodā? (%)

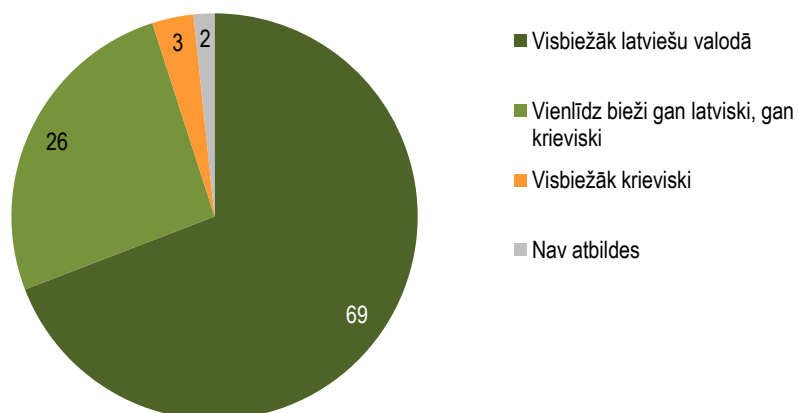
*Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, kas pazīst pedagogus, kuru ikdienas sarunvaloda ir latviešu valoda, n=410
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!*

Vairākumā gadījumu – 69% - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji ar saviem paziņām-pedagogiem, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, sarunājas latviešu valodā, kamēr aptuveni 1/4 – vienlīdz bieži gan latviešu, gan krievu valodās. Bet tikai 3% apgalvo, ka visbiežāk sarunājas krievu valodā.

Mazākumtautību skolu skolotāji salīdzinoši biežāk tomēr apgalvojuši, ka saziņa ar paziņām-pedagogiem, kuriem dzimtā ir latviešu valoda, notiek visbiežāk krievu valodā – 10%. Tikmēr 43% apgalvo, ka visbiežāk sarunājas latviešu valodā, un 44% - ka vienlīdz bieži latviešu un krievu valodās.

Ja atbildējāt, ka pazīstat pedagogus, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda - kādā valodā jūs parasti sarunājaties? (%)

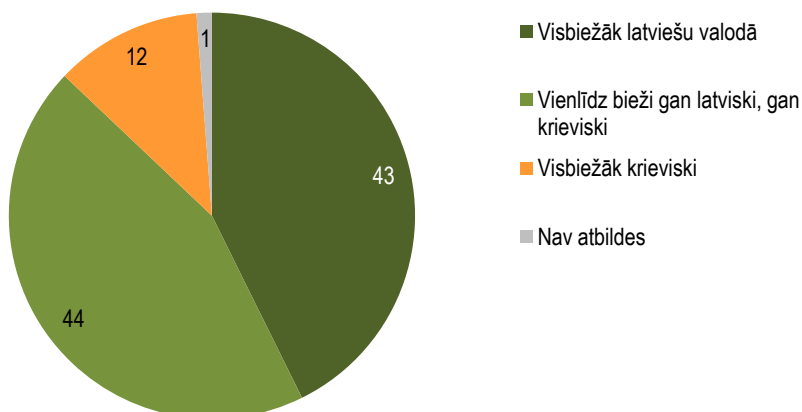
LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU SKOLOTĀJI

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, kas pazīst pedagogus, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=363
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Ja atbildējāt, ka pazīstat pedagogus, kuru ikdienas sarunvaloda ir latviešu valoda - kādā valodā jūs parasti sarunājaties? (%)

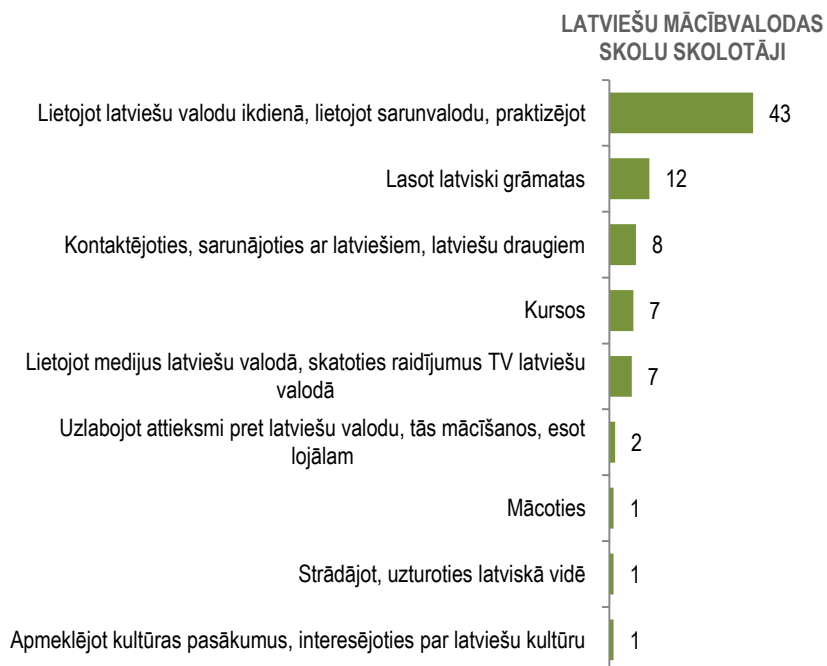
MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLOTĀJI

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, kas pazīst pedagogus, kuru ikdienas sarunvaloda ir latviešu valoda, n=410
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Par labāko veidu, kā pedagogi, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda, varētu apgūt latviešu valodu, latviešu mācībvalodas skolu skolotāji uzskata valodas lietošanas praksi, ikdienas komunikāciju (43%). Minēti arī tādi veidi kā – grāmatu latviešu valodā lasīšana (12%), kontakti, sarunas ar latviešu valodā runājošajiem (8%), kursi (7%) un mediju latviešu valodā lietošana (7%).

Ja atbildējāt, ka pazīstat pedagogus, kuru dzimtā valoda ir krievu valoda – kādā veidā viņi vislabāk varētu uzlabot savas latviešu valodas prasmes? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbildes 'nezin, nav atbildes' un 'jau labi prot latviski' nav attēlotas

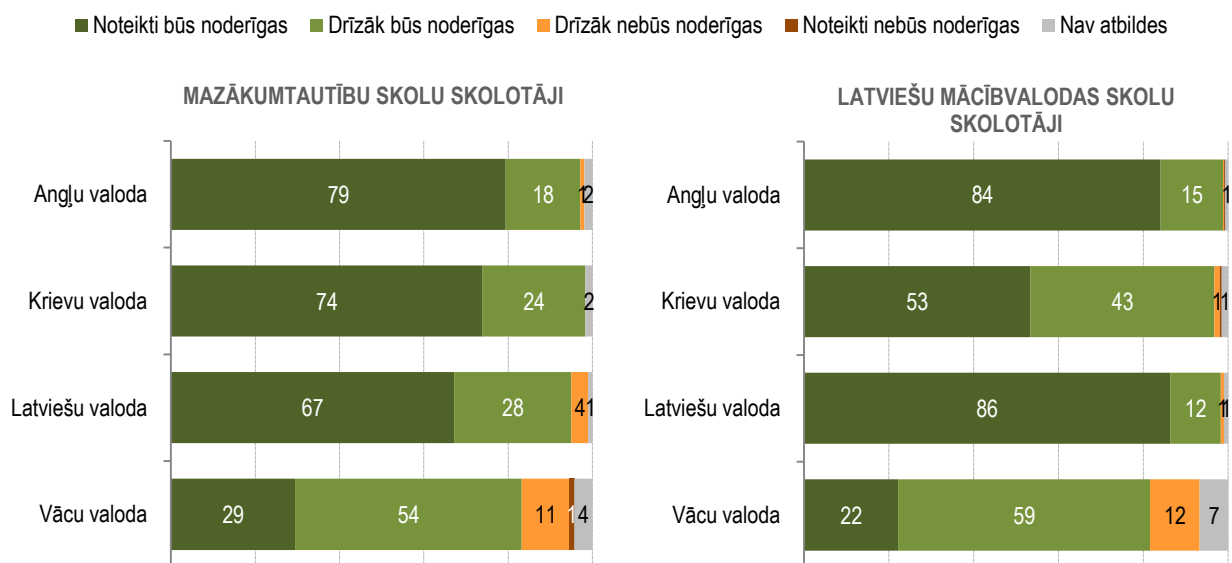
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, kas pazīst pedagogus, kuru dzimtā valoda ir krievu, n=363

NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

5.3. Dažādu valodu „vērtīgums”

Skolotāju mērķa grupās absolūtais vairākums to pārstāvju uzskata, ka viņu skolēnu turpmākajā dzīvē būs noderīgas jebkuru anketā iekļauto valodu zināšanas. Vērtējot tikai galēji pozitīvās atbildes, novērojamas nelielas atšķirības valodu noderīguma ranžējumā – mazākumtautību skolu skolotāju mērķa grupā par visnoderīgāko jauniešu turpmākajā dzīvē uzskata angļu valodu (79% uzskata, ka tā noteikti būs noderīga), nedaudz retāk – krievu valoda (74%) un vēl retāk – latviešu valoda (67%), savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū par visnoderīgāko jauniešu turpmākajā dzīvē uzskata latviešu valodu (86%), retāk – angļu valodu (84%) un izteikti retāk – krievu valodu (53%).

Cik noderīgas turpmākajā dzīvē Jūsu skolēniem būs šādu valodu zināšanas? (%)

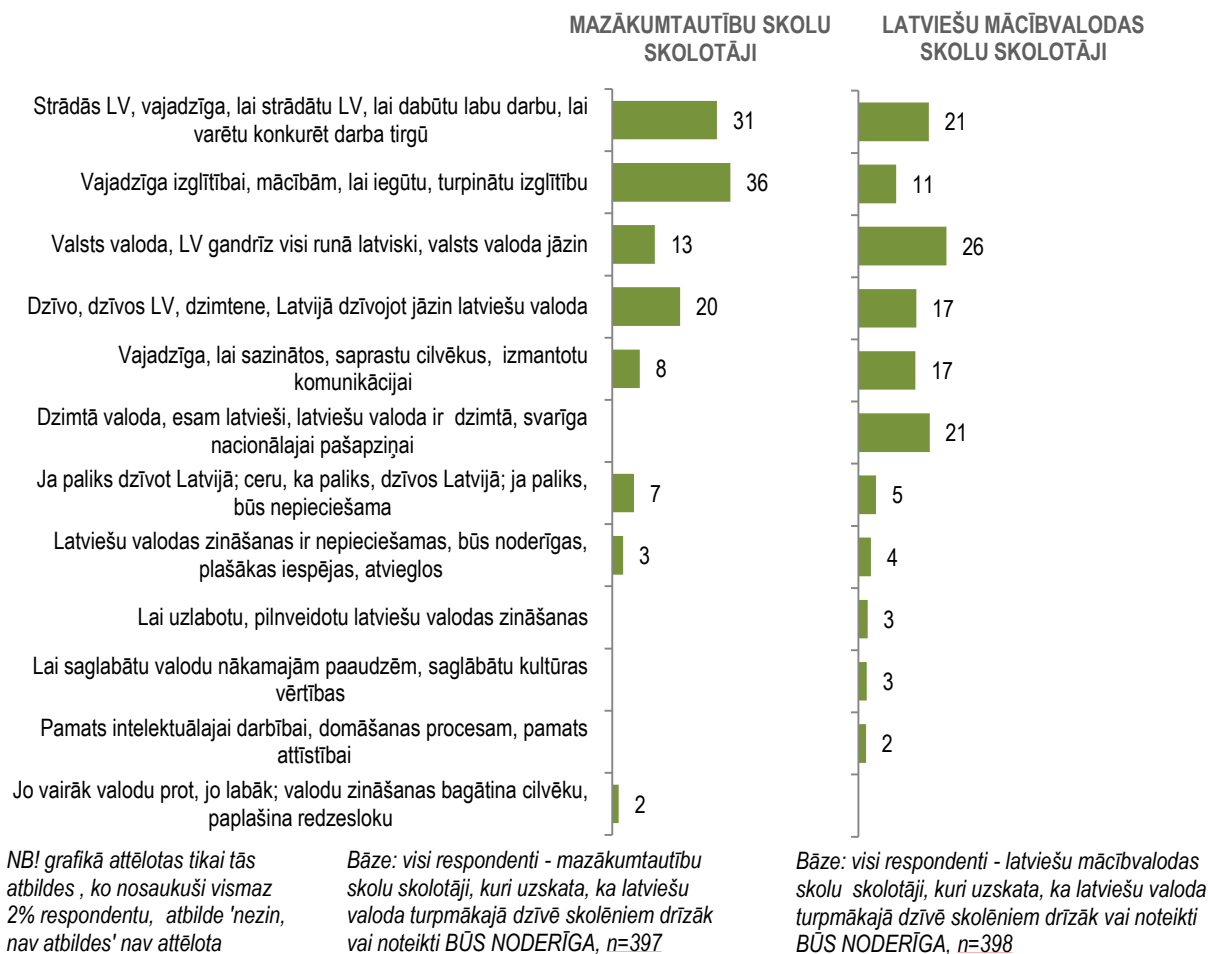
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Tie, kuri novērtēja, ka latviešu valoda jauniešu turpmākajā dzīvē būs noderīga, tika lūgti pamatot šādu savu vērtējumu. Mazākumtautību skolu skolotāju mērķa grupā latviešu valodas noderīgums salīdzinoši biežāk ticis pamatots ar faktu, ka tā nepieciešama izglītībai (36%), kā arī darbam, darba atrašanai (31%), savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolotāju mērķa grupā biežāk minēti tādi pamatojumi kā – latviešu valoda ir valsts valoda, visi runā latviešu valodā (26%), latviešu valoda nepieciešama darbam, darba atrašanai (21%), tā ir dzimtā valoda, svarīga nacionālajai pašapziņai (21%).

**Ja novērtējāt, ka LATVIEŠU VALODA turpmākajā dzīvē Jūsu skolēniem drīzāk vai noteikti BŪS
NODERĪGA – kādēļ uzskatāt, ka tā BŪS noderīga? (%)**

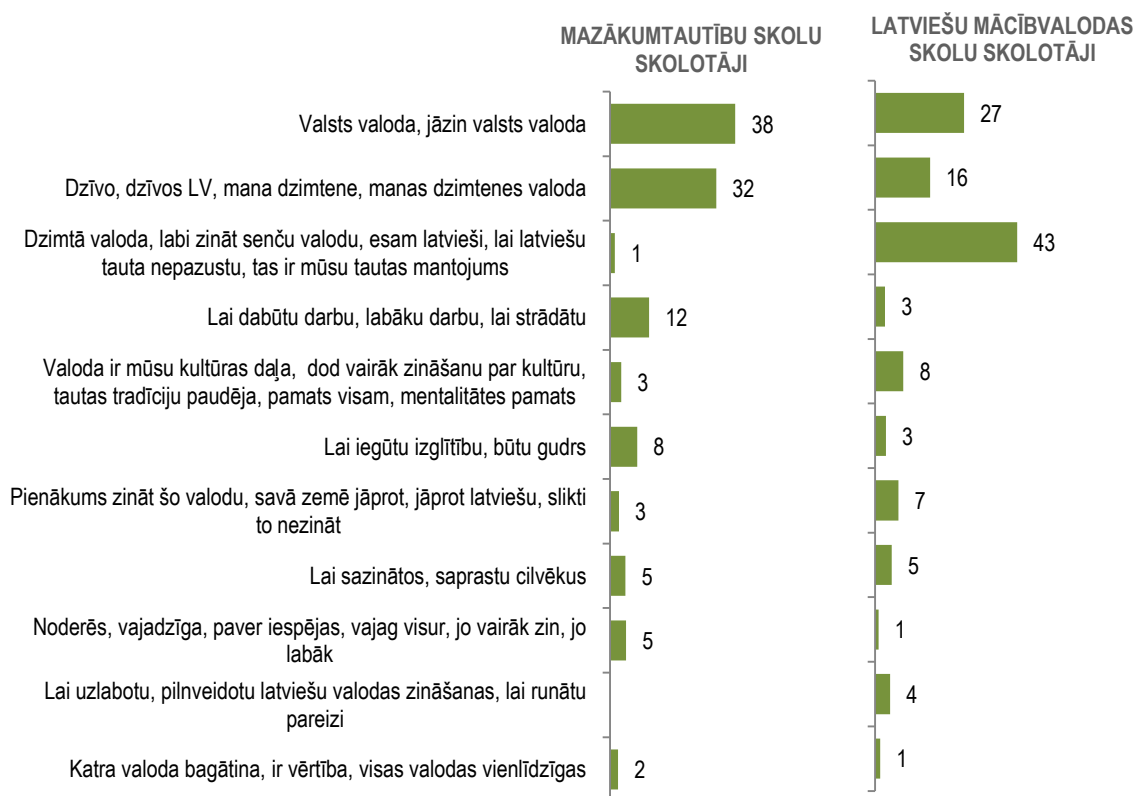

Tāpat kā skolēnu mērķa grupā, arī skolotāji, izmantojot tā saukto nepabeigto teikumu metodi, netiešā veidā definēja latviešu, krievu un dažādu svešvalodu apguves un prasmju nepieciešamību, svarīgumu.

Mazākumtautību skolu skolotāji kā argumentus, kādēļ nepieciešams mācīties latviešu valodu, min – tā ir valsts valoda, valsts valodu ir jāzina (38%), ja dzīvo Latvijā, tad jāzina latviešu valoda (32%). Šādus argumentus min arī latviešu mācībvalodas skolu skolotāji (attiecīgi – 27% un 16%), izteikti biežāk gan norādot uz faktu, ka tā ir dzimtā valoda un ir būtiski to saglabāt (43%).

Attiecībā uz to, kādēļ ir svarīgi mācīties tādas svešvalodas kā angļu, vācu, franču, skolotāji salīdzinoši biežāk minējuši tādus argumentus kā – tās ir starptautiskas valodas, plaši lietotas un populāras (mazākumtautību skolu skolotāju vidū tas bijis visbiežāk minētais arguments (32%), latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū minēts 23% gadījumu), tās ir vajadzīgas, lai iegūtu labāku darbu (latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū tas bijis visbiežāk minētais arguments (26%), mazākumtautību skolu skolotāju vidū minēts 11% gadījumu).

Pabeidziet, lūdzu, šos teikumus - Ir svarīgi mācīties latviešu valodu, jo... (%)

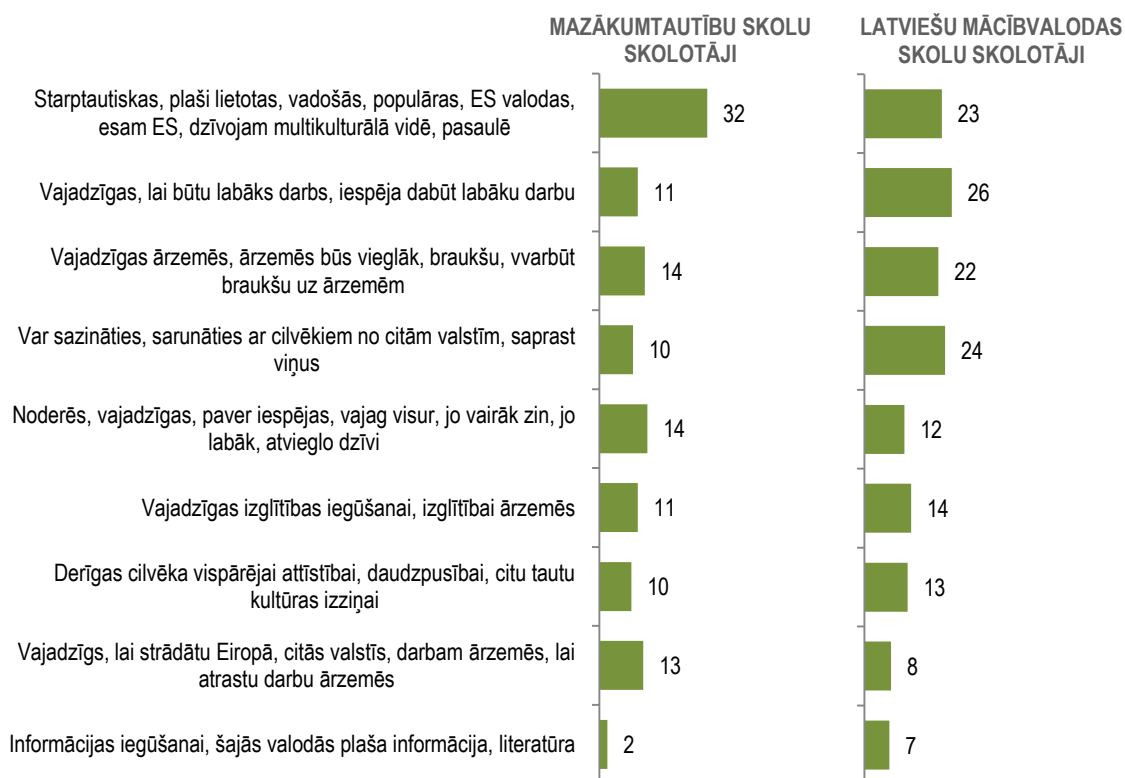

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 3% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401

Pabeidziet, lūdzu, šos teikumus - Ir svarīgi mācīties tādas svešvalodas kā angļu, vācu, franču, jo... (%)

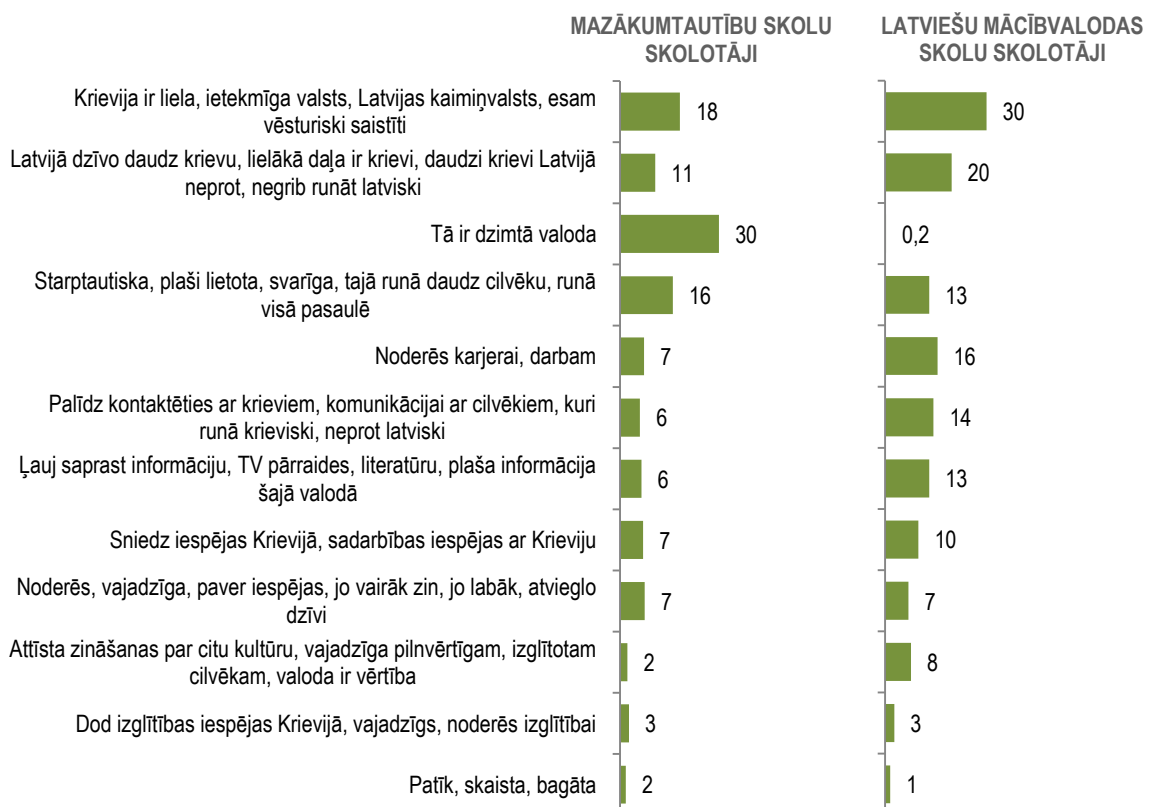
NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 2% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401

Savukārt attiecībā uz to, kādēļ ir svarīgi zināt krievu valodu, abu skolotāju mērķa grupu viedokļi ir bijuši atšķirīgi. Mazākumtautību skolu skolotāji visbiežāk kā pamatojumu min faktu, ka tā ir dzimtā valoda (30%), savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū visbiežāk minēts arguments, ka Krievija ir liela, ietekmīga kaimiņvalsts un Latvija ar to ir vēsturiski saistīta (30%; mazākumtautību skolu skolotāju mērķa grupā šāds pamatojums minēts 18% gadījumu un ir otrs visbiežāk minētais). Latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū salīdzinoši bieži – 20% gadījumu – kā pamatojums nepieciešamībai zināt krievu valodu minēts arī fakts, ka Latvijā dzīvo daudz krievu valodā runājošo, tai skaitā, tādi, kuri nerunā latviešu valodā.

Pabeidziet, lūdzu, šos teikumus - Ir svarīgi zināt krievu valodu, jo... (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 3% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418

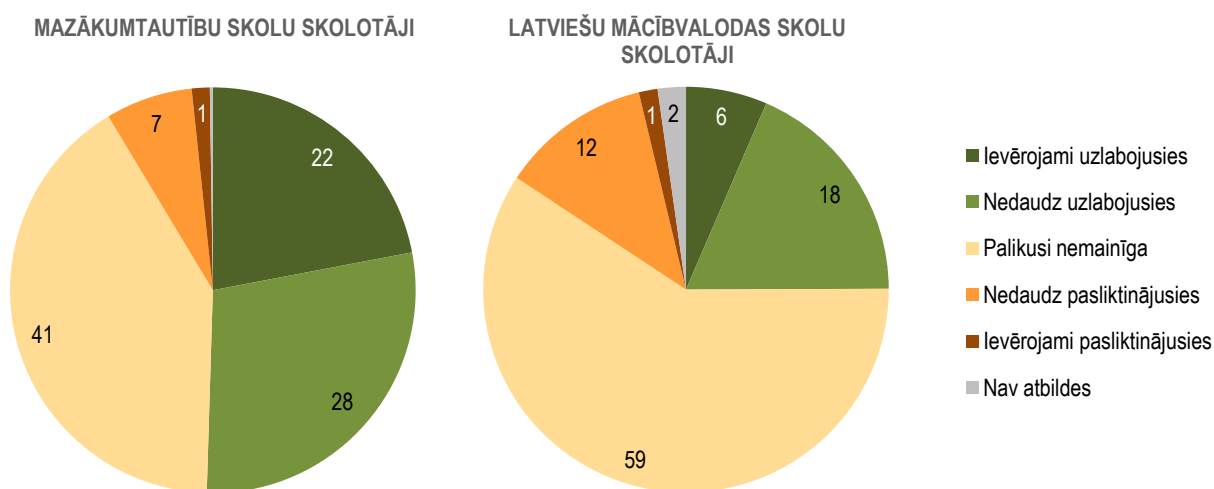
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401

5.4. Attieksme pret latviešu valodu

Puse mazākumtautību skolu skolotāju novērtējuši, ka pēdējā gada laikā viņu skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies – 28% uzskata, ka tā ir nedaudz uzlabojusies, bet 22% - ka ievērojami uzlabojusies. 41% norāda, ka attieksme nav mainījies, un tikai 8% - ka ir pasliktinājusies.

Latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū vērtējumi ir atšķirīgi. Vairākums – 59% - uzskata, ka viņu skolēnu attieksme ir palikusi nemainīga, 24% norāda, ka attieksme ir uzlabojusies (18% - nedaudz, 6% - ļoti) un 13% - ka pasliktinājusies. Kā redzams, tad latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū biežāk kā mazākumtautību skolu skolotāju vidū minēts novērtējums, ka skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir pasliktinājusies.

Kā pēdējā gada laikā ir mainījies Jūsu skolēnu attieksme pret latviešu valodu? (%)

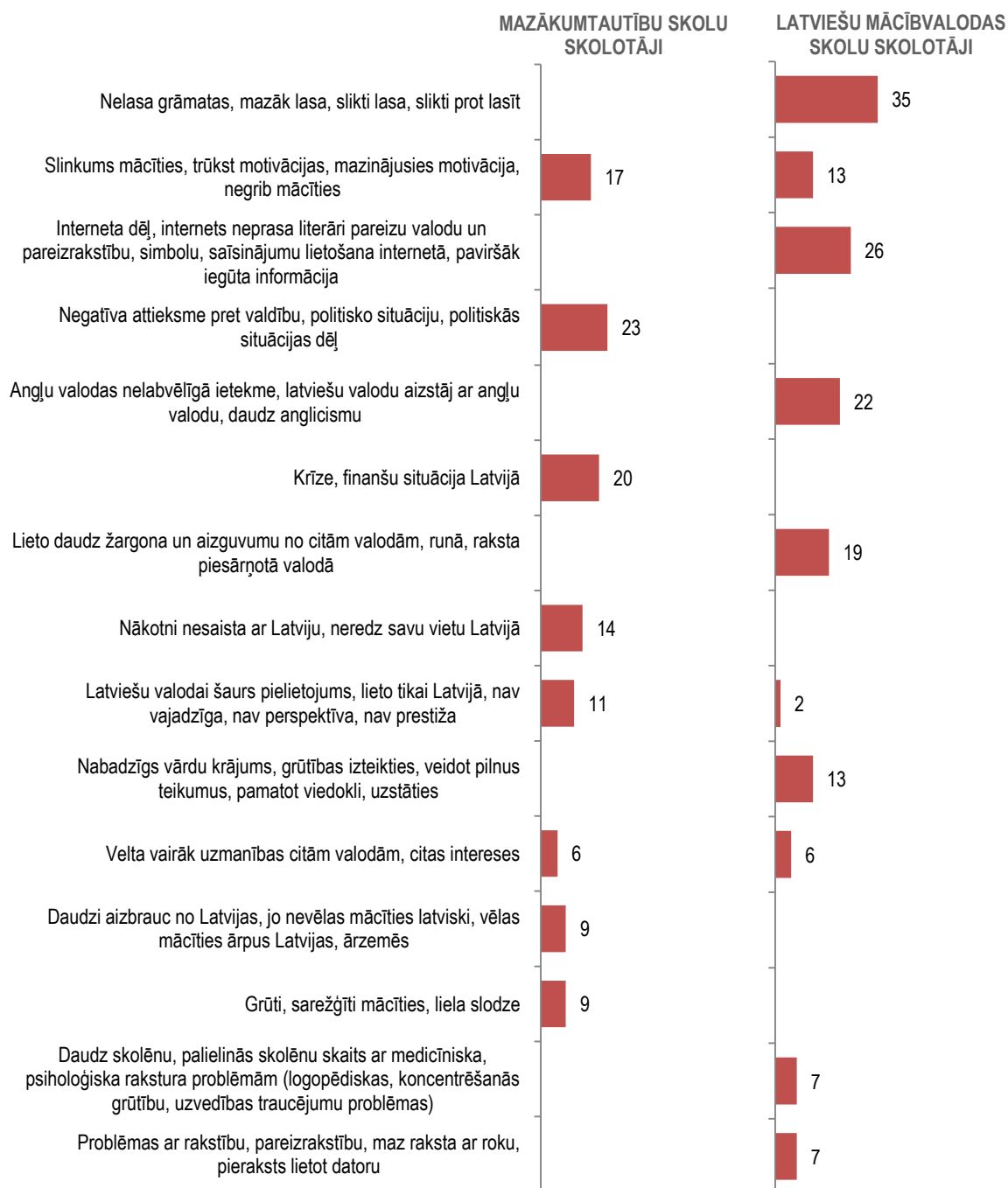

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Tie mazākumtautību skolu skolotāji, kuri novērtēja, ka viņu skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir pasliktinājusies, kā pamatojumu tam biežāk min negatīvo skolēnu attieksmi pret valdību, politisko situāciju (23%), krīzi un finanšu situāciju valstī (20%), kā arī slinkumu mācīties, motivācijas trūkumu (17%). Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolotāji kā pamatojumu salīdzinoši biežāk min faktu, ka skolēni nelasa grāmatas, slikti prot lasīt (35%), interneta arvien plašāku lietošanu, kur valoda ir vienkāršāka, prastāka (26%), kā arī angļu valodas negatīvo ietekmi (17%).

Ja novērtējāt, ka Jūsu skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir PASLIKTINĀJUSIES – ierakstiet, lūdzu, kādēļ? (%)

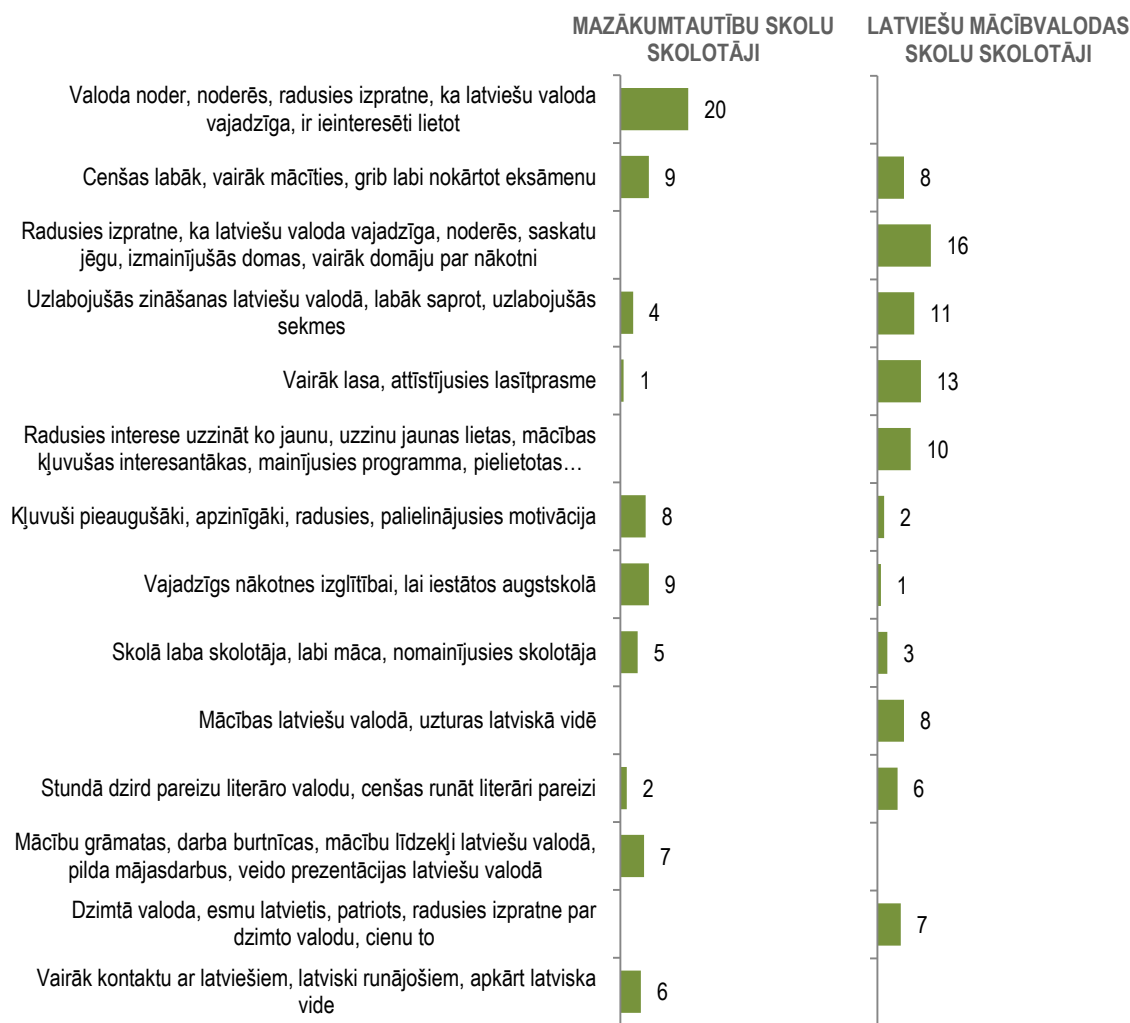
NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 5% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, kuru skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir pasliktinājusies, n=35

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, kuru skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir pasliktinājusies, n=54

Skolotāji tika arī lūgti minēt galvenos iemeslus, kādēļ skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies. Mazākumtautību skolu skolotāji kā galvenos iemeslus minējuši – skolēni radusies izpratne, ka valoda būs noderīga (20%), skolēni cenšas labāk mācīties, grib nokārtot eksāmenus (9%), skolēni uzskata, ka valoda būs nepieciešama augstākās izglītības ieguvei (9%). Savukārt latviešu mācībvalodas skolu skolotāji biežāk norāda uz faktu, ka skolēniem radusies izpratne par latviešu valodas noderīgumu nākotnē (16%), attīstījusies lasītprasme (13%), uzlabojušās sekmes latviešu valodā (11%).

Ja novērtējāt, ka Jūsu skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir UZLABOJUSIES – ierakstiet, lūdzu, kādēļ? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 6% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji kuru skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, n=211

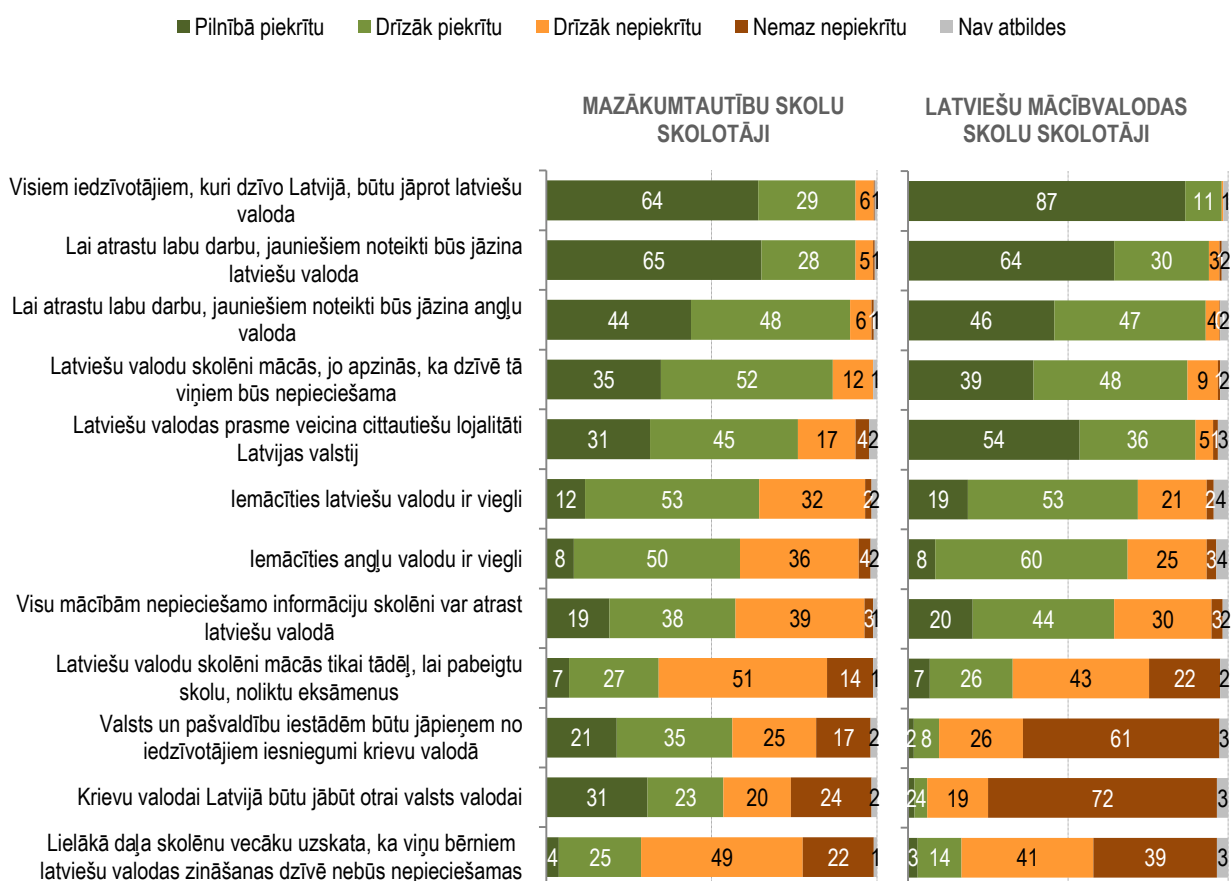
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, kuru skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, n=100

Absolūtais vairākums abu mērķa grupu skolotāju piekrīt, ka visiem iedzīvotājiem, kuri dzīvo Latvijā, būtu jāprot latviešu valoda (93% mazākumtautību skolu skolotāju grupā un 98% latviešu mācībvalodas skolu skolotāju grupā). Tāpat absolūtais vairākums skolotāju piekrīt, ka, lai atrastu labu darbu, jauniešiem noteikti būs jāzina latviešu valoda (attiecīgi – 93% un 94%) un arī angļu valoda (92% un 93%).

Izteiktas atšķirības abās skolotāju mērķa grupās novērojamas attiecībā uz krievu valodu kā otru valsts valodu – ja latviešu mācībvalodas skolu skolotāju tikai 6% uzskata, ka krievu valodai būtu jābūt otrai valsts valodai, tad mazākumtautību skolu skolotāju vidū šādi domājošo īpatsvars ir 54%. Atšķirīgs ir arī viedoklis par valsts un pašvaldību iestāžu valodu lietojumu – tikai 10% latviešu mācībvalodas skolu skolotāju uzskata, ka iestādēm būtu jāpieņem no iedzīvotājiem iesniegumi krievu valodā, kamēr mazākumtautību skolu skolotāju vidū šādi uzskata 56%.

Interesanti, ka gan latviešu mācībvalodas, gan mazākumtautību skolu skolotāji salīdzinoši biežāk uzskatījuši, ka viegli iemācīties ir latviešu valodu, nekā, ka viegli iemācīties ir angļu valodu.

Cik lielā mērā Jūs piekrītat šiem izteicieniem? (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

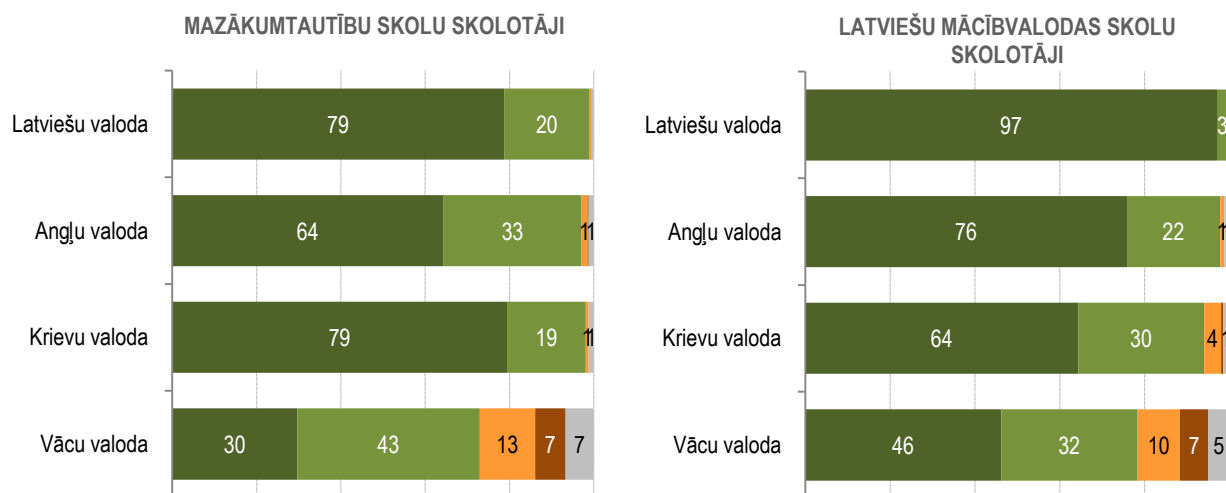

5.5. Iespējas apgūt latviešu valodu

Vērtējot savu skolēnu iespējas apgūt dažādas valodas, vairākums skolotāju apgalvojuši, ka skolēniem ir visas vai vismaz pietiekamas iespējas apgūt gan latviešu, gan krievu, gan angļu un arī vācu valodas.

Kādas ir Jūsu skolēnu iespējas apgūt dažādas valodas? (%)

■ Ir visas iespējas   ■ Ir pietiekamas iespējas   ■ Ir nepietiekamas iespējas   ■ Nav iespēju   ■ Nav atbildes

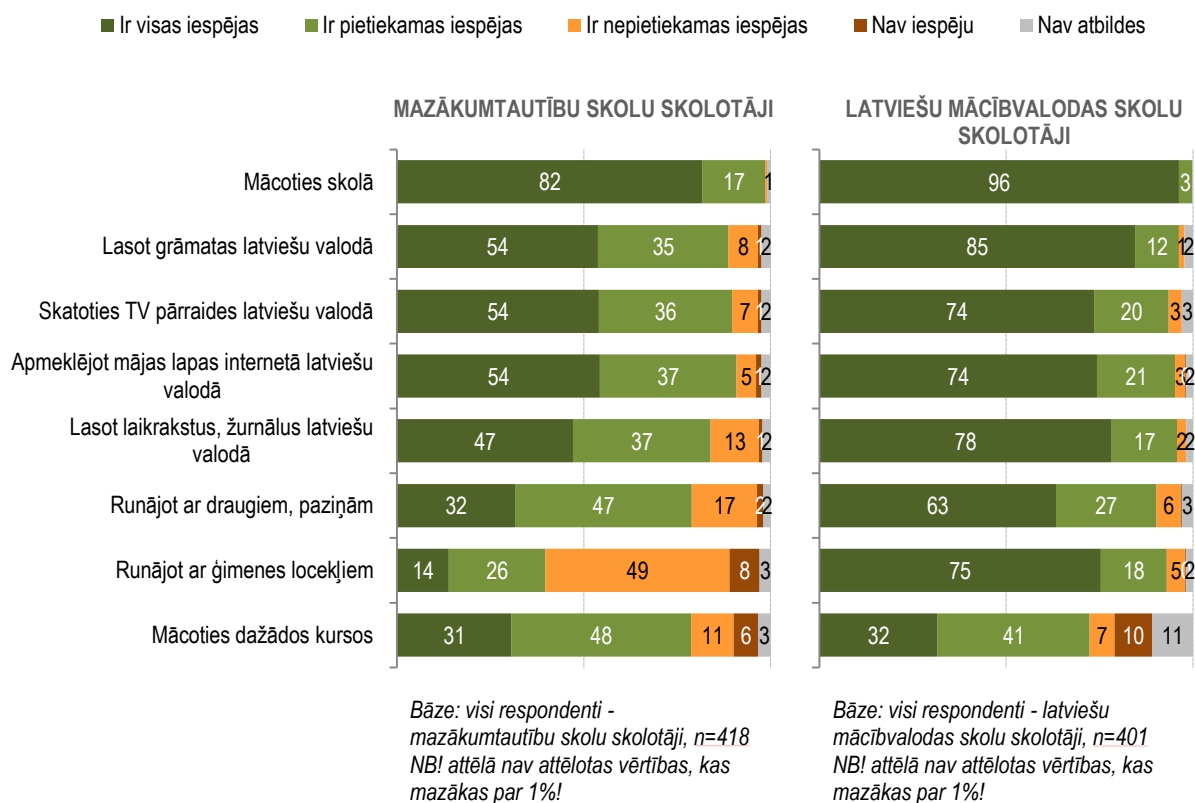
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Arī vērtējot detalizētāk par dažādiem veidiem apgūt tieši latviešu valodu, skolotāju vērtējumi ir izteikti pozitīvi. Izņēmums ir mazākumtautību skolu skolotāju viedoklis attiecībā uz skolēnu iespējām apgūt latviešu valodu, runājot ar ģimenes locekļiem – tikai 14% uzskata, ka šādā veidā apgūt latviešu valodu skolēniem ir visas iespējas un vēl 26% - ka pietiekamas iespējas, kamēr 49% norāda, ka skolēniem ir nepietiekamas iespējas un 8% - ka nav iespēju. Šāds vērtējums sakrīt arī ar skolēnu sniegto, kas nozīmē, ka ģimene kā latviešu valodas apguves iespēja un vide, ir pieejama un efektīva tikai nelielai daļai jauniešu. Tai pat laikā absolūtais vairākums – 79% - mazākumtautību skolu skolotāju uzskata, ka latviešu valodu jaunieši var apgūt, runājot ar draugiem un paziņām.

Būtiski uzsvērt, ka ne vienmēr teorētiska iespēja apgūt latviešu valodu anketā iekļautajos veidos nozīmē arī praktisku šādas iespējas realizēšanos. Piemēram, skolotāju vairākums uzskata, ka jauniešiem ir iespējams apgūt latviešu valodu, apmeklējot mājas lapas internetā latviešu valodā, bet skolēnu mērķa grupas dati liecina, ka mazākumtautību skolu skolēni internetu biežāk izmanto krievu valodā, tādēļ teorētiska iespēja šādā veidā apgūt latviešu valodu visdrīzāk nerealizējas praksē.

Kādas ir Jūsu skolēnu iespējas apgūt LATVIEŠU VALODU šādos veidos? (%)

5.6. Valodas apguvi ietekmējošie faktori

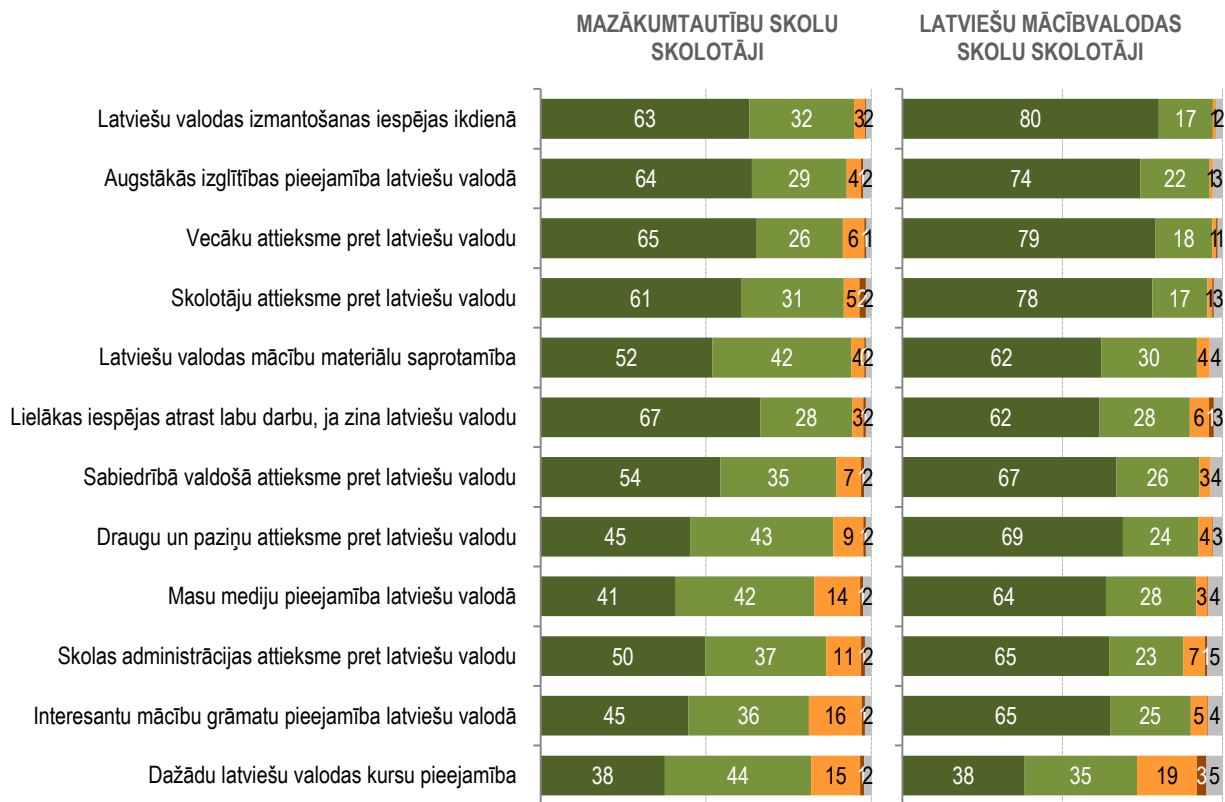
Mazākumtautību skolu skolotāji salīdzinoši biežāk kā būtiskākos faktoros, kas ietekmē latviešu valodas apguvi jauniešu vidū, identificē – lielākas iespējas atrast labāku darbu (67% uzskata, ka tas noteikti ietekmē latviešu valodas apguvi), vecāku attieksme pret latviešu valodu (65%), augstākās izglītības pieejamība latviešu valodā (64%) un latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (63%). Tāpat kā skolēnu vērtējumos, arī skolotāju mērķa grupā prevalē racionālie valodas apguvi ietekmējošie faktori – iespējas lietot valodu, nepieciešamība pēc valodas izglītības ieguvē un darba tirgū.

Latviešu mācībvalodas skolu skolotāji savukārt kā būtiskākos faktoros identificē – latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (80% uzskata, ka tas noteikti ietekmē latviešu valodas apguvi jauniešu vidū), vecāku attieksme pret latviešu valodu (79%), skolotāju attieksme pret latviešu valodu (78%) un augstākās izglītības pieejamība latviešu valodā (74%).

Interesanti, ka salīdzinoši retāk kā būtiski novērtēti tādi valodas apguvi ietekmējoši faktori kā – dažādu latviešu valodas kursu pieejamība (38% abu mērķa grupu pārstāvju uzskata, ka tas noteikti ietekmē valodas apguvi) un interesantu mācību grāmatu pieejamība latviešu valodā (45% mazākumtautību skolu skolotāju vidū uzskata, ka tas noteikti ietekmē).

Cik lielā mērā šie faktori ietekmē latviešu valodas apguvi jauniešu vidū? (%)

■ Noteikti ietekmē ■ Drīzāk ietekmē ■ Drīzāk neietekmē ■ Noteikti neietekmē ■ Nav atbildes

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

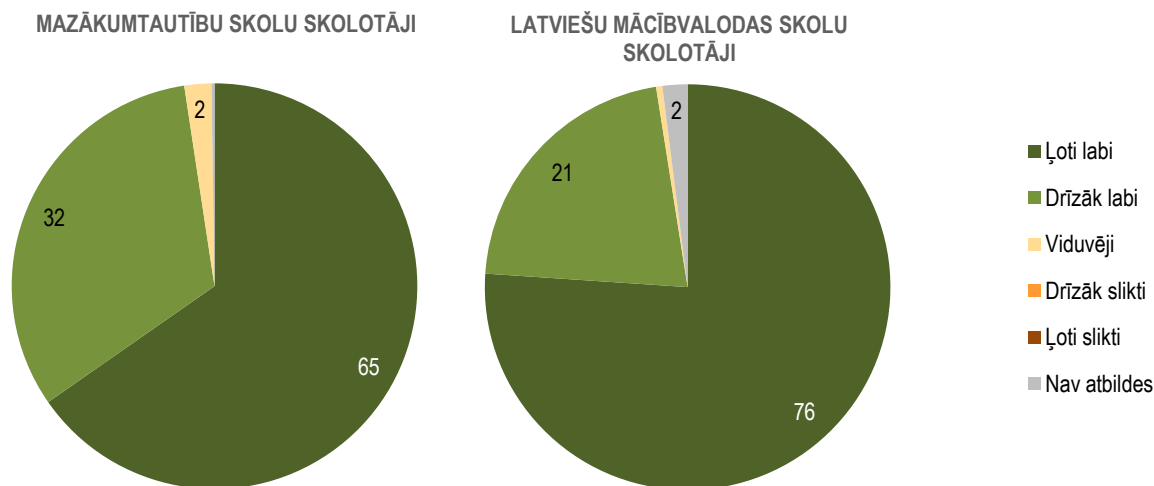
5.7. Latviešu valodas apguve skolā

Skolotāji tika lūgti sniegt arī vērtējumu par savu kolēģu darbu latviešu valodas mācīšanā. Visos anketā iekļautajos aspektos pētījumā saņemti izteikti pozitīvi novērtējumi.

Absolūtais vairākums abu mērķa grupu skolotāju novērtē, ka viņu skolas skolotāji skolēniem latviešu valodu māca drīzāk vai ļoti labi – mazākumtautību skolu skolotāju vidū šādu vērtējumu sniedz 97% aptaujāto, latviešu mācībvalodas skolu skolotāju vidū – arī 97%.

Arī mazākumtautību skolu skolotāju vērtējumi par kolēģu darbu mācību priekšmetu pasniegšanā latviešu valodā, ir izteikti pozitīvi – 47% uzskata, ka viņu skolas skolotāji mācību priekšmetus latviešu valodā māca drīzāk labi un 42% uzskata, ka ļoti labi. Jāpiebilst gan, ka aptuveni 1/10 aptaujāto tomēr novērtē, ka skolotāju darbs mācot mācību priekšmetus latviešu valodā ir viduvējs.

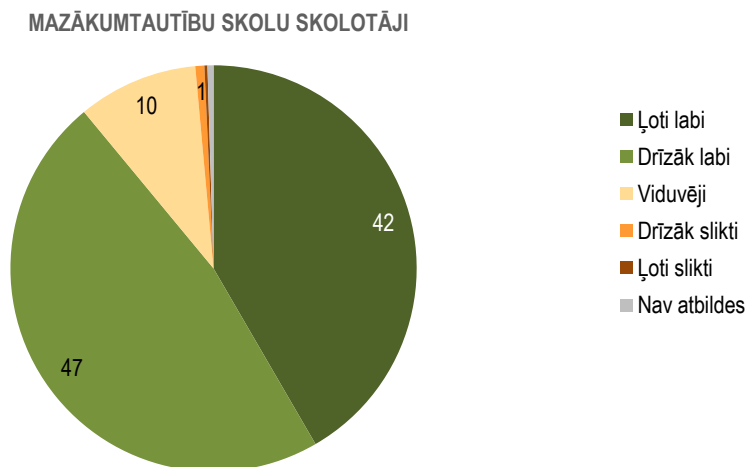
Kā Jūsu skolas skolotāji māca skolēniem latviešu valodu? (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418
 NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu skolotāji, n=401
 NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Kā Jūsu skolas skolotāji māca mācību priekšmetus latviešu valodā? (%)

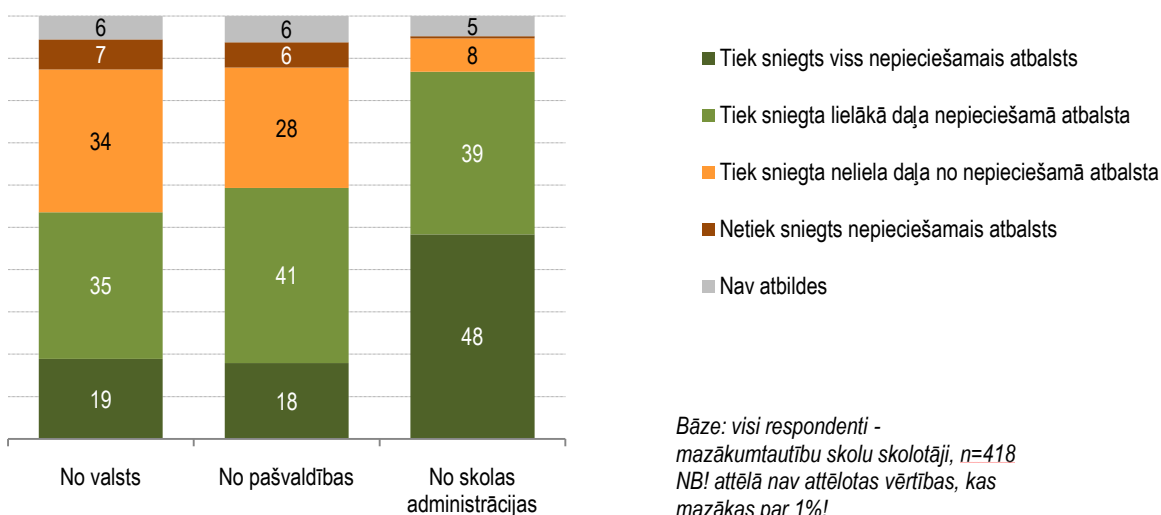
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji n=418
 NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

5.8. Atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā

Mazākumtautību skolu skolotāji tika lūgti aptaujā novērtēt, cik lielā mērā viņu skolā tiek sniegts nepieciešamais atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā. Visumā sniegti pozitīvi vērtējumi, tomēr salīdzinoši liels ir arī negatīvo vērtējumu īpatsvars. Vispozitīvāk ticis vērtēts skolas administrācijas atbalsts – kopumā 87% skolotāju uzskata, ka viņu skolas administrācija sniedz visu vai lielāko daļu nepieciešamā atbalsta. Attiecībā uz pašvaldības sniegto atbalstu viedoklis bijis kritiskāks – 59% uzskata, ka tiek sniegts viss vai lielākā daļa nepieciešamā atbalsta, kamēr 28% norāda, ka tiek sniegta neliela daļa nepieciešamā atbalsta un 6% - ka atbalsts netiek sniegts vispār. Līdzīgi tiek vērtēts arī atbalsts no valsts – 54% uzskata, ka tiek sniegta lielākā daļa vai viss nepieciešamais atbalsts, 34% - ka neliela daļa, bet 7% - ka netiek sniegts vispār nepieciešamais atbalsts.

Cik lielā mērā skolotājiem Jūsu skolā tiek sniegts nepieciešamais atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLOTĀJI

Skolotāji tika lūgti arī nosaukt konkrētus atbalsta veidus, kādus vēlētos saņemt no skolas administrācijas, pašvaldības un valsts. No valsts visbiežāk skolotāji kā atbalsta veidu sagaida – nodrošinājumu ar atbilstošiem, kvalitatīviem mācību materiāliem (19%), finansiālu atbalstu (16%), kā arī kursu, semināru, pulciņu un dažādu sanāksmju nodrošināšanu (9%).

Kāda veida atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā Jums visvairāk nepieciešams? - No valsts (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418

No pašvaldības biežāk tiek sagaidīts finansiāls atbalsts (13%), nodrošinājums ar kvalitatīviem mācību līdzekļiem (11%), materiāltehniskās bāzes nodrošinājums (11%) un dažādi kursi, tālākizglītība, semināri (8%).

Kāda veida atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā Jums visvairāk nepieciešams? - No pašvaldības (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418

Savukārt no skolas administrācijas skolotāji sagaida nodrošinājumu ar mācību materiāliem (9%), mūsdienīgas materiāltehniskās bāzes nodrošināšanu (8%) un psiholoģisko atbalstu, izpratni (6%).

Kāda veida atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā Jums visvairāk nepieciešams? - No skolas administrācijas (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 1% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu skolotāji, n=418

Apkopojot viedokļus par vēlamu atbalstu no visām trim atbalsta sniedzēju grupām – skolas administrācija, pašvaldība un valsts – novērojams, ka skolotāji visbiežāk sagaida finansiālu atbalstu, atbalstu mācību materiālu nodrošinājumā, materiāltehniskās bāzes nodrošinājumu, kā arī atbalstu ikdienas darbā, psiholoģisku atbalstu.

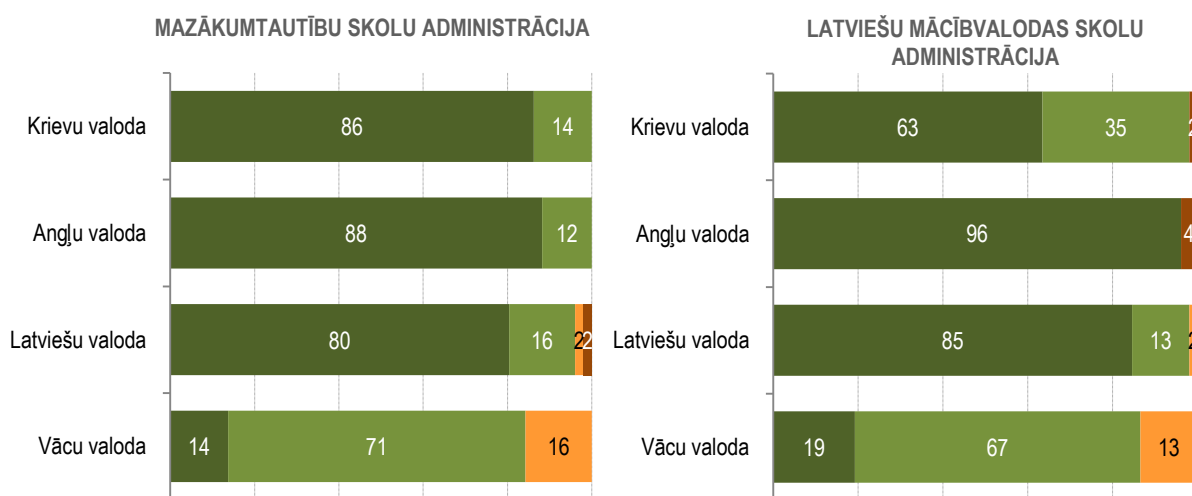
6. SKOLU ADMINISTRĀCIJAS MĒRĶA GRUPAS REZULTĀTI

6.1. Dažādu valodu „vērtīgums”

Tāpat kā skolotāji, arī skolu administrācijas pārstāvji uzskata, ka turpmākajā dzīvē jauniešiem būs noderīgas visu anketā iekļauto valodu zināšanas. Kā visbūtiskākā administrācijas pārstāvju skatījumā identificējama angļu valoda – 88% mazākumtautību skolu un 96% latviešu mācībvalodas skolu administrācijas pārstāvju novērtējuši, ka tā noteikti būs noderīga. Mazākumtautību skolu administrācijas pārstāvji vairumā gadījumu – 80% - arī novērtējuši, ka latviešu valodas zināšanas noteikti būs noderīgas, savukārt latviešu mācībvalodas skolu administrācijas pārstāvji 63% gadījumu minējuši, ka krievu valoda skolēnu turpmākajā dzīvē noteikti būs noderīga.

Cik noderīgas turpmākajā dzīvē Jūsu skolas skolēniem būs šādu valodu zināšanas? (%)

■ Noteikti būs noderīgas   ■ Drīzāk būs noderīgas   ■ Drīzāk nebūs noderīgas   ■ Noteikti nebūs noderīgas

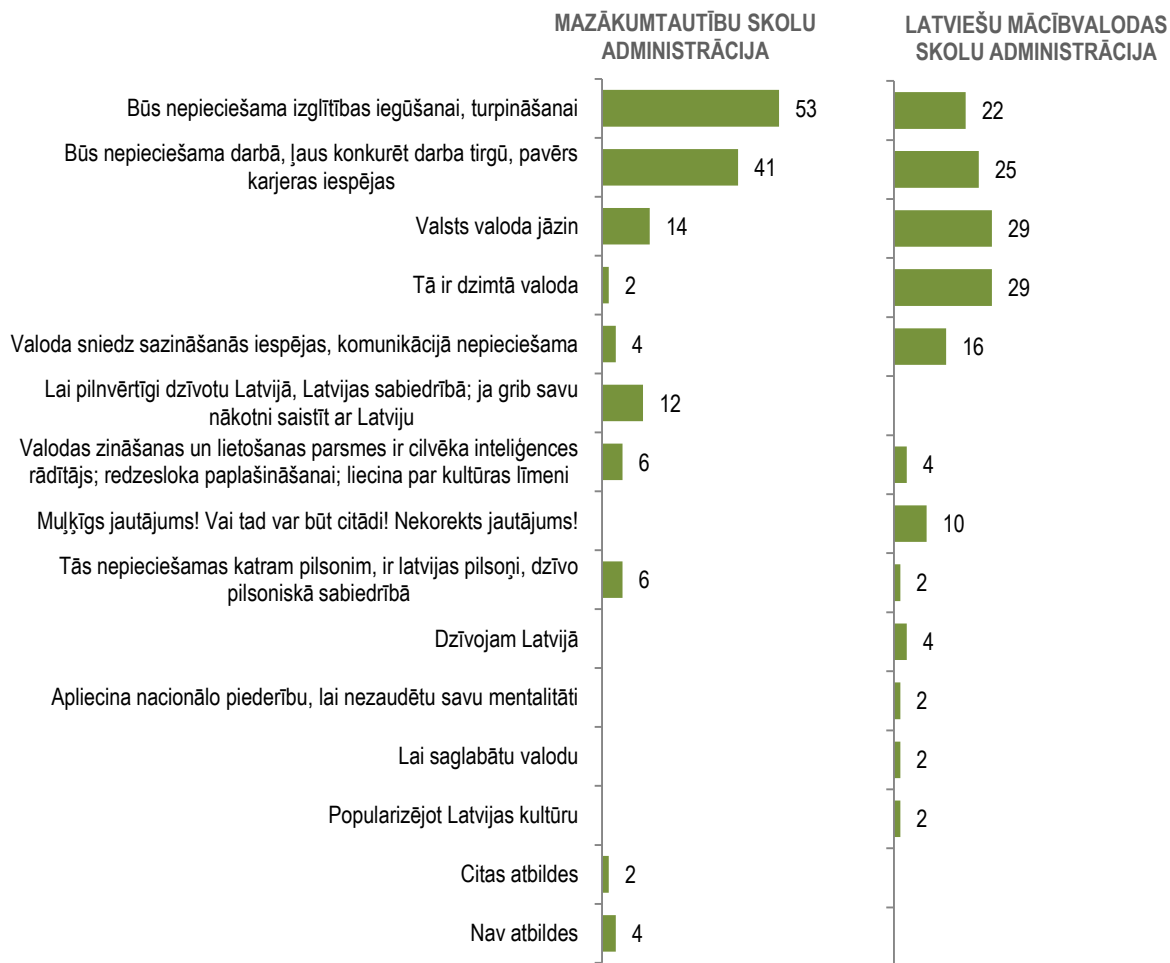

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Pamatojot, kādēļ latviešu valodu uzskata par noderīgu jauniešu turpmākajā dzīvē, mazākumtautību skolu skolotāji minējuši tādus argumentus kā – latviešu valoda būs nepieciešama izglītības ieguvei (53%), kā arī labāka darba, karjeras nodrošināšanai (41%). Savukārt latviešu mācībvalodas skolu administrācijas pārstāvji biežāk kā pamatojumu minējuši faktus, ka valsts valoda ir jāzina (29%) un, ka tā ir dzimtā valoda (29%).

Ja novērtējāt, ka LATVIEŠU VALODA turpmākajā dzīvē Jūsu skolas skolēniem drīzāk vai noteikti BŪS NODERĪGA – kādēļ uzskatāt, ka tā BŪS noderīga? (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, kuri uzskata, ka LATVIEŠU VALODA turpmākajā dzīvē Jūsu skolas skolēniem drīzāk vai noteikti BŪS NODERĪGA, n=49

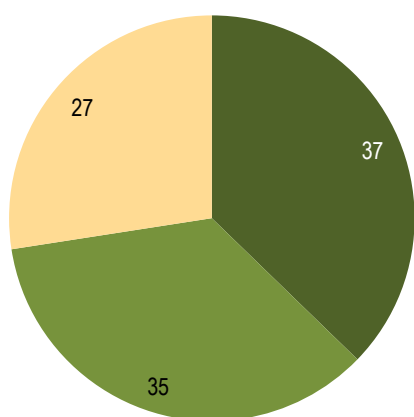
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, kuri uzskata, ka LATVIEŠU VALODA turpmākajā dzīvē Jūsu skolas skolēniem drīzāk vai noteikti BŪS NODERĪGA, n=51

6.2. Attieksme pret latviešu valodu

Absolūtais vairākums mazākumtautību skolu administrācijas pārstāvju novērtējuši, ka viņu skolas skolēnu attieksme pēdējā gada laikā pret latviešu valodu ir nedaudz (35%) vai pat ievērojami (37%) uzlabojusies, kamēr 27% novērtē, ka tā nav mainījies. Savukārt latviešu mācībvalodas skolu administrācijas mērķa grupā vairākums – 67% - norāda, ka attieksme nav mainījies, kamēr 27% uzskata, ka ir uzlabojusies, bet 6% - ka nedaudz pasliktinājies.

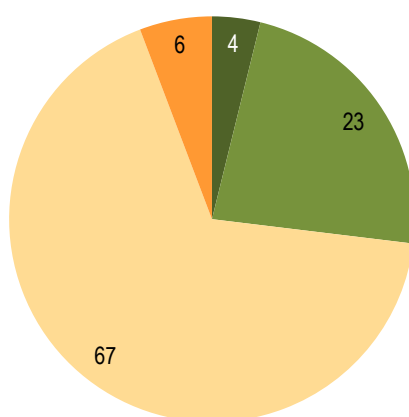
Kā pēdējā gada laikā ir mainījies Jūsu skolas skolēnu attieksme pret latviešu valodu? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU ADMINISTRĀCIJA

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU ADMINISTRĀCIJA

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

- Ievērojami uzlabojusies
- Nedaudz uzlabojusies
- Palikusi nemainīga
- Nedaudz pasliktinājies
- Ievērojami pasliktinājies
- Nav atbildes

Kā galvenie iemesli, kādēļ mazākumtautību skolu skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir uzlabojusies, tikuši minēti – izpratne par valodas nozīmi un lomu jauniešu turpmākajā dzīvē, motivācijas mācīties pieaugums (43%), kā arī sapratne par to, ka latviešu valodas zināšanas nepieciešamas augstākās izglītības ieguvei (22%).

Ja novērtējāt, ka Jūsu skolas skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir UZLABOJUSIES – ierakstiet, lūdzu, kādēļ? (%)

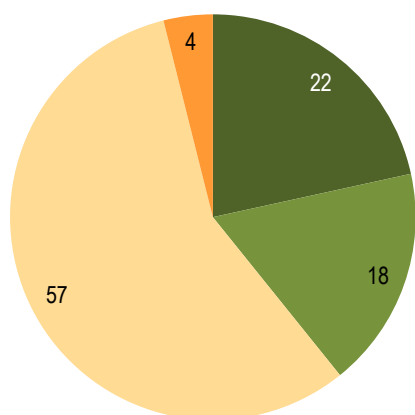

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, kuri uzskata, ka skolas skolēnu attieksme pret latviešu valodu ir UZLABOJUSIES, n=37

Skolu administrācijas mērķa grupu pārstāvji tika lūgti arī novērtēt, kā ir mainījies skolotāju attieksme pret latviešu valodu. Vairākums abu mērķa grupu pārstāvju – 57% mazākumtautību un 73% latviešu mācībvalodas skolās - novērtējuši, ka pēdējā gada laikā skolotāju attieksme pret latviešu valodu nav mainījies.

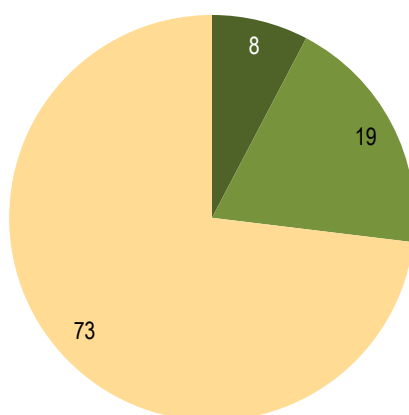
Kā pēdējā gada laikā ir mainījusies Jūsu skolas skolotāju attieksme pret latviešu valodu? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU ADMINISTRĀCIJA

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU ADMINISTRĀCIJA

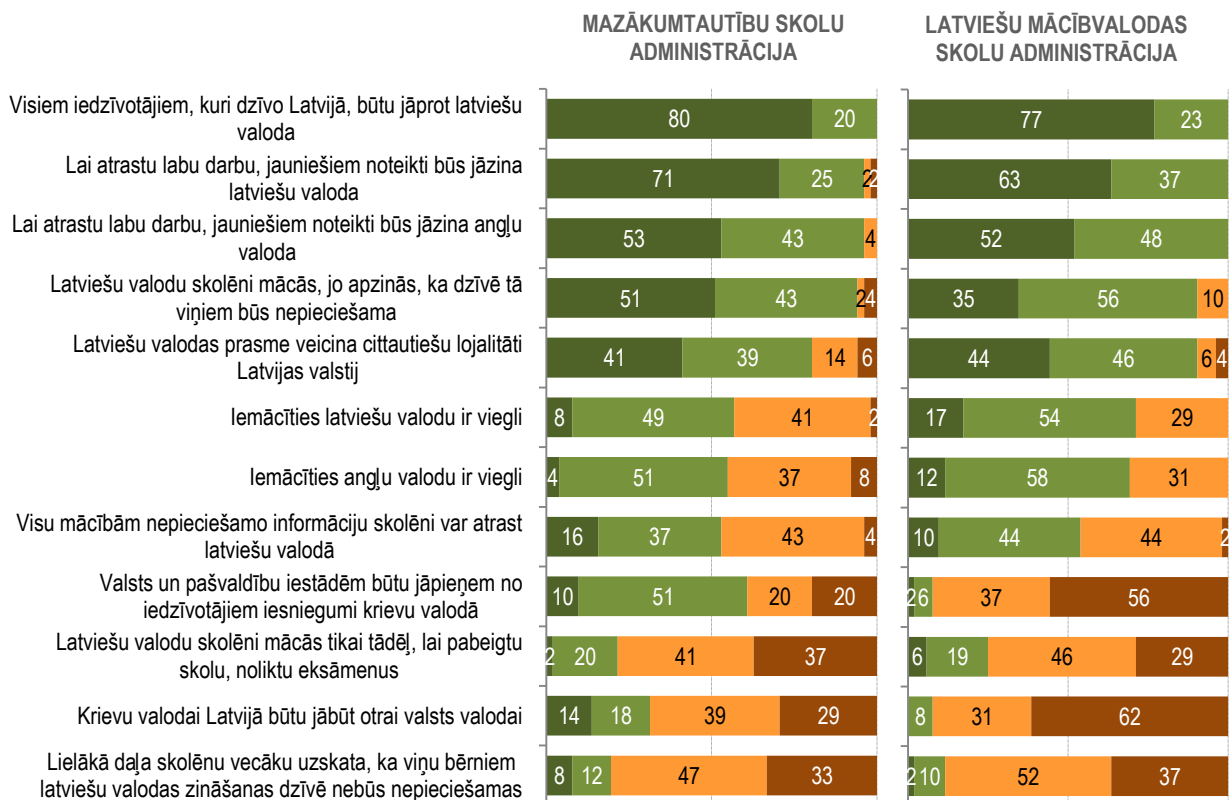
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

- Levējami uzlabojusies
- Nedaudz uzlabojusies
- Palikusi nemainīga
- Nedaudz pasliktinājusies
- Levējami pasliktinājusies
- Nav atbildes

Absolūtais vairākums skolu administrācijas pārstāvju abās mērķa grupās piekrituši, ka visiem iedzīvotājiem, kuri dzīvo Latvijā, būtu jāprot latviešu valoda, kā arī tam, ka – lai atrastu labu darbu, jauniešiem noteikti būs jāzina latviešu un angļu valoda. Kopumā administrācijas pārstāvju sniegtie vērtējumi ir tendencēs līdzīgi vecāku un skolotāju viedoklim. Tāpat kā skolotāju mērķa grupā, arī administrācijas pārstāvju vidū novērojamas izteiktas atšķirības mazākumtautību un latviešu mācībvalodas skolu mērķa grupās attiecībā uz krievu valodu kā otru valsts valodu un nepieciešamību valsts un pašvaldību iestādēs pieņemt no iedzīvotājiem iesniegumus krievu valodā.

Cik lielā mērā Jūs piekrītat šiem izteicieniem? (%)

■ Pilnībā piekrītu   ■ Drīzāk piekrītu   ■ Drīzāk nepiekrītu   ■ Nemaz nepiekrītu

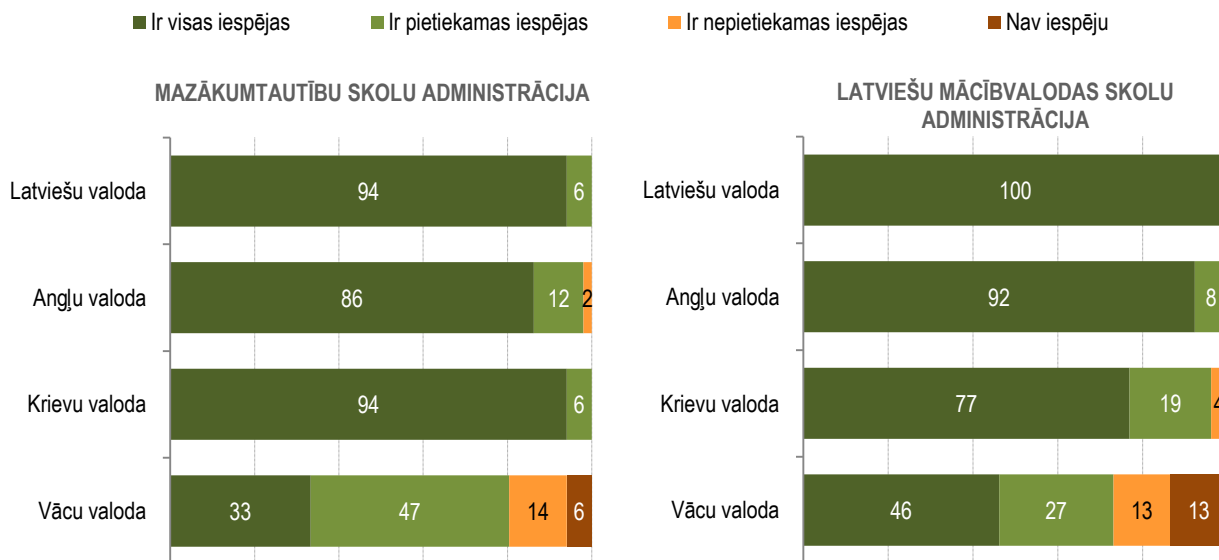
Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas administrācija, n=52
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

6.3. Iespējas apgūt latviešu valodu

Absolūtais vairākums abu mērķa grupu pārstāvju uzskata, ka viņu skolas skolēnu iespējas apgūt dažādas valodas ir pilnībā nodrošinātas. Tai skaitā, administrācijas pārstāvji, tāpat kā skolotāji, uzskata, ka ir pietiekamas iespējas apgūt vācu valodu.

Kādas ir Jūsu skolas skolēnu iespējas apgūt dažādas valodas? (%)

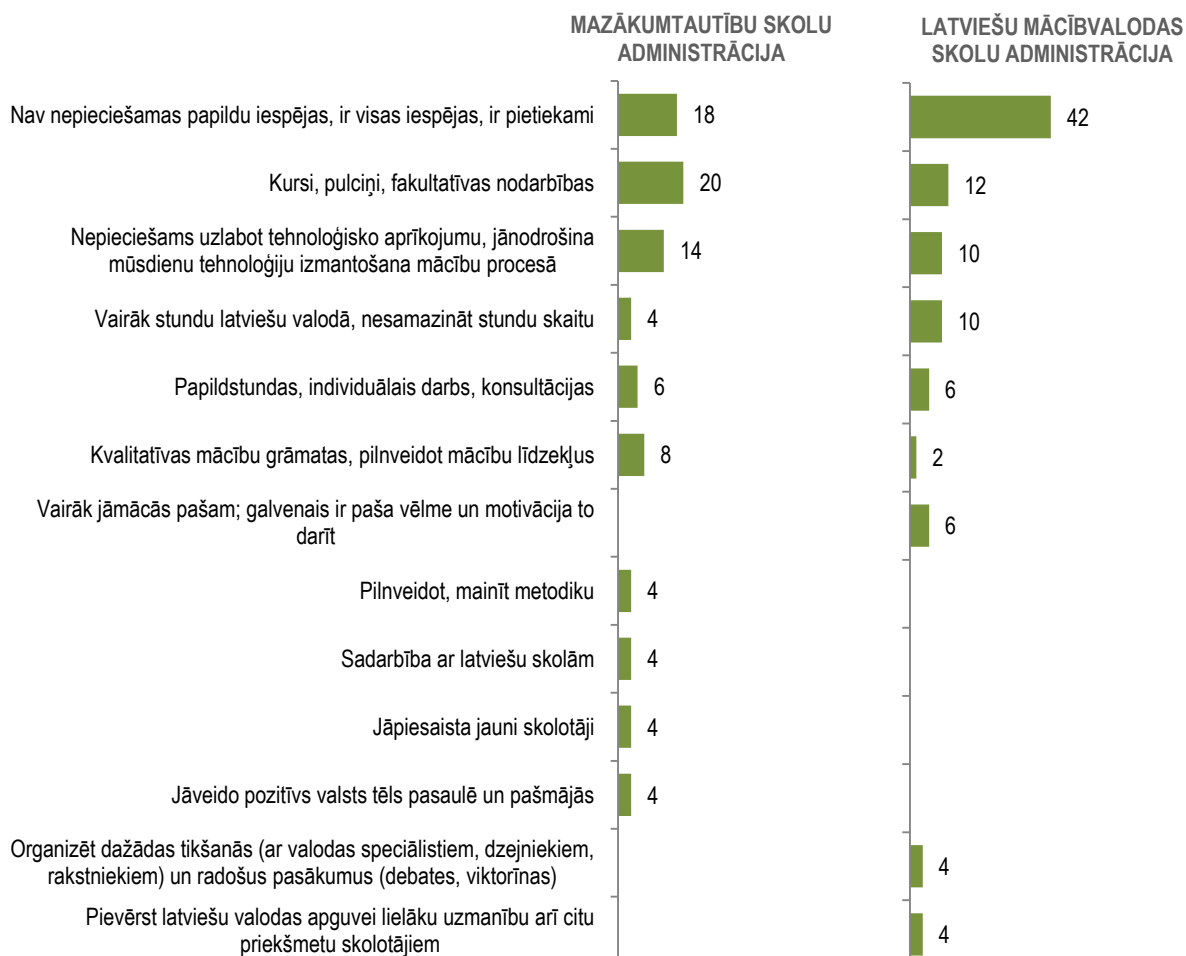

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Administrācijas pārstāvji tika lūgti arī novērtēt, vai būtu nepieciešamas kādas papildus iespējas apgūt latviešu valodu. Kā tādas mazākumtautību skolu administrācijas pārstāvji identificējuši – dažādi kursi, pulciņi, fakultatīvas nodarbības (20%), informācijas tehnoloģiju plašāks pielietojums valodas apgūvē (14%), kvalitatīvas mācību grāmatas, mācību līdzekļu pilnveidošana (8%). Savukārt latviešu mācībvalodas skolu administrācija vairumā gadījumu – 42% - uzskatījuši, ka nekādas papildus iespējas nav nepieciešamas un visas iespējas ir pieejamas jau šobrīd. Tomēr tie administrācijas pārstāvji, kuri minējuši kādas vēlāmās papildus iespējas, norādījuši tās pašas, kuras mazākumtautību skolu pārstāvji, kā arī papildus norādījuši, ka nepieciešams vairāk stundu latviešu valodā (10%).

Kādas papildu iespējas apgūt latviešu valodu būtu jānodrošina Jūsu skolas skolēniem? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 3% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota grafikā

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52

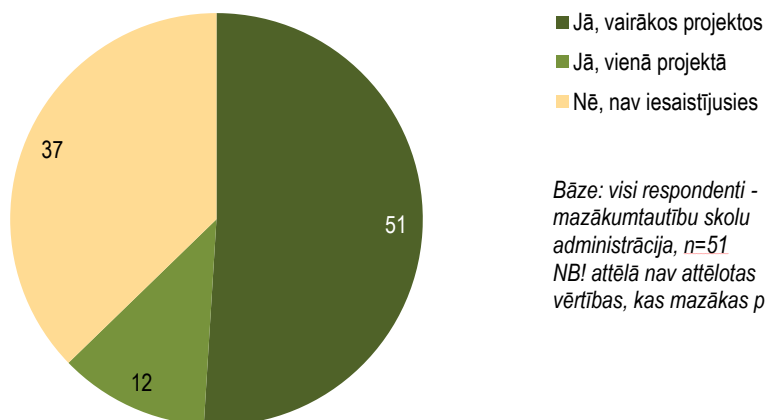
Aptaujas anketā mazākumtautību skolu administrācijai tika iekļauti vairāki jautājumi, lai noskaidrotu, vai skolās ir veikti kādi konkrēti projekti, aktivitātes latviešu valodas apguves iespēju uzlabošanai. Aptuveni puse aptaujāto skolu norāda, ka ir iesaistījušās vairākos projektos, lai uzlabotu latviešu valodas apguves iespējas, un vēl 12% apgalvo, ka ir iesaistījušās vienā projektā. 37% skolu pārstāvju atzīst, ka nav iesaistījušies šāda veida projektos.

Absolūtais vairākums no to skolu administrācijas pārstāvjiem, kuri ir iesaistījušies kādos projektos, novērtē, ka šo projektu realizācija ir nedaudz (41%) vai pat ļoti (53%) uzlabojusi skolēnu iespējas apgūt latviešu valodu.

Vai Jūsu skola ir iesaistījusies kādos projektos, lai izmantotu latviešu valodas apguves iespējas? (%)

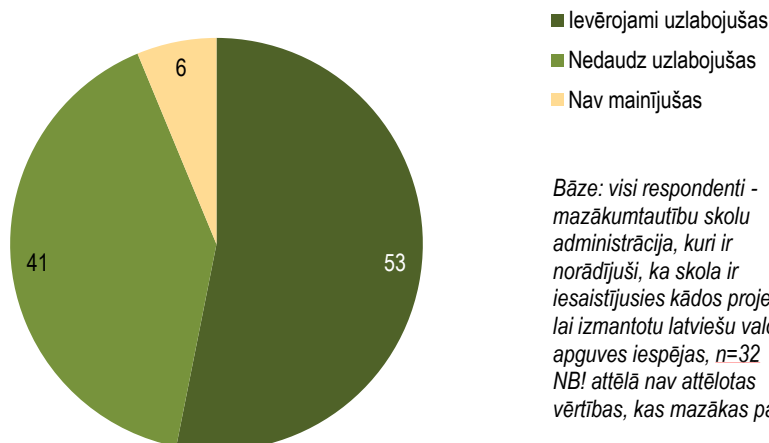
MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU ADMINISTRĀCIJA

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Ja novērtējāt, ka skola ir iesaistījusies projektos, lai izmantotu latviešu valodas apguves iespējas - kā tieši šo projektu realizācija ir mainījusi Jūsu skolas skolēnu iespējas apgūt latviešu valodu? (%)

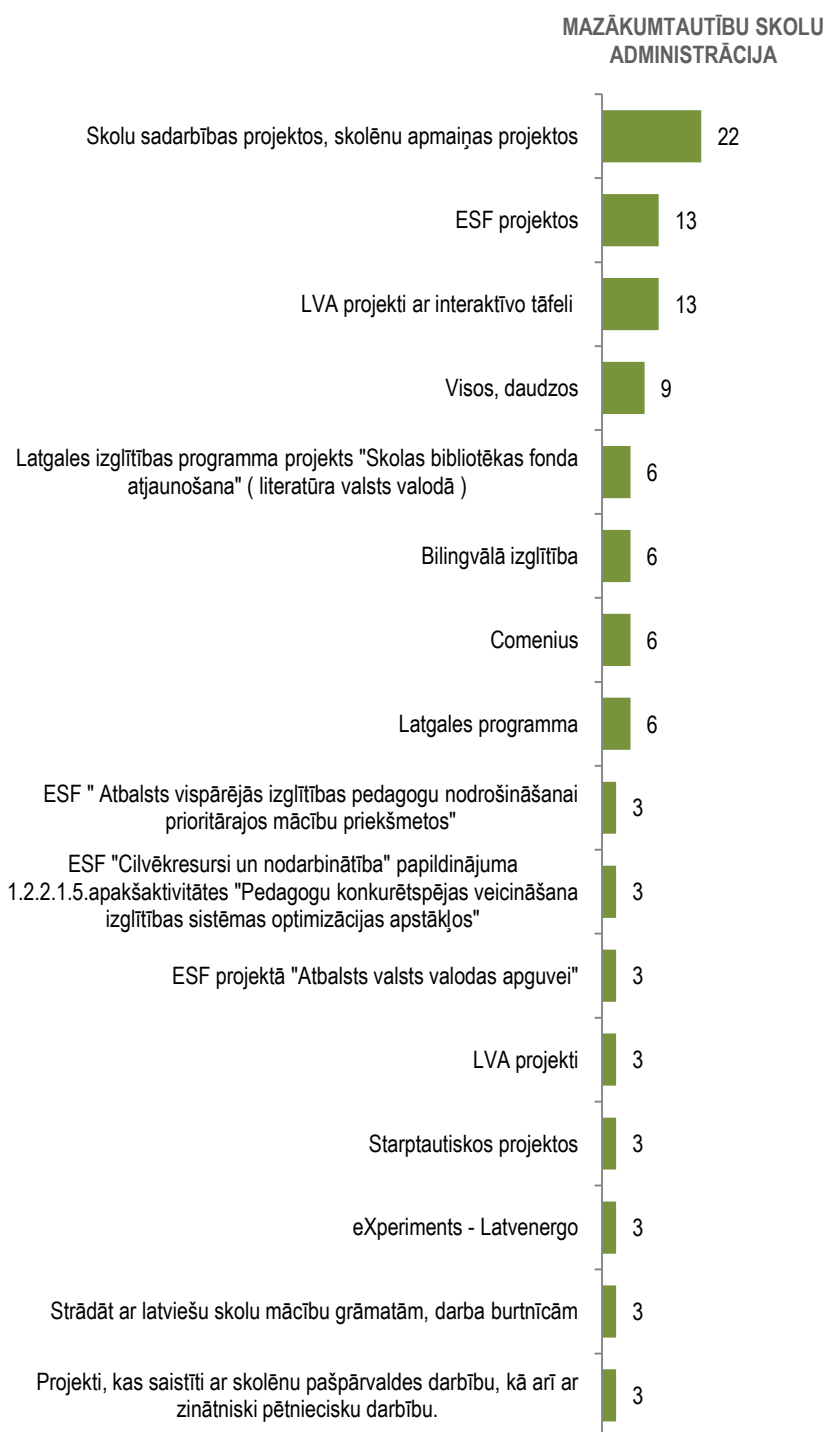
MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU ADMINISTRĀCIJA

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, kuri ir norādījuši, ka skola ir iesaistījusies kādos projektos, lai izmantotu latviešu valodas apguves iespējas, n=32
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

Visbiežāk tie bijuši dažādi skolu sadarbības, skolēnu apmaiņas projekti (22%), kā arī ESF projekti (13%) un LVA projekti ar interaktīvajām tāfelēm (13%).

Kādos projektos Jūsu skola ir iesaistījusies? (%)

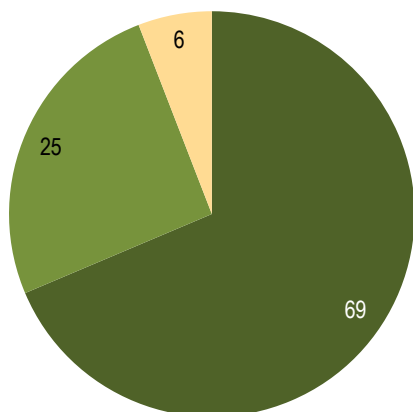
NB! Atbilde "nezin, nav atbildes nav attēlota grafikā

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, kuri ir norādījuši, ka skola ir iesaistījusies kādos projektos, lai izmantotu latviešu valodas apguves iespējas, n=32

Absolūtais vairākums skolu administrāciju pārstāvju arī apgalvo, ka skola veic konkrētas aktivitātes, lai celtu latviešu valodas apguves kvalitāti. Mazākumtautību skolās 25% gadījumu tas tiek darīts reizēm un 69% - regulāri, latviešu mācībvalodas skolās attiecīgi – 38% un 62%.

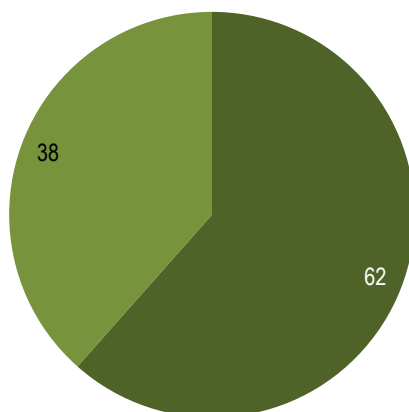
Vai Jūsu skola veic vēl kādas aktivitātes, lai celtu latviešu valodas apguves kvalitāti? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU ADMINISTRĀCIJA

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU ADMINISTRĀCIJA

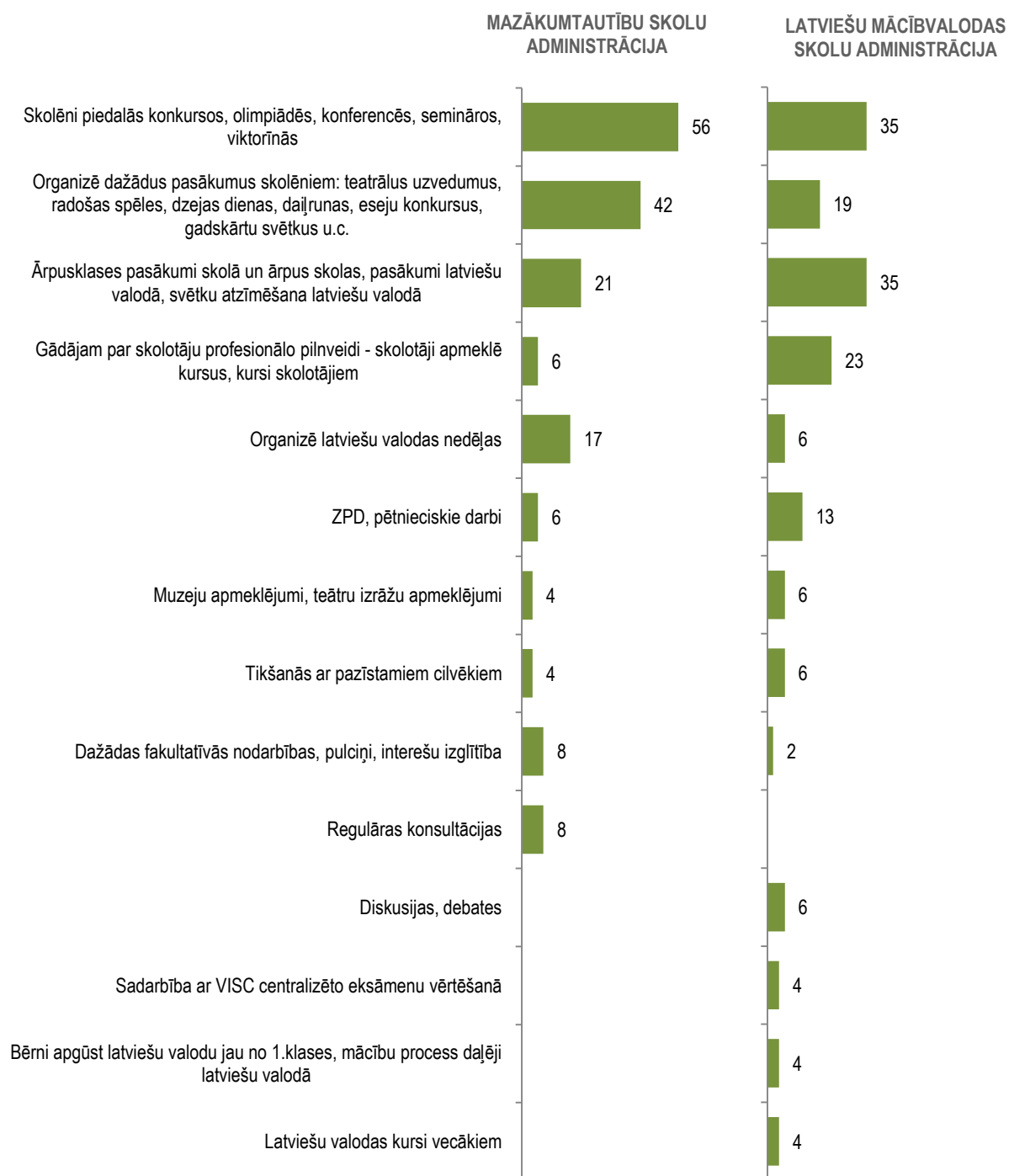

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

■ Jā, regulāri
■ Jā, reizēm
■ Nē

Mazākumtautību skolās visbiežāk kā šādas aktivitātes tikušas minētas – skolēnu piedalīšanās konkursos, olimpiādēs, konferencēs (56%), speciāli pasākumi skolēniem (42%), ārpusklases pasākumi, svētku atzīmēšanas latviešu valodā (21%), kā arī 17% norādījuši, ka organizē latviešu valodas nedēļas. Savukārt latviešu mācībvalodas skolu pārstāvji norāda, ka skolēni piedalās konkursos, olimpiādēs, konferencēs (35%), tiek rīkoti dažādi ārpusklases pasākumi (35%), kā arī tiek nodrošināta skolotāju profesionālā pilnveide (23%).

Ja novērtējāt, ka Jūsu skola veic kādas aktivitātes, lai celtu latviešu valodas apguves kvalitāti – ierakstiet, lūdzu, kādas aktivitātes veicat? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 4% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota grafikā

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, kuri norāda, ka skola veic kādas aktivitātes, lai celtu latviešu valodas apguves kvalitāti, n=48

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, kuri norāda, ka skola veic kādas aktivitātes, lai celtu latviešu valodas apguves kvalitāti, n=52

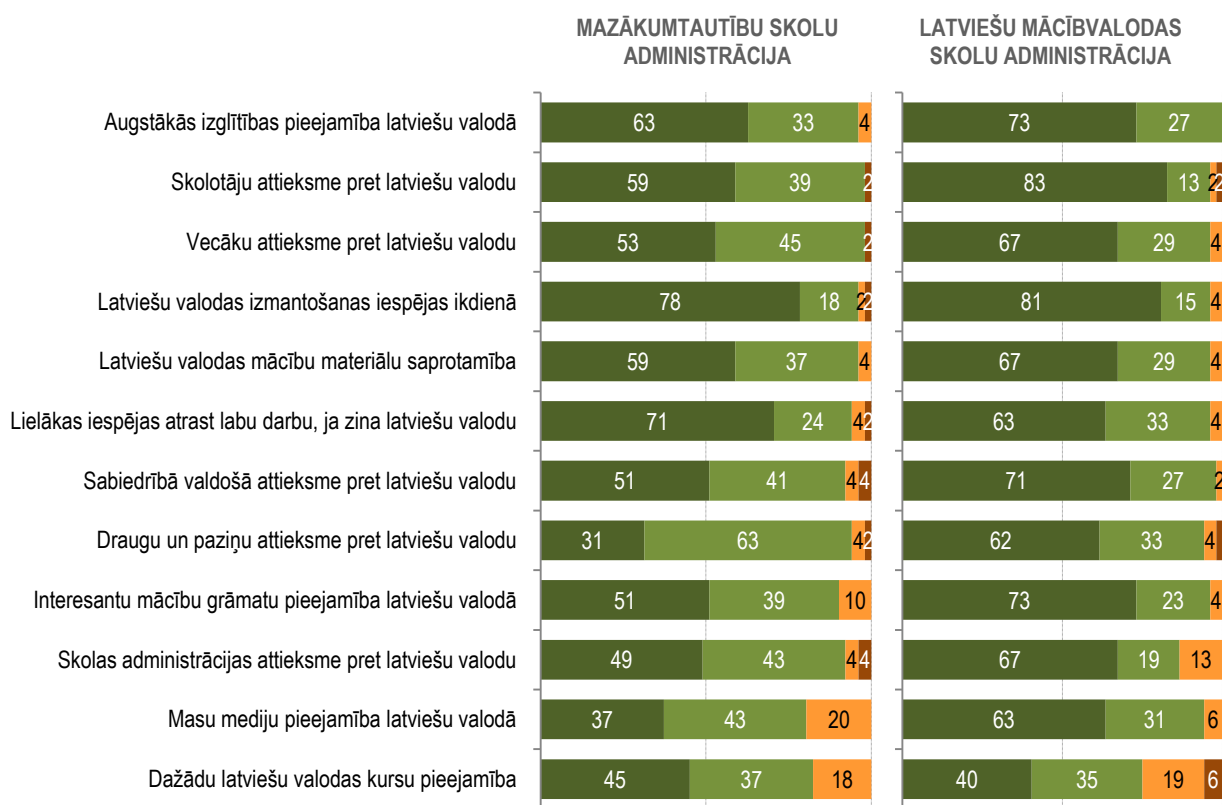
6.4. Valodas apguvi ietekmējošie faktori

Lūgti novērtēt dažādu faktoru ietekmi uz latviešu valodas apguvi jauniešu vidū, mazākumtautību skolu administrācijas pārstāvji kā būtiskākos identificē – latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (78% uzskata, ka tas noteikti ietekmē valodas apguvi), lielākas iespējas atrast labu darbu (71%) un augstākās izglītības pieejamība latviešu valodā (63%). Latviešu mācībvalodas skolu administrācijas mērķa grupā savukārt kā būtiskāki faktori vērtēti – skolotāju attieksme pret latviešu valodu (83%), latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (81%), augstākās izglītības pieejamība latviešu valodā (73%) un interesantu mācību grāmatu pieejamība latviešu valodā (73%).

Salīdzinoši retāk, lai gan arī pārsvarā gadījumu, kā būtiski vērtēti tādi faktori kā latviešu valodas kursu pieejamība, masu mediju latviešu valodā pieejamība un skolas administrācijas attieksme pret latviešu valodu.

Cik lielā mērā šie faktori ietekmē latviešu valodas apguvi jauniešu vidū? (%)

■ Noteikti ietekmē   ■ Drīzāk ietekmē   ■ Drīzāk neietekmē   ■ Noteikti neietekmē

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

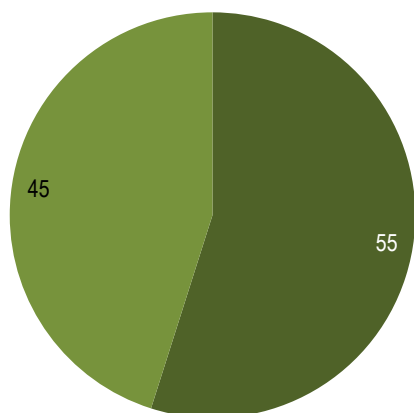
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

6.5. Latviešu valodas apguve skolā

Attiecībā uz skolotāju darbu latviešu valodas mācīšanā, gan mazākumtautību, gan latviešu mācībvalodas skolu administrācijas pārstāvji bijuši izteikti pozitīvi savos vērtējumos un 100% vērtējuši skolotāju darbu atzinīgi.

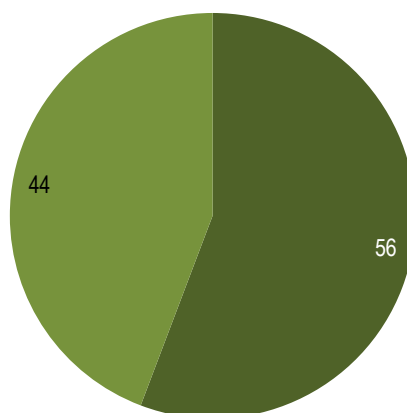
Kā Jūsu skolas skolotāji māca skolēniem latviešu valodu? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU ADMINISTRĀCIJA

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU ADMINISTRĀCIJA

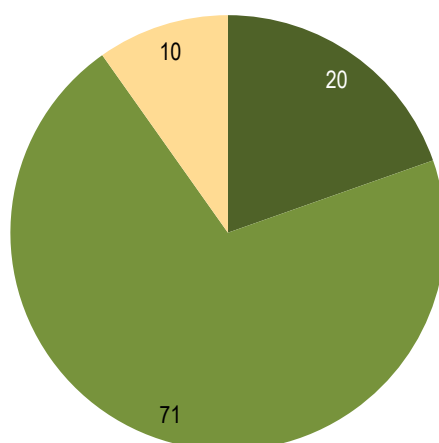
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

- Ļoti labi
- Drīzāk labi
- Viduvēji
- Drīzāk slikti
- Ļoti slikti

Absolūtajā vairākumā gadījumu – 91% - pozitīvi vērtēts arī mazākumtautību skolu skolotāju darbs mācību priekšmetu latviešu valodā mācīšanā. Šādā aspektā gan 1/10 sniegti arī kritiski vērtējumi, apgalvojot, ka skolotāji viduvēji veic šos savus pienākumus.

Kā Jūsu skolas skolotāji māca mācību priekšmetus latviešu valodā? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU ADMINISTRĀCIJA

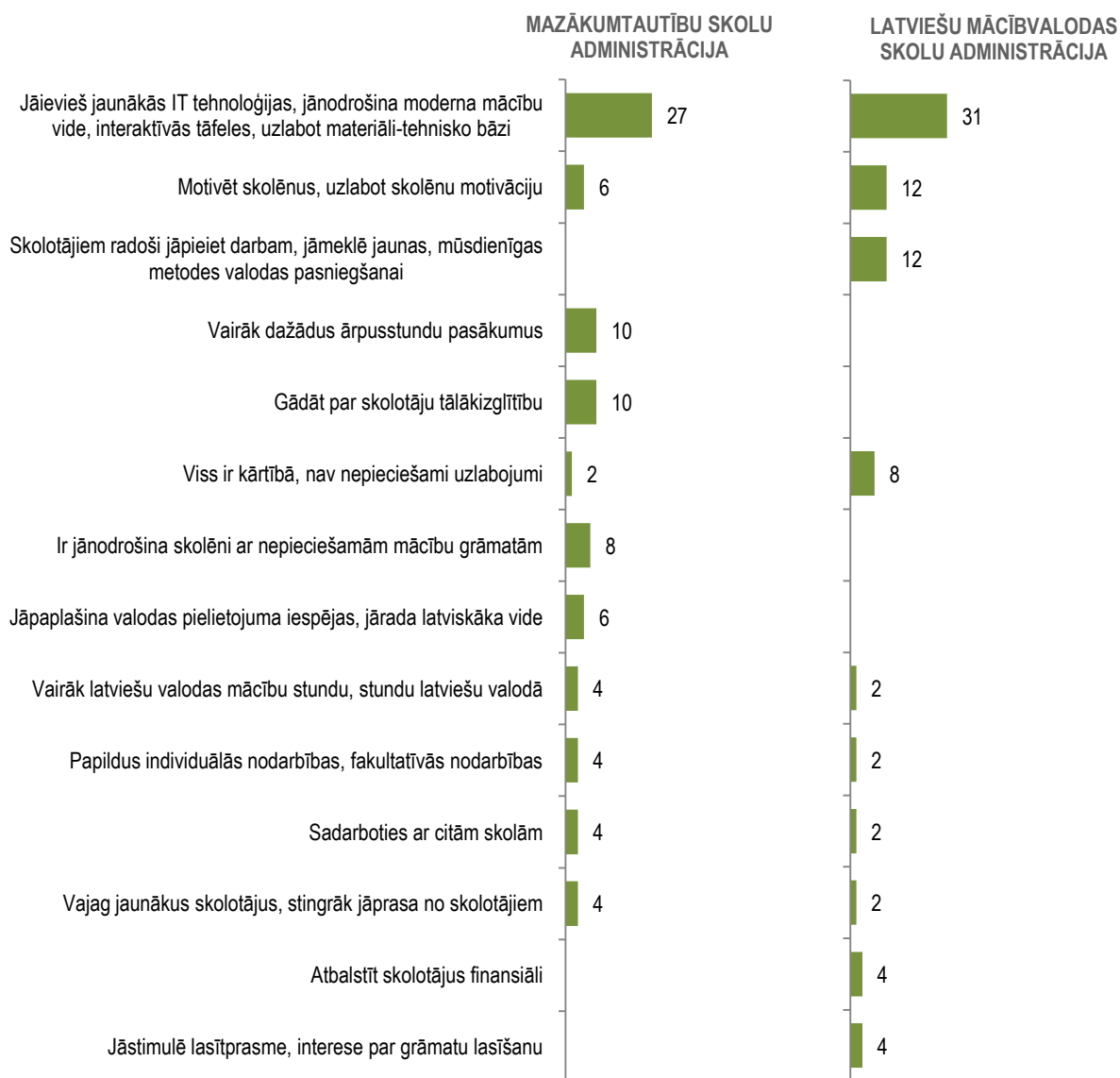

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51
NB! attēlā nav attēlotas vērtības, kas mazākas par 1%!

- Ļoti labi
- Drīzāk labi
- Viduvēji
- Drīzāk slikti
- Ļoti slikti

Skolu administrācijas pārstāvji tika lūgti arī minēt, kādi uzlabojumi būtu jāveic skolā, lai skolēni labāk apgūtu latviešu valodu. Gan mazākumtautību, gan latviešu mācībvalodas skolu administrāciju pārstāvji visbiežāk norādījuši, ka skolā būtu jāievieš jaunākās informācijas tehnoloģijas, jānodrošina moderna mācību vide, interaktīvās tāfeles (attiecīgi 27% un 31%). Mazākumtautību skolu pārstāvji norāda arī, ka skolā vajadzētu vairāk organizēt dažādus ārpusstundu pasākumus (10%) un gādāt par skolotāju tālākizglītību (10%), savukārt latviešu mācībvalodu skolu pārstāvji – ka jāmotivē skolēni, jāuzlabo skolēnu motivācija (12%) un skolotājiem radoši jāpieiet darbam, jāmeklē jaunas, mūsdienīgas valodas pasniegšanas metodes (12%).

Kādi uzlabojumi būtu jāveic Jūsu skolā, lai skolēni labāk apgūtu latviešu valodu? (%)

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 3% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota grafikā

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51

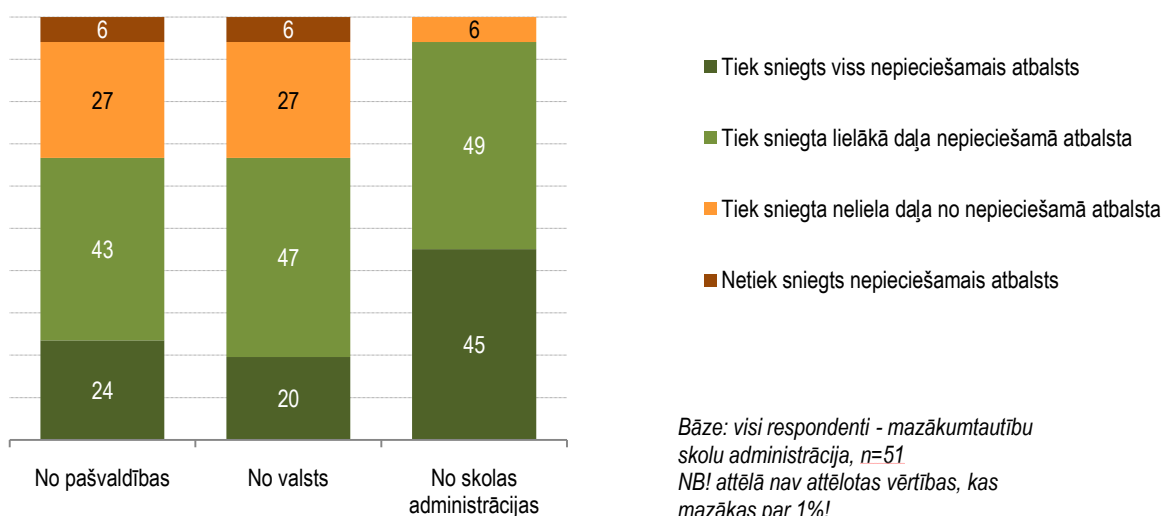
Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52

6.6. Atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā

Tāpat kā skolotāji, arī mazākumtautību skolu administrācijas pārstāvji uzskata, ka visumā skolotājiem tiek sniegts pietiekami liels atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā. Vispozitīvāk tiek vērtēts atbalsts, ko sniedz skolas administrācija (49% uzskata, ka administrācija sniedz lielāko daļu, bet 45% - ka visu nepieciešamo atbalstu). Aptuveni vienāds administrācijas pārstāvju īpatsvars pozitīvi vērtē arī valsts un pašvaldības sniegto atbalstu skolotājiem.

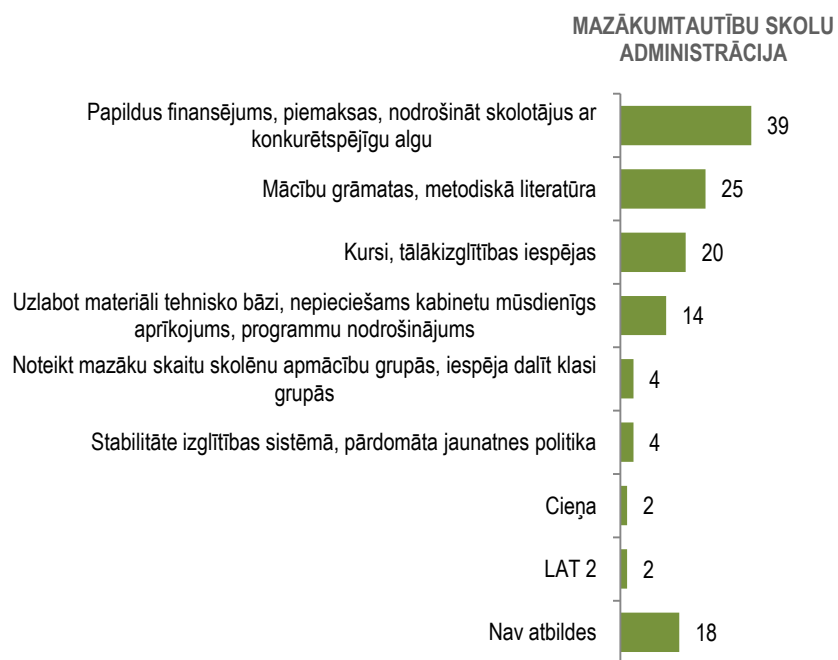
Cik lielā mērā skolotājiem Jūsu skolā tiek sniegts nepieciešamais atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā? (%)

MAZĀKUMTAUTĪBU SKOLU SKOLOTĀJI

No valsts vēlamais atbalsts skolotājiem ir – papildus finansējums, piemaksas, skolotāju nodrošināšana ar konkurētspējīgu atalgojumu (39%), mācību grāmatas un metodiskā literatūra (25%), kursi, tālākizglītības iespējas (20%), kā arī materiāli tehniskās bāzes uzlabošana, mūsdienīgas tehnikas un programmatūru nodrošinājums (14%).

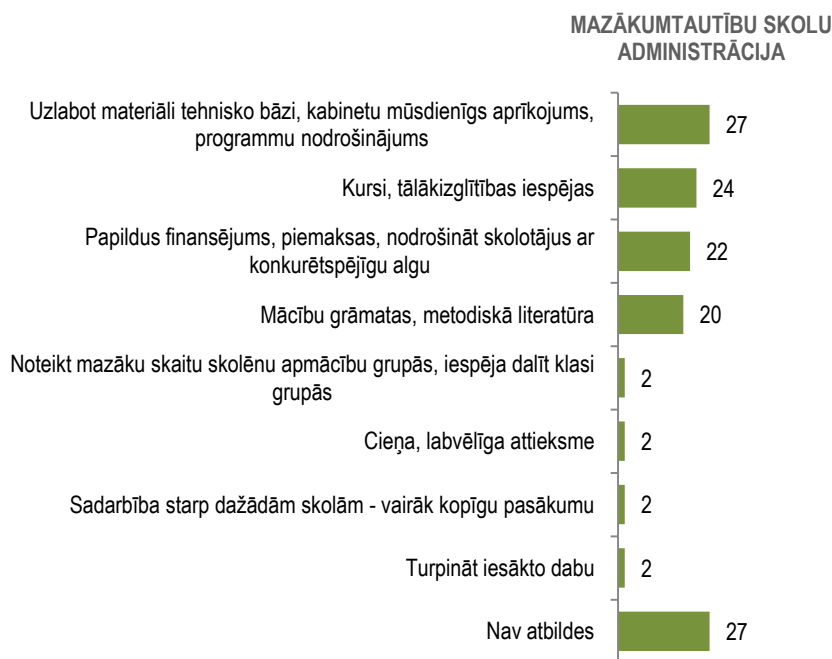

Kāda veida atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā Jūsu skolas skolotājiem visvairāk nepieciešams? - No valsts (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51

No pašvaldības tiek sagaidītas tie paši atbalsta veidi, kas no valsts, tikai citā būtiskuma ranžējumā. Kā visbūtiskākais tiek identificēta nepieciešamība uzlabot skolu materiāli tehnisko bāzi (27%), piedāvāt skolotājiem kursus un tālākizglītības iespējas (24%). Par svarīgu tiek nosaukta arī nepieciešamība pēc papildus finansējuma, piemaksām (22%), kā arī mācību grāmatu un metodisko materiālu nodrošinājums (20%).

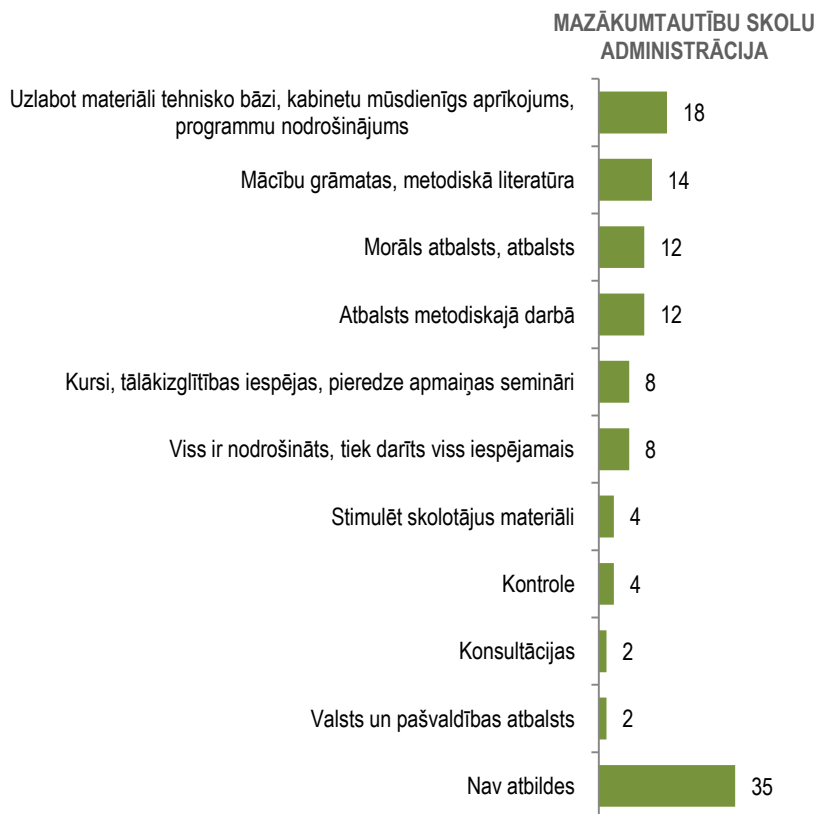
Kāda veida atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā Jūsu skolas skolotājiem visvairāk nepieciešams? - No pašvaldības (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51

Savukārt no skolas administrācijas galvenie atbalsta veidi būtu – materiāli tehniskās bāzes uzlabošana (18%), mācību grāmatu un metodiskās literatūras nodrošinājums (14%), morālais atbalsts darbā (12%) un atbalsts metodiskajā darbā (12%).

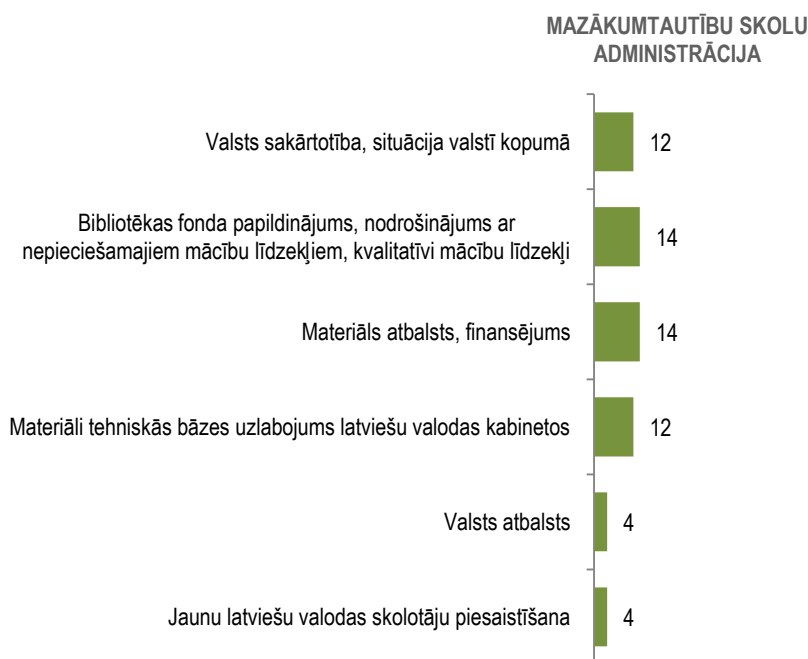
Kāda veida atbalsts mācību procesa nodrošināšanai latviešu valodā Jūsu skolas skolotājiem visvairāk nepieciešams? - No skolas administrācijas (%)

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51

Jautājums par nepieciešamo atbalstu aptaujas anketā tika uzdots arī nedaudz citā aspektā – lūdzot skolu administrāciju norādīt, kāda veida atbalsts motivētu skolu celt skolēnu latviešu valodas zināšanu līmeni. Mazākumtautību skolu administrācijas pārstāvji kā vēlamākos atbalsta veidus min nepieciešamību papildināt bibliotēku fondus (14%), sniegt materiālo atbalstu un finansējumu (14%), kā arī uzlabot situāciju valstī kopumā (12%) un uzlabot materiāli tehnisko bāzi latviešu valodas kabinetos (12%). Savukārt latviešu mācībvalodas skolu administrācija vēlētos atbalstu labu mācību grāmatu nodrošinājuma (24%), informācijas tehnoloģiju nodrošinājuma (18%) un skolēnu motivācijas palielināšanas, veicināšanas (8%) veidā.

Kāda veida atbalsts motivētu Jūsu skolu celt skolēnu latviešu valodas zināšanu līmeni? (%)

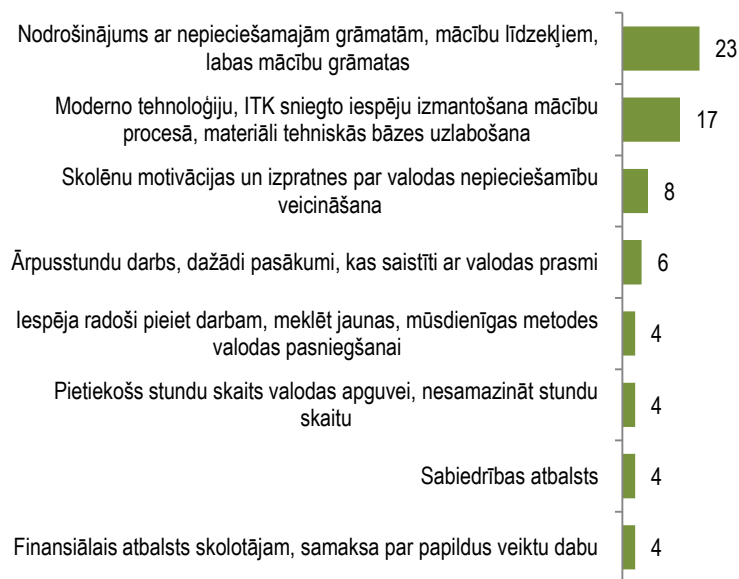

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 3% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - mazākumtautību skolu administrācija, n=51

Kāda veida atbalsts motivētu Jūsu skolu celt skolēnu latviešu valodas zināšanu līmeni? (%)

LATVIEŠU MĀCĪBVALODAS SKOLU ADMINISTRĀCIJA

NB! grafikā attēlotas tikai tās atbildes, ko nosaukuši vismaz 3% respondentu, atbilde 'nezin, nav atbildes' nav attēlota

Bāze: visi respondenti - latviešu mācībvalodas skolu administrācija, n=52

7. EKSPERTU VIEDOKĻI

7.1. Latviešu valodas līdzšinējās attīstības vērtējums

Kopumā gandrīz visi divdesmit intervētie eksperti **latviešu valodas līdzšinējo attīstību vērtē pozitīvi**. Pozitīvam vērtējumam tiek minēti vairāki argumenti un pamatojumi – Latvijas iestāšanās ES, kas ļāva nostiprināt latviešu valodas tiesisko statusu līdzās citām ES valodām, sekmīga valodas politikas un bilingvālās izglītības realizācija, strauja un sekmīga latviešu valodas terminoloģijas attīstība ES tulkojumu un jauno tehnoloģiju progresa dēļ u.c. faktori.

„Valodas attīstību es gribētu raksturot kā ļoti strauju. Un, protams, to ietekmēja tas, ka mēs kļuvām ES dalībvalsts. Bija ļoti daudz nepieciešamu terminoloģiju latviešu valodā, lai tulkotu tos dokumentus, kas ir vajadzīgi Eiropas Savienībai. Es domāju, ka latviešu valoda caur šiem tulkojumiem ir attīstījies ārkārtīgi strauji.”¹

„Zinātnieki ir strādājuši šajā virzienā, ļoti daudz terminiem ir doti precīzi latviski tulkojumi un, pateicoties tam, mūsu valoda ir saglabājusi savu rīcības zonu daudzajos terminos un jēdzienu nosaukumos, kuri ir ienākuši mūsu dzīvē tikai pēdējā laikā.”

„Mani novērojumi, ka jaunā paaudze, kas nav latvieši, kam nav dzimtā valoda latviešu valoda, vairāk un brīvāk pārvalda latviešu valodu - to gan es esmu novērojis 5-10 gadu griezumā.”

„Es domāju, ka latviešu valodas pozīcijas ir ļoti nostiprinājušās. Minoritāšu vidū visu izšķir skola. Krievu valoda, man liekas, neapdraud latviešu valodu.”

„Socioloģiskie pētījumi liecina, ka vispār tendence ir pozitīva, noteikti pēdējos gados skaidri redzams, ka pozitīva, jo tie procenti, kas ir.. it īpaši, ja mēs runājam par tiem, kas ir vecumā no 16-64 gadiem, šis skaitlis ir ļoti pieaudzis. Un tas rāda pilnīgi skaidri tendenci, ka caur izglītību mēs varam panākt ārkārtīgi daudz.”

„Latviešu valodas apguve - šajā ziņā, domāju, ir zināmi pozitīvi rādītāji salīdzinājumā ar laiku pirms 10 gadiem. Jo tomēr bilingvālā mācība skolā, kādi 60 % priekšmetu tiek mācīti latviešu valodā. Nu tas gluži bez pozitīvām sekām nevar palikt.”

„Likums par valsts valodu strādā ļoti precīzi un varbūt tā strikti, un izglītības sistēmā mēs esam gājuši šo te politiku, lai tiešām Latvijā latviešu valoda kļūtu par valsts valodu, un lai Latvijas iedzīvotāji gan saziņā, gan darba vajadzībām, gan mācību nolūkos šo valodu lietotu.”

„Kā latviešu valoda ir attīstījies izglītības sistēmā. Ja mēs runājam par 10 gadu laiku, tad – kā liecina pētījumi – tas ir liels progress, kas ir noticis. Pētījumi liecina par to, ka jaunu cilvēku vidū nav problēmas ar valodas apguvi, par to liecina arī tie pētījumi, kas pēta, kādas jauniešiem ir vai nav problēmas, iestājoties augstskolā. Šie dati liecina, ka vecuma posmā no 15 – 30 valodas zināšanas ir labas.”

„Pirmkārt, skolēniem ir mainījusies motivācija. Ja 2004.gadā apmēram 38% skolēnu teica, ka viņi labprāt mācoties bilingvāli un mācās daļu priekšmetu latviešu valodā, tad šogad jau 58% teica, ka viņi labprāt mācās bilingvāli.”

„Es domāju, ka latviešu valoda attīstās. Un to droši vien, ka ikviens apgalvo, jo esot tajā atvērtajā sabiedrībā un visos tajos jautājumos, kas saistīts ar IT izmantošanu, ar aktīvu tulkošanas darbību Eiropas Padomes, ES lietas kārtojot. Ir daudz terminoloģisku lietu, angļu valodas centri ir nepārtraukti spiesti meklēt kādus jaunus izteiksmes veidus, terminus, lai atrastu līdzvērtīgus terminus un vārdus tiem tekstiem, kas ir nepieciešams tulkot. Un domāju, ka tas ir spēcīgs stimuls latviešu valodas attīstībai.”

„Ja mēs ņemam par atskaites punktu valsts valodas lietojumu valstī kopumā – es novērtētu pozitīvi to tendenci. Tā situācija no 90. gadiem ir kardināli izmainījusies.”

Tai pat laikā nereti tiek uzsvērti arī **dažādi kritiski vērtējami latviešu valodas attīstības aspekti**, piemēram, latviešu valodas statuss un ikdienas prakse uzņēmējdarbībā vidē (krievu valodas prevalēšana tajā), latviešu valodas pārvaldīšana, bet

¹ Ekspertu interviju citātos saglabāts ekspertu izteiksmes stils!

nelietošana mazākumtautību vidū, angļu un krievu valodas negatīvā ietekme uz latviešu valodu, arī ekonomiskā krīze un tās ietekme.

„Latviešu valodas lietojums, protams, ka ir samazinājies. Es to jūtu ik uz soļa. Un tā pirmā sajūsma par to, ka esam neatkarīga valsts, varbūt sajūsmas dēļ tiešām daudzi citu tautību pārstāvji pat savā starpā brīžiem sarunājās latviski un centās kaut vai veikalā iepērkoties vai vēl kaut kur... Tad tagad pirmā eiforija ir pārgājusi, un neskatoties uz to, ka skolās apgūst pietiekami labi latviešu valodu - par to es esmu absolūti pārliecināta, ar lietojumu ir tā, kā ir..”

„Pēdējie desmit gadi ir nozīmīgi ar to, ka dzīvojam pašreiz ar valsts valodas likumu un politisku regulējumu, kuru šis likums paredz. Līdz ar to tika krasi sašaurinātas prasības šiem cilvēkiem prast valodu, nodrošināt pakalpojumus - ja līdz 2000. gadam šīs prasības, kas bija pietiekami augstas, taisnīgas un stabilas, nodrošināja valodas pozīciju pastiprināšanos, tad no 2000. gada, kad 1. septembrī stājās spēkā šis jaunais likums, mēs redzējām tādu kā atslābumu. Es negribu teikt, ka progress nav bijis, ir lietas, par kurām varam lepoties, kas ir šī bilingvālā izglītība, bet ja mēs ņemam uzņēmējdarbības sfēru, ja ņemam vērā to, ar ko saskaras ikdienas pilsonis, tad tas progress ir noteikti mazāks, dažos aspektos varbūt šī progressa arī nav tik liela - kā viņš būtu varējis būt.”

„Mani satrauc situācija akadēmiskajā vidē. Mums ir konferences, kur pilnīgi no pirmā līdz pēdējam vārdam var norunāt tikai angļu valodā.”

„Pašas valodas pārmaiņas digitālā laikmetā, ko mēs arī patiesībā ļoti jūtam, proti, kad informācijas komunikācijas tehnoloģijās, vidēs, mājas lapās, ne vienmēr tā valoda ir atbilstoša arī tam akadēmiskajam līmenim, kuru mēs gribētu redzēt. Šī saziņa notiek tādā vienkāršotā valodā, kā rezultātā, izglītībai patiesībā ir papildus uzdevums. Jo tā ir visas pasaules problēma, tā nav tikai Latvijas problēma, ka dzimtās valodas mainās daudz straujāk, nekā tas bija pirms šo digitālo tehnoloģiju ieviešanas.”

„Jā, nu vispārīgi raksturojot, viennozīmīgi ir jāatzīst, ka ir uzlabojusies situācija gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi un patreiz mēs, protams, saskaramies ar citām problēmām - nevis ar valodas zināšanu, bet valodas lietošanas problēmu.”

„Ir valodas lietas, kurām varbūt nebija pievērsta tik liela uzmanība, kurām nevarēja pievērst tik lielu uzmanību dažādu iemeslu dēļ. Piemēram, likumu dēļ. Visvājākais posms latviešu valodas politikā ir privāto uzņēmēju darbība. Privāto uzņēmējiem tagad ir tendence prasīt no darba ņēmējiem krievu un angļu valodas zināšanas. Un šī ir tā lielākā problēma valodas politikas, un ne tikai valodas politikas problēma, bet arī nacionālās valsts problēma.”

„Jāskatās uz globālām tendencēm. Putekļsūcēja valodas, angļu un mums tuvāk - arī krievu. Viņas abas divas vājprātīgi piesārņo valodu un līdz ar to arī cilvēku izpratni, domāšanu patērētāju sabiedrības degradēšanās virzienā. Bet tā ir vispārēja tendence un, es pieņemu, ka briti savās salās uztraucas ne mazāk.”

„Es teiktu, ka vislielākā problēma vispār ir tieši valodas lietojums, respektīvi, nelietošanas. Valodas prasme ir kāpusi, bet lietojums ir krities. To mēs ikviens redzam, pat nepētot, un par to cilvēki sūdzas, raksta un runā, ka īpaši pakalpojumu jomā tā situācija ir stipri dramatiska. Atsakās vai vienkārši nereaģē uz jautājumu latviešu valodā. Tāda tā situācija ir.”

„Pēc 2000. gada, pieņemot jauno valsts valodas likumu, diemžēl gandrīz visas tiesības atdeva pašiem krieviski runājošajiem darba devējiem. Viņi varēja noteikt un varēja arī nenoteikt nepieciešamo valsts valodas prasmi. Un saprotams, ka absolūtajā vairākumā gadījumu arī nenoteica, jo ir pilnīga un galīga krievu valodas pašpietiekamība lielo pilsētu uzņēmumos. It sevišķi rūpniecībā, celtniecībā, transportā, vairumtirdzniecībā, sakaru nozarēs. Un praktiski izveidojas tādas situācijas, ka uzņēmumā ir viens, divi latvieši, kuri strādā lietvedībā, par tulkus, par sekretārēm un pārējie visi ir krieviski runājošie.”

„Varētu vēlēt vairāk veicinošu pieeju attiecībā uz mazākumtautībām un citām grupām, kuriem mēs vēlētos, lai viņi apgūst valsts valodu. Manuprāt, aizvien ļoti lielā mērā valodas politika ir balstīta uz piespiedu sodīšanas mehānismiem. Un ne tik daudz uz veicinošiem mehānismiem.”

7.2. Latviešu valodas situācija šodien

Vērtējot latviešu valodas situāciju šodien, eksperti norāda uz vairākām tendencēm, kas ņemamas vērā latviešu valodas lietojuma ikdienā nostiprināšanai.

Kā viena no būtiskām tendencēm tiek identificēta **angļu valodas spēcīgā konkurence**, tomēr ne visi eksperti uzskata, ka tā vērtējama viennozīmīgi negatīvi.

„Latviešu valodai kā mazai valodai vienmēr būs globālie draudi, proti, citu valodu plašs pielietojums. Latvijā aizvien vēl ir plašs krievu valodas pielietojums. Aizvien pieaugošs svešvalodu lietojums. Tā ir realitāte, ar kuru nevar nerēķināties un kur nebūs savādāk. Jādomā par to, kā šajā situācijā arī veiksmīgi saglabāt un attīstīt latviešu valodu.”

„Tās pārspīlētās valodnieku bailes par latviešu valodu, par apdraudētības sindromu – ka tas nodara mums ļaunumu. Jūtot angļu valodas ietekmi, es neredzu tik briesmīgi to rusicisma apdraudējumu.”

„Ja ar jūsu latviešu valodu jūs nevarat šeit tikt pie darba, pie darba vietām, nu ir tendence uz Eiropas valstīm braukt līdz ar to, protams, motivācija pazūd, samazinās.”

„Angļu valoda jau ir ļoti spēcīgas pozīcijas ieņēmusi Latvijā. Es jau skatos, ka vidusskolā viena daļa skolēnu sāk sarunāties angļu valodā. Tas ir prestiži, runāt angļu valodā..nu..vispār tas ir labi! Bet viņi tad kaut kā to latviešu valodu tā tad atstumj otrā vietā.”

Latviešu valodas lietojums publiskajā telpā vairāku ekspertu skatījumā uzskatāms par problemātisku tādā aspektā, ka valsts augstākās amatpersonas ne vienmēr konsekventi lieto publiskajā telpā valsts valodu. Tādejādi netieši tiek grauts valsts valodas prestižs un augstais statuss.

„Ir moments, kas saistīts ar daudzu valsts amatpersonu, pie tam arī augstāko amatpersonu, šķietamu liberālismu, sniedzot Latvijas plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem intervijas citā, nevis valsts valodā.”

Daži eksperti norāda arī uz esošo **latviešu valodas mācību līdzekļu modernizācijas nepieciešamību**.

„Problēma ir ar mācību grāmatām, mācību grāmatu kvalitāti, ar mācību grāmatas atbilstību mūsdienu laikam.”

Kā iespējama tendence, ar ko jārēķinās, intervijās nereti tiek minēta sagaidāmā **imigrācija**, ka liek domāt par latviešu valodas kā svešvalodas apguves metodiku un materiālu izstrādi.

„Es uzskatu, ka latviešu valoda absolūti nepietiekami ieiet digitālajā vidē, jo mums nav naudas, jo mums bija citas prioritātes. Un tagad, kad mums runā par nākotnes imigrantiem, kuri būs nepieciešami kā darbaspēks, tad mums nebūs modernu instrumentu, ar ko viņiem iemācīt latviešu valodu un padarīt to pasauli pieņemamu, atvērtu.”

„Kam mēs vēl neesam īsti gatavi - tādai iespējai, kas varētu ES veidoties, kas būtu imigrācijas procesā, kad Latvijā iebrauktu ļoti daudz ģimenes, tai skaitā, arī bērni, kuru dzimtā valoda nav ne latviešu, ne krievu vai ukraiņu, poļu, kā bijām līdz šim pieraduši – strādāt ar šo mazākumtautību ģimeņu bērniem, bet varētu parādīties, iespējams, spāņi, portugāļi, kas mūsu izglītības sistēmai būs nopietnāks pārbaudījums. Mums būtu tā mērķtiecīgi jāgatavojas šim posmam. Jo tas mazākumtautību izglītības programmas princips, ko mēs piedāvājam šodien, ir uz vēsturisko situāciju vērsts, un, ja šī migrācija pastiprinātos ES, tad mums būtu jāpiedāvā daudz atšķirīgāki principi, un tur varētu rasties sākumā diezgan daudz problēmu īstenošanā.”

„Viens no izaicinājumiem būtu tāds, ka personām, kuras ierodas Latvijā no trešajām valstīm vai arī no Eiropas Savienības dalībvalstīm, latviešu valoda ir mācāma kā svešvaloda. Tas ir jauns izaicinājums mums visiem, jo tendence, ka Latvijā arvien

vairāk cilvēku ierodas, lai strādātu vai lai mācītos, un šiem cilvēkiem latviešu valoda ir svešvaloda. Tātad tas ir viens no izaicinājumiem, ar ko mēs varētu tiešām strādāt.”

„Migrācijas vilnis un mūsu skolu sistēma. Imigrācijai ir jāgatavojas un tad ir jautājums- kuras skolas tad būs gatavas, un kāda ir tā izglītības sistēma? Kuras skolas tad paņems pretī tos bērnus no tām imigrantu ģimenēm. Un tā ir ļoti būtiski izšķirīga situācija. Nav problēmas, ka Latvijai rodas imigranti, problēmas būs tad, ja izglītības sistēma nevarēs sagādāt apstākļus, lai tie bērni mācītos latviešu valodas skolās.”

Tāpat kā potenciāls izaicinājums tiek minēta **latviešu migrācija uz citām valstīm**.

„Nu, es domāju, ka galvenais izaicinājums būs tas, vai būtiski nesamazināsies latviski runājošo skaits tieši migrācijas dēļ, jo vairāk jau migrē nevis no Rīgas uz šīm iepriekš minētajām valstīm, bet no laukiem un mazpilsētām, kur ir augstāks bezdarbs. Tātad vairāk migrē latviski runājošie. Ja aizbrauks kritiski liels latviski runājošo skaits, tad, es domāju, neizbēgami veidosies divkopienu valsts.”

Būtiskus izaicinājumus latviešu valodai rada arī **moderno, jauno tehnoloģiju un jauno mediju** arvien lielāka ienākšana jauniešu ikdienas dzīvē. Uz to norāda arī eksperti, saskatot gan pozitīvos, gan negatīvos aspektus. Galvenais iebildums no ekspertiem attiecībā uz jaunajām tehnoloģijām un medijiem tiek vērsts pret valodas vienkāršošanu, kropļošanu, anglicismu pārņemšanu u.tml. Savukārt ieguvumi tiek saskatīti jaunu, interaktīvu iespēju izstrādē valodas apguvei, kā arī latviešu valodas saglabāšanas iespējas, ja tā adaptējas digitālajai videi.

„Ietekmē, protams, negatīvi. Daudzie portāli un visa tā sarakste paviršā. Bet, no otras puses, es kopumā vērtēju modernās tehnoloģijas kā ļoti labu līdzekli, lai latviešu valodas ilgtspēja palielinātos. Ja latviešu valoda nebūs internetā, tad tai ir trešās nāves iespēja.”

„Internets ir tāda valodas kropļošanas teātra skatuve, kādu es agrāk nekur citur neesmu redzējis. Kā tur tiek valoda kropļota! Un primitivizēta. Jūs paskatieties uz tiem tekstiem – cik primitīvi teksti ir! Tā ir valodas lejupslīde! Tā ir nopietna problēma.”

„Ja mēs redzam, kaut vai portālos, kur parādās ziņas, kuras neviens nepārlasa, kur būtībā viens cilvēciņš, ar tām zināšanām, kas viņam ir, un viņas ir diezgan trūcīgas, publicē rakstiņu, kur ir 5-6 pārrakstīšanās kļūdas, jo viņš to ir darījis steigā. Nepabeigti vai neloģiski teikumi utt. Tad, protams, viņš rada degradējošu vidi.”

„Es domāju, ka tā ir traģiska. Ja runāsim par jaunajām tehnoloģijām, tā ir traģiska. Kā no tā izvairīties – grūti pateikt. Tie mediji ietekmē ne tikai valodas kvalitāti, bet domāšanas kvalitāti un vērtību kvalitāti.”

„Jaunās tehnoloģijas paver plašas iespējas, tās ir tik straujas, ka mēs drīz visi viens ar otru būsīm saistīti.”

„Drīzāk negatīvi, jo, kā mēs redzam, gan e-pastos, gan arī internetā ne vienmēr ievēro gan gramatikas, gan pareizrakstības normas.”

„Šī jaunā informācijas telpa un saziņas iespējas – protams, tas ietekmē arī latviešu valodu. Valodā kļūst arvien grūtāk saglabāt normas. Lietojums ļoti paplašinās, mainās attieksme pret rakstīto vārdu. Ja mēs sarakstāmies tagad ar draugiem, tad mēs lietojam sarunvalodu, bet nu jau rakstu formā. Valodas reģistri saplūst un mainās. Protams, ja šo tekstu vērtē kā rakstītu tekstu, tad tā ir, bet, iespējams, šo tekstu būtu jāskatās kā uz runātu tekstu.”

Latviešu valoda moderno tehnoloģiju telpā ir pārstāvēta pietiekami, tādā pašā līmenī kā, piemēram, citu Eiropas Savienības dalībvalstu valodas. Mēs zinām, ka latviešu valodā mums ir pieejams praktiski visa veida informācijas spektrs. Mums ir gan programmatūra, tātad – attīstība ir normāla, tā, kā tam jābūt. Un arī, protams, latviešu valodas runātāju kolektīvs šos medijus aktīvi izmanto, ja mēs runājam par internetu un komunikācijas tīkliem un tamlīdzīgi.”

„Latviešu valoda ir spiesta attīstīties šajā virzienā. Lai vai kā kāds konservatīvi domājošs valodnieks teiktu, ka tur ir apdraudējumi, bet nevar jau pastāvēt tā valoda, kas neattīstās. Kaut vai tehnoloģiski jauninājumi - latviešu valodā tas skaidrojums ir jāatrod.”

Kā jebkuram jaunievedumam, tam ir gan pozitīvas, gan negatīvas konsekvences. Pie negatīvajām varētu minēt, ka šie te jaunie mediji kalpo par sazināšanās veidu, un līdz ar to valoda kalpo kā instruments informācijas novadišanai. Līdz ar to, teiksim, gramatiski pareizai vai precīzai gramatikas lietošanai ir pakārtota nozīme, kas ir tas negatīvais efekts.”

Kā viens no būtiskiem trūkumiem un vienlaikus iespējām tiek minēts latviešu valodas šobrīd **nepietiekami plašais un korektais lietojums masu medijos**. Eksperti uzskata, ka plašāks latviešu valodas lietojums Latvijas televīzijas kanālos veicinātu valodas apguvi. Šeit gan jāpiebilst, ka dotā pētījuma dati to neaplicina, jo vismaz jauniešu auditorijā izteikti dominē krievu valodas pārsvars, sekojoši pievērst jauniešus latviešu valodā raidošu kanālu auditorijai būtu grūts uzdevums.

„Runājot par televīziju, radio, presi un tamlīdzīgi. Lūk, tur ir risinājums. Mums ir ārkārtīgi maz programmu latviešu valodā Latvijas televīzijās – tas vispār ir noziegums pret Latvijas valsti. Visas šīs komerctelevisijas. Tas būtu labs piemērs, ja presē, radio un televīzijā skanētu vairāk laba latviešu valoda, ar to būtu pietiekami, lai arī medijos nostiprinātos kopumā.”

„Otra lieta, kas attiecas uz rakstošajiem medijiem un televīziju, kas mani uztrauc - televīzijā žurnālisti, manuprāt, bieži vien, viņi runā ar publiku, viņi runā ar cilvēkiem, viņiem latviešu valoda jāprot labāk nekā daudzām citām profesijām. Nu, tas ir tas viņu ierocis. Rakstošajiem arī tas pats. Bet tagad jau šiks ir nerespektēt latviešu valodas normas. Šiks ir, teiksim, izmantot anglicismus. Agrāk bija krievismi, tagad ir anglicismus šiks izmantot. Un mēs vairs nerunājam, mēs nesazināties, mēs komunicējam utt., utt. Pilna prese un arī televīzija.”

7.3. Latviešu valodas konkurētspēja

Runājot par latviešu valodas konkurētspēju, eksperti nodala **valodas kā tādas konkurētspēju un tās lietošanas konkurētspēju**, uzskatot, ka latviešu valodas kā valodas konkurētspēja ir pilnībā nodrošināta, savukārt tās lietošanas konkurētspēja ir iespējama tikai Latvijā.

„Latviešu valoda ir pilnīgi gatava visās jomās funkcionēt. Latviešu valoda ir pietiekami konkurētspējīga, bet kaut kādā aspektā tā konkurētspēja ir mazāka. Tā nav valodas konkurētspēja. Tā ir lietojuma konkurētspēja. Patī valoda ir spējīga konkurēt pilnīgi visās jomās, bet tā netiek lietota un nav prasības lietot šo valodu, tā ir tā lieta.”

„Konkurētspēja pamatā ir jāattiecinā uz šejieni. Skaidrs, ka starptautiskā mērogā mums ir ļoti grūti iedomāties, ar ko mēs varētu konkurēt, ar portugāļu, ķīniešu -vai tas vispār kādā brīdī radīsies. Jautājums ir par to, kas ir šeit.”

„Latviešu valodas starptautiskā konkurētspēja nepārprotami ir tīri lingvistiska, jo ir gauži daudz jau pasaules augstskolu, kur ir baltistika. Jo, ja salīdzina valodniecībā, vēsturiskajā valodniecībā, baltu valodas ir tik nozīmīgas, ka angļu valodu sit pušu. Un tāpēc valodniecībā kā zinātnē arī starptautiski latviešu valoda ir konkurētspējīga.”

„Mums būtu jāatrod līdzekļi lai virzītu latviešu valodu kā būtisku Latvijas ārpolitikas sastāvdaļu. Padarītu latviešu valodu kā precī arī ārpus Latvijas. Pašreiz latviešu valodu ārpus Latvijas apgūst kādās 25 augstskolās. Ja mēs spētu sniegt lielāku atbalstu un, ja būtu lielāka apguves pieeja akadēmiskajā līmenī, tad mēs tikai vairotu latviešu valodas konkurētspēju. Mums pie tā ir īpaši jāstrādā. Mēs arī neesam maza valoda, bet, protams, lai sacenstos ar lielajām valodām – mums ir īpaši par to jādomā.”

„Latvijas teritorijā nenoliedzami ir visi objektīvie priekšnoteikumi, lai latviešu valodai būtu gan šī absolūtā, gan monopolā relatīvā funkcija jebkurā situācijā. Starptautiski, protams, mums ir jārēķinās, ka latviešu valoda nav ne ANO, ne UNESCO

valoda. Eiropas Savienībā tā ir tikai viena no 23 oficiālajām valodām un diemžēl nav šajā lielajā piecniekā, kas tiek lietots arī plašākā komunikācijā komitejās un tamlīdzīgi, bet šādā pašā situācijā atrodas arī galu galā vēl 22 Eiropas Savienības valodas, ar kurām mēs esam pilnīgi vienlīdzīgā situācijā – vienlīdz attīstīta, vienlīdz spējīga izteikt pilnīgi visu saturu un formu, kas ir nepieciešams, un Latvijas teritorijā šī konkurētspēja ir nenoliedzama.”

„Ir skaidrs, ka latviešu valoda nekad nekonkurēs ne ar angļu, ne ar spāņu vai ķīniešu valodu, vai krievu valodu. Mēs varam to konkurenci veidot šeit, tāpēc es runāju, ka tā var būt arī vērtība - tā piederības sajūta.”

„Ārpus Latvijas – nulle. Latvijā ļoti spēcīgi, pateicoties likuma atbalstam. Latviešu valodas patreizējā izplatība un pielietojums lielā mērā ir tāds, pateicoties likuma regulējumiem, ka latviešu valoda ir valsts valoda. Ja nebūtu šī te likuma atbalsta, tad latviešu valoda būtu, nu, ja ne sekundāra, tad viena no vairākām valodām.”

Tomēr arī attiecībā uz latviešu valodas konkurētspēju Latvijā vairāki eksperti norāda, ka tā **ne vienmēr tiek sekmēta un uzturēta no pašu latviešu puses** – kā pamatojumu minot faktu, ka latvieši sarunā ar krievu valodā runājošajiem visbiežāk pāriet uz krievu valodu un uzstājīgi neprasa runāt valsts valodā.

„Svarīgākais, lai mēs vispār varētu konkurēt - iedzīvotāju apziņa, ka tā ir mūsu valoda un tā ir mūsu pamatvērtība.”

Kā būtisks konkurētspējas mazinātājs tiek uzskatīta arī **uzņēmējdarbības vide**, kur nav prasību nodrošināt valsts valodas lietošanu visās tās darbības jomās, ir **nepietiekama valodas lietojuma kontrole un uzraudzība**.

„Ar tirdzniecību vai komercsfēru es neesmu tieši sadūrisies, tikai vēroju. Man liekas, ka tur latviešu valodai ir ļoti jāturas. Jo tagad pieprasījums pēc krievu valodas ir pat lielāks.”

„Šobrīd latviešu valodas konkurētspēja nav tik augsta kā tai noteikti vajadzētu būt. Un te galvenais iemesls ir tas, ka ir darba devēji, kas samērā daudzos gadījumos ir nelatvieši, privātajā uzņēmēju darbībā. Šie darba devēji visbiežāk pieprasa papildus arī konkrētas svešvalodas – latviešu, krievu valodas zināšanas. Kuru Latvijas skolu beidzējam pēdējā laikā var arī nebūt. Un tas jau nu gan būtiski grauj šo situāciju darba tirgū. Un tāpēc jaunieši arī nereti izvēlas darbu ārzemēs, kur drīzāk tiek pieprasītas angļu, vācu vai citas svešvalodas zināšanas, kuras mums būtu. Un nevis strādātu Latvijā, kur tiek pieprasītas krievu valodas zināšanas.”

Izaicinājums konkurētspējai tiek saskatīts arī **jauno tehnoloģiju straujā attīstībā** – ja valodnieki nespēj pietiekami operatīvi un elastīgi reaģēt uz šīm izmaiņām, sabiedrībā nostiprinās angļu valodas apzīmējumi, sekojoši moderno, jauno tehnoloģiju un **interneta vidē sašaurinoties latviešu valodas lietojuma telpai**.

„Tās pašas jaunās tehnoloģijas, piemēram. Viņas visas ienāca ātrāk, nekā valodnieki paspēja izdomāt pareizāko latvisko atveidojumu. Ir tā, ka tu jau esi pieradis lietot šo angļu valodas, krievu vai citas valodas rīku nosaukumus, un, kad beidzot tas viss ir pārsaukts latviski, tad tev ir jādomā.”

Tai pat laikā eksperti lielākoties **nesaskata draudus latviešu valodai** tuvākajā laikā. Kā vienīgais potenciālais apdraudējums tiek identificēti dažādi **politiskie faktori** – vēlme krievu valodu akceptēt kā otru valsts valodu, veikt izmaiņas izglītībā (akceptējot, piemēram, augstākās izglītības iegūvi ne latviešu valodā) u.tml.

„Nē, kultūras un sociālie draudi noteikti nē. Vienīgais, nepārdomāti politiskie lēmumi.”

„Mums ir bijušas partijas, kurām bija uzstādījumi, ka otru valsts valodu vajag. Mums ir latgaliešu jaunieši, kuri uzskata, ka ir vajadzīga latgaliešu kā reģionālā valoda, ka tas būs glābiņš visiem ekonomiskajiem jautājumiem. Domāju, ka esam tādā brīdī,

kad būtu ļoti svarīgi tā konsekventi saglabāt to valsts valodas politiku līdzšinējo, arī izglītības politiku saglabāt, jo tas ir tomēr kaut kāds konsensus, tāds, kurš nes labus rezultātus.”

„Domāju, ka Latvijai ir priekšā viens jautājums par augstākās izglītības eksportspēju. Šobrīd šo piedāvājumu ļoti ierobežo latviešu valodas lietojums augstākajā izglītībā. Domāju, ka tajā brīdī, kad politiski tiks pieņemts lēmums par iespēju, ka kādas studiju programmas var notikt ES oficiālajā valodā, tad vēlreiz būs pārbaudījums latviešu valodai. Bet tāds īsti apdraudējumus nesaskatu.”

„Jā, no dzimstības var kādi draudi veidoties. Ja dzimstība iet uz priekšu, valodas nesēju skaits ir lielāks, tas nonāk pēc iespējas dažādās nišās, dažādās dzīvesvietās, ir aktīvi, jauni un veselīgi. Bet ja brauc prom nīgrī un nievājoši pret visu, kas te notiek, skaits strauji samazinās, tad tas ir cits scenārijs.”

7.4. Attieksme pret latviešu valodu

Vērtējumos par mazāumtautību un sabiedrības kopumā attieksmi pret latviešu valodu **ekspertu viedokļi dalījušies**. Daļa uzskata, ka attieksme ir uzlabojusies visās mērķa grupās, bet daļa – ka **attieksme uzlabojusies tikai jauniešu vidū, bet vidējās un vecākās paaudzes mērķa grupās saglabājusies noraidoša un negatīva.**

„Jā, attieksme ir mainījusies. Parasti jau visi saka, jā, man patīk valsts valoda un tādai ir jābūt, bet nav nepieciešamības.”

„Man liekas, ka būtiskas izmaiņas nav. Ne uz labo, ne uz sliktu pusi. Ja es ņemtu, teiksim, piecus gadus. Man liekas, ka apmēram tā kā bija, tā arī ir šodien. Es neredzu nekādu noslīdi..pārmaiņas.. nē.”

„Jauniešu paaudze, manuprāt, ļoti respektē un vēlas būt integrēti šajā vidē.”

„Tā paaudze, kas kategoriski attieksmes pēc iestājas pret latviešu valodu, noveco. Viņu priekšstati par sabiedrības attīstību arī netiek līdzī, veidojas iekšējie konflikti. Taču jaunai paaudzei tas ir daudz saprotamāk, vienkāršāk, dabiskāk. Skola ir piedāvājusi ļoti labas iespējas. Jauniešiem pret latviešu valodu tādas ļoti negatīvas attieksmes nav.”

„Mērķa grupas ir dažādas un attieksme tajās ir dažāda. Manuprāt, jauniešu grupā attieksme ir drīzāk pozitīva. Arī jaunās paaudzes cittautieši vairumā gadījumu tomēr zina un lieto latviešu valodu, jo viņš, visticamāk, labi apzinās tās priekšrocības arī darba tirgū. Nedaudz problemātiskāk ir ar vidējās paaudzes pārstāvjiem. Domāju tieši nelatviešus.”

„Es varētu balstīties uz pētījuma rezultātiem. Pētījumā ir minēta tendence, ka attieksme uzlabojas jauniešiem un ka jauniešiem nav problēmu mācīties latviski, viņi pieņem šo vidi, viņi šeit dzīvo un viss kārtībā. Ir tendence, ka cilvēkiem, kuri ir cienījamā vecumā, dažkārt varbūt arī grūti pieņemt nosacījumus vai arī lietot latviešu valodu. Tādas tendences ir, bet jāsaka, ka ar jauniešiem ir viss kārtībā. Jaunieši ir pozitīvi, un attieksme tiešām ir laba.”

Domāju, ka jauniešiem attieksme... tur nav ko teikt, pozitīva vai nē... viņi vienkārši prot valodu, viņi to lieto. Tie izņēmuma gadījumi, kas kaut kādā lietā visbiežāk ir saistīti ar personisku neveiksmi, ar personiskām ķībelēm vai uzstādījumiem, vai kaut kādu vēlmi individualizēties. Tad viņi saka – es latviski nerunāju, bet toties viņi prot valodu. Viņi nav sevi apdalījuši. Tie nav tie, kas nerunā latviski. Līdz ar to, ar jauniešiem domāju, ka nav problēmu.”

„Man liekas, tāda agresīvi noraidoša attieksme pret latviešu valodu nekad nav bijusi plaši izplatīta. Tāda demonstratīva, kareivīga. Nav, tas ir ļoti ierobežotā veidā, ir varbūt atsevišķi indivīdi, atsevišķas grupas. Bet nav tāda krasāka nolieguma nevienā grupā. Domāju, ka tā ir pozitīva lieta. Tas, ka tā attieksme ir tāda, ka ne vienmēr prasa sevi piespiest un apgūt to valodu un runāt – jā, tā ir, bet arī tas ir saprotams, vadoties pēc tā, ka cilvēki ir slinki, nevēlas piepūlēties un iet to vieglāko ceļu. Bet tas ir izskaidrojams un nav saistīts ar kaut kādu nevēlamu, negatīvu attieksmi.”

Daļa ekspertu arī norāda uz **jauniešu racionālo pieeju attieksmē pret valodu** – ja tiek saskatīta tās vērtība un noderīgums, tad valoda tiek mācīta. Daži eksperti pat norādījuši uzskatījuši, ka jauniešiem nav raksturīga emocionāla attieksme pret valodu vispār, bet drīzāk tas tiek uztverts kā viens no racionāliem aspektiem karjeras veidošanā, labāka darba atrašanās.

„Jaunam cilvēkam jautājums par valodu, par viņa attieksmi pret valodu – tas nav tas jautājums vai refleksijas temats, par kuru viņš domā katru mīļu brīdi. Valoda – tas viņam ir kaut kas ļoti dabisks, viņš to lieto ļoti saprātīgi. Bet, ja mēs jautājam viņam par attieksmi, tad, iespējams, viņš ir savas ģimenes uzskatu reflektors.”

„Liela daļa jauniešu ir sapratuši, ka izglītība ir ceļš uz karjeru - jo labāka izglītība, jo iespējas dzīvot labākos ekonomiskos apstākļos. Latviešu likumdošana nosaka, ka Latvijā augstāko izglītību var iegūt latviešu valodā, līdz ar to, gribu teikt, ka jaunieši, kas sāk savlaicīgi spraut savus dzīves mērķus, šo valodu mācās vairāk šo aspektu dēļ, jo skaidri saprot, ka tā būs izglītības ieguves valoda. Otrs - viņi saprot, ka Latvijas darba tirgū tā ir nepieciešama. Un vēl- lai jaunieši nonāktu ekonomiski aktīvāka zonā, ir pastiprināti pievērsuši uzmanību šai valodai.”

Attiecībā uz skolu kā attieksmes veidošanas vietu eksperti bijuši visumā pozitīvi vērtējumos, norādot, ka **izglītība reforma vērtējama kā sekmīga** un savus rezultātus sasniegusi.

„Es domāju, ka ir uzlabojusies skolās attieksme. Vai viņa ir krasi uzlabojusies, to man būs grūti pateikt, bet man liekas, ka uzlabojusies. Kaut vai, piemēram, tas, ka oficiālos pasākumos izglītības iestādēs tomēr viss notiek latviešu valodā. Ja mēs runājam par to pašu Daugavpili vai kādās Rīgas skolās – no tāda likumiskā viedokļa, tas tiek ievērots. Jaunajai paaudzei tas vairāk nav jautājums par to, vai tā vajadzētu darīt vai nē - tam tā ir jānotiek.”

„Es domāju, ka skolās, tas var kādam patikt vai nepatikt, bet izglītības reforma patiesībā ir veiksmīga. Bet mēs rezultātu redzam. Un, ziniat, to var arī redzēt valsts iestādēs no privātajiem arī tādas, kur mēs saskaramies ar publiskiem pakalpojumiem vai tās ir bankas vai kur – tie cilvēki, viņiem var redzēt, viņiem ir vai nu vidējā, tāpat – profesionālā izglītība vai augstākā izglītība. Tie cilvēki pat ļoti labi zina latviešu valodu.”

„Centralizētie eksāmeni rāda, ka valodas kopējais zināšanu līmenis ir labs, un krievu skolas pēc mācību sasniegumiem pēdējos gados apsteidz latviešu skolas. Es domāju, ka jaunā paaudze ir mainījies, tie, kas jau beidz skolu, domāju, ka vairāk vai mazāk attieksme ir pozitīva, tikai žēl, ka tas viss korelē ar negatīvo attieksmi pret valsti.”

Tāpat tiek norādīts uz ļoti svarīgo un izšķirošo **skolotāja lomu** skolēnu attieksmē pret latviešu valodu, kā arī skolēnu motivācijā apgūt latviešu valodu.

„Viss ir atkarīgs no tā, kas ir skolas direktors. Kāda ir skolas direktora pozīcija šajā jautājumā. Un vai ir skolotāji, kas ir spējīgi ietekmēt savus audzēkņus. Vai viņi ir autoritātes. Ja tā ir, tad mācās latviešu valodu un labi mācās.”

„Ļoti daudz kas ir atkarīgs no tā – ko māca, kā māca un kas māca. Un arī - vai tā ir pirmā klase vai vēlāk. Ja savu pieredzi atceros, man, piemēram, skolā, kad es mācījos latviešu valodu, man tas nebija mīļākais priekšmets. Bet es to ļoti asociēju ar veidu, kādā tas tika mācīts un tieši to skolotāju, kas to māca. Skolotājas loma ir diezgan noteicoša.”

„Man liekas, ka ļoti daudz kas ir atkarīgs arī no skolotāja. Ja tur aiziet latviešu valodas entuziasts, es domāju, ka viņi iemācīs ne tikai valodu vien, bet iemācīs kaut ko no latviešu kultūras, kaut ko no literatūras, kaut ko no dzejas, vārdu sakot, ienesīs to personisko attieksmi. Es domāju, ka tam ir ļoti liela nozīme – skolotāja personībai.”

7.5. Iespējas apgūt latviešu valodu

Kopumā eksperti uzskata, ka **iespējas apgūt latviešu valodu ir bijušas un ir pietiekamas**, bet gandrīz visi intervētie arī norāda uz **nepietiekamo pieprasījumu pēc šī piedāvājuma izmantošanas**.

„Šajos gados ir bijis tik ļoti daudz iespēju, ka mati ceļas stāvus, ja cilvēki to nav darījuši. Ir jau daļa, kas ir vairākus kursus apmeklējuši, bet nu vienkārši nav spieduši sevi lietot, nav lietojuši. Varbūt arī vide nav sekmējusi to, varbūt arī šie noteikumi, ka ne visās profesijās vajag – tie nav bijuši sekmējuši, bet mācīties mācījušies ir ārkārtīgi daudz. Sākot ar dažādiem kooperatīviem, kur bija iespēja mācīties.”

„Kopumā es teiktu – ja cilvēkam ir vēlme apgūt latviešu valodu, tad domāju, ka Latvijā ir ļoti daudz iespējas to izdarīt. Jautājums ir, vai tās iespējas arī tiek izmantotas.”

Tai pat laikā daļa ekspertu uzskata, ka iespējas ne vienmēr un ne visos aspektos ir pietiekamas, īpaši norādot uz **problēmām skolās**.

„Nē, baidos ka nē, bet tur mēs esam nokavējuši. Un tagad to kursu vietā padara skolas, skolu izglītība. Bet savā laikā, man liekas, ka mēs par daudz aizrāvāmies ar to kontroli, vērošanu un sekošanu, sodīšanu. Un tie visi valodu līmeņi... Varēja būt lielāks piedāvājums. Bet tam vajadzēja būt 90tajos gados, 2000. gada sākumā.”

„Nav pietiekamas. Ja mēs arī parunāsim par skolotājiem - viņiem visu laiku ir jāzina un jāredz, ka ir piedāvājumu dažādība - drīkst tā, var tā, un ja vēl pirms kādiem 5 gadiem bija krietni vairāk piedāvājumi, protams, viņi nebija kvalitatīvi vēl tajā laikā, bet tagad skolotājiem ļoti svarīgi trenēties, lai viņi būtu formā, lai viņi varētu paaugstināt savu līmeni, bet profesionāli, arī ja viņi ir profesijā, tad jāorganizē tāda forma, tāda veida kurss lai viņi būtu skolotājiem lietderīgi, ieinteresētu skolotājus.”

„Ļoti jocīgi skanēs, bet nav pietiekamas. Mēs Latvijas valsts, mēs Latvijas kultūra, mēs - latviešu valoda esam ieinteresēti izdzīvot. Mēs esam ieinteresēti, lai paplašinātu to lietošanas. Es domāju, ka to nevar atstāt vienkārši tirgum, ka valstij ir pienākums kaut kā veicināt šos pasākumus.”

„Domāju, ka nav pietiekamas. Skolu sistēma kaut kur kļibo, kaut kur viņai ir sūce, jo tik daudz galu galā ir to jauniešu, kuri ir NVA klientūras lokā, kuriem ir jāmacās latviešu valoda no sākuma.”

Vairāki eksperti arī uzskata, ka **par latviešu valodas apguves iespējām būtu jāmaksā pašiem mazākumtautību pārstāvjiem**, ka tām nebūtu jābū pilnībā apmaksātām valsts programmām – tādējādi varētu celt latviešu valodas un tās apguves vērtību.

„Man jau vienmēr šķiet, ka iespējas ir. Nevar būt tāda situācija valstī, ka nepārtraukti valsts maksā un māca. Un tad mēs nonākam pie tā, ka māca un neiemāca. Vai arī mācās, mācās un neiemācās. Jo Latvijā jau latviešu valodas mācīšanā ir ļoti liela nauda ieguldīta no 1996. gada. Un viņiem bija iespējas apgūt latviešu valodu par brīvu. Viņiem nebija jāmaksā. Bet cilvēkam arī pašam ir kādā veidā jādomā par to, ka, ja viņš dzīvo šajā valstī, tad viņam tā latviešu valoda ir jāmacās.”

„Par valsts piedāvājumu, ir tāds teiciens – man bez maksas, par ko kāds cits ir samaksājis, tam ir cita vērtība – es to vērtību tad pareizi neredzu.”

„Ja mēs runājam par formālo izglītību – par skolu, tad šīs iespējas ir pietiekamas. Ja tagad būtu jādomā par to, kā tas ir ar pieaugušajiem, nevar teikt, ka tikai valsts par to būtu atbildīga – vai es māku vai nemāku runāt latviski. Tas ir ar paša intelektuālu piepūli un arī, ja tu vēlies to apgūt - jebkur pasaulē tas prasa arī zināmus finansiālus ieguldījumus.”

„Ir pagājuši divdesmit gadi pēc neatkarības pasludināšanas. 20 gadi! Šajā laikā ir iztērēti miljoni, bija kursu kursi, praktiski visām sociālajām grupām, un varēja mācīties, kā gribēja. Šobrīd es teiktu tā – STOP! Pietiek! Un tā arī ir, valsts nevar to atļauties, un es teiktu arī, ka negrib. Un tālāk pietiekami daudz firmu piedāvā valodas kursus. Jā, par naudu, un tas ir normāli.

Valoda maksā naudu. Beidzot jāsaprot, ka mācīšanās ir pietiekami dārga visā pasaulē. Ja tu esi nācis caur izglītības sistēmu, tad tev būs – ņem, mācies, bet, ja pēc tam tu esi tur dzīvojis, kā nu esi, tad par to ir jāmaksā, tāpat kā mēs maksājam par angļu, vācu, franču valodu.”

„Es uzskatu, ka par brīvu vairs neko nevajag darīt. Šiem kursiem ir jābūt maksas kursiem un mērķtiecīgi. Es nesaku, ka obligāti visiem ir jāmaksā, bet katrā ziņā, tas pieprasījums no valsts, ka jābūt bezmaksas kursiem – tam ir jādara gals, jo tas neveicina personisko motivāciju, tā tad nav konkurences valoda. Es maksāju par to, ko man vajag.”

Runājot par to, kādas vēl papildus iespējas apgūt latviešu valodu būtu nepieciešamas, eksperti norādījuši uz iespēju **masu medijos veidot vairāk satura latviešu valodā** un tādējādi paplašināt latviešu valodas lietojuma telpu.

„Televīzijā, radio dažādi raidījumi, no kuriem varētu arī mācīties. Ik pa brīdīm tā spontāni kaut kas parādās, bet vairāk vajadzētu plašsaziņas līdzekļos dažādos. Es domāju, ka katrai jomai, katram vecuma posmam tas viss ir ļoti noderīgs. Tas viss ir ļoti noderīgs komplekss.”

„Piemēram tā – ja man būtu līdzekļi, es varētu izdot žurnālu, kur puse teksta būtu latviešu valodā un puse teksta krievu valodā. Krievi to žurnālu pirktu, es domāju. Un arī televīzijā vairāk divās valodās. Latvijas televīzija šajā ziņā ir tālu aizgājusi. Tajās stacijās, kur ir krievi, tur varētu latviešu valodu biežāk, piemēram, piektajā programmā – varētu biežāk būt latviešu valoda. Un biežāk vajadzētu tādus, kā ir Vācijā sabiedriskajā TV – ka viņi runā un tulko, savā starpā runā un tulko. Vai nu ar titriem tulko, vai kādreiz viņi paši tulko un visādu vārdiņus lieto.”

„Es domāju, ka valodu jomā, jebkuru valodu jomā, lai labāk zinātu angļu valodu vai jaunieši krievu valodu vai citu tautību pārstāvj latviešu valodu – tas ir publiskās vizuālās informācijas, kas būtu televīzijas, translēšanas iespējas – oriģināla filmas ar subtitriem latviešu valodā. Latviešu valodas filma ar subtitriem krievu valodā, kas varētu sekmēt. No tāda patērētāja viedokļa skatoties, televīzija latviešu valodā.”

„Nu, es domāju, ka diezgan efektīva būtu televīzija. Arī dabiski par interesējošām tēmām. Tieši bilingvālā. Arī reklāma. Kāpēc reklāma tikai vienā valodā?”

Tāpat kā potenciāli efektīva latviešu valodas mācīšanās vide tiek identificēts **internets, jaunās tehnoloģijas**.

„Varbūt varētu vairāk izmantot modernās tehnoloģijas. Šobrīd tehnoloģijas ļauj pilnīgi visu – attēlu, skaņu, drukātu tekstu, tiešsaisti, atbildes, komunikāciju utt.”

„Apmeklējot mājaslapas internetā latviešu valodā. Domāju, ka jā. Tas ir – ja man vajag tur kādu informāciju. Dēļ funkcionalitātes. Šī vide jau ir ārkārtīgi funkcionāla.”

„Tā būtu iespējamā komunikācija interneta vidē un iespēja mācīties latviešu valodu. Es tur redzu vēl, ko varētu paņemt.”

„Sāksim ar informācijas pieejamību – būtu forši, ja Latviešu valodas aģentūrai būtu ieeja internetā, kur tu redzi visas vietas, kur var mācīties latviešu valodu. Tad tu vari atrast, visa informācija ir, vari piezvanīt, noskaidrot, cik maksā utt.”

„Es domāju, ka patiešām varētu līdzēt labāk latviešu valodas apmācība digitālā vidē. Gribot negribot caur to digitālo var iemācīties labāk, vieglāk un daudz ko, un tā ir viņiem ļoti svarīga vide un mēs no tā nevaram izvairīties. Tā ir mūsu ļoti liela problēma gan mūsu vietējiem, kā arī mūsu dzimtajiem latviešiem, ka mums tie mācību līdzekļi, viņi ir brīnišķīgi, fantastiski skaisti mācību līdzekļi, kurus tagad ražo un veido mazākumtautību skolām, tur ir viss, bet šī elektroniskā vide, kurā tomēr visvairāk dzīvo jaunieši.”

7.6. Valodas apguvi ietekmējošie faktori

Intervijās arī eksperti tika lūgti minēt tos faktorus, kurus uzskata par visbūtiskākajiem latviešu valodas apguves ietekmēšanā jauniešu vidū. Kopumā ekspertu viedoklis ir līdzīgs kvantitatīvi aptaujāto mērķa grupu viedokļiem, lai gan eksperti lielāku uzsvāru likuši tieši uz **attieksmi (jauniešu, ģimenes, skolotāju, draugu) pret latviešu valodu**.

„Pirmkārt, es domāju, ka tas ir ģimenes jautājums. Es zinu cilvēkus, kas arī paši ļoti vāji protot, cenšas savus bērnus tomēr stimulēt. Bet ir atkal tie, kas nemaz ne slikti prot, bet to atkal neveicina.”

„Protams, arī draugi. Kaut gan ir arī liela norobežošanās. Mēs zinām, ka atpūtā kaut kādā veidā tās grupas tomēr ir nodalītas, tā notiek.”

Daļa ekspertu norāda uz **racionālu jauniešu attieksmi pret valodu** – latviešu valodas zināšanu kā augstākās izglītības, labāka darba ieguves nodrošinātāju.

„Es domāju, ka pašu praktiskās vajadzības. Dzīves īstenība, nepieciešamība rast darbu, nostiprināties un justies savējam šajā vidē, šajā sabiedrībā, jo tas rada ļoti lielu komfortu, tīri psiholoģisku komfortu cilvēkam, kurš mierīgi un labā latviešu valodā var kontaktēt ar vieniem un otriem, jūtas savējais. Varbūt sākumā tikai tā ļoti praktiskā – darbs utt., izglītība, bet galu galā arī tas psiholoģiskais komforts arī daudz ko nozīmē.”

„Situācija darba vietā ietekmē, tie mērķi, ko cilvēks vēlas sasniegt dzīvē, kā viņš to ierauga, vai valoda būs vajadzīga – praktiski apsvērumi.”

Tai pat laikā šādā aspektā latviešu valodai izteikti spēcīga **konkurence tiek saskatīta no angļu un arī vācu valodas puses**, ņemot vērā atvērto ES darba tirgu, iespējas mācīties un studēt jebkurā citā valstī.

„Nu, pirmkārt, jau attieksmi ietekmē tas - jebkurā valodā ir noteikta tirgus vērtība. Piemēram, kāpēc latvieši nemācās, ir ļoti mazs latviešu skaits, kas macītos igauņu, baltkrievu un lietuviešu valodu? Tāpēc, ka šīm valodām ir tikpat maza tirgus vērtība pasaulē kā latviešu valodai. Kāpēc mācās angļu, vācu, krievu utt.?”

„Vislielākie konkurenti mums šeit būs angļi un amerikāņi ar savu valodu. Situācija mainās angļu valodas labā. Neteiksim, ka strauji, bet angļu valodas ietekme pastiprinās. Angļu valoda tiks plaši izmantota. Arī cilvēku saziņā vienam ar otru, un sevišķi, ja viņi ir dažādu tautību.”

„Diezgan nopietni latviešu valodu iespaidoja Eiropas robežu atvēršana, pastiprinot svešvalodu nozīmi, jēgu, lietošanas vērtību pretstatā latviešu valodai.”

„Šobrīd man ir baža, vai svešvaloda nenāk ar augstāku motivāciju nekā latviešu valoda? Es tādu iespējamību pieļauju. Un uz tā rēķina šī motivācija varētu drusku mainīties. Jo tagad jauniešu mērķis ir ne tikai mācīties Rīgā, bet varbūt Anglijā, Francijā vai Vācijā.”

Ekspertu intervijās arī novērojams, ka kā būtisks ietekmes faktors tiek identificēta **valsts ekonomiskā situācija kopumā**, norādot, ka ekonomiskajai situācijai pasliktinoties, mazinās arī jauniešu motivācija apgūt latviešu valodu, jo netiek saskatītas perspektīvas darbam Latvijā, tādēļ lielāka orientācija uz svešvalodu apguvi, ar mērķi pamest Latviju.

„Pirmais nosacījums – valsts ekonomiskā izaugsme. Ja ekonomiskā situācija attīstās pozitīvi, tad ir lielāka vēlēšanās iekļauties šajā ekonomiskajā dzīvē, iespējas – līdz ar to, pašsaprotama kļūst šī valodas zināšanas nepieciešamība.”

7.7. Latviešu valodas apguve skolā

Vērtējot latviešu valodas apguvi skolās, ekspertu **viedokļi nav izteikti pozitīvi**. Latviešu valodas apguves procesam skolās tiek saskatīti vairāki kritizējami aspekti, lai arī kopumā process un sasniegtie rezultāti tikuši vērtēti pozitīvi.

„Es domāju, ka mēs ļoti esam progresējuši un progresīvi attīstījušies pēdējos 15 gadus. Un to, ko mēs bijām iecerējuši, to mēs tiešām arī sasniegām, bet varu arī pateikt - mēs apstājamies. Mēs neizmantojam jaunas idejas, mēs neizmantojam jaunas pieejas, kas ir svarīgi un ko dara tie paši angļi ar savām mācībām, metodēm un grāmatām.”

„Tās noteikti ir gan izglītotāja, gan skolotāja prasmes, gan mācību programmas, gan mācību standarti. Par tiem nu gan jau laikam varētu teikt, ka tie nav pietiekami augstā līmenī.”

„Laikam jau latviešu valoda ir ļoti grūta valoda un studentu latviešu valodas zināšanas ir vairāk nekā sliktas. Jauniešu latviešu valodas līmenis ir slikts. Ne viņi prot divdabja teicienu ieraudzīt, ne tas valodas rakstības stils ir kaut kāds, valoda ir piesārņota.”

Viens no būtiskākajiem iebildumiem bijis par **skolotāju kvalifikāciju**, skolotāju pašu latviešu valodas prasmēm un sekojoši spējām valodu mācīt skolēniem. Tāpat nereti ticis norādīts, ka skolotāji ne vienmēr ir ieinteresēti sava darba rezultātos.

„Manuprāt, vajadzētu labāk mācīt. Es runāju ar krievu jauniešiem, kas ir beiguši... nu, ne tikai ar krievu, arī ar citiem, kas ir beiguši krievu skolu. Kad es runāju, es saprotu, ka skola nav devusi viņam to, ko bija jādod. Valodas zināšanas neparādās pietiekamā līmenī. Šeit noteikti ir jāpalielina skolotāju kvalifikācija.”

„Jebkuras valodas mācīšanas kvalitātei atslēgas vārds ir skolotājs. Un tur, kur ir šis zinošais, varošais skolotājs, tur arī ir labi rezultāti.”

„Es domāju, ka tas jautājums ir tā kā riņķa dancis. Kā skolās māca latviešu valodu, pēc tam bērns aiziet uz augstskolu un kā viņam māca tos priekšmetus. Bet, ja skolā jau nav iemācīta elementārā pareizrakstība, tad atkal ir problēmas. Un šobrīd, iespējams, vienīgais ir celt skolotāju kvalifikāciju. Es domāju, arī skolotājiem ir svarīgi papildināt savas latviešu valodas zināšanas. Latviešu valodas kursi, kā agrāk bija, es domāju, ka tas varētu būt tas, kas vislabāk varētu palīdzēt skolotājiem.”

„Tas ir no skolotāja atkarīgs. Ja skolotājs aizrauj bērnus. Skolotājam ir jābūt personībai.”

„Ir skolas, kurās tas notiek neieinteresēti un ne tik profesionāli. Jo skolas prasības attiecībā pret skolotājiem un viņu pašu valodas zināšanām, pret viņu profesionalitāti nav bijušas pietiekami augstas, jo kurš tad to kontrolē, skolas vadība kontrolē. Tas no viņas ir atkarīgs un tad nu rezultāti ir tādi, kādi viņi ir, jo atkal rezultāts ir tie bezdarbnieki.”

„Es domāju, ka visai kvalitatīvi netiek mācīta. Tagad bez problēmu mācīšana ir tāda – iemācies! Tas ir nožēlojami - līmenis, kādi nāk ārā skolotāji. Viņu pašu zināšanas ir pamatskolas valodas līmenī. Viņiem kaut kas par valodas filozofiju, par valodas psiholoģiju, par valodas sociālajiem, politiskajiem, kultūras aspektiem, viņam jausmas nav, nekā tāda nav spējīgs mācīt. Viņš ir spējīgs: šito vārdu loka tā, šito vārdu loka tā. Skolotāji ir vāji sagatavoti pēc tā ko es esmu redzējusi.”

„Skolotājiem vajadzētu iemācīties latviešu valodu. Piemaksāt par to, ka viņš zina labi latviešu valodu. Ka zina latvisko latviešu valodu. Turklāt tas no valsts neko nemaksātu, jo to varētu gudrā veidā uztaisīt kā atestāciju. Pievērst uzmanību valodas lietošanai.”

Arī **mācību saturs un mācību materiālu saturs ekspertu vidū bieži ticis uzskatīts par kritizējamu** izglītības aspektu, prasot gan pārskatīt latviešu valodas mācīšanas metodiku, gan mācību materiālu saturu.

„Pirmkārt, es nevaru beigt brīnīties par grāmatu kvalitāti vismaz mazākajās klasēs. Kā jau mēs zinām, ejam skolā vairākas reizes, mana jaunākā meita ir 5. klasē, tāpēc es ļoti labi zinu. Tur nebija nevienas normālas tautasdziesmas, apmēram tādas pašas līmeņa pseido tautasdziesmas, darinājumi, kurus var dot atbildēt traktoristiem, kolhozniekiem. Problēma lielā mērā būtu

izglītības saturā. Par gramatiku, tur pat šis tas ir loģiskāks, bet tas nosacīti literārais materiāls, tas ir dziļā kontrastā ar visu citu.”

„Šis ir jautājums par mācību saturu. Mums ir klintī kaltas tradīcijas, kas tiek saprasts ar latviešu valodas mācīšanu. Un tas tiešām jau nāk, sākot no Stērstu Andreja un no Mīlenbaha-Endzelīna latviešu valodas mācības, un tas iet cauri visām grāmatām. Skolēni, protams, ir spējīgi iemācīties mūsu valodas gramatisko uzbūvi. Viņi to izdara pietiekami viegli, es nesaku, ka tas nav vajadzīgs, bet tas nav tas pats pamats. Pamats, protams, ir valodas bagātības apguve pirmām kārtām. Otrais ir pareizrakstība, un trešais ir izpratne par valodas politiku.”

„Tas, kas šobrīd pietrūkst, pietrūkst satura. Ir vēl joprojām 10 gadus veca pieeja mācību satura grūtības pakāpei, un tā ir par zemu šobrīd. Apdraudējums ir garlaicība, tad jādodomā kā mācīt valodu satura, metožu ziņā. Jo skolēnu pieprasījums ir krietni lielāks. Viņi var izdarīt vairāk kā šobrīd piedāvā.”

„Tā tas ir vienmēr bijis - latviešu valodu tādu literāru un rakstu valodu, ar to vienmēr ir slikti. Kāpēc tā ir? Skolās varbūt kaut kas ar metodiku nav kārtībā. Kā latviešu valodu māca. Jāliek vairāk rakstīt! Un kārtīgi jālabo. Bet skolotāji jau arī vairāk nelabo, viņiem pašiem nav laika. Rakstīt liek, bet vai labo cītīgi un vai pārrunā kļūdas? Vai sacerējumus raksta vairs? Neraksta! Kur ir sacerējumi? Viņi vairs neraksta tādus sacerējumus, kādi bija mūsu laikā.”

„Šeit problēmas ir mācību saturā, un tur ir ļoti smagas problēmas. Latviešu valoda, protams, tiek mācīta, bet es nevarētu teikt, ka mācību saturs būtu vērsts uz latviešu valodas stiprināšanu gan valstiskā līmenī, gan arī tīri valodas prasmes līmenī. Un šeit ir šis mūžīgais strīds par to, cik daudz zinātnes ir jābūt skolu latviešu valodas programmās, cik daudz tām ir jābūt vērstām uz valodas attīstību, un, manuprāt, skolās pilnīgi noteikti būtu jārada iespējas apgūt latviešu valodas visplašāko lietojumu, sākot no sadzīves un beidzot ar oficiālo komunikāciju – visas sinonīmijas, stilistikas iespējas, un skolās būtu jādod arī ļoti skaidrs priekšstats par latviešu valodas situāciju vispārīgās valodniecības un valodas politikas elementu. Un es domāju, ka pilnīgi noteikti mēs varam atslogot programmu no gramatikas un fonētikas elementiem. Bet to, protams, ir vieglāk pateikt nekā izdarīt, jo arī mācību grāmatu autori un darbinieki, kas par to atbild, nav gatavi tik radikālām pārmaiņām, un tās būtu radikālas pārmaiņas, jo šī tradīcija uz gramatikalizāciju tā jau ir no Stērstu Andreja.”

8. LATVIEŠU VALODAS APGUVI IETEKMĒJOŠO FAKTORU APRAKSTS

8.1. Teorētiskie apsvērumi valodas apguves ietekmējošo faktoru analizē

Valodas mācīšanu un apguvi var skatīt divos dažādos aspektos: vispārīgie valodas apguvi ietekmējošie faktori un valodas lietojuma vides ietekmes faktori.

Vispārīgie valodas apguvi ietekmējošie faktori

Vispārīgā aspektā galvenie valodas apguvi ietekmējošie faktori ir vairāk politiska līmeņa² - izglītības politika un tās realizācijas sekmīgums, tai skaitā, akcepts vai noliegums sabiedrībā. Nozīmīgs faktors ir arī dominējošās un subordinētās grupas attiecības un to pārnests uz darbu klasē, piemēram, nosakot skolotāju attieksmi pret konkrēto valodu un skolēniem.

Būtiskas ir arī abu valodas grupu nesēju savstarpējās attiecības - dominējošs vai subordinēts otrās valodas kolektīvs, valodas prestižs, grupu sociāli ekonomiskais statuss³, kā arī abu kolektīvu attieksmes pret vadošās vērtību sistēmas pārņemšanu. Nozīmīgs faktors ir arī tas, cik skaitliski liela ir otrā valodas grupa un cik izteikta ir valodas grupu robežu apzīna, ko, savukārt, ietekmē skolnieku dzimtās valodas relatīvais tuvums mērķa valodai⁴.

Tas vai grupa, kas mācās otras grupas valodu, ir iekšēji saliedēta, lielā mērā noteiks valodas apguves gaitu. Grupas biedru spēcīga identificēšanās ar savu iekšējo grupu var kavēt otras grupas kultūras un līdz ar to arī valodas sekmīgu pārņemšanu. Grupu saliedētību lielā mērā ietekmē institucionālā atbalsta sadale pa grupām - grupu un to valodas atbalstīšanu ar valsts realizētu izglītības sistēmas un politikas palīdzību, kultūras un reliģijas institūciju ietekmi, kā arī mediju aktivitāti.

Visbeidzot, valsts teritorijas lielums un apdzīvotības rādītāji ietekmē valodas apguvi, jo tie nosaka valodas pieejamību⁵. Piemēram, Beļģijas mazajā ģeogrāfiskajā teritorijā ar salīdzinoši augsto apdzīvotības blīvumu flāmiski runājošie iedzīvotāji biežāk saskarsies ar franču valodu, nekā angļiski runājošie iedzīvotāji Kanādā, kas ir salīdzinoši plaša un daudz mazāk blīvi apdzīvota teritorija. Tāpat nozīmīgu lomu spēlē arī atšķirības starp skolā pasniegto akadēmisko valodu un ikdienas jeb "ielas" valodu un vārdu krājumu.

Valodas lietojuma vide kā valodas apguves faktors

Valodas lietojuma vidē iespējams izdalīt *iekšējos* un *ārējos* faktoros: skolēnu personīgā iesaiste un ieguldījums, kā arī skolas īstenotās izglītības politikas ietekme uz valodas lietošanu.

Skolēni

² Cummins J. (2000) Language, Power and Pedagogy: bilingual children in the crossfire Google books:

<http://www.google.com/books?id=fM4KdFOicGcC&printsec=frontcover&dq=related:ISBN185359864X&hl=lv#v=onepage&q=factors&f=false>

³ Baker, C. (2006) Foundations of Bilingual Education, Multilingual Matters Ltd. Google books:

http://books.google.com/books?id=Jd27Vu66AC&printsec=frontcover&dq=foundations+of+bilingual+education+and+bilingualism&hl=en&src=bmrr&ei=36UQTaDCDs_sObqfYAJ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCcQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false

⁴ Feinberg, R. C. (2002) Bilingual Education: a reference handbook Google books:

http://www.google.com/books?id=a0uzY_UhE0C&printsec=frontcover&dq=related:ISBN185359864X&lr=&hl=lv#v=onepage&q&f=false

⁵ Moeachern, W.R. "Teaching and Learning in Bilingual Countries: the examples of Belgium and Canada" Education, Vol. 123, 2002

Par nozīmīgu faktoru tiek uzskatīta skolēnu aktivitāte mācību stundu laikā⁶, piemēram, pašiem skolēniem nosakot proporciju starp mērķa valodas un dzimtās valodas lietojumu stundas laikā. Sekojoši – mācību stundas formāts un izvēlētais valodu lietojums var spēlēt nozīmīgāku lomu kā bilingvālās stratēģijas ietvaros noteiktā valodu izmantošanas proporcija.

Attieksme pret izglītības sistēmu kā mobilitātes un sociālās integrācijas instrumentu var likt šķēršļus vai sekmēt otrās valodas apguvi.

Draugu un paziņu loks, saziņā ar kuriem mērķa valoda tiek lietota ārpus skolas, ir viens no nozīmīgākajiem valodas apguves faktoriem⁷. Ārpuskolas saskare ar mērķa valodu – ar cilvēkiem, kuriem šī valoda ir dzimtā – sekmē arī valodas attīstību. Tas īpaši attiecas uz kontaktēšanos šajā valodā ar saviem vienaudžiem, kas palīdz pārvarēt valodas barjeru.

Tāpat tiek lēsts, ka valodas statuss un izplatība pasaulē, kā arī tās “imidžs” nosaka skolnieku motivāciju to apgūt.

Skola

Kaut arī valodas ‘pārvaldības’ kritērijus un vērtēšanu definē valsts kopējā izglītības politika, praksē tieši skolas un skolotāji nosaka valodu zināšanas standartus un vērtēšanas kritērijus⁸. Valodu lietošanas praksē un zināšanu novērtēšanā skolu skolotājiem ir lielāka netiešā ietekme, nekā izglītības politikai. Šādā aspektā valodas lietojums ir lielā mērā atkarīgs no skolas attieksmes pret vēlamo valodas pārvaldīšanas līmeni – attiecībā uz to, kādam vajadzētu būt vārdu krājumam, gramatikai, izrunai utt.

Bilingvālā izglītība prasa papildus ieguldījumu no skolotāju puses, jo, kā liecina pētījumi, skolnieku attieksme un sekmes lielā mērā ir atkarīgas no skolotāju motivācijas un kopdarba⁹. Liela nozīme ir pašu skolotāju kompetencei abās valodās – vai ir iegūta speciālā izglītība, kādas mācību metodes tiek izmantotas, vai tiek uzlabotas valodu zināšanas. Valodas apguves kvalitāti ietekmē arī valsts vai skolas politikas noteiktais speciālista “statuss” – pēc kādiem kritērijiem tiek dota atļauja vai uzdevums skolotājam vadīt stundu valodā, kas nav viņa dzimtā¹⁰. Dažās valstīs lielāka vērība tiek piešķirta tam, vai skolotājs pasniedz valodu, kas ir viņa dzimtā, savukārt citās – vai skolotājs ir kvalificēts un sertificēts.

Būtiska ir arī skolotāju attieksme un personīga ieinteresētība, entuziasms mācību priekšmetu sagatavošanā, kā arī vecāku iesaiste mācību procesā¹¹, piemēram, skolotāju un vecāku ietekme administratīvajos procesos skolā. Šeit būtisks aspekts ir tas, vai skolas izvēle ir vecāku iniciatīva vai vairāk ‘piespiedus’ faktors (jāizvēlas dzīves vietai tuvākā vai tml., nevis labākā skola saviem bērniem), sekojoši arī vecāku motivācija un stimulēšana iesaistīties var tikt sekmēts vai mazināts. Pētījumi liecina, ka

⁶ Baker, C., Sienkewicz A. (2002) The Care and Education of Young Bilinguals: an introduction for professionals. Google Books:

<http://www.google.com/books?id=zh93dOA7hcAC&printsec=frontcover&dq=related:ISBN185359864X&hl=lv#v=onepage&q&f=false>

⁷ Tweektalig onderwijs an immersie: exploratief onderzoek: http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/293/446/RUG01-001293446_2010_0001_AC.pdf

⁸ Baker, C. (2006) Foundations of Bilingual Education, Multilingual Matters Ltd. Google books:

http://books.google.com/books?id=Jd27Vu66AC&printsec=frontcover&dq=foundations+of+bilingual+education+and+bilingualism&hl=en&src=bmrr&ei=36UQTaDCDs_sObqfYAJ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCcQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false

⁹ Tweektalig onderwijs an immersie: exploratief onderzoek: http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/293/446/RUG01-001293446_2010_0001_AC.pdf

¹⁰ Mceachern, W.R. “Teaching and Learning in Bilingual Countries: the examples of Belgium and Canada” Education, Vol. 123, 2002

¹¹ Baker, C. (2006) Foundations of Bilingual Education, Multilingual Matters Ltd. Google books:

http://books.google.com/books?id=Jd27Vu66AC&printsec=frontcover&dq=foundations+of+bilingual+education+and+bilingualism&hl=en&src=bmrr&ei=36UQTaDCDs_sObqfYAJ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCcQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false

kopumā vecāku motivācija iesaistīties bērnu valodu apguves procesā ir būtiskāks ietekmes faktors, nekā viņu pašu valodu zināšanas.

Apjoms un intensitāte, kādā skola piedalās izglītības politikas īstenošanā un izglītības satura uzlabošanā, tiešā veidā nosaka valodas apguves kvalitāti tajā. Tas izpaužas kā skolotāju palīgu ieviešana, papildus nodarbības, individuālās konsultācijas, ārpusklases aktivitātes u.tml.

Valodas sekmīgas apguves vidusskolā priekšnoteikums ir pamatskolas izglītības kvalitāte dzimtajā valodā, kā arī 'pirmie soļi' otrās valodas apgūvē. Akadēmiskas valodas apguvei nepieciešami 4-7 gadi un tās veidošanās priekšnosacījums ir jau eksistējošas labas akadēmiskās valodas spējas dzimtajā valodā¹². Tādejādi - labas sekmes valodas apgūvē skolā atkarīgas gan no skolēna spējām akadēmiski apgūt valodu, kas stipri atšķiras no ikdienā lietotās sarunvalodas, gan arī no skolotāju iesaistes pakāpes.

Sabiedrība

Kaut arī plašus sabiedriskos apsvērumus ir sarežģīti pakļaut valodas apguves nolūkiem (tiešā veidā nav iespējams sabiedrību skatīt kā 'atbildīgu' par valodas apguves sekmīgumu noteiktā valodas lietotāju grupā), tiem ir ievērojama un 'strukturējoša' nozīme valodas apgūvē un lietojumā.

Sabiedrības līmenī valodas apgūvē un lietojumā iespējams izdalīt vairākus būtiskus netiešus faktorus, kas ietekmē vai var ietekmēt valodas apguves sekmēšanu vai bremsēšanu:

- dažādu valodu lietojums publiskajā telpā;
- atpazīstamu bilingvālu personu klātesamība publiskajā telpā (kultūrā, politikā, izklaides sfērā utt.);
- masu mediju, informatīvās telpas pieejamība dzimtajā un mērķa valodā;
- augstāko izglītības pieejamība mērķa valodā (kā arī mūžizglītības pieejamība);
- nodarbinātības iespējas mērķa valodā;
- sabiedrībā valdošā attieksme pret mērķa valodu.

* * * * *

Visi šie dažādie valodas apguvi un lietojumu ietekmējošie faktori tika iekļauti un apskatīti arī dotajā pētījumā (skatīt detalizētu dažādo mērķa grupu datu rezultātu izklāstu ziņojuma 3., 4., 5. un 6. sadaļās, kā arī ekspertu viedokļu apkopojumu ziņojuma 7. sadaļā).

¹² Garcia O., Baker C. (2007) *Bilingual Education: an introductory reader* Google books:
<http://www.google.com/books?id=PQoVx1dlXwC&printsec=frontcover&dq=related:ISBN185359864X&hl=lv#v=onepage&q=factors&f=false>

8.2. Latviešu valodas apguvi ietekmējošie faktori

Viens no pētījuma uzdevumiem bija sniegt piecu galveno ietekmējošo faktoru paplašinātu aprakstu un analīzi. Pētījumā iegūtie dati un informācija kā būtiskākos ietekmes faktorus ļauj identificēt sekojošos¹³:

- (1) Latviešu valodas lietošanas iespējas, lietošanas vides nosacījumi.
- (2) Latviešu valodas konkurētspēja, ekonomiskā vērtība.
- (3) Attieksme pret latviešu valodu (gan sabiedrībā kopumā, gan dažādās mērķa grupās).
- (4) Politiskie latviešu valodas lietojuma nosacījumi – izglītības politika, tiesiskais regulējums.
- (5) Mācību materiālu atbilstība, pieejamība, pievilcība, mācību iespēju pieejamība.

Šajā ziņojuma sadaļā sniegts detalizētāks šo būtiskāko latviešu valodas apguves faktoru apraksts un analīze.

Latviešu valodas lietošanas iespējas, lietošanas vides nosacījumi

- Latviešu valodas lietošanas vides un iespēju aspektā novērojama izteikts dalījums starp valodas prasmi un tās praksi, lietošanu. 61% mazākumtautību skolu skolēnu novērtē, ka labi zina latviešu valodu un 77% apgalvo, ka pēdējā gada laikā viņu latviešu valodas zināšanas ir uzlabojušās, tomēr vienlaikus ikdienas komunikācijā absolūti prevalējoša ir krievu valoda, kā arī 82% skolēnu atzīst, ka vismaz dažkārt nonāk grūtībās nepietiekamu latviešu valodas prasmju dēļ. Tas liecina, ka mazākumtautību skolu skolēniem nav pietiekami iespēju vai motivācijas, vēlmes latviešu valodu lietot un praktizēt ikdienā.
- Ņemot vērā, ka tikai 37% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu savas krievu valodas zināšanas vērtē kā labas, savukārt 44% mazākumtautību un 58% latviešu mācībvalodas skolu skolēnu apgalvo, ka viņu angļu valodas zināšanas ir labas, latviešu valodas izteikts konkurents ir angļu valoda. Pie tam – tai ir potenciāls kļūt par ikdienas komunikācijas valodu latviešu un krievu jauniešu vidū, uz ko norāda arī vairāki pētījumā intervētie eksperti. Šādā kontekstā latviešu valodas lietošanas iespējas mazākumtautību skolu skolēnu vidū vēl vairāk sašaurinās, kā arī, ņemot vērā, ka angļu valodu uzskata par ļoti būtisku valodu darba tirgū, tas mazina arī jauniešu motivāciju papildus apgūt un praktizēt latviešu valodu, bet vairāk pievērsties angļu valodas apguvei un praksei (tai skaitā, savstarpējā komunikācijā).
- Latviešu valodas lietošanas iespējas varētu sekmēt skolotāju lielāka aktivitāte ikdienas komunikācijā skolā izmantot latviešu valodu, īpaši ņemot vērā, ka 88% mazākumtautību skolu skolotāju apgalvo, ka labi pārvalda latviešu valodu. Tomēr pētījuma dati arī liecina, ka pat skolā latviešu valoda kā galvenā komunikācijas valoda tiek lietota reti – tikai 19% mazākumtautību skolu skolēnu sarunās ar skolotājiem galvenokārt lieto latviešu valodu un tikai 31% mazākumtautību skolotāju ar kolēģiem sarunājas galvenokārt latviešu valodā. Sekojoši arī skolas vidē mazākumtautību mērķa grupā izteikti prevalē krievu valoda, latviešu valodu lietojot tikai nepieciešamā minimuma apjomā.
- Latviešu valodas praktizēšanas iespējām būtisks šķērslis ir arī fakts, ka ģimene tikai ļoti retos gadījumos ir tā vide, kur skolēniem ir iespējas praktizēt latviešu valodas lietojumu – tikai 1% mazākumtautību skolu skolēnu ar saviem vecākiem galvenokārt runā latviešu valodā (ar draugiem – tikai 5%) un tikai 20% uzskata, ka viņiem ir visas iespējas

¹³ Faktoru numerācijai nav ranžējošas nozīmes!

apgūt latviešu valodu, runājoties ar ģimenes locekļiem. Tādejādi - viena no motivējošākajām un psiholoģiski atbalstošākajām valodas apguves vidēm (ģimene, arī draugu loks) visbiežāk jauniešiem nav praktiski pieejama latviešu valodas apguvei.

- Interesanti, ka latviešu valoda salīdzinoši visbiežāk kā galvenā komunikācijas valoda tiek lietota, iepērkoties veikalā – 37% mazākumtautību jauniešu apgalvo, ka iepērkoties runā visbiežāk latviešu valodā (jauniešu vecāku mērķa grupā pat 71% aptaujāto apgalvo, ka iepērkoties galvenokārt lieto latviešu valodu). Tas zināmā mērā liecina, ka sabiedrība kopumā var būt un arī ir latviešu valodas lietošanu stimulējoša vide un nosacījums.
- Masu mediju pieejamība un lietošana latviešu valodā lielā mērā var 'kalpot' par netiešu valodas lietošanu veicinošu faktoru, tomēr Latvijas situācijā novērojama ļoti izteikts informatīvo telpu dalījums latviešu un krievu auditorijās. Arī dotā pētījuma dati to apliecina – mazāk kā 1/10 mazākumtautību skolu skolēnu TV skatās vai internetu lieto galvenokārt latviešu valodā. Tas rada divējādas sekas – no vienas puses, masu mediji absolūtajā vairākumā gadījumu nekādā veidā pat teorētiski nesekmē latviešu valodas apguvi un nemotivē apgūt latviešu valodu, un, no otras puses, informatīvo telpu izteikts dalījums nosaka arī atšķirīgu nacionāla un lokāla līmeņa aktualitāšu interpretāciju, uztveri un izpratni, kas kopumā nesekmē dažādu valodu nesēju grupu integrāciju.
- Masu mediju lietojumā latviešu valodas izplatības sašaurināšanās novērojama arī latviešu mācībvalodas skolu skolēnu mērķa grupā – aptuveni 1/5 aptaujāto TV skatās un internetu lieto angļu valodā. Tātad latviešu jauniešu mērķa grupā izteikts konkurents latviešu valodai ir angļu valoda. Lai gan tās ietekme pagaidām nav nospiedoša, tomēr ir ievērojama un visdrīzāk ar potenciālu ietekmei pieaugt, ņemot vērā angļu valodas lielāku ekonomisko vērtību un konkurētspēju.

Latviešu valodas konkurētspēja, ekonomiskā vērtība

- Viens no būtiskākajiem valodas ekonomiskās vērtības vai konkurētspējas rādītājiem ir mērķa grupu vēlme iegūt izglītību tajā. Kā liecina dotā pētījuma dati, latviešu valodas konkurētspēja šādā aspektā ir ļoti vāja – tikai 21% mazākumtautību skolu skolēnu vēlētos vidējo izglītību iegūt latviešu valodā, tikai 6% - iegūt augstāko izglītību latviešu valodā un tikai 6% - strādāt savā profesijā latviešu valodā. Dominējoša, protams, ir krievu valodas izvēle visos šajos vērtējuma aspektos, tomēr izteikta ir angļu valodas 'pievilcība' – 12% jauniešu vēlētos iegūt vidējo izglītību, 30% - augstāko un 29% - strādāt savā profesijā angļu valodā. Tātad kā alternatīva krievu valodai drīzāk tiek uzverta angļu, nevis latviešu valoda. Pie tam – angļu valodas izteiktā konkurence ar latviešu valodu novērojama arī latviešu mācībvalodas skolu skolēnu mērķa grupā – 16% jauniešu vēlētos iegūt vidējo izglītību, 38% - augstāko izglītību, bet 31% - strādāt savā nākotnes profesijā angļu valodā. Jāpiebilst, ka arī jauniešu vecāki lielā mērā atbalsta šādu savu bērnu izvēli (lai arī ne tik izteikti, kā jaunieši paši).
- Tai pat laikā iespēja iegūt augstāko izglītību latviešu valodā pētījumā atklājas kā izteikts motivators apgūt latviešu valodu labā līmenī – 78% mazākumtautību skolu skolēnu tieši augstākās izglītības pieejamību latviešu valodā novērtē kā ietekmīgāko faktoru valodas apguvē jauniešu vidū (skolēnu vecāku vidū šī faktora nozīmība tiek vērtēta vēl augstāk – 87%).
- Visdrīzāk šeit nav runas par to, ka angļu valoda varētu aizstāt latviešu valodu, bet gan par to, ka latviešu valoda kļūst par trešo, nevis otro izvēli. Vērtējot dažādu valodu nozīmīgu savā turpmākajā dzīvē, mazākumtautību skolu skolēni

92% gadījumu kā noderīgu novērtē angļu valodu (tik pat augstā līmenī kā dzimtā, krievu valoda), savukārt 67% gadījumu – latviešu valodu. Un arī latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū situācija ir līdzīga – 95% uzskata, ka noderīga būs latviešu un angļu valoda un 86%, ka noderīga būs krievu valoda, tātad visas trīs galvenās valodas tiek vērtētas kā aptuveni vienādi noderīgas un būtiskas. Līdzīga ir situācija attiecībā uz dažādu valodu noderīgumu darba tirgū – 85% mazākumtautību skolu skolēnu uzskata, ka, lai atrastu labu darbu, viņiem noteikti būs nepieciešamas angļu valodas zināšanas, un 73% - ka būs nepieciešamas latviešu valodas zināšanas (latviešu mācībvalodas skolu skolēnu vidū attiecīgi – 89% un 80%). Sekojoši – arī latviešu valoda vairumā gadījumu tiek uzskatīta par noderīgu, tomēr ne tik izteikti kā angļu valoda.

Attieksme pret latviešu valodu

- Attieksme pret latviešu valodu parasti tiek identificēta kā viens no būtiskākajiem faktoriem latviešu valodas apguves sekmēšanā vai bremsēšanā, uzskatot, ka tiešo mērķa grupu negatīva vai rezervēta attieksme pret valsts valodu mazina mazākumtautību motivāciju un ieinteresētību apgūt to. Dotā pētījuma kontekstā attieksmes aspektā iegūti tikai pozitīvi vērtējumi, tādēļ nav pamata apgalvot, ka attieksme pret latviešu valodu šobrīd ir valodas apguvi bremsējošs faktors, lai gan, protams, tās ietekmi nevar noliegt pilnībā un atsevišķās mērķa grupās tā var būt pat būtiska.
- Aptuveni 1/2 aptaujāto jauniešu novērtē, ka pēdējā gada laikā viņu attieksme pret latviešu valodu nav mainījusies, savukārt aptuveni 2/5 – ka tā ir uzlabojusies, kas kopumā ļauj secināt, ka vismaz pašnovērtējumos jauniešu attieksme pret latviešu valodu ir pozitīva. Pašnovērtējumi, protams, var būt ļoti subjektīvi un dažādu ietekmes faktoru dēļ maldīgi, tomēr dotā pētījuma kontekstā būtisks ir netiešs novērojums – nevienā no pētījuma mērķa grupām nav novērojama izteikta vēlme demonstratīvi deklarēt savu rezervēto vai negatīvo attieksmi pret latviešu valodu, kas noteikti būtu novērojama situācijā, ja mērķa grupu attieksme ir emocionāli sakāpināti negatīva. Tāpat novērojams, ka kopumā 63% mazākumtautību skolu skolēnu piekrīt, ka visiem iedzīvotājiem, kuri dzīvo Latvijā, būtu jāprot latviešu valoda (un šādu uzskatu atbalsta absolūtais vairākums - 87% - jauniešu vecāku). Tādēļ kopumā iespējams apgalvot, ka negatīvas attieksmes kā valodas apguves barjeras faktors vismaz jauniešu vidū nav izteikti aktuāls.
- To, ka attieksme nav būtiskākais valodas apguves faktors, pētījumā pierāda arī dažādu valodas apguves faktoru ietekmes novērtējumi – no par ietekmīgiem un nozīmīgiem visbiežāk novērtētajiem pieciem faktoriem tikai viens bijis par attieksmi pret valodu: augstākās izglītības pieejamība latviešu valodā (78% mazākumtautību skolu skolēnu un 87% viņu vecāku to uzskata par valodas apguvi ietekmējošu), latviešu valodas izmantošanas iespējas ikdienā (attiecīgi – 77% un 92%), skolotāju attieksme pret latviešu valodu (77% un 88%), latviešu valodas mācību materiālu saprotamība (77% un 93%), kā arī lielākas iespējas atrast labāku darbu, ja zina latviešu valodu (75% un 96%). Kā redzams, faktoru būtiskuma vērtējumos prevalē racionāli faktori – valodas prakses iespējas, valodas konkurētspēja, mācību materiālu atbilstība – pie tam, gan skolēnu, gan viņu vecāku mērķa grupās.

Politiskie latviešu valodas lietojuma nosacījumi

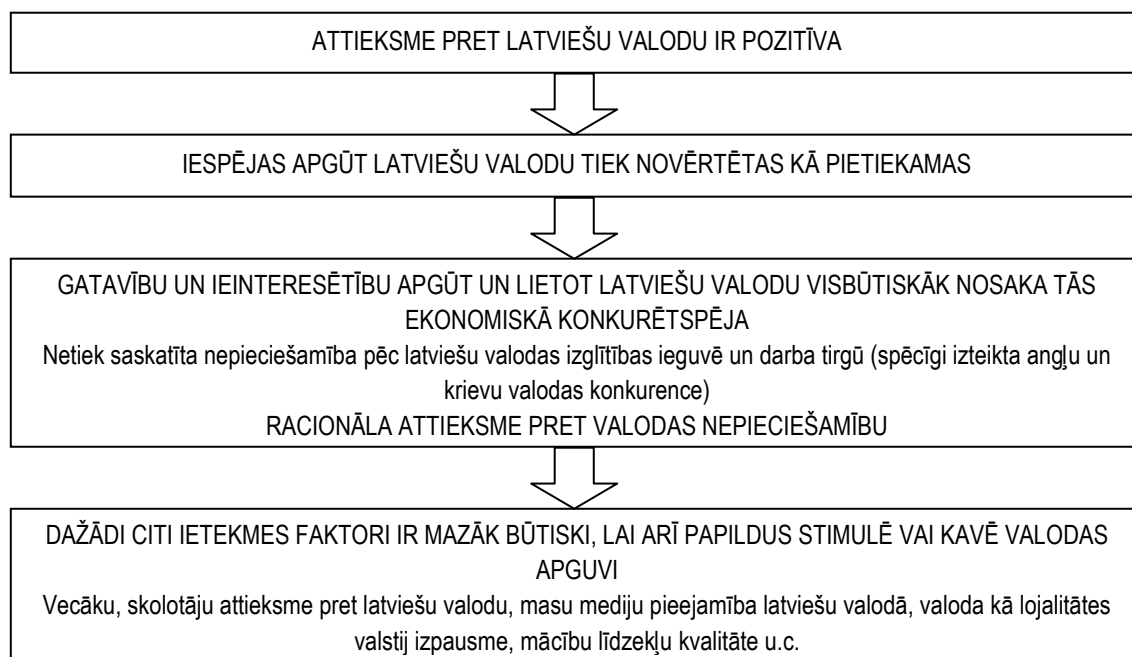
- Politiskais aspekts un konteksts dotajā pētījumā netika izvirzīts kā atsevišķa konkrēta analīzes daļa, tomēr tā būtiskums un nozīme ir netieši novērojama iegūtajos datos un ekspertu sniegtajos vērtējumos. Izteikti pozitīvie skolotāju darba latviešu valodas pasniegšanā novērtējumi, kā arī skolēnu un vecāku pozitīvās attieksmes vērtējumi liecina, ka līdzšinējā valsts valodas un izglītības politika ir tikusi sekmīgi realizēta un visumā sasniegusi pozitīvos mērķus.
- Visumā pozitīvi tiek vērtēti arī valsts un pašvaldību atbalsts skolām latviešu valodas mācību procesa nodrošināšanai – 54% mazākumtautību skolu skolotāju un 67% administrācijas pārstāvju novērtē, ka no valsts tiek sniegta lielākā daļa vai pat viss nepieciešamais atbalsts, un arī atbalsts no pašvaldības tiek vērtēti izteikti pozitīvi (attiecīgi – 59% un 67%).

Mācību materiālu atbilstība, pieejamība, pievilcība, mācību iespēju pieejamība

- Mācību materiāli kopumā tiek atzīti par būtisku faktoru valodas apguves procesā – 62% mazākumtautību skolu skolēnu un 86% skolēnu vecāku novērtē, ka interesantu mācību grāmatu pieejamība latviešu valodā ir valodas apguvi ietekmējošs faktors. Pētījumā detalizētāk netika analizēts mācību materiālu aspekts, tādēļ padziļinātāku analīzi un interpretāciju šiem rādītājiem nav iespējams dot. Tomēr jāpiebilst, ka arī ekspertu intervijās nereti ticis norādīts, ka mācību materiālu atbilstība un satura pievilcība skolēniem ir būtisks faktors, kas var ietekmēt valodas apguvi jauniešu vidū.
- Mācību materiālu aspektā kā būtisks ekspertu vidū nereti tiek minēts apsvērums par nepieciešamību izstrādāt mācību materiālus interaktīvajai videi, internetam. Eksperti norāda, ka šobrīd pārāk maz pieejami materiāli elektroniskai, attālinātai latviešu valodas apguvei, kā arī dažādām interaktīvām latviešu valodas apguves iespējām (tai skaitā, spēlēm, izklaidējošām programmām u.tml.).
- Tāpat jāpiebilst, ka daļa ekspertu intervijās norādījuši uz nepieciešamību uzlabot, pilnveidot latviešu valodas mācīšanas metodiku, tiesa gan, sīkāk neanalizējot šo aspektu.
- Kopumā iespējas apgūt latviešu valodu tiek vērtētas kā pilnībā pietiekamas – 93% mazākumtautību skolu skolēnu novērtē, ka viņiem ir pietiekamas vai pat visas iespējas apgūt latviešu valodu (tādu pat viedokli pauž 88% skolēnu vecāku un 99% skolotāju). Tas nozīmē, ka piedāvājuma aspektā problēmu latviešu valodas apgūvē nav. Tas gan arī nenozīmē, ka pieprasījums ir tik pat liels, kā piedāvājums, tomēr no piedāvājuma viedokļa dotā pētījuma dati ļauj secināt, ka iespējas apgūt valodu ir pietiekamas.
- Būtiski, ka latviešu valodas apguve tiek vērtēta kā viegla biežāk, nekā angļu valodas – 71% mazākumtautību skolu skolēnu uzskata, ka latviešu valodu apgūt ir viegli, bet salīdzinoši tikai 60% novērtē, ka angļu valodu apgūt ir viegli. Kopumā tas liecina par samērā pozitīvu un atvērtu attieksmi pret latviešu valodas apguvi un vienlaikus ir arī netiešs rādītājs līdz šim realizētajām latviešu valodas apguves programmām izglītības sistēmas ietvaros.

Apkopojums

Apkopojot augstāk izklāstītos pētījuma secinājumus par būtiskākajiem latviešu valodas apguvi ietekmējošiem faktoriem, iespējams tos attēlot sekojošā shematiskā attēlojumā:

- (1) Attieksme pret latviešu valodu visās pētījumā apzinātajās mērķa grupās ir izteikti pozitīva, sekojoši nav pamata uzskatīt, ka negatīva vai rezervēta attieksme pret latviešu valodu šobrīd ir būtisks šķērslis valodas apgūvē jauniešu vidū. Tas savukārt nozīmē, ka lielāks uzsvars liekams nevis uz attieksmes maiņu pret latviešu valodu, bet gan lietošanas iespēju nodrošināšanu un motivāciju apgūt un lietot latviešu valodu.
- (2) Iespējas apgūt latviešu valodu visās mērķa grupās tiek vērtētas kā lielā mērā vai pilnībā nodrošinātas, sekojoši – iespēju piedāvājums ir pietiekams un nav uzskatāms par problemātisku. Tai pat laikā problemātisks zināmā mērā ir pieprasījums, jo dotā pētījuma dati liecina, ka samērā plašajam piedāvājumam nav atbilstoša pieprasījums.
- (3) Viens no iemesliem, kādēļ pieprasījums nav tik izteikts, ir latviešu valodas ekonomiskās konkurētspējas uztvere, proti, konkurencē ar angļu valodu un krievu valodu, latviešu valodas pozīcijas ir izteikti vājākas. Vienlaikus tas norāda un apliecina, ka mērķa grupās valodas jautājums netiek uztverts emocionāli, bet izteikti racionāli, instrumentāli – ja tiek saskatīta nepieciešamība pēc latviešu valodas izglītības, darba vai citos aspektos, ir arī augsta motivācija to apgūt. Latviešu valoda angļu un krievu valodas kontekstā netiek ‘atmesta’, bet drīzāk ir ‘trešā izvēle’, tādēļ būtiski ir nevis mēģināt uzlabot konkurētspēju attiecībā pret angļu un krievu valodu, bet nezaudēt latviešu valodas kā trešās būtiskās izvēles statusu (piemēram, augstākās izglītības ieguves, labāka darba ieguves aspektā).
- (4) Dažādi citi valodas apguves faktori papildus stimulē vai kavē latviešu valodas apguvi, bet dotā pētījuma ietvaros neatklājas kā noteicošie. Kā šādi papildinoši faktori identificējami – skolotāju, vecāku, skolas administrācijas attieksme pret latviešu valodu, sabiedrībā valdošā attieksme pret latviešu valodu (un arī krievu valodu, angļu valodu), valsts valodas statusa uztvere, pieejamie mācību līdzekļi u.c.

PIELIKUMI

Pētījuma kopsavilkums angļu valodā

LATVIAN LANGUAGE LEARNING AFFECTING FACTORS AND USAGE ENVIRONMENT

SUMMARY

Main results of the target group study

- Evaluation of the knowledge of languages is explicitly positive – pupils from both minority and Latvian language schools have three language 'basket' – Latvian, Russian and English languages. In most cases language 'basket' of pupils' parents consists only of two languages – Latvian and Russian languages. Majority of parents of pupils from minority schools know only Russian well, only 42% among parents assess knowledge of Latvian as good (besides only 20% assess that their knowledge is very good) that means family of pupils from minority schools only rarely is or can be environment of learning Latvian language.
- 44% of pupils from minority schools and 58% pupils from Latvian language schools affirm that they rather know or even know very well English. Taking into account that only 37% of respondents from Latvian language schools assess Russian as the well-known language, English can become potentially unifying language among pupils from minority and from Latvian language schools.
- Absolute majority of the surveyed pupils assessed that during the last year their knowledge of Latvian language has improved. 57% among pupils from minority schools state that their knowledge of Latvian has slightly improved, but 20% - significantly improved (pupils from Latvian language schools respectively – 59% and 18%). Also majority of parents in both target groups assessed that skills of their children have improved slightly or significantly (24% of parents of pupils from minority schools and 26% from Latvian language schools assess that skills of their children have significantly improved).
- Within the study pupils from minority schools were asked to evaluate whether and how often they have difficulties due to insufficient knowledge of Latvian language. As data shows, absolute majority have been in difficulties due to insufficient knowledge of Latvian at least time to time – for 4% it happens often, 31% - sometimes, but for 46% – rarely. Only 18% affirmed that they don't have such situations. In contrary to pupils, parents of pupils from minority schools assessed in more than ½ cases that their children never have difficulties due to insufficient knowledge of Latvian, 23% affirm that children rarely have difficulties, 19% - it happens sometimes and 6% - it happens often.
- Those 82% of the surveyed pupils from minority schools, who evaluated that they time to time got into difficulties due to insufficient knowledge of Latvian language, were asked to indicate particular situations in which they have had difficulties. In answers that were given common situation doesn't occur, but in general terms it can be noticed that in most cases these are the situations connected with learning process and communication in school or communication in specific situation – in the shop, talking to people who know only Latvian, spontaneous, unexpected communication situations etc.

- Russian language is the everyday language for pupils from minority schools in the absolute majority cases, including in communication with teachers (75% speak in Russian and only 19% – in Latvian). Shopping is the only everyday situation when pupils from minority schools speak slightly more often in Latvian language (37% pupils speak in Latvian in such situations). Russian language is also the dominant language for everyday communication for parents of pupils from minority schools. They speak in Latvian slightly more often in communication with colleagues at work (26% most often speak in Latvian in such situations) and during the shopping (26%). It should be emphasised that Russian language media space clearly dominates within usage of media – only 5% of parents are watching TV programmes more often in Latvian. While among parents of pupils from Latvian language schools are 23% who are watching TV programmes in Russian and 12% are reading books in Russian.
- It can be observed also that among pupils from minority schools Russian language prevails in usage of mass media, while among pupils from Latvian language schools in the aspect of usage of the internet and watching TV programmes explicit 'competitor' of Latvian language is English (17% of pupils are visiting websites in English and 20% are watching TV programmes in English (when pupils from minority schools correspondingly only 10% and 6%)). Russian language in usage of mass media among pupils from Latvian language schools is very seldom – only 3% representatives of this target group is reading or writing in the internet in Russian and only 1% is watching TV in Russian.
- Within the target group of pupils from minority schools it can be observed that competitiveness of Latvian language is very limited – only 21% would like to obtain secondary education in Latvian, only 16% – to obtain higher education and only 6% – to work in his/ her profession in Latvian. More stronger is pupils' orientation towards English language – 12% would like to obtain secondary education in English, 30% - higher education and 29% - to work in his/ her profession. Of course, majority pupils from minority schools identify Russian language as primary language choice in all three aspects mentioned in the questionnaire, still it is important that Russian language as language for studies and work is not an absolute choice – only approximately ½ of surveyed respondents identify it as the desired language. Different situation is within the target group of pupils from Latvian language schools. There can be observed very strong English language competition – 16% young people would like to obtain secondary education in English, 38% – higher education and 31% – to work in his/ her profession in English. Unlike to pupils, parents expressed less frequently desire that their children would learn and work in English, although within the target group of parents there is certain support for English language as desired, as well. Parents of pupils from minority schools expressed support to Russian language as desired for obtaining secondary education (76%), still regarding higher education and work quite often expressed desire for obtaining higher education and work in Latvian (respectively 32% and 31%). Majority of parents of pupils from Latvian language schools support only Latvian language for obtaining education and for work. 96% of parents wish that their children would obtain secondary education in Latvian, 75% - to obtain higher education in Latvian and 85% - to work in his/ her profession in Latvian.
- Pupils were asked to evaluate usefulness of different languages in their future life. Within both pupil target groups English language received the highest assessment (more than 90% respondents evaluated it as rather or very useful). The same level of assessment is given to usefulness of Russian and Latvian languages correspondingly

among pupils from minority and Latvian language schools. While 67% of pupils from minority schools assess Latvian language as useful in future life, but 86% of pupils from Latvian language schools – Russian language as useful.

- These respondents who evaluated that Latvian language in their future life won't be useful were asked to justify their assessment. According to data, main reason for such evaluation is the fact that these young people are planning to move abroad (50% of pupils from minority schools and 40% of pupils from Latvian language schools). Negative assessment of Latvian language also was justified rather often by desire or intension to work abroad (respectively – 16% and 33%), and to study, to obtain education in another country (respectively – 23% and 17%).
- But the respondents who evaluated Latvian language as useful for future life, mentioned contrary arguments – they plan to work, to live and to study in Latvia. Pupils from Latvian language schools relatively often mentioned the justification for usefulness of Latvian language also such more emotional reason as – Latvian language as the part of identity, as native language, as the language important for Latvian people.
- Assessing change of attitude towards Latvian language during the last year, respondents had different views – approximately ½ claimed that their attitude haven't changed during the last year, while 38% of pupils from minority schools and 47% of pupils from Latvian language schools assess that their attitude has improved. Those who assessed that their attitude has worsened are of quite small amount – only 9% among pupils from minority schools and only 4% among pupils from Latvian language schools.
- Those pupils from minority schools that evaluated that their attitude towards Latvian language has improved mentioned reasons for that – more contacts with people who speak Latvian, improvement of knowledge of Latvian language and desire to learn Latvian language better. While pupils from Latvian language schools mentioned reasons – desire to learn Latvian language more and better, improvement and progress of knowledge of Latvian language and the fact that Latvian language is the native language and it should be respected.
- English language is mentioned as most significant for labour market among pupils from minority schools (85% believe that they have to know English in order to find the job, while 75% are certain that they have to know Latvian). At the same time it is interesting that relatively more respondents think that to learn Latvian language is more easier than English (respectively – 71% and 60%). Also attention should be drawn to the fact that 57% of pupils from minority schools admit – they learn Latvian language only to finish school and to pass exams.
- Assessing own possibilities to learn different languages, respondents were highly positive – absolute majority claimed that they have sufficient or even every possibility to learn Latvian, English or Russian languages. Slightly less positive assessment of language learning opportunities were given about German language – 44% of pupils from minority schools and 39% pupils from Latvian language schools assess that they have sufficient or every possibility to learn German.
- If evaluating utmost positive impact assessments, then as most affective Latvian language learning factors within the target group of pupil from minority schools should be identified: more likely to find a good job if they know Latvian (46%), teachers attitude towards Latvian language (45%), accessibility of higher education in Latvian (40%), Latvian language usage in everyday life (39%) and understanding of learning materials in Latvian (39%). Parents of pupils from minority schools relatively more often identified – more likely to find a good job (70% believe that it has an impact of learning Latvian language), teachers attitude towards Latvian language (63%) and Latvian language usage

in everyday life (61%) and understanding of learning materials in Latvian (58%). In general, it is observed that various rational factors are more important – accessibility of higher education, opportunity to get a good job – and less frequently it is associated with attitude towards Latvian language.

- Absolute majority of respondents gave positive evaluation of teachers' work – 30% of pupils from minority schools affirm that teachers are teaching Latvian language rather well, but 61% - very well (among pupils from Latvian language schools respectively – 33% and 54%).
- Within the study teachers from minority schools were asked to assess to what extent the necessary support is given for teaching Latvian language. In overall the positive assessment was given, still there is quite large amount of negative assessments, as well. The support from school administrations received the most positive assessment – in total 87% of teachers claimed that administrations of their schools give all or the most of necessary support. The assessment regarding municipalities support was more critical – 59% claimed that all or the most of necessary support is given, while 28% indicated that small part of necessary support is given and 6% - the support is not given at all. Similarly the support of the government is evaluated – 54% claimed that all or the most of necessary support is given, 34% - small part of necessary support is given, 7% - the support is not given at all.
- Teachers were asked to name particular support measures they would like to receive from school administrations, municipality and government. Summarizing their views about desired support from all three support giving groups it can be observed that teachers most often expect financial support, support for teaching materials and material technical base acquisition, as well as support during everyday work, psychological support.

Main conclusions of the study

- The research data and information allow to identify the most significant affecting factors for learning Latvian language:
  - (1) possibilities to use Latvian language, conditions of usage environment;
  - (2) competitiveness of Latvian language, economical value;
  - (3) attitude towards Latvian language (both in society overall, and among different target groups);
  - (4) political conditions of usage of Latvian language – education policy, legal framework;
  - (5) compliance, attractiveness of teaching materials, accessibility of learning possibilities.
- Attitude towards Latvian language among all target groups studied in the research is clearly positive, thereby there is no reason to believe that negative or reserved attitude towards Latvian language is an obstacle for studying language among young people. That in turn means that greater attention should be focused not for changing attitude towards Latvian language, but to ensure the possibilities of language usage and to motivate to learn and to use Latvian language.
- Among all target groups opportunities to learn Latvian language are evaluated as largely or completely ensured, subsequently – offer of possibilities is sufficient and can't be regarded as problematic. At the same time demand is problematic to some extent, because this study shows that for rather wide offer there is no adequate demand.
- One of the reasons why demand is not so obvious is economical perception of Latvian language, meaning, in competition with English and Russian, position of Latvian language is markedly weak. At the same time that indicates

and confirms, that target groups don't perceive language issue emotionally, but highly rationally, instrumentally – if the necessity of Latvian language education, work or other aspects is discerned, motivation to learn is high. Latvian language in the context of English and Russian languages is not 'thrown aside', but rather is 'the third choice', that is why it is significant not to try to improve ability to compete with English and Russian languages, but not to lose Latvian language as the third significant choice status (for example, aspects as obtaining higher education, getting better job).

- In addition various other languages learning factors stimulate or prevent Latvian language learning, but within this study they don't brought as determinant. Such additional factors can be identified as: attitude of teachers, parents, school administrations towards Latvian language, society's attitude towards Latvian language (and also Russian and English), perception of state language status, available learning materials etc.

Pētījuma kopsavilkums krievu valodā

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ОСВОЕНИЕ ЛАТЫШСКОГО ЯЗЫКА, И СРЕДА ПРИМЕНЕНИЯ ИТОГИ ИССЛЕДОВАНИЯ

Главные результаты опросов целевых групп

- В самооценке знания языков наблюдается выраженная позитивная оценка – как в среде учеников школ национальных меньшинств, так и среди учеников школ с латышским языком обучения, наблюдается „корзина” из трёх языков – латышского, русского и английского языка. ‘Корзина’ языков родителей школьников в большей части случаев состоит только из латышского и русского языков. Родители учеников школ национальных меньшинств в большинстве случаев хорошо знают только русский язык, знание латышского языка как хорошее оценивают только 42% родителей (при этом только 20% оценивают, что их знания очень хорошие), это означает, что семья для учеников школ национальных меньшинств только в редких случаях является и может быть средой для освоения латышского языка.
- То, что скорее или даже очень хорошо знают английский язык, утверждают 44% учеников школ национальных меньшинств и 58% учеников школ с латышским языком обучения. Беря во внимание то, что русский язык, как язык, которым владеют хорошо, в школах с латышским языком обучения оценивают только 37% респондентов, английский язык потенциально может стать объединяющим для учеников школ национальных меньшинств и с латышским языком обучения.
- Абсолютное большинство опрошенных школьников оценили, что в течение последнего года знания латышского языка улучшились. Среди учеников школ национальных меньшинств 57% утверждает, что их знания латышского языка немного, а 20% - что значительно улучшились (среди учеников с латышским языком обучения соответственно – 59% и 18%). Также большинство родителей обеих целевых групп оценили, что в течение последнего года знания латышского языка их детей немного или значительно улучшились (24% родителей учеников школ национальных меньшинств и 26% - с латышским языком обучения, оценили, что знания их детей значительно улучшились).
- Учеников школ национальных меньшинств в опросе просили оценить, попадают ли и как часто в затруднения по причине недостаточного знания латышского языка. Как свидетельствуют данные, абсолютное большинство попадает в затруднения по причине недостаточного знания латышского языка, по крайней мере, иногда – у 4% это происходит часто, у 31% - иногда, и 46% - редко. Только 18% утверждает, что в такие ситуации никогда не попадают. В отличие от самих школьников, родители учеников школ национальных меньшинств более чем в 1/2 случаев оценили, что их дети никогда не попадают в затруднения по причине недостаточного знания латышского языка, 23% утверждает, что дети редко попадают в затруднения, 19% - что иногда и только 6% - что часто.
- Те 82% учеников школ национальных меньшинств, которые оценили, что, по крайней мере, иногда попадают в затруднения по причине недостаточного знания латышского языка, попросили назвать конкретных ситуаций, в которых это происходит. В ответах не наблюдается какая-либо часто выраженная упомянутая

конкретная ситуация, но, оценивая в целом, видно, что чаще всего это ситуации, которые связаны с учёбой и коммуникацией в школе и коммуникацией в специфических ситуациях – в магазине, общаясь с людьми, которые знают только латышский язык, в спонтанных, неожиданных ситуациях коммуникации и т.п.

- У учеников школ национальных меньшинств языком повседневной коммуникации в абсолютном большинстве случаев является русский язык, в том числе, в общении с учителями (75% используют русский язык и только 19% - латышский язык). Единственная повседневная ситуация, в которой ученики школ национальных меньшинств сравнительно чаще используют латышский язык, это покупки в магазине (37% учеников используют латышский язык в таких ситуациях). Также у и родителей учеников школ национальных меньшинств русский язык является доминирующим в повседневной коммуникации. Латышский язык сравнительно чаще используют, общаясь с коллегами по работе (26% родителей в такой ситуации чаще всего используют латышский язык) и делая покупки в магазине (26%). Стоит отметить, что в использовании средств массовой информации выражено доминирует русскоязычное пространство средств массовой информации – только 5% родителей чаще всего ТВ передачи смотрят на латышском языке. В свою очередь, среди родителей учеников школ с латышским языком обучения 23% таких, которые ТВ передачи чаще всего смотрят на русском языке, и 12% чаще всего читают книги на русском языке.
- Также наблюдается, что среди учеников школ национальных меньшинств русский язык превалирует также в использовании средств массовой информации, а среди учеников школ с латышским языком обучения в аспекте интернета и просмотра ТВ передач английский язык является выраженным „конкурентом” латышского языка (17% учеников посещают домашние страницы в интернете на английском языке и 20% смотрят ТВ передачи на английском языке (среди учеников школ национальных меньшинств соответственно только 10% и 6%)). Использование средств массовой информации на русском языке среди учеников школ с латышским языком обучения очень мало распространено – только 3% представителей этой целевой группы читают или пишут в интернете на русском языке и только 11% смотрят ТВ передачи на русском языке.
- В целевой группе учеников школ национальных меньшинств наблюдается, что конкурентоспособность латышского языка очень ограничена – только 21% хотел бы получить среднее образование, и только 16% - получить высшее образование и только 6% - работать по профессии на латышском языке. Более выражена ориентация школьников на английский язык – 12% хотели бы получить среднее образование на латышском языке, 30% - высшее образование и 29% - работать по профессии. Конечно, большинство школьников национальных меньшинств как первый язык во всех трёх включённых в анкету аспектах выбирает русский язык, однако существенно, что выбор русского языка как языка для обучения и работы не является абсолютным – его как желаемый язык идентифицируют примерно 1/2 опрошенных респондентов. В целевой группе учеников школ с латышским языком обучения ситуация отличается. Здесь наблюдается очень выраженная конкуренция английского языка – 16% молодёжи хотели бы получить среднее образование на английском языке, 38% - высшее образование и 31% - работать по профессии на английском языке. В отличие от учеников родители реже выразили желание, чтобы дети получили бы образование и работали на английском языке, хотя и у родителей целевой группы в известной мере поддержка английского языка как наиболее желательного есть. Среди родителей учеников школ национальных меньшинств выраженная

поддержка русского языка как наиболее желательного, на котором получить среднее образование (76%), хотя относительно высшего образования и работы родители сравнительно чаще также выразили желание, чтобы образование получалось, и на работе использовался латышский язык (соответственно 32% и 31%). Среди родителей учеников школ с латышским языком обучения в абсолютном большинстве случаев наблюдается выраженная поддержка только латышского языка как языка для получения образования и для использования на работе. 96% родителей желает, чтобы их дети получили бы среднее образование на латышском языке, 75% - чтобы высшее образование получили бы на латышском языке и 85% - чтобы работали по профессии на латышском языке.

- Школьников просили оценить полезность различных языков в их дальнейшей жизни. В обеих целевых группах учеников выше всего оценивается полезность английского языка (более 90% респондентов его оценили как скорее или очень полезный). Также высоко оценена полезность русского и латышского языков соответственно среди учеников национальных меньшинств и школ с латышским языком обучения. В свою очередь, латышский язык как полезный в дальнейшей жизни оценивают 67% учеников национальных меньшинств, а русский язык как полезный – 86% учеников школ с латышским языком обучения.
- Тех респондентов, которые оценили, что латышский язык в дальнейшей жизни им не будет полезен, попросили обосновать свою оценку. Как свидетельствуют данные, основное обоснование такой оценки был факт, что молодёжь планирует переселиться на жизнь в другую страну (50% учеников школ национальных меньшинств и 40% учеников школ с латышским языком обучения). Также негативная оценка полезности латышского языка сравнительно чаще обосновывается желанием или планами работать за границей (соответственно – 16% и 33%), а также учиться, получить образование в другой стране (соответственно – 23% и 17%).
- В свою очередь, те респонденты, которые латышский язык оценили как полезный в дальнейшей жизни, назвали обратные аргументы – планируют работать, жить и учиться в Латвии. Ученики школ с латышским языком обучения сравнительно часто как обоснование полезности латышского языка назвали такое более эмоциональное соображение как – латышский язык как часть идентичности, как родной язык, как язык важный для латышей.
- Оценивая изменения отношения к латышскому языку в течение последнего года, мнение респондентов разделилось – примерно 1/2 утверждали, что их отношение в течение последнего года не поменялось, в то время как 38% учеников школ национальных меньшинств и 47% учеников школ с латышским языком обучения оценивают, что их отношение улучшилось. Таких, кто оценил, что отношение ухудшилось, было совсем немного – среди учеников школ национальных меньшинств только 9% и среди учеников школ с латышским языком обучения – только 4%.
- Те ученики школ национальных меньшинств, кто оценил, что их отношение к латышскому языку улучшилось, как причины этого назвали – больше контактов с латышско-говорящими, улучшение знания латышского языка и желание лучше освоить латышский язык. В свою очередь ученики школ с латышским языком обучения как причины улучшения отношения к латышскому языку называют – желание лучше и больше

освоить латышский язык, улучшение знания и успеваемости по латышскому языку, а также факт, что латышский язык – родной язык, его надо уважать.

- Среди учеников школ национальных меньшинств как наиболее важный язык на рынке труда чаще всего назывался английский язык (85% считают, для того, чтобы найти хорошую работу, им определённо надо будет знать английский язык, хотя в том, что определённо надо будет знать латышский язык, были убеждены 72%). В тоже время интересно, что сравнительно чаще респонденты считали, что выучить латышский язык легче английский (соответственно – 71% и 60%). Также надо обратить внимание на факт, что 57% учеников школ национальных меньшинств отмечают – латышский язык они учат только потому, чтобы окончить школу и сдать экзамены.
- Оценивая свои возможности освоить различные языки, респонденты были выражено позитивны – абсолютное большинство утверждало, что у них достаточно или даже есть все возможности освоить как латышский, так и английский, и русский язык. Немного реже позитивную возможность освоить язык оценивали относительно немецкого языка – 44% учеников школ национальных меньшинств и 39% учеников школ с латышским языком обучения оценили, что у них достаточно или есть все возможности освоить немецкий язык.
- Если оценивать крайние позитивные оценки влияния, тогда как наиболее влиятельные факторы освоения латышского языка в целевой группе учеников школ национальных меньшинств выявлены: большая возможность найти лучшую работу, если знаешь латышский язык (46%), отношение учителей к латышскому языку (45%), доступность высшего образования на латышском языке (40%), возможность использования латышского языка в повседневной жизни (39%) и понятность учебных материалов по латышскому языку (39%). Родители учеников школ национальных меньшинств сравнительно чаще как наиболее влиятельные идентифицировали – большая возможность найти лучшую работу (70% считают, что это определённо влияет на освоение латышского языка), отношение учителей к латышскому языку (63%), возможность использования латышского языка в повседневной жизни (61%) и понятность учебных материалов по латышскому языку (58%). В целом наблюдается, что как наиболее важные оцениваются различные рациональные факторы – доступность высшего образования, возможность найти лучшую работу – и более редко те, которые связаны с отношением к латышскому языку.
- Абсолютное большинство опрошенных дали положительную оценку работы учителей – в целевой группе учеников школ национальных меньшинств 30% утверждает, что учителя латышский язык учат скорее хорошо, а 61% - что очень хорошо (среди учеников школ с латышским языком обучения соответственно – 33% и 54%).
- Учителей школ национальных меньшинств в опросе просили оценить, насколько в их школе оказывается необходимая поддержка для обеспечения учебного процесса на латышском языке. В целом дана положительная оценка, однако сравнительно большое количество также негативных оценок. Наиболее позитивно была оценена поддержка школьной администрации – в целом 87% учителей считают, что их школьная администрация оказывает полную или наибольшую часть необходимой поддержки. Относительно поддержки со стороны самоуправления мнение было более критично – 59% считают, что оказывается полная или наибольшая часть необходимой поддержки, однако 28% указывают, что оказывается небольшая

часть необходимой поддержки и 6% - поддержка вообще не оказывается. Аналогично оценивается поддержка государства – 54% считают, что оказывается полная или наибольшая часть необходимой поддержки, 34% - что небольшая часть, и 7% - что вообще не оказывается необходимая поддержка.

- Учителей просили также назвать конкретные виды поддержки, какие они хотели бы получить от школьной администрации, самоуправления и государства. Обобщив мнения о желаемой поддержке от всех трёх групп – школьной администрации, самоуправления и государства – наблюдается, что учителя чаще всего ожидают финансовую поддержку, поддержку в обеспечении учебными материалами, в обеспечении материально-технической базы, а также поддержку в ежедневной работе, психологическую поддержку.

Главные выводы исследования

- Данные и информация, полученные в исследовании, как наиболее важные факторы, влияющие на освоение латышского языка, позволяют идентифицировать следующие факторы:
  - (1) возможности использования латышского языка, условия среда использования;
  - (2) конкурентоспособность латышского языка, экономическая ценность;
  - (3) отношение к латышскому языку (как в обществе в целом, так и в различных целевых группах);
  - (4) политические условия использования латышского языка – политика образования, правовое регулирование;
  - (5) соответствие, доступность, привлекательность учебных материалов, доступность возможности обучения.
- Отношение к латышскому языку во всех целевых группах исследования оценивается как выраженное положительное, следовательно, нет основания считать, что негативное или сдержанное отношение к латышскому языку на данный момент является существенным препятствием для освоения языка среди молодёжи. Что в свою очередь означает, что больший акцент надо делать не на изменения отношения к латышскому языку, а на обеспечение возможностей использования и мотивацию освоить и использовать латышский язык.
- Возможности освоить латышский язык во всех целевых группах оцениваются как в большой степени или полностью обеспеченные, следовательно – предложение возможностей достаточно и не может считаться проблематичным. В тоже время проблематичным в известной мере является спрос, так как данных исследования показывают, что у сравнительно широкого предложения нет соответствующего спроса.
- Одна из причин, почему спрос не является настолько выраженным, это восприятие экономической конкурентоспособности латышского языка, то есть, в конкуренции с английским и русским языками, позиции латышского языка выражены более слабые. Одновременно это указывает и свидетельствует о том, в целевых группах вопрос языка не воспринимается эмоционально, а выражено рационально, инструментально – если видна необходимость латышского языка в аспектах образования, работы или других, то есть высокая мотивация его освоить. Латышский язык в контексте с английским и русским языками 'не отбрасывается', а скорее является 'третьим выбором', поэтому важно не пробовать улучшить конкурентоспособность по отношению к английскому и русскому языку, а не потерять статус латышского

языка как третьего по важности выбора (например, в аспекте получения высшего образования, получения лучшей работы).

- Различные другие факторы обучения языка дополнительно стимулируют или сдерживают освоение латышского языка, но в рамках этого исследования не были выявлены как определяющие. Как такие дополнительные факторы были идентифицированы – отношение к латышскому языку учителей, родителей, школьной администрации, отношение к латышскому языку, господствующее в обществе (и также русский, и английский языки), восприятие статуса государственного языка, доступные учебные средства и др.